

ȘI MUNȚII AU ECOU

Khaled Hosseini

NICULESCU

KHALED HOSSEINI

ȘI MUNȚII AU ECU

Traducere din limba engleză și note de
Andreea Giorgiana Nicolae

*Această carte este dedicată lui Haris și Farah,
amândoi noor a ochilor mei, și tatălui meu
care ar fi fost mândru de mine*

Pentru Elaine

CUPRINS

Capitolul 1
Capitolul 2
Capitolul 3
Capitolul 4
Capitolul 5
Capitolul 6
Capitolul 7
Capitolul 8
Capitolul 9

Capitolul 1

Dincolo de ideile de fărădelege și dreptate se află un câmp. Ne vedem acolo.

JELALUDDIN RUMI, secolul al XIII-lea

Toamna, 1952

Așa, deci. Vreți o poveste?! Vă voi spune una. Doar pe aceasta. Să nu-mi mai cereți altele. E târziu, Pari, și mâine ne așteaptă pe amândoi o zi lungă de mers. Trebuie să te odihnești în noaptea asta. Și tu la fel, Abdullah. Contez pe tine, băiete, atât timp cât sora ta și cu mine suntem departe. La fel contează și mama voastră. Acum. O poveste, deci. Ascultați-mă, ascultați-mă amândoi cu atenție. Și să nu mă întrerupeți.

A fost odată ca niciodată, pe când *div*-ii și *djinn*-ii și uriașii străbăteau Pământul, un fermier pe nume Baba Ayub. Acesta trăia împreună cu familia într-un sătuc, Maidan Sabz. Pentru că trebuia să hrănească o familie numeroasă, Baba Ayub își petrecea zilele muncind din greu. În fiecare zi, din zori până la apusul soarelui, trudea, arând câmpul, răsturnând brazda și îngrijindu-se de arborii piperniciți de fistic. În orice moment îl puteai zări pe pământul lui, legat în talie, curbat ca o coasă, legănându-se întreaga zi. Avea mereu mâinile bătătorite și îi sângerau adesea, iar nopțile adormea de îndată ce pune capul pe pernă.

Voi spune că, în această privință, nu era deloc singurul. Viața în Maidan Sabz era grea pentru toată lumea. Existau și alte sate mai norocoase spre nord, în văi, cu pomi fructiferi, flori, aer curat și pâraie reci și limpezi. Dar Maidan Sabz era un loc pustiu și nu semăna în niciun fel cu imaginea pe care numele său, Câmpul Verde, ți-ar inspira-o. Era așezat într-o câmpie întinsă, prăfuită, înconjurată de un lanț de munți stâncoși. Vântul era cald și îți băga praful în ochi. Să găsești apă era o luptă zilnică, pentru că, în fântânile din sat, chiar și în cele mai adânci, apa scădea adesea. Da, exista și un râu, dar

sătenii trebuiau să meargă o jumătate de zi ca să ajungă acolo și, chiar și așa, apa lui curgea plină de noroi tot timpul anului. Acum, după zece ani de secetă, și râul avea puțină apă. Să spunem că munca celor din Maidan Sabz era de două ori mai grea pentru a-și câștiga jumătate din existență.

Baba Ayub se număra însă printre cei mai norocoși, pentru că avea o familie pe care o prețuia mai mult decât orice altceva. Își iubea nevasta și nu ridicase niciodată vocea la ea, cu atât mai puțin mâna. Îi prețuia sfatul și simțea o adevărată plăcere să stea de vorbă cu ea. Cât privește copiii, fusese binecuvântat cu la fel de mulți câte degete avea o mână – trei băieți și două fete, pe care îi iubea din tot sufletul. Fetele erau ascultătoare, cuminți, aveau o reputație bună și o fire blândă. Pe băieți îi învățase deja să prețuiască cinstea, curajul, prietenia și să muncească din greu, fără să se plângă. Îl ascultau, așa cum fiii buni își ascultă tatăl, și îl ajutau la munca câmpului și la strângerea recoltelor.

Deși își iubea toți copiii, Baba Ayub era legat în mod special de unul dintre ei, de cel mai mic, Qais, care avea trei anișori. Qais era un băiețuș cu ochi de un albastru închis. Îi fermeca pe toți cei care îl întâlneau cu râsul lui de drăcușor neastâmpărat. Era, de asemenea, unul dintre acei băieți atât de plini de energie, încât îi seca pe ceilalți de energia lor. Când a învățat să meargă, a găsit atât de multă plăcere în această activitate, încât toată ziua, cât era treaz, mergea de colo-colo, chiar și în timpul nopții, dând de multe ori de belea. Era un somnambul care pleca din casa de chirpici și hoinărea prin întuneric, în lumina lunii. Părinții își făceau griji pentru el. Dacă avea să cadă într-o fântână, să se rătăcească sau, și mai rău, să fie atacat de una dintre creaturile care stau la pândă pe câmp noaptea? Au încercat multe leacuri, dar niciunul nu a mers. Până la urmă, Baba Ayub a găsit o soluție simplă, cum sunt adesea cele mai bune soluții: a luat un clopoțel de la gâtul unei capre și l-a agățat de cel al lui Qais. Astfel, clopoțelul ar fi trezit pe cineva, în cazul în care Qais s-ar fi sculat în miez de noapte. După un timp, Qais a încetat să mai meargă ca un somnambul, dar, crescând împreună cu clopoțelul, a refuzat să se mai despartă de el. Și așa, clopoțelul a rămas la gâtul băiatului, chiar dacă nu-i mai era de folos. Când Baba Ayub venea acasă după o

lungă zi de muncă, Qais alerga din fața casei înaintea tatălui său, înconjurându-i pântecul cu brațele lui mici, iar clopoțelul zornăia la fiecare pas mărunț pe care-l făcea. Baba Ayub îl ridica în brațe și-l aducea în casă, după care Qais se uita atent la tatăl său în timp ce acesta se spăla, apoi se așeza lângă el pentru masa de seară. După masă, Baba Ayub își sorbea ceaiul, privind-și familia, imaginându-și că va veni o zi în care toți copiii lui vor fi la casa lor și îi vor da nepoți, când va fi stăpânul mândru al unui neam chiar mai mare.

Dar vai, Abdullah și Pari, zilele de fericire aveau să se sfârșească pentru Baba Ayub.

S-a întâmplat într-o zi când un *div* a dat buzna în Maidan Sabz. Pe măsură ce se apropia de sat dinspre munți, pământul se cutremura sub zgomotul pe care-l făceau pașii lui. Sătenii și-au aruncat lopețile, sapele, topoarele și s-au împrăștiat care încotro. S-au ascuns în casele lor claie peste grămadă. Când zgomotul asurzitor al pașilor *div*-ului s-a oprit, cerul de deasupra satului s-a întunecat de umbra lui. Se auzise că îi creșteau coarne îndoite și că umerii și coada puternică erau acoperite de păr negru și aspru, că ochii lui erau roșii, strălucitori. Nimeni nu știa cum arată, vă dați seama, cel puțin nimeni dintre cei care trăiau: *div*-ul îi mânca pe loc pe cei care îndrăzneau să-și ridice ochii la el. Știind asta, sătenii, înțelepți, își țineau ochii numai în pământ.

Toată lumea știa de ce îi călcase *div*-ul. Auziseră poveștile despre cum venea el prin sate și se puteau doar minuna de cum a reușit Maidan Sabz să scape până acum din calea lui. Se gândeau că poate viața mizeră pe care o duceau în Maidan Sabz i-a ajutat, dacă țineau seama de faptul că cei mici nu erau bine hrăniți, fiind mai degrabă piele și os. Chiar și așa, norocul lor s-a terminat până la urmă.

Maidan Sabz tremura și își ținea răsuflarea. Familiile se rugau ca *div*-ul să le ocolească, pentru că știau foarte bine că, dacă acesta le va bate în acoperiș, vor fi obligați să-i dea un copil. *Div*-ul l-ar băga apoi pe copil în sac și s-ar întoarce de unde a venit cu sacul în spinare. Nimeni nu l-ar mai vedea vreodată pe sărmanul copil! Iar dacă vreoa familie ar refuza să-i dea un copil, *div*-ul i-ar lua atunci pe toți.

Dar unde îi ducea *div*-ul pe copii? În sălașul său, aflat în vârful unui munte abrupt, foarte departe de Maidan Sabz. Văi, mai multe

deșerturi și două lanțuri muntoase trebuiau străbătute pentru a ajunge acolo. Și ce om sănătos la cap ar face asta, numai ca să întâlnească moartea? Se spunea că palatul său era plin de temnițe, pe pereți atârnavă satâre și din tavane cârlige cu carne. Se vorbea despre frigări imense și gropi pentru foc. Se auzise că, dacă *div*-ul prindea vreun oaspete nepoftit, atunci își învingea aversiunea față de carnea de om mare.

Cred că bănuieți în ce acoperiș a bătut ușor *div*-ul. Auzindu-l, Baba Ayub a scos un sunet de agonie, iar nevasta lui a leșinat. Copiii plângeau de spaimă și de supărare, pentru că știau că unul dintre ei va fi nevoit să plece. Familia trebuia să spună, înainte de răsăritul soarelui, care copil va fi dat *div*-ului.

Ce să vă mai spun despre cât au suferit Baba Ayub și nevasta lui în noaptea aceea? Niciun părinte nu ar trebui să fie pus vreodată să facă o astfel de alegere. Departe de urechile copiilor, Baba Ayub și femeia lui se tânguiau ce să facă. Au tot vorbit și au tot plâns, apoi au vorbit și au plâns din nou. Noaptea întreagă s-au gândit și s-au răzgândit, astfel că, deși se apropiau zorii zilei, ei nu luaseră încă nicio hotărâre – era probabil ceea ce *div*-ul își dorea, pentru că altfel ar fi plecat de acolo cu cinci copii în loc de unul, dacă părinții lor nu se hotărau. În cele din urmă, Baba Ayub a adunat din fața casei cinci pietricele de aceeași formă și de aceeași mărime. A însemnat în grabă numele fiecărui copil și, când a fost gata, le-a băgat într-un săculeț de pânză. Când l-a îndreptat spre nevasta sa, aceasta s-a dat înapoi, de parcă înăuntru s-ar fi aflat un șarpe veninos.

— Nu pot să fac asta, a spus ea, dând din cap. Nu pot fi eu cea care alege. N-aș suporta.

— Nici eu, a început să spună Baba Ayub, dar a văzut atunci prin fereastră că soarele stătea să răsară.

Nu mai aveau timp. S-a uitat lung la cei cinci copii, ca un tată bătut de soartă. Trebuia să se taie un deget pentru a se salva mâna. A închis așadar ochii și a ales o piatră din sac.

Bănuiesc că știți ce pietricică i-a căzut în mână. Când a văzut numele, și-a întors fața spre cer și a scos un strigăt de durere. Cu inima frântă, l-a ridicat pe mezin în brațe, pe Qais, care, având încredere oarbă în tatăl său, l-a luat fericit de gât. Abia după ce Baba

Ayub l-a lăsat în fața casei și a închis ușa, și-a dat seama că ceva nu era în regulă. Dincolo de ușă, Baba Ayub își ținea ochii strâns închiși, din care curgeau lacrimi, în timp ce multiubitul lui Qais bătea din răspuțeri cu pumnii lui micuți în ușă, strigând să-i dea drumul înăuntru. Dar Baba Ayub rămânea neclintit în hotărârea luată, murmurând: „Iartă-mă, iartă-mă”, pe când pământul se zguduia sub pașii *div*-ului, iar fiul său scotea țipete înfiorătoare. Pământul s-a cutremurat iar și iar, până când *div*-ul a părăsit satul și pretutindeni s-a așternut liniștea. Doar Baba Ayub nu se mai oprea din plâns și-i cerea întruna iertare fiului său.

Abdullah. Sora ta a adormit. Pune-i pătura pe picioare. Așa. Bine. Mai bine m-aș opri acum. Nu? Vrei să continui? Ești sigur, băiete? Bine.

Unde rămăsesem? A, da. A urmat o perioadă de 40 de zile de doliu. În fiecare zi, vecinii găteau pentru familia îndurerată și stăteau de veghe împreună. Oamenii aduceau ce aveau prin casă – ceai, bomboane, pâine, migdale – îi compătimeau pe bieții oameni, spunându-le cât de rău le părea. Baba Ayub abia reușea să se adune și să îndruga un mulțumesc. Stătea într-un colț plângând, iar șiroaiele de lacrimi parcă ar fi fost menite să pună capăt perioadelor de secetă din sat. Nu i-ai dori nici celui mai mare dușman un așa chin, o așa de mare suferință.

Și așa au trecut mai mulți ani. Seceta a continuat, iar Maidan Sabz a devenit și mai sărac. Mai mulți copii au murit de sete în pătuțurile lor. Fântânile au secăt mai tare, râul a secăt, doar chinul lui Baba Ayub era ca un râu care se umfla din ce în ce mai mult cu fiecare nouă zi. Nu-i mai era de folos familiei sale. Nu muncea, nu se ruga și abia mai mânca. Copiii și nevasta se rugau de el, dar degeaba. Băieții cu care mai rămăsese au fost nevoiți să-i preia îndatoririle, întrucât Baba Ayub nu făcea decât să stea la marginea câmpului, singuratic și bătut de soartă, uitându-se lung la șirul de munți. Nu mai vorbea cu oamenii din sat, crezând că aceștia îl bârfesc pe la spate. Spuneau că era un laș, pentru că îl dăduse de bunăvoie pe fiul său. Că nu era un tată bun. Un tată adevărat s-ar fi luptat cu *div*-ul. Ar fi murit apărându-și familia.

Într-o noapte, i-a spus și nevastei toate temerile lui.

— Nu vorbește nimeni așa despre tine, i-a răspuns femeia. Nimeni nu crede că ești un laș.

— Îi aud, a spus el.

— Auzi doar vocea ta, bărbate, a spus femeia.

În orice caz, nu i-a spus că sătenii chiar își șopteau diverse lucruri pe la spatele lui. Și mai ziceau că probabil a înnebunit.

Într-o bună zi, au primit și dovada. Baba Ayub s-a sculat în zorii zilei. Fără să-și trezească nevasta și copiii, a adunat câteva bucăți de pâine într-un sac de pânză, s-a încălțat, și-a încins coasa în talie și a pornit la drum.

A mers așa zile întregi. Umbla până când soarele ajungea să se vadă ca o licărire roșie, slabă, în depărtare. Noaptea, dacă afară șuiera vântul, dormea în peșteri. Altfel, se odihnea pe malul vreunui râu, sub copaci sau la adăpostul unor bolovani sau stânci. A mâncat pâinea, apoi ce a mai găsit în cale – fructe sălbatice, ciuperci, pește pe care îl prindea cu mâinile goale din râuri – și în unele zile nu a mâncat deloc. Dar nu se mai oprea din mers. Când vreun trecător îl întreba unde se duce, Baba Ayub îi spunea adevărul – unii râdeau, alții se grăbeau să treacă mai departe, de teamă să nu fie vreun nebun, iar alții se rugau pentru el, fiindcă și lor le luase *div*-ul copii. Baba Ayub își pleca atunci capul și mergea mai departe. Când pantofii i s-au stricat, i-a legat cu șireturile de picioare, iar când șireturile s-au rupt, a rămas cu picioarele goale. A trecut așa prin deșerturi, văi și munți.

Într-un final a ajuns pe vârful muntelui, acolo unde își avea sălașul *div*-ul. Era atât de nerăbdător să-și ducă treaba la bun sfârșit, încât nici nu s-a odihnit, ci, atunci când a ajuns la poalele muntelui, a început pe dată să urce, cu hainele zdrențuite, cu picioarele sângerânde, cu părul plin de praf, dar de nestăvilit în hotărârea sa. Stâncile colțuroase îi răneau tălpile. Șoimii îl ciuguleau de obraji când trecea pe lângă cuiburile lor. Pale aprige de vânt aproape că îl trânteau la pământ. Dar el nu s-a lăsat, continuând să urce, din stâncă în stâncă, până când, în cele din urmă, a ajuns în fața porților masive ale palatului *div*-ului.

— Cine îndrăznește să mă deranjeze? a strigat *div*-ul, când Baba Ayub a aruncat cu o piatră în porți.

Baba Ayub i-a spus cine este.

— Vin din satul Maidan Sabz, a spus el.

— Vrei să mori? Voi fi nevoit să îți iau viața, pentru că mă deranjezi la mine acasă. Cu ce treburi ai venit?

— Am venit să te omor.

A urmat un moment de liniște dincolo de porți. Apoi acestea s-au deschis zdruncinându-se din temelii și Baba Ayub l-a zărit pe *div*, învăluit în ceață, în toată hidoasa lui înfățișare.

— Nu mai spune!? a răspuns cu o voce groasă ca de tunet creatura.

— Ba da, l-a amenințat Baba Ayub. Într-un fel sau altul, unul dintre noi doi va muri azi.

Preț de o clipă, a părut că *div*-ul îl va arunca pe Baba Ayub cu putere la pământ și-l va termina cu o singură mușcătură a dinților ascuțiți ca niște pumnale. Dar ceva l-a făcut să ezite. Să strângă din ochi. Poate a fost nebunia vorbelor pe care le-a rostit bătrânul. Poate înfățișarea lui, hainele zdrențuite cu care era îmbrăcat, fața însângerată, nisipul care-l acoperea din cap până-n picioare, rănile supurânde de pe piele. Sau poate faptul că *div*-ul nu a găsit, în ochii bătrânului, nicio urmă de frică.

— De unde ai zis că ești?

— Din Maidan Sabz, a spus Baba Ayub.

— Trebuie să fie departe acest Maidan Sabz, după felul în care arăți.

— Nu am venit aici să stăm de vorbă. Am venit aici să...

Div-ul își ridică o gheară.

— Da. Da. Ai venit aici să mă omori. Știu. Dar am dreptul să spun câteva vorbe înainte să fiu ucis.

— Prea bine, spuse Baba Ayub. Dar numai câteva.

— Îți mulțumesc.

Div-ul a rânjit.

— Pot să te întreb ce rău ți-am făcut de vrei să mă omori?

— L-ai luat pe fiul meu cel mic, a răspuns Baba Ayub. Era tot ce aveam mai scump pe lume.

Div-ul a mormăit, mângâindu-și bărbia.

— Am luat mulți copii de la mulți tați, a spus el.

Baba Ayub puse furios mâna pe coasă.

— Atunci o să-i răzbun și pe ei.

— Trebuie să-ți mărturisesc că încep să te admir pentru curajul tău.

— Habar n-ai ce-i curajul, a spus Baba Ayub. Ca să ai curaj, trebuie să fie ceva în joc. Am venit până aici și nu am nimic de pierdut.

— Ai viața de pierdut, a spus *div*-ul.

— Mi-ai luat-o deja.

Div-ul a mormăit din nou și l-a cercetat gânditor pe Baba Ayub.

După un timp, a spus:

— Foarte bine, atunci. O să mă lupt cu tine. Dar mai întâi îți cer să mă urmezi.

— Spune repede despre ce e vorba, a spus Baba Ayub. Îmi pierd răbdarea.

Însă *div*-ul se îndreptase deja spre un coridor imens și Baba Ayub nu a avut altceva de făcut decât să-l urmeze. Au mers printr-un labirint de coridoare, cu tavane ce aproape că atingeau norii, fiecare susținut de coloane uriașe. Au trecut de multe scări și camere atât de mari că ar fi încăput în ele tot satul din care venea bărbatul. Și au mers așa până când, în cele din urmă, *div*-ul l-a dus pe Baba Ayub într-o încăpere, la capătul căreia se afla o perdea grea.

— Apropie-te, i-a făcut semn *div*-ul.

Baba Ayub se afla acum lângă *div*.

Div-ul a tras la o parte perdeaua. În spate, o fereastră din sticlă. Baba Ayub a zărit prin ea o grădină imensă. Chiparoși plantați unul lângă altul, în linie dreaptă, o înconjurau din toate părțile, iar la rădăcina lor, pământul era plin de flori de toate culorile. Grădina avea iazuri făcute din gresie albastră, terase din marmură și peluze verzi luxuriante. Baba Ayub a mai văzut garduri vii frumos tăiate, având diferite forme, și fântâni a căror apă curgea în umbra unui rodiu. Să fi trăit trei vieți și tot nu și-ar fi putut imagina că există un loc atât de frumos.

Dar ce l-a făcut pe Baba Ayub să îngenuncheze a fost vederea copiilor alergând și jucându-se fericiți în grădină. Se alergau pe alei și în jurul copacilor. Se jucau de-a v-ați ascunselea în spatele gardurilor vii. Baba Ayub a căutat cu privirea printre ei până ce a zărit, în sfârșit, ceea ce căuta. Era acolo! Fiul său Qais, în viață și mai mult decât bine.

Se înălțase, iar părul îi era mai lung decât își amintea Baba Ayub. Purta o foarte frumoasă cămașă albă peste niște pantaloni bine croiți. Râdea cu poftă alergând după doi tovarăși de joacă.

— Qais, a șoptit Baba Ayub, aburind sticla.

Apoi l-a strigat pe fiul său pe nume.

— Nu te poate auzi, a spus *div*-ul. Și nici vedea.

Baba Ayub a sărit în sus, a dat din mâini, a bătut în sticlă, până când *div*-ul a tras din nou perdeaua.

— Nu înțeleg, a spus Baba Ayub. Am crezut că...

— Aceasta este răsplata ta, a spus *div*-ul.

— Fă-mă să înțeleg, a exclamat Baba Ayub.

— Te-am supus unei probe.

— O probă?

— Da, o probă a iubirii. A fost o provocare dură, recunosc, și știu ce putere are dangătul de clopot asupra ta. Dar ai trecut proba. Aceasta este răsplata ta. Și a lui.

— Dar dacă nu aș fi ales? a strigat Baba Ayub. Dacă aș fi refuzat această probă?

— Atunci toți copiii tăi ar fi pierit, i-a răspuns *div*-ul, pentru că oricum ar fi fost blestemați, având un bărbat slab drept tată. Un laș care mai degrabă i-ar vedea pe toți murind decât să-și încarce propria conștiință. Ai spus că nu ai curaj, dar îl văd în tine. E nevoie de curaj pentru ce ai făcut tu, pentru povara pe care ai acceptat să o duci în spate. Te respect pentru asta!

Baba Ayub și-a luat coasa șovăind, iar aceasta i-a alunecat din mână și a căzut pe podeaua din marmură, cu mult zgomot. Genunchii i s-au înmuiat și a fost nevoit să se așeze.

— Fiul tău nu-și mai aduce aminte de tine, a continuat *div*-ul. Asta e viața pe care o duce acum și ai văzut cu ochii tăi cât e de fericit. Se bucură aici de cele mai alese haine și bucate, de prieteni și de multă dragoste. I se predau artele, limbile străine și științele și învață despre înțelepciune și ce este mila. Nu-și dorește nimic. Într-o bună zi, când va deveni bărbat, poate alege să plece și va fi liber să plece. Cred că îi va mângâia pe mulți oameni cu bunătatea lui și că va aduce multă fericire celor chinuți de soartă.

— Vreau să-l văd, a spus Baba Ayub. Vreau să-l iau acasă.

— Chiar asta vrei?

Baba Ayub și-a ridicat ochii spre *div*.

Creatura s-a dus spre un dulap aflat lângă perdea și a scos dintr-un sertar o clepsidră.

— Știi ce e aceea o clepsidră, Abdullah? Știi. În regulă.

Ei bine, *div*-ul a luat clepsidra, a întors-o și a pus-o la picioarele lui Baba Ayub.

— Îți voi da voie să-l iei cu tine acasă, a spus *div*-ul. Dacă alegi asta, el nu se va mai putea întoarce niciodată aici. Dacă alegi să rămână, *tu* ești cel care nu va mai putea veni niciodată aici. Când se va fi scurs tot nisipul din clepsidră, voi veni să aud ce-ai hotărât.

După ce a spus toate astea, *div*-ul a părăsit camera, punându-l pe Baba Ayub în fața unei alte alegeri dureroase.

Îl voi lua acasă, s-a gândit Baba Ayub pe loc. Era ce-și dorea cel mai mult, cu fiecare părticică a ființei sale. Nu-și imaginase asta în vis, de atâtea ori? Să-l țină din nou în brațe pe micuțul Qais, să-i sărute obrăjiorii și să-i simtă mânuțele delicate în mâinile sale? Și totuși... dacă îl lua acasă, ce fel de viață avea să-l aștepte în Maidan Sabz? În cel mai bun caz, viața grea a unui agricultor ca a lui sau poate un pic mai mult. Asta dacă Qais nu ar muri din cauza secetei, așa cum s-a întâmplat cu cei mai mulți copii din sat. Ai avea puterea să te ierți atunci, se întreba Baba Ayub, știind că, din motive egoiste, l-ai lipsit de o viață bună și fericită? Pe de altă parte, dacă îl părăsea pe Qais, cum ar putea suporta să știe că băiatul lui este în viață, să știe unde se află, și totuși să nu aibă voie să-l vadă? Cum ar suporta asta? Baba Ayub a început să plângă. Se simțea atât de disperat că a luat clepsidra de jos și a izbit cu ea în perete. Aceasta s-a spart în mii de bucățele, iar nisipul fin s-a împrăștiat peste tot pe podea.

Div-ul a intrat din nou în cameră și l-a găsit pe Baba Ayub cu umerii lăsați, uitându-se la cioburile de sticlă spartă.

— Ești o bestie fără suflet, a spus Baba Ayub.

— Când trăiești atât de mult cât am trăit eu, a răspuns *div*-ul, afli că bunăvoința și cruzimea nu sunt decât nuanțe ale aceleiași culori. Ce hotărâre ai luat?

Baba Ayub și-a șters lacrimile, și-a luat coasa și și-a prins-o în talie. S-a îndreptat ușor spre ușă, cu capul plecat.

— Ești un tată bun, a spus *div*-ul, când Baba Ayub a trecut pe lângă el.

— Să arzi în flăcările iadului pentru ce mi-ai făcut, a rostit Baba Ayub sleit de puteri.

A ieșit din cameră și tocmai se îndrepta spre coridor, când l-a auzit pe *div*:

— Ia asta. Creatura i-a înmănat o sticluță care conținea un lichid închis la culoare. Bea asta în drum spre casă. Cu bine!

Baba Ayub a luat sticluța și a plecat fără să mai rostească vreun cuvânt.

Trecuseră multe zile de atunci. Nevasta lui ieșea de multe ori pe câmp, uitându-se după bărbatul ei, așa cum stătuse și Baba Ayub acolo, sperând să-l vadă venind într-o zi pe Qais. Dar, cu fiecare zi care trecea, credea tot mai puțin în întoarcerea lui. Oamenii din sat începuseră să vorbească despre Baba Ayub la trecut. Într-o zi, stând în țărână și cu rugăciunea pe buze, a zărit cum o siluetă subțire se apropia de Maidan Sabz dinspre munți. La început, l-a luat drept un derviş rătăcit, un amărât îmbrăcat în niște zdrențe ponosite în loc de haine, cu ochii supti și tâmplele lăsate, și nu l-a recunoscut pe bărbatul ei decât atunci când acesta s-a apropiat de ea. Inima i s-a umplut de bucurie și a scos un strigăt de ușurare.

După ce s-a spălat și i s-au adus apă și mâncare, Baba Ayub, stând în propria lui casă, a fost înconjurat de oamenii din sat care nu mai încetau cu întrebările.

— Unde ai fost, Baba Ayub?

— Ce ai văzut?

— Ce ți s-a întâmplat?

Baba Ayub nu le putea răspunde, pentru că nu mai ținea minte ce i se întâmplase. Nu-și amintea nimic din călătoria lui: că a urcat muntele unde stătea *div*-ul, că a vorbit cu acesta, că a văzut un palat minunat și o cameră mare cu perdele. Era ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis deja uitat. Nu-și amintea de grădina secretă, de copii, dar mai ales, nu-și amintea să-l fi văzut pe fiul său jucându-se printre copaci cu prietenii lui. De fapt, când cineva pronunța numele lui Qais, Baba Ayub clipea, simțindu-se pus în încurcătură. Cine?! Întreba el. Nu ținea minte să fi avut vreodată un băiat cu numele de

Qais.

Înțelegi așadar, Abdullah, că a fost un act de milă? Licoarea care i-a șters aceste amintiri? A fost răsplata pe care a primit-o Baba Ayub pentru că a trecut de cea de-a doua încercare la care l-a supus *div-ul*.

În primăvara aceea, cerurile s-au deschis, în sfârșit, deasupra satului Maidan Sabz. Nu era burnița blândă a anilor trecuți, ci o ploaie torențială. Ploaia cădea bogată din cer, iar satul ieșea însetat în întâmpinarea ei. Ploaia a răpăit pe acoperișurile din sat cât a fost ziua de lungă și a acoperit orice alt zgomot. De pe frunze se prelingeau stropi mari și grei de apă. Fântânile s-au umplut și râul a crescut la loc. Dealurile dinspre est au înverzit. Pentru prima dată după mulți ani, câmpurile s-au umplut de flori, copiii se jucau în iarbă fericiți, iar vacile pășteau. Toți erau nespuse de bucuroși.

Când ploile s-au oprit, satul a avut câte ceva de reparat. Mai mulți pereți din chirpici fuseseră înghițiți de ape, câteva acoperișuri se prăbușiseră și terenuri agricole întregi se transformaseră în mlaștini. Însă după sărăcia din ultimii zece ani, nimeni nu se plângea în Maidan Sabz. Pereții au fost ridicați din nou, acoperișurile reparate, iar canalele de irigare drenate. În acea toamnă, Baba Ayub a avut cea mai bogată recoltă de fistic din viața lui și, an după an, recoltele sale au fost mai multe și mai bune. În marile orașe în care își vindea produsele, Baba Ayub stătea mândru în spatele piramidelor de fistic și-i străluceau ochii ca ai celui mai fericit om de pe pământ. Niciodată nu s-a mai abătut vreo secetă asupra satului în care trăiau el și familia lui.

Și mai e ceva de spus, Abdullah. Ai putea să mă întrebi totuși dacă nu a trecut vreodată prin sat, în drumul său, un tânăr chipeș călare. Dacă nu cumva s-a oprit pentru un pahar cu apă, pe care satul o avea acum din belșug, și dacă nu a împărțit o pâine cu oamenii din sat, poate chiar cu Baba Ayub însuși. Asta nu pot să-ți spun, băiete. Ce pot să-ți spun e că Baba Ayub a trăit într-adevăr până la adânci bătrâneți. Pot să-ți spun că toți copiii lui s-au așezat la casele lor, așa cum își dorise el dintotdeauna, și i-au dat mulți nepoți, care l-au făcut, fiecare la rândul lui, extrem de fericit pe Baba Ayub.

Și pot să-ți mai spun că în unele nopți, fără vreun motiv anume, Baba Ayub nu putea să doarmă. Deși era deja un om bătrân, încă își

mai putea folosi picioarele, ajutându-se de un baston. Așa că, fără să-și trezească nevasta, se furișa din pat în acele nopți când nu putea să doarmă, își lua bastonul și pleca să se plimbe. Mergea prin întuneric, pipăind cu bastonul în fața lui, briza nopții mângâindu-i fața. Se așeza apoi pe o stâncă teșită la marginea pământului său. Rămânea adesea o oră sau poate mai mult, uitându-se lung la stele și la norii care-i dădeau târcoale lunii. Se gândea la viața lungă pe care o dusese și mulțumea sorții pentru toată mărinimia și bucuria ce îi fuseseră hărăzite. Să vrea mai mult, să-și dorească și mai mult, știa că ar fi fost meschin din partea lui. Ofta fericit și asculta vântul cum cobora din munți și păsările de noapte cântând.

Din când în când însă, credea că aude și un alt zgomot. Era mereu același clinchet ascuțit al unui clopoțel. Nu înțelegea de ce aude un astfel de zgomot, cum stătea el așa singur în bezna nopții, când toate oile și caprele dormeau. Își spunea uneori că nu aude așa ceva, alteori, dimpotrivă, era atât de convins că striga în întuneric: „E cineva acolo? Cine-i acolo? Arată-mi-te!” Dar nu a primit niciodată vreun răspuns. Baba Ayub nu înțelegea. La fel cum nu pricepea de ce un val de ceva, ceva ca sfârșitul unui vis trist, îl cuprindea mereu când auzea acel clinchet, surprinzându-l de fiecare dată ca o rafală neașteptată de vânt. Dar apoi trecea, la fel cum trec toate. A trecut.

Asta e tot, băiete. Aici se încheie povestea. Nu mai am nimic altceva de spus. Și acum chiar e târziu, sunt obosit și trebuie să mă trezesc dis-de-dimineată, și sora ta la fel. Așa că suflă în lumânare. Pune capul jos și închide ochii. Somn ușor, băiete! Ne luăm la revedere mâine.

Capitolul 2

Toamna, 1952

Pe Abdullah Tata nu-l lovise niciodată. Așa că atunci când l-a plesnit peste față, chiar deasupra urechii – tare, brusc, cu toată palma deschisă – ochii băiatului s-au umplut de lacrimi de mirare. Dar și le-a înăbușit repede, clipind des din ochi.

— Du-te acasă, i-a spus Tata scrâșnind din dinți.

Din față, Abdullah a auzit-o pe Pari izbucnind în lacrimi.

Apoi Tata l-a lovit din nou, mai puternic, de această dată pe obrazul stâng. Capul lui Abdullah s-a întors într-o parte. Fața i-a luat foc, iar lacrimile s-au înmulțit. Urechea stângă îi țiuia. Tata s-a aplecat, apropiindu-și fața cu riduri și atât de întunecată, încât eclipsa deșertul, munții și cerul, toate laolaltă.

— Ți-am spus să te duci acasă, băiete, a repetat el cu o privire dureroasă.

Abdullah nu a scos niciun sunet. A înghițit cu greutate și s-a uitat cu coada ochiului la tatăl său, clipind sub mâna care îi proteja ochii de soare.

Din căruciorul roșu din față, Pari l-a strigat cu o voce ascuțită, speriată:

— Abollah!

Tata s-a uitat la el tăios, târându-se cu greu înapoi la cărucior. Din pătuțul ei, Pari și-a întins mâinile după Abdullah. Acesta le-a luat în mâinile sale. Apoi și-a șters lacrimile cu podul palmelor și a urmat-o.

Puțin mai târziu, Tata a aruncat o piatră spre el, așa cum îi făceau copiii din Shadbagh câinelui lui Pari, Shuja – numai că aceștia voiau să-l lovească pe Shuja, să-l rănească. Piatra aruncată a căzut inofensiv la câțiva metri de Abdullah. Acesta a așteptat până când Tata și Pari s-au mișcat din loc și s-a luat din nou după ei.

În cele din urmă, Tata s-a oprit iarăși, imediat după ce soarele a trecut de amiază. S-a întors spre Abdullah, a părut că se gândește și i-a făcut un semn cu mâna.

— Nu o să renunți, a spus el.

Din cărucior, mânuța lui Pari a alunecat rapid în cea a lui Abdullah. S-a uitat la el, cu ochii limpezi, și i-a zâmbit printre dinții lipsă, ca și cum nimic rău nu avea să i se întâmple, dacă îl avea pe el alături. Băiatul i-a strâns mâna, așa cum făcea în fiecare seară în care el și surioara lui dormeau în pătuț, cu capul unul lângă celălalt și cu picioarele împreunate.

— Credeam că ești acasă, a spus Tata. Cu mama ta și cu Iqbal. Așa cum ți-am spus.

Abdullah se gândea, *ea este soția ta. Pe mama am înmormântat-o.* Dar a știut să-și înăbușe acest gând înainte ca el să prindă glas.

— Foarte bine atunci. Vino, l-a chemat Tata. Dar să nu te aud plângând. Ai înțeles?

— Da.

— Te avertizez. Îți interzic.

Pari i-a zâmbit lui Abdullah, iar el s-a uitat în ochii ei palizi și la obraji rotunzi și roz ai fetei și i-a zâmbit.

De atunci înainte, el a mers pe lângă cărucior, ținând-o pe Pari de mână, în timp ce acesta era împins pe podeaua goală și plină de găuri. Își aruncau pe furis câte o privire veselă, ca între frate și soră, dar își vorbeau puțin, de teamă să nu îl supere pe tatăl lor și să-și pună în pericol fericirea. Pe distanțe lungi erau singuri, doar ei trei, nimic altceva și nimeni altcineva la orizont în afară de defilee adânci din cupru și stânci uriașe din gresie. În spatele lor se întindea deșertul, deschis și alb, ca și când ar fi fost creat doar pentru ei și numai pentru ei; aerul era liniștit și cald, cerul înalt și albastru. Rocile luceau pe pământul crăpat. Singurele sunete pe care Abdullah le auzea erau propria-i respirație și scârțâitul roților, pe măsură ce Tata trăgea căruciorul roșu spre nord.

După un timp, s-au oprit să se odihnească la umbra unui bolovan. Cu un oftat, Tata a lăsat mânerul să cadă. A tresărit pe măsură ce își arcuia spatele, cu fața spre soare.

— Cât mai e până la Kabul? a întrebat Abdullah.

Tata s-a uitat la ei. Îl chema Saboor. Avea pielea neagră și fața aspră, ascuțită și osoasă, nasul coroiat precum ciocul unui șoim din deșert și ochii adânciți în orbite. Tata era subțire ca o trestie, dar munca grea de zi cu zi îl făcuse să aibă mușchi puternici, strâns

răsuciți pe braț, precum trestia indiană pe scaunul de răchită.

— Măine după-amiază ajungem, a spus el, ducându-și la gură sacul din piele de vacă plin cu apă. Dacă totul merge bine.

A luat o înghițitură zdravănă, în timp ce mărul lui Adam se ridica și cobora.

— De ce nu ne-a dus unchiul Nabi? a întrebat Abdullah. El are mașină.

Tata și-a dat ochii peste cap, întorcându-se spre el.

— Așa nu ar mai fi trebuit să mergem atât.

Tatăl nu a scos niciun cuvânt. Și-a luat basca de pe cap, murdară de funingine, și și-a șters transpirația de pe frunte cu mâneca de la cămașă.

Pari a arătat cu degetul din căruț.

— Uite, Abollah! a țipat emoționată. Alta.

Abdullah i-a urmărit degetul și a descoperit o pată în umbra unui bolovan. Apoi a văzut o pană lungă și gri ca mangalul după ardere. Abdullah a mers într-acolo și a luat-o de cotor. A suflat praful de pe ea. Un șoim, probabil, s-a gândit, întorcând pana pe partea cealaltă. Poate un porumbel sau o ciocârlie de deșert. Văzuse deja câteva păsări în acea zi. Nu, un șoim. A suflat din nou și i-a întins pana lui Pari, care a smuls-o fericită din mâinile lui.

Acasă, în Shadbagh, Pari ținea sub pernă o cutie veche de ceai din metal, pe care Abdullah i-o dăruise cândva. Avea o încuietoare ruginită și pe capac era desenat un indian cu barbă, care purta un turban și o tunică roșie lungă și ținea cu ambele mâini o ceașcă de ceai aburindă. Înăuntru se aflau toate penele pe care Pari le adunase. Era avutul ei cel mai de preț. Pene de cocoș de un verde intens și de un roșu burgund, o pană albă din coada unui porumbel, o pană de vrabie, de un cafeniu murdar, cu pete negre, și cea de care Pari era cea mai mândră, o pană de păun de un verde iridescent, cu un ochi mare și frumos la margine.

Ultima era un cadou pe care Abdullah i-l făcuse cu două luni în urmă. Auzise de un băiat dintr-un alt sat a cărui familie avea un păun. Într-o zi, când Tata era plecat să sape șanțuri într-un oraș la sud de Shadbagh, Abdullah a mers până în celălalt sat, l-a găsit pe băiat și i-a cerut o pană. Au urmat negocierile și, până la urmă,

Abdullah a fost de acord să-și dea pantofii în schimbul penei. În drum spre Shadbagh, cu pana prinsă de pantaloni pe sub cămașă, călcâiele lui pline de tăieturi lăsau pete de sânge pe jos. Spinii și așchiile îi răniseră tălpile. Cu fiecare pas simțea durerea ca niște cuțite în picioare.

Când a ajuns acasă, a găsit-o pe mama sa vitregă, Parwana, lângă colibă, aplecată în fața *tandoor*¹-ului, făcând *naan*² ca în fiecare zi. A coborât repede în spatele stejarului uriaș de lângă casă și a așteptat-o să-și termine treburile. Iscodind în jurul trunchiului, o privea muncind – era o femeie lată în umeri, cu brațe lungi, cu mâini aspre și degete groase, cu o față rotundă acoperită de puf, care nu avea nimic din grația fluturului după care fusese numită.

Abdullah își dorea să o poată iubi la fel cum a iubit-o pe mama lui. Mama, care murise din cauza unei hemoragii când o născuse pe Pari cu trei ani și jumătate în urmă, pe când Abdullah avea șapte ani. Mama, a cărei imagine era totul pentru el, dar pe care nu o mai avea. Mama, care îi ținuse capul în mâinile sale făcute căuș la pieptul său și care îi mângâiasse obrazul în fiecare noapte înainte să adoarmă și-i fredonase un cântec de leagăn:

*Am găsit o zână mică, tristă
La umbra unui copac din hârtie.
Știu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.*

Își dorea să o poată iubi pe noua sa mamă la fel de mult. Și poate că Parwana, se gândea el, își dorea în secret același lucru, să-l poată iubi *pe el*. Așa cum îl iubea pe Iqbal, fiul său de un an, pe care îl săruta mereu, pentru care se necăjea atunci când tușea sau strănuta. Sau cum l-a iubit pe primul ei fiu, Omar. Îl adorase. Acesta murise dintr-o răceală cu două ierni în urmă. Avea doar două săptămâni. Parwana și Tata abia îi pusese numele. Era unul dintre cei trei copii pe care iarna dură din Shadbagh i-a luat cu ea. Abdullah își amintea cum Parwana apucase trupul înfășat, dar și crizele ei de supărare. Își aducea aminte ziua în care îl înmormântaseră pe deal, o moviliță pe

¹ Cuptor din lut pentru copt pâinea.

² Pâine ca o lipie din aluat dospit, specifică pentru Afganistan.

pământul înghețat, sub un cer de culoarea cositorului și a plumbului, în timp ce Mullah Shekib spunea rugăciuni, iar vântul împrăștia zăpadă și gheață în ochii tuturor.

Abdullah bănuia că Parwana avea să fie furioasă mai târziu, când avea să afle că și-a dat singura pereche de pantofi pe o pană de păun. Tata muncise din greu pe arșiță ca să-i plătească. Când va afla, va avea ea ac de jocul lui. S-ar putea chiar să-l și lovească, se gândea Abdullah. Îl mai atinsese de câteva ori înainte. Avea mâini puternice și grele – tot ridicând-o atâția ani pe sora ei invalidă, își imagina Abdullah – mâini care știau cum să apuce coada măturii sau să dea o palmă direct la țintă.

Dar, în ceea ce o privea pe Parwana, aceasta nu părea să aibă vreo satisfacție că îl lovea. Și nu era nici capabilă să le arate vreun semn de tandrețe copiilor ei vitregi. Îi cususe lui Pari o rochie verde-argintie dintr-un material pe care Tata îl adusese de la Kabul. Îl învățase pe Abdullah, cu o răbdare surprinzătoare, cum să spargă două ouă în același timp, iar gălbenușurile să rămână întregi. Le arătase copiilor cum să împletească și să facă păpuși din pănuși de porumb. Îi învățase cum să croiască haine pentru păpuși din fâșii rupte de haine vechi.

Dar acestea nu erau decât niște simple gesturi, Abdullah o știa prea bine, obligații care-i reveneau în urma căsătoriei cu Tata și care nu se comparau cu iubirea puternică pentru Iqbal. Dacă într-o noapte casa lor ar fi luat foc, Abdullah n-avea nicio îndoială care ar fi fost copilul pe care Parwana l-ar fi apucat în fugă ca să-l salveze. N-ar sta să se gândească de două ori. Până la urmă, totul era foarte simplu: el și Pari nu erau copiii ei. Majoritatea oamenilor își iubesc propriii copii. El și sora lui nu-i aparțineau, dar ce puteau să facă? Erau rămași de la altă femeie.

A așteptat-o pe Parwana să între cu pâinea în casă, apoi a zărit-o ieșind din colibă, ducându-l pe Iqbal sub un braț, iar sub celălalt o grămadă de haine murdare. A privit-o îndreptându-se spre râu și a așteptat până s-a depărtat de tot înainte să se furișeze în casă, cu tălpile pulsând de fiecare dată când atingeau pământul. Înăuntru, s-a așezat și și-a pus sandalele de plastic, singura încălțăminte pe care o mai avea. Abdullah știa că n-a făcut un lucru înțelept. Dar când a

îngenuncheat lângă Pari și a trezit-o încet din somn, scoțând pana din spate ca un magician, tot efortul meritase – meritase mai întâi pentru expresia de surpriză de pe fața ei, apoi încântarea surorii lui, pentru felul în care i-a umplut obrajii de sărutări, pentru cum a chicotit când el i-a gădilat bărbia cu pana delicată – și, dintr-o dată, picioarele nu l-au mai durut deloc.

Tata s-a șters din nou cu mâneca pe față. Au băut cu rândul din sacul cu apă. Când au terminat, Tata a spus:

— Ești obosit, băiete.

— Nu, a negat Abdullah, deși era.

Era extenuat. Și picioarele îl dureau cumplit. Nu era ușor să străbați deșertul în sandale. Tata i-a spus:

— Urcă-te.

În cărucior, Abdullah s-a așezat în spatele lui Pari, cu spatele rezemat de stinghiile de lemn și cu vertebrele surorii apăsându-i pe burtă și pe osul pieptului. În timp ce Tata îi trăgea înainte, Abdullah se holba la cer, la munți, la șirurile suprapuse de dealuri rotunjite și strâns unite, care păreau netede din depărtare. Se uita la spatele tatălui său care-i trăgea înaintând încet, cu capul plecat, cu picioarele călcând pe nisipul brun-roșcat ce se ridica în aer. O caravană de nomazi Kuchi a trecut pe lângă ei: era o procesiune prin praful deșertului, cu clinchete de clopoței și gemete de cămile. O femeie, cu ochii dați cu cărbune și părul de culoarea grâului copt, i-a zâmbit lui Abdullah.

Părul femeii i-a adus aminte de cel al mamei sale și el a început din nou să tânjească după ea, după blândețea sa, fericirea ei înnăscută, uluirea acesteia în fața cruzimii oamenilor. Și-a amintit râsul ei sughițat și felul timid în care își înclina uneori capul. Mama lui fusese o persoană delicată atât fizic, cât și ca fire, o femeie subțire al cărei păr ieșea mereu de sub eșarfă. Se minuna adesea cum putea încăpea atâta bucurie și bunătate într-un trup atât de firav. Nu putea înțelege. Se revărsau din interior, prin ochi. Tata era diferit. Avea o anumită tărie în el. Privea prin ochii săi aceeași lume pe care o privise și mama lui, dar vedea numai indiferență. O trudă fără sfârșit. Lumea Tatălui era necruțătoare. Nu primeai nimic bun pe degeaba, credea el. Nici măcar dragoste. Plăteai pentru toate lucrurile. Iar dacă erai sărac,

atunci plăteai cu suferință. Abdullah și-a coborât privirea asupra cărării cu râie din părul surorii sale, la încheietura ei subțire care atârna pe marginea căruciorului și a știut că moștenise ceva de la mama sa, pe patul de moarte. Ceva din devotamentul ei de neclintit, din nevinovăția ei, din speranța nestrămutată, pe care nimic nu părea să o spulbere. Pari era singura persoană din lume care nu l-ar putea răni niciodată. În unele zile, Abdullah simțea chiar că era singura familie adevărată pe care o avea.

Culorile zilei s-au preschimbat încet în gri, iar vârfurile munților se zăreau în depărtare ca niște siluete opace ale unor uriași ghemuiți. Dimineața devreme trecuseră prin mai multe sate, majoritatea întinse și pline de praf, la fel ca Shadbagh. Căsuțele pătrate din chirpici erau ridicate unele pe coasta muntelui, altele nu, iar fumul se ridica din acoperișuri ca niște panglici. Sfori de rufe, femei așezate în jurul vetrei unde găteau, câțiva plopi, câțiva pui, câteva vaci și capre și întotdeauna o moschee. Ultimul sat prin care trecuseră se afla la marginea unui câmp cu maci, unde un bătrân care curăța păstăi le-a făcut semn cu mâna. A strigat ceva ce Abdullah n-a înțeles. Tata i-a făcut și el semn.

Pari l-a întrebat:

— Abollah?

— Da.

— Crezi că Shuja e trist?

— Cred că e bine.

— Nimeni n-o să-i facă rău?

— E un câine mare, Pari. Poate să se apere singur.

Shuja chiar *era* un câine mare. Tata spunea că trebuie să fi fost cândva un câine de luptă, pentru că cineva îi despicase urechile și coada. Dacă putea să se apere sau dacă s-ar putea apăra, asta era altceva. Când animalul rătăcit a apărut în Shadbagh, copiii au aruncat cu pietre în el, l-au lovit cu crengi de copac și cu spițe ruginite de la biciclete. Shuja nu riposta niciodată. Cu timpul, copiii din sat s-au săturat să-l necăjească și l-au lăsat în pace, deși Shuja încă era speriat și neîncrezător, ca și cum nu ar fi uitat cât de nemilos se purtaseră cu el în trecut.

Evita pe toată lumea din Shadbagh în afară de Pari. Pentru Pari și-a

pierdut liniștea. Dragostea pentru ea era mare și necondiționată. Era universul lui. Dimineața, când o zărea ieșind din casă, Shuja tresărea și tremura din tot corpul. Dădea nebunește din ciotul de coadă și din picioare de parcă ar fi mers pe cărbuni încinși. Se zbenguia în cercuri de fericire. Se ținea toată ziua după Pari, adulmecându-i pașii, iar noaptea, când se despărțeau, stătea în fața ușii, părăsit, așteptând să vină dimineața.

— Abollah?

— Da.

— Când o să mă fac mare, o să locuiesc cu tine?

Abdullah privea soarele portocaliu ce cobora spre linia orizontului.

— Dacă vrei. Dar nu o să vrei.

— Ba da!

— O să vrei să ai casa ta.

— Dar putem să fim vecini.

— Poate.

— Nu o să locuiești departe.

— Dacă te saturi de mine?

I-a tras un ghiont cu cotul.

— Nu o să mă satur!

Abdullah zâmbi în sinea lui.

— Bine, fie.

— O să fii aproape de mine.

— Da.

— Până la bătrânețe.

— Până la adânci bătrâneți.

— Pentru totdeauna.

— Da, pentru totdeauna.

S-a întors spre el în cărucior, să-l privească.

— Promiți, Abollah?

— Pentru totdeauna și întotdeauna.

Mai târziu, Tata a luat-o pe Pari în cârcă, iar Abdullah mergea în spate, trăgând după el căruciorul gol. În timp ce mergeau, nu a mai fost atent la nimic, decât la genunchii săi care se ridicau și coborau și la picăturile de transpirație ce se scurgeau de pe marginea șepcii. La picioarele mici ale lui Pari ce loveau în șoldurile Tatei. Atent doar la

umbra Tatei și a surorii sale ce se lungeau pe nisipul cenușiu, îndepărtându-se de el dacă mergea mai încet.

Unchiul Nabi a fost cel care a găsit această nouă slujbă pentru Tata – unchiul Nabi era fratele mai mare al Parwanei, deci chiar unchiul vitreg al lui Abdullah. Era bucătar și șofer în Kabul. O dată pe lună, venea de la Kabul să-i viziteze în Shadbagh. Sosirea lui era anunțată de claxoane sacadate și de țipetele unei gloate de copii din sat care se țineau după mașina mare albastră cu capota de culoarea argăselii și jante lucioase. Au lovit în aripa mașinii și în ferestre până s-a oprit motorul și chipeșul unchi Nabi a coborât râzând mândru, cu favoriții săi lungi și părul ondulat dat pe spate, îmbrăcat în costumul de culoare oliv care îi era mare, într-o cămașă albă pentru frac și purtând în picioare mocasini. Toată lumea a ieșit să-l vadă, pentru că purta costum, conducea o mașină, care era a șefului său, și lucra în marele oraș Kabul.

Unchiul Nabi îi spusese Tatei de slujbă chiar în timpul ultimei vizite. Oamenii înstăriți pentru care lucra construiau ceva în prelungirea casei lor – o mică pensiune în curtea din spate, cu baie proprie, separată de clădirea principală – și unchiul Nabi le sugerase să-l angajeze pe Tata, care se pricepea la construcții. I-a spus că va fi bine plătit și că toată lucrarea avea să dureze aproximativ o lună.

Într-adevăr, Tata se descurca bine pe șantier. Avea multă experiență. Din ce își amintea Abdullah, Tata își căuta de lucru, bătând din ușa în ușa ca să-l angajeze cineva cu ziua. Îl auzise odată din întâmplare spunându-i mai marelui satului, Mullahului Shekib: *Dacă m-aș fi născut animal, Mullah Sahib, jur că aș fi fost un catâr.* Tata îl lua câteodată pe Abdullah cu el la muncă. Odată au cules mere într-un oraș care era la o zi de mers pe jos de Shadbagh. Abdullah își aducea aminte cum tatăl lui se urcase pe scară înainte de apusul soarelui, cocoșat și cu ceafa în pliuri arsă de soare, cu pielea jupuită pe antebrațe, cu degetele subțiri ce răsuceau și întorceau merele unul câte unul. Într-un alt oraș făcuseră cărămizi pentru o moschee.

Tata îi arătase lui Abdullah cum să aleagă pământul bun, mai deschis la culoare, pentru care trebuia să sape mai adânc. Cernuseră printr-o sită pământul, adăugaseră paie, iar apoi, Tata, cu multă

răbdare, l-a învățat cum să adauge apa astfel încât amestecul să nu devină vâcos. În ultimul an, Tata cărase pietre. Încărcase gunoi cu lopata, își încercase mâna la aratul câmpului. Lucrase într-o echipă care asfalta o stradă.

Abdullah știa că Tata se considera vinovat pentru moartea lui Omar. Dacă ar fi găsit mai mult de lucru sau o slujbă mai bine plătită, ar fi putut să-i cumpere copilașului hăinuțe mai bune de iarnă, pături mai groase, poate chiar o sobă potrivită ca să încălzească toată casa. La asta se gândea Tata. Nu-i suflase o vorbă lui Abdullah despre Omar de la înmormântare, dar Abdullah știa asta.

Își amintea că îl văzuse odată pe tatăl său stând singur sub stejarul uriaș, la câteva zile după moartea lui Omar. Stejarul se înălța deasupra întregului Shadbagh și era cel mai bătrân din sat. Tata spunea că nu l-ar surprinde ca stejarul să fi fost acolo pe vremea când împăratul Babur trecea cu armata ca să pună stăpânire pe Kabul. Povestea că și-a petrecut jumătate din copilărie la umbra coroanei sale masive sau cățărându-se pe ramurile lui bogate. Însuși tatăl său, bunicul lui Abdullah, legase un leagăn cu sfori lungi de o ramură groasă, era o invenție care supraviețuise nenumăratelor anotimpuri grele și chiar și bătrânului. Tata spunea că se dădeau cu rândul în leagăn, el, Parwana și sora acesteia, Masooma, când erau copii.

Dar, în ultimul timp, Tata era mereu prea istovit de la muncă atunci când Pari îl trăgea de mânecă și îl ruga să o facă să zboare în leagăn.

Poate mâine, Pari.

Doar puțin, Baba. Ridică-te, te rog.

Nu acum. Altădată.

Fetița renunța până la urmă, îi dădea drumul la mânecă și pleca resemnată. Uneori, fața îngustă a Tatei se prăbușea când o vedea plecând. Se învârtea în pat, apoi își trăgea plapuma peste el și își închidea ochii obosiți.

Abdullah nu putea să-și imagineze că Tata se dăduse cândva în leagăn. Nu-și putea imagina că Tata fusese cândva băiat ca el. Băiat, atât. Lipsit de griji, sprinten. Alergând pe câmp, el și prietenii lui de joacă. Tata, ale cărui mâini erau pline de cicatrice, a cărui față ridată

purta semnele istovirii. Tata, care ar fi putut la fel de bine să se fi născut cu o lopată în mână și cu noroi sub unghii.

În acea noapte au fost nevoiți să doarmă în deșert. Au mâncat pâinea și ultimii cartofi fierți pe care Parwana li-i dăduse la pachet. Tata a făcut focul și a pus un ibric pentru ceai.

Abdullah stătea întins lângă foc, ghemuit sub pătura de lână, în spatele lui Pari, care se sprijinea cu tălpile ei reci de el.

Tata s-a aplecat deasupra flăcărilor și a aprins o țigară.

Abdullah s-a întors pe spate, cu fața în sus, iar Pari s-a conformat, așezându-și obrazul sub clavicula lui, așa cum era obișnuită. Respira aerul cu miros de aramă al prafului din deșert și se uita la cerul plin de stele ca niște cristale de gheață, strălucind și licărind. Conturul delicat al lunii în creștere se legăna fantomatic și întunecat.

Abdullah se gândea la iarna de dinaintea celei care trecuse, când totul era cuprins de întuneric, când vântul sufla pe lângă ușă, domol și puternic, cu zgomot prelung, și prin fiecare crăpătură din tavan. Afară, satul nu se mai vedea de zăpadă. Noaptea erau lungi și fără stele, zilele scurte, întunecate, arareori cu soare, iar când acesta apărea, era doar pentru scurt timp, apoi dispărea din nou. Își aducea aminte de plânsetele chinuite ale lui Omar, apoi de tăcerea lui, apoi de Tata cioplind cu îndârjire o lună în formă de seceră într-o scândură, o lună ca cea pe care o vedea acum pe cer. Apoi își amintea de Tata bătând scândura în pământul tare și înghețat, la capătul mormântului mic.

Se întrevedea încă o dată sfârșitul toamnei. Iarna stătea deja la pândă după colț, deși nici Tata, nici Parwana nu vorbeau despre asta, ca și cum, dacă i-ar li rostit numele, ar fi venit mai repede.

— Tată! rostește el.

De cealaltă parte a focului, Tata a mormăit încet.

— Îmi dai voie să te ajut? La pensiune, vreau să zic.

Din țigara Tatei, fumul se înălța într-o spirală. Privea în gol în întuneric.

— Tată?

Tata s-a mișcat pe piatra pe care era așezat.

— Cred că m-ai putea ajuta să amestec mortarul, a spus el.

- Nu știi cum se face.
- O să-ți arăt. O să înveți.
- Și eu? a întrebat Pari.
- Tu? a rostit Tata încet.

A luat un pic de scrum de la țigară și l-a împins cu un băț spre foc. Scânteii mici s-au împrăștiat, dansând în întuneric.

— Tu o să te ocupi de apă. O să ai grijă să nu murim de sete. Pentru că un bărbat nu poate munci dacă îi este sete.

Pari nu spuse nimic.

— Tata are dreptate, a spus Abdullah.

Își dădea seama că Pari voia să se murdărească pe mâini, să intre în noroi și că era dezamăgită de sarcina pe care Tata i-o încredințase.

— Nu am reuși niciodată să construim pensiunea dacă tu nu ne-ai aduce apă.

Tata a împins bățul pe sub mânerul ibricului cu ceai și l-a ridicat de pe foc. L-a pus apoi deoparte să se răcească.

— O să-ți spun ceva, a zis el. Dacă îmi demonstrezi că poți să te descurci cu apa, o să-ți găsesc altceva de făcut.

Pari și-a ridicat bărbia și s-a uitat spre Abdullah, cu un zâmbet știrb luminându-i fața.

Abdullah și-a adus aminte de sora lui când aceasta era doar un bebeluș și dormea pe pieptul lui, iar el deschidea câteodată ochii în timpul nopții și o vedea cum îi zâmbește în tăcere cu aceeași expresie.

Chiar el o crescuse. Era adevărat. Chiar dacă și el era doar un copil. De zece ani. Când Pari era în scutece, pe el îl trezea noaptea cu chițăitul și scâncetul ei, pe el, care mersese cu ea în brațe prin casă în întuneric și o legănase. El îi schimbase scutecele. El îi făcuse baie. Nu intra în atribuțiile Tatei – era bărbat – și, în afară de asta, venea mereu epuizat de la muncă. Iar Parwana, deja însărcinată cu Omar, era prea înceată pentru a răspunde nevoilor lui Pari. Nu avusese niciodată răbdarea sau energia necesare pentru asta. Astfel, toate au căzut în grija lui Abdullah, dar acesta nu s-a supărat deloc. O făcea cu multă dragoste. Îi plăcea faptul că el era cel care o va ajuta când va face primul pas, cel care va căsca gura la primul cuvânt rostit de ea. Acesta era scopul lui, credea băiatul, motivul pentru care Dumnezeu îl crease, și anume să aibă grijă de Pari când mama lor a plecat la El.

— Baba, a spus Pari. Spune-ne o poveste.

— Se face târziu, a spus Tata.

— Te rog!

Tata era un om închis din fire. Rar rostea mai mult de două propoziții consecutive. Dar, câteodată, din motive necunoscute lui Abdullah, ceva se debloca înăuntrul lui și poveștile prindeau brusc glas. Abdullah și Pari stăteau uneori ca vrăjiți în fața lui, în timp ce Parwana trântea oalele în bucătărie. Le spunea povești pe care le auzise de la bunica lui când era mic, trimițându-i către ținuturi populate de sultani, de *djinn-i*, *div-i* și derviși înțelepți. Alteori inventa povești. Îi ieșeau pe loc, iar Tata îl surprindea mereu pe Abdullah prin abilitatea lui de a-și imagina lucruri și de a visa. Tata nu se simțea niciodată mai prezent în viața lui Abdullah, mai vesel și mai sincer decât atunci când își spunea poveștile, ca și cum basmele sale erau mici spărturi în lumea sa opacă și enigmatică.

Dar Abdullah putea spune, doar văzând expresia de pe fața lui, că nu va avea parte de nicio poveste.

— E târziu, a repetat Tata.

A ridicat ibricul cu marginea șalului ce-i acoperea umerii și și-a turnat o cană de ceai. A suflat puțin și a luat o înghițitură, fața strălucindu-i portocalie în lumina flăcărilor.

— E timpul să dormim. Avem o zi lungă mâine.

Abdullah și-a tras pătura peste cap. Sub pătură, îi cânta lui Pari în ceafă:

*Am găsit o zână mică, tristă,
La umbra unui copac din hârtie.*

Pari, deja adormită, abia mai putea să continue versurile:

*Știu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.*

A început îndată să sforăie.

Abdullah s-a trezit mai târziu și a văzut că Tata plecase. S-a ridicat înspăimântat. Focul se stinsese de-a binelea, lăsând în urmă doar urme stacojii de jar. Privirea insistentă a lui Abdullah se muta de la stânga la dreapta, dar nu reușea să vadă nimic în întunericul apăsător. Simțea cum se albește la față. Cu inima care îi bătea să-i iasă

din piept, își încorda auzul și își ținea respirația.

— Tată? a șoptit el.

Liniște.

Panica l-a cuprins până în adâncul sufletului. Perfect nemișcat, încremenit și tensionat, a ascultat mult timp, dar fără să audă ceva. Erau singuri, el și Pari, în mijlocul întunericii. Fuseseră abandonați. Tatăl lor îi abandonase. Abdullah simțea pentru prima dată imensitatea reală a deșertului și a lumii. Cât de ușor putea cineva să se rătăcească în ea. Nu era nimeni să-i ajute, nimeni să le arate drumul. Un gând rău i-a încolțit atunci în minte. Tatăl lor murise. Cineva îi tăiasse gâtul. Bandiții. Îl omorâseră și acum se apropiau de el și de Pari, fără să se grăbească, savurând momentul, făcând un joc din el.

— Tată? a strigat el din nou, de data asta cu o voce pătrunzătoare.

Niciun răspuns.

— Tată?

L-a strigat din nou și din nou, simțind cum o gheară îl strânge de gât. L-a strigat de atâtea ori încât a pierdut șirul, dar nimeni nu a răspuns din întuneric. Își imagina fețe ascunse în munți ce se ridicau din pământ, privindu-i și rânjind cu răutate la ei. Abdullah a intrat în panică și simțea cum totul se contractă înăuntrul lui. A început să tremure și să geamă. Simțea că mai avea puțin și începea să urle.

Apoi, a auzit pași. O formă a prins contur în întuneric.

— Am crezut că ai plecat, a spus Abdullah tremurând.

Tata s-a așezat lângă resturile de la foc.

— Unde ai fost?

— Du-te la culcare, băiete.

— Nu ne-ai părăsi. Nu ai face asta, tată.

Tata s-a uitat la el, dar Abdullah nu a putut să distrugă expresia feței sale în întuneric.

— O să o trezești pe sora ta.

— Nu ne părăsi.

— Termină cu asta.

Abdullah s-a întins din nou, a strâns-o în brațe pe sora lui, iar inima parcă îi stătea în gât.

Abdullah nu fusese niciodată la Kabul. Auzise despre Kabul doar din poveștile pe care unchiul Nabi i le spusese. Vizitase câteva orașe mai mici cu tatăl său care-și căuta un loc de muncă, dar niciodată un oraș adevărat, și cu siguranță nimic din ce îi spusese unchiul Nabi nu ar fi putut să-l pregătească pentru forfota și agitația celui mai mare și mai aglomerat oraș dintre ele. Pretutindeni zărea semafoare, ceainării, restaurante, magazine cu vitrine strălucind de firme luminoase. Mașinile zornăiau într-o veselie pe străzile aglomerate, vuiiau, țâșneau în spatele autobuzelor, pe lângă pietoni și biciclete. *Garis-uri*³ trase de cai alergau în susul și în josul bulevardelor, cu roțile din fier sărind pe stradă. Trotuarele pe care se plimba cu Pari și cu Tata erau pline de vânzători de țigări și gumă de mestecat, tarabe cu reviste, potcovari ce băteau potcoave. În intersecții, polițiștii în uniforme care nu erau măsura lor fluierau și făceau gesturi autoritare, cărora nimeni nu părea să le dea atenție.

Abdullah stătea pe o bancă de pe trotuar, lângă o măcelărie, cu Pari în poală, împărțind o farfurie din tablă plină cu fasole și un sos condimentat cu coriandru, pe care Tata o cumpăraseră de la o tarabă.

— Uite, Abollah, a spus Pari arătând cu degetul un magazin de peste stradă.

La fereastră stătea o tânără îmbrăcată într-o rochie verde, frumos brodată, cu oglinzi mici și mărgele. Purta o eșarfă lungă asortată, cu bijuterii din argint și pantaloni de un roșu intens. Stătea perfect nemișcată, uitându-se indiferentă la trecători, fără să clipească măcar o dată. Nu s-a mișcat niciun centimetru în timp ce Abdullah și Pari își terminau de mâncat fasolea și a rămas nemișcată și după aceea. Mai sus, pe bloc, Abdullah a zărit un afiș imens, care atârna de fațada unei clădiri înalte. Pe afiș era o indiană tânără și frumoasă într-un câmp de lalele, pe o ploaie torențială, aplecându-se jucăușă în spatele unui fel de bungalow. Zâmbea timidă, într-un sari ud ce îi îmbrăca formele. Abdullah se întreba dacă asta era ceea ce unchiul Nabi numea cinema, acolo unde oamenii se duceau să vadă filme, și spera ca acesta să-i ducă și pe ei luna viitoare să vadă un film.

După chemarea la rugăciune, care se auzea de la o moschee

³ Un fel de trăsură.

acoperită cu țiglă albastră, din susul străzii, Abdullah l-a văzut pe unchiul Nabi trăgând mașina lângă trotuar. Îmbrăcat în costumul său de culoare oliv, s-a ridicat de la volan și era cât pe ce să-l lovească cu ușa pe un biciclist într-un *chapan*⁴, care tocmai trecea pe acolo.

Unchiul Nabi s-a grăbit să ajungă în fața mașinii și l-a îmbrățișat pe Tata. Când i-a văzut pe Abdullah și pe Pari, pe fața lui s-a așternut un zâmbet larg. S-a aplecat ca să fie la același nivel cu ei.

— Cum vă place la Kabul, copiii?

— E multă gălăgie, a spus Pari, iar unchiul Nabi a râs.

— Asta e. Hai, veniți, urcați-vă! O să vedeți mai mult din mașină. Ștergeți-vă pe picioare înainte. Saboor, tu stai în față.

Bancheta din spate era răcoroasă, tare și de culoare albastru deschis, ca să se asorteze cu exteriorul. Abdullah a alunecat pe ea până la fereastră, în spatele scaunului șoferului, și a pus-o pe Pari în poală. A observat cât de invidioși erau trecătorii care se uitau la mașină. Pari și-a întors capul spre el și amândoi și-au zâmbit cu subînțeles.

În timp ce unchiul Nabi conducea, ei observau viața orașului. Unchiul spunea că o va lua pe un drum mai lung, ca ei să vadă cât mai mult din Kabul. Le-a arătat o creastă ce se numea Tapa Maranjan și în vârful căreia se înălța un mausoleu în formă de cupolă, dominând orașul. Nader Shah, tatăl regelui Zahir Shah, era înmormântat acolo, spunea el. Le-a arătat fortul Hala Hissar din vârful muntelui Koh-e-Shirdawaza, pe care britanicii l-ar fi folosit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial împotriva Afganistanului.

— Ce e asta, unchiule Nabi? a bătut Abdullah ușor în geam, arătând spre o clădire galbenă imensă, de formă dreptunghiulară.

— E Silo. Noua fabrică de pâine.

Unchiul Nabi conducea cu o mână și cu cealaltă s-a aplecat să-i spună ceva.

— Complimente din partea prietenilor noștri ruși.

O fabrică în care se face pâine, se minuna Abdullah, imaginându-

⁴ Variantă a caftanului, un tip de haină pe care o poartă de obicei bărbații, peste îmbrăcămintea obișnuită, mai ales în timpul lunilor reci de iarnă afgană.

și-o pe Parwana în Shadbagh cum arunca bucăți de cocă pe marginea *tandoor*-ului murdar.

În cele din urmă, unchiul Nabi a luat-o pe o stradă curată și largă, mărginită de chiparoși plantați la distanțe egale. Casele erau elegante și mai mari decât tot ce văzuse Abdullah până atunci. Erau albe, galbene, albastru deschis. Majoritatea aveau două etaje, erau împrejmuite de ziduri înalte și închise cu porți duble de metal. Abdullah a observat mai multe mașini ca cea a unchiului Nabi parcate de-a lungul străzii.

Unchiul Nabi a luat-o pe o șosea cu un rând de arbuști mici, îngrijit tunși. Dincolo de șosea se ridica, uriașă, o casă cu două etaje și ziduri albe.

— Ai o casă așa de mare, a răsuflat Pari, cu ochii mari de uimire.

Unchiul Nabi s-a întors, râzând.

— Ar fi ceva să fie a mea. Dar nu e, este casa șefilor mei. Mai e puțin și o să-i vedeți. Purtați-vă frumos acum.

Casa s-a dovedit și mai impresionantă atunci când unchiul Nabi i-a condus pe Abdullah, Pari și pe tatăl lor înăuntru. Abdullah estima că este suficient de mare încât să încapă în ea măcar jumătate din casele din Shadbagh. Se simțea ca și cum ar fi pășit în palatul *div*-ului. Grădina, aflată departe, în spatele casei, era frumos amenajată, cu rânduri de flori multicolore, bine îngrijite, cu tufișuri până la genunchi și o mulțime de pomi fructiferi – Abdullah recunoștea cireși, meri, caiși și rodii. Un pridvor acoperit făcea legătura între casă și grădină – unchiul Nabi spunea că se numește verandă – și era închis cu un grilaj prin care se împletea viță-de-vie. În drum spre camera în care erau așteptați de domnul și doamna Wahdati, Abdullah a zărit o baie cu un vas din porțelan, despre care unchiul Nabi le povestise, și o chiuvetă strălucitoare, cu robineți de culoarea bronzului. Abdullah, care petrecea ore întregi în fiecare săptămână cărând găleți de apă de la fântâna din sat, se minuna la gândul că ar putea duce o viață în care apa ar fi la o distanță de doar o răsucire a mâinii.

Abdullah, Pari și tatăl lor stăteau acum pe o canapea voluminoasă cu ciucuri aurii. Pernele moi de la spatele lor erau decorate cu oglinzi

octogonale minuscule. În fața canapelei, un tablou ocupa aproape tot peretele. Înfățișa un sculptor bătrân, aplecat deasupra mesei de lucru, cioplind într-un bloc de piatră. Draperii de un roșu burgund, în falduri, îmbrăcau ferestrele largi ce dădeau spre un balcon cu o balustradă din fier. Totul strălucea de curățenie, nu zăreai fir de praf nicăieri.

Abdullah nu fusese niciodată mai conștient ca atunci de cât de murdar era.

Șeful unchiului Nabi, domnul Wahdati, stătea într-un scaun din piele, cu brațele încrucișate. Se uita la ei, nu chiar neprietenos, dar cu o privire distantă și impenetrabilă. Era mai înalt decât Tata; Abdullah observase asta de îndată ce se aplecase ca să-i salute. Avea umerii înguști, buzele subțiri și fruntea mare, lucioasă. Purta un costum alb, croit pe talie, cu o cămașă verde, descheiată la gât, ale cărei manșete erau prinse cu un lapislazuli de formă ovală. Nu rostise mai mult de douăsprezece cuvinte de când se întâlniseră.

Pari se uita la platoul cu biscuiți din fața lor, pus pe masa de sticlă. Abdullah nu-și imaginase niciodată că existau și astfel de sortimente. Biscuiți de ciocolată în formă de deget cu cremă pe deasupra, biscuiți mici și rotunzi cu cremă de portocale în mijloc, biscuiți verzi în formă de frunză și multe alte feluri.

— Vreți să gustați? a întrebat doamna Wahdati.

Ea era cea care făcea conversație.

— Luați. Amândoi. Le-am adus pentru voi.

Abdullah s-a întors spre tatăl său ca să-i ceară permisiunea, iar Pari a făcut la fel. Asta a părut să o impresioneze pe doamna Wahdati, care a ridicat din sprâncene, și-a înclinat capul și a zâmbit.

Tata a dat ușor din cap.

— Câte unul fiecare, a spus el cu o voce joasă.

— O, nici chiar așa, a spus doamna Wahdati. L-am pus pe Nabi să străbată jumătate din Kabul ca să-i cumpere de la o brutărie.

Tata, îmbujorat, și-a îndepărtat privirea. Stătea pe marginea canapelei, cu basca turtită în mâini. Își îndepărtase genunchii de lângă doamna Wahdati și îl fixa cu privirea pe soțul ei.

Abdullah a luat doi biscuiți și i-a dat unul lui Pari.

— O, mai ia unul. Nu vrem ca Nabi să se fi deranjat degeaba, le-a

reproșat doamna Wahdati pe un ton vesel.

Iar unchiului Nabi i-a zâmbit.

— Nu a fost niciun deranj, a spus unchiul Nabi roșind.

Unchiul Nabi stătea lângă ușă, lângă un dulap înalt din lemn cu uși groase din sticlă. Pe rafturi, Abdullah zărise fotografiile ale domnului și doamnei Wahdati înrămate în argint. Într-una din fotografiile erau alături de un alt cuplu, îmbrăcați în haine grele și înfășurați în șaluri groase, cu un râu ce curgea spumegând în spatele lor. În alta era doamna Wahdati, ținând în mână un pahar, râzând, cuprinzând cu brațul gol talia unui bărbat, care, deși lui Abdullah nu-i venea să creadă, nu era domnul Wahdati. Era și o fotografie de la nuntă, cu el înalt și îmbrăcat într-un costum negru și cu ea într-o rochie albă, vaporosă, amândoi zâbind cu gura închisă.

Abdullah a tras cu ochiul la doamna Wahdati, la talia ei subțire, la gura ei mică și drăguță, la sprâncenele ei perfect arcuite, la unghiile roz de la picioare și la rujul ce li se asorta. Și-o amintea acum, o văzuse cu câțiva ani în urmă, când Pari aproape împlinea doi ani. Unchiul Nabi o adusese la Shadbagh pentru că ea își manifestase dorința să-i cunoască familia. Purtase atunci o rochie de culoarea piersicii fără mâneci – își amintea mirarea de pe fața Tatei – și ochelari închiși la culoare, cu rame albe groase. Zâmbise tot timpul, punând întrebări despre sat, despre viețile lor, întrebând de numele și vârsta copiilor. Se comportase ca și cum aparținea aceluia loc, acelei case din chirpici cu tavanul jos, stând rezemată de un perete plin de funingine, lângă fereastra cu urme de muște și lângă folia opacă din plastic care separa camera principală de bucătăria în care dormeau Abdullah și Pari. Făcuse un spectacol din vizita ei, insistând să-și dea jos pantofii cu toc înalt la intrare, alegând să stea pe podea când tatăl îi oferise amabil un scaun. Ca și cum ar fi fost dintre ei. Abdullah avea doar opt ani, dar înțeleșese totul.

Din această vizită, Abdullah își amintea cel mai bine cum Parwana – care era însărcinată cu Iqbal – rămăsese într-un colț, făcută ghem, într-o liniște de mormânt. Cu umerii strânși, cu picioarele sub burta umflată, ca și cum ar fi încercat să dispară în zid. Cu fața acoperită de un văl murdar, înnodat grosolan sub bărbie. Abdullah aproape că putuse să vadă rușinea ridicându-se din ea, ca aburul; simțise un val

surprinzător de simpatie pentru mama lui vitregă, știind-o în încurcătură și știind cât de mică se simțea.

Doamna Wahdati s-a întins după pachetul de țigări de lângă platoul cu biscuiți și și-a aprins una.

— Am făcut un ocol mare ca să le arăt puțin din oraș, a spus unchiul Nabi.

— Foarte bine! Foarte bine, a spus doamna Wahdati. Ai mai fost până acum la Kabul, Saboor?

— O dată sau de două ori, Bibi Sahid, a răspuns Tata.

— Pot să te întreb cum ți s-a părut?

Tata a dat din umeri.

— E prea aglomerat.

— Da.

Domnul Wahdati a luat o scamă de pe mâneca jachetei sale și s-a uitat spre covor.

— Aglomerat, da, iar uneori și obositor, a spus soția lui.

Tatăl a dat din cap în semn că a înțeles.

— Kabul e într-adevăr o insulă. Unii spun că e progresist și s-ar putea să aibă dreptate. E destul de adevărat, presupun, dar este departe de ceea ce se întâmplă în restul țării.

Tata s-a uitat la basca pe care o ținea în mâini și a clipit.

— Nu mă înțelegeți greșit, a spus ea. Aș susține din toată inima orice planuri progresiste venind din afara orașului. Dumnezeu știe că țara asta s-ar putea folosi de așa ceva. Totuși, orașul acesta e uneori prea mulțumit de el însuși pentru gustul meu. Jur, toate lucrurile pompoase din locul ăsta, a oftat ea, chiar devin obositoare. În ceea ce mă privește, am admirat mereu provincia. Sunt foarte atașată de ea. Provinciile îndepărtate, *qarias*, sate mici. *Adevăratul* Afganistan, ca fiu mai exactă.

Tata a dat din cap nesigur.

— Nu sunt de acord cu toate tradițiile tribale, sau chiar cu majoritatea dintre ele, dar mi se pare că oamenii duc vieți mai autentice acolo. Au o anumită vigoare, energie. O modestie înviorătoare. Și sunt ospitalieri. Și forță. Un simț al mândriei. ăsta să fie cuvântul potrivit, Suleiman? *Mândrie*?

— Încetează cu asta, Nila, a spus soțul ei liniștit.

A urmat o tăcere profundă. Abdullah îl privea pe domnul Wahdati cum bătea cu degetele în brațul scaunului și pe soția sa cum zâmbea încordată, cu pete roz pe chiștoc, cu gleznelor încrucișate și cu cotul rezemat pe brațul scaunului.

— Nu e cuvântul potrivit, probabil, a spus ea, rupând tăcerea. *Demnitate*, poate.

A zâmbit, arătându-și dinții albi și drepți. Abdullah nu mai văzuse până atunci dinți ca ai ei.

— Asta e. Mult mai bine. Oamenii din provincie au un simț al demnității. Îl poartă, nu? Ca pe o insignă. Sunt sinceră. Îl văd la tine, Saboor.

— Mulțumesc, Bibi Sahib, a murmurat Tata, foindu-se pe canapea, uitându-se încă la basca din mână.

Doamna Wahdati a dat din cap. Și-a întors privirea spre Pari.

— Iar tu, pot spune, ești atât de drăguță!

Pari l-a înghiontit pe Abdullah.

Doamna Wahdati a rostit rar, ca și cum ar fi recitat din memorie:

— Astăzi am văzut farmecul, frumusețea și grația nepătrunsă a feței pe care o căutam.

A zâmbit.

— Rumi. Ai auzit de el? Ai crede că a compus-o chiar pentru tine, draga mea.

— Doamna Wahdati este o poetă desăvârșită, a spus unchiul Nabi.

Din partea cealaltă a camerei, domnul Wahdati s-a întins după un biscuit, l-a rupt în două și a mușcat puțin din el.

— Nabi e doar drăguț, a spus doamna Wahdati, aruncându-i o privire caldă.

Abdullah a văzut din nou cum unchiul Nabi s-a înroșit în obraji.

Doamna Wahdati și-a stins țigara, apăsând cu putere chiștocul în scrumieră.

— Pot să-i duc pe copii undeva? a întrebat ea.

Domnul Wahdati a răsuflet țâfnos, bătând cu ambele palme în brațele scaunului, și a părut că se ridică, deși nu a făcut-o.

— O să-i duc la bazar, i-a spus doamna Wahdati Tatei. Dacă ești de acord, Saboor, o să ne ducă Nabi cu mașina. Suleiman poate să te ducă pe șantier, în spate. Ca să-l vezi cu ochii tăi.

Tata a încuviințat.

Ochii domnului Wahdati s-au închis ușor.

S-au ridicat să plece.

Dintr-o dată, Abdullah își dorea ca tatăl lui să le mulțumească acestor oameni pentru biscuiți și ceai, să-i ia de mână pe el și pe Pari și să părăsească această casă cu tablourile, draperiile, luxul exagerat și confortul ei. Puteau să-și umple din nou sacul cu apă, să cumpere pâine și câteva ouă fierte și să se întoarcă de unde au venit. Înapoi prin deșert, printre bolovani, pe dealuri, iar Tata să le spună povești. Cu Pari în cărucior, ar face cu rândul la tras. Și în două, poate trei zile, deși vor avea praf în plămâni și vor fi frânți de oboseală, ar fi din nou în Shadbagh. Shuja i-ar zări venind și s-ar grăbi spre ei, zbenguindu-se în jurul lui Pari. Ar fi acasă.

— Duceți-vă, copii, a spus Tata.

Abdullah a făcut un pas în față, vrând să spună ceva, dar mâna groasă a unchiului Nabi l-a apucat de umăr și l-a întors, unchiul însoțindu-i pe coridor și spunându-le:

— Așteptați să vedeți bazarurile din locul ăsta. N-ați mai văzut așa ceva niciunul din voi.

Doamna Wahdati stătea cu ei pe bancheta din spate a mașinii și umpluse aerul cu mirosul greu al parfumului ei și încă ceva, pe care Abdullah nu îl putea recunoaște, ceva dulce, puțin înțepător. I-a bombardat cu întrebări în timp ce unchiul Nabi conducea. Cine erau prietenii lor? Mergeau la școală? Întrebări legate de treburile pe care le făceau în gospodărie, de vecini, de jocurile pe care le jucau. Soarele îi lumina jumătatea dreaptă a feței. Abdullah putea vedea perii fini de pe obraz și linia subțire de sub bărbie unde se încheia machiajul.

— Am un câine, a spus Pari.

— Da?

— E un adevărat specimen, a spus unchiul Nabi de pe scaunul din față.

— Îl cheamă Shuja. Știe când sunt tristă.

— Așa sunt câinii, a spus doamna Wahdati. Se pricep mai bine la asta decât unii oameni pe care i-am întâlnit.

Au trecut pe lângă trei școlărițe care țopăiau pe trotuar. Purtau

uniforme negre cu eșarfe albe la gât.

— Știu ce am spus mai devreme, dar în Kabul nu-i chiar așa de rău.

Doamna Wahdati se juca absentă cu lăntșorul de la gât. Se uita pe fereastră, apăsată de o greutate.

— Cel mai mult îmi place aici la sfârșitul primăverii, după ploi. Aerul e atât de curat! Acea primă scânteie a verii. Felul în care soarele se lovește de munți.

Avea un zâmbet palid.

— O să fie bine cu un copil în jurul casei. Un zgomot mic, pentru o schimbare mare. O mică viață.

Abdullah s-a uitat la ea și a simțit ceva alarmant la acea femeie, dincolo de machiaj, parfum și aerul simpatic, ceva care spunea că în sufletul ei se ducea o luptă. S-a trezit că se gândește la fumul ce se înălța când gătea Parwana, la raftul din bucătărie pe care erau împrăștiate borcanele ei, farfuriile desperecheate și oalele murdare. Îi lipsea salteaua pe care o împărțea cu Pari, deși era murdară, iar arcurile rupte amenințau să treacă prin ea. Îi lipsea totul. Nu suferise nicicând atât de mult de dorul de casă.

Doamna Wahdati s-a lăsat moale pe scaun, pe banchetă, luându-și geanta în brațe așa cum o femeie însărcinată își ține burta umflată.

Unchiul Nabi a oprit într-o curbă aglomerată. Peste stradă, lângă o moschee cu minarete ce se înălțau spre cer, era bazarul, compus din labirinturi congestionate de alei boltite și deschise. Au hoinărit printre tarabele care vindeau haine din piele, giuvaieruri colorate, inele cu pietre prețioase și condimente de tot felul, cu unchiul Nabi în spatele lor. Acum că erau afară, doamna Wahdati purta o pereche de ochelari cu lentile închise la culoare ce o făceau să arate, în mod straniu, ca o felină.

Peste tot se auzeau voci ce se tocmeau. Muzica era practic trâmbițată de la fiecare tarabă. Au trecut pe lângă magazine fără vitrine ce vindeau cărți, aparate de radio, lămpi și oale argintii pentru gătit. Abdullah a zărit doi soldați în niște bocanci plini de praf și în haine prea mari pentru ei, de culoare maro închis, împărțind o țigară și privindu-i pe toți ceilalți plictisiți, indiferenți.

S-au oprit la o tarabă cu încălțăminte. Doamna Wahdati căuta prin rândurile de pantofi aranjați pe cutii. Nabi s-a dus la standul următor,

cu mâinile la spate, și a aruncat o privire unor monede vechi.

— Ce spui de ăștia? a întrebat-o doamna Wahdati pe Pari. Ținea în mână o pereche nouă de adidași galbeni.

— Sunt așa de frumoși, i-a admirat Pari, uitându-se la ei cu neîncredere.

— Hai să-i încercăm!

Doamna Wahdati a ajutat-o pe Pari să se încalțe, prinzând curelele și încheindu-le cu o cataramă. L-a fixat cu privirea pe Abdullah peste ochelari.

— Cred că ai putea să iei și tu o pereche. Nu-mi vine să cred că ai mers tot drumul din sat până aici în sandalele astea.

Abdullah a clătinat din cap și s-a uitat în altă parte. Pe alee, mai jos, un bătrân cu o barbă nerasă și cu două ciomege drept bastoane cerșea.

— Uite, Abdullah! Pari și-a ridicat un picior, apoi pe celălalt.

Dansa apăsât și țopăia. Doamna Wahdati l-a chemat pe unchiul Nabi și i-a spus să o ducă în jos pe alee, să vadă cum se simte în noua încălțăminte. Unchiul Nabi a luat-o pe Pari de mână și au luat-o amândoi pe alee.

Doamna Wahdati și-a coborât privirea spre Abdullah.

— Din felul în care am vorbit mai devreme, tu crezi că sunt o persoană rea, a spus ea.

Abdullah i-a privit pe Pari și pe Nabi trecând pe lângă cerșetorul bătrân care se sprijinea în bastoanele lui. Bătrânul i-a spus ceva lui Pari, Pari și-a întors fața spre unchiul Nabi, i-a șoptit ceva, iar unchiul Nabi i-a aruncat bătrânului o monedă.

Abdullah a început să plângă în tăcere.

— O, băiete drag, a spus doamna Wahdati, surprinsă. Bietul de tine!

A scos o batistă din geantă și i-a oferit-o.

Abdullah a dat-o la o parte.

— Vă rog, nu, a spus el, cu o voce spartă.

Ea s-a așezat pe vine lângă el, cu ochelarii pe cap. Și ochii ei erau umezi, iar când i-a atins cu batista, a murdărit-o de pete negre.

— Nu te învinovățesc dacă mă urăști. E dreptul tău. Dar – și nu mă aștept să înțelegi, nu acum – e mai bine așa. Chiar e, Abdullah. E mai

bine așa. O să înțelegi într-o zi.

Abdullah și-a ridicat fața spre cer și a plâns, iar Pari tocmai se întorcea ținându-l la el, cu ochii umezi de recunoștință și cu fața strălucindu-i de fericire.

Într-o dimineață din acea iarnă, Tata și-a scos toporul și a doborât stejarul uriaș. Îl luase pe fiul Mullahului Shekib, Baitullah, și pe alți câțiva oameni să-l ajute. Nimeni nu încerca să se amestece. Abdullah stătea cu ceilalți băieți și se uita la bărbați. Primul lucru pe care l-a făcut Tata a fost să dea jos leagănul. S-a urcat în copac și a tăiat sforile cu un cuțit. Apoi, el și ceilalți bărbați au tot ciopârțit trunchiul gros până după-amiază târziu, când stejarul bătrân s-a răsturnat în sfârșit cu un geamăt puternic. Tata i-a spus lui Abdullah că aveau nevoie de lemn de foc pentru iarnă. Dar își înfipsea toporul cu atâta violență în copacul bătrân, cu maxilarul încleștat și cu fața întunecată, de parcă nu-l mai suporta.

Acum, sub cerul de culoarea pietrei, bărbații loveau în trunchiul doborât la pământ, având nasul și obraji roșii de frig, cu tășurile sunând a gol când atingeau lemnul. La capătul celălalt al copacului, Abdullah separa crengile mici de cele mari. Cu două zile în urmă se așternuse prima zăpadă. Nu era abundentă, nu încă, dar promitea să fie. În curând, iarna avea să se abată asupra satului, cu țurțuri de gheață, cu nămeți ce aveau să dureze săptămâni întregi, cu un vânt ce îți face pielea din podul palmei să crape într-un minut. Deocamdată, albul de pe jos era decorat cu pete maro de pământ, până la marginile abrupte ale dealurilor.

Abdullah a adunat un braț de crengi subțiri și le-a cărat la mormanul din apropiere, care era al comunei și care creștea în dimensiune. Purta noile sale cizme de zăpadă, mănuși și haina de iarnă. Haina era una mai veche, dar în afară de fermoarul stricat, pe care Tata îl reparase, era ca nouă – căptușită, de un albastru închis, cu blăniță portocalie în interior. Avea patru buzunare mari, care se închideau și se deschideau cu un pocnet, și o glugă matlasată care se strângea în jurul feței, când Abdullah trăgea de șnur. Și-a dat gluga pe spate și a respirat adânc, scoțând un nor de aburi.

Soarele se apropia de linia orizontului. Abdullah putea încă să

distingă vechea moară de vânt, înălțându-se țeapănă și gri deasupra zidurilor din lut ale satului. Lamele ei parcă gemeau de fiecare dată când scârțâiau în rafala tăioasă care venea de pe deal. Moara de vânt era mai ales casa bătlanilor albaștri pe timpul verii, dar acum, că sosise iarna, bătlanii plecaseră și le luaseră locul ciorile. În fiecare dimineață, cârâitul și croncănitul lor supărător îl trezeau pe Abdullah.

Ceva i-a atras atenția, pe pământ, în dreapta lui. A mers într-acolo și a îngenuncheat.

O pană. Micuță. Galbenă.

Și-a scos o mânășă și a luat-o.

În acea seară se duceau la o petrecere, el împreună cu tatăl și cu frățiorul său vitreg, Iqbal. Lui Baitullah i se născuse din nou un băiat. Un *motreb*⁵ va cânta pentru bărbați și altcineva la tamburină. Se vor servi ceai și pâine caldă, proaspăt coaptă, și supă *shorwa*⁶ cu cartofi. După aceea, Mullahul Shekib o să-și afunde degetul într-un bol cu apă îndulcită și i-l va da pruncului să-l sugă. Își va scoate piatra neagră strălucitoare și briciul cu două tăișuri și va ridica hăinuța micuțului deasupra diafragmei. Un ritual obișnuit. Viața va merge înainte în Shadbagh.

Abdullah a întors pana pe cealaltă parte.

Să nu te aud plângând, îi spusese Tata. Să nu plângi, îți interzic.

Și nu plânsese. Nimeni din sat nu întrebase de Pari. Nici măcar nu i se rostea numele. Abdullah era uimit de cât de neașteptat și definitiv dispăruse din viețile lor.

Doar Shuja simțea o durere asemănătoare celei a lui Abdullah. Câinele apărea în fiecare zi la ușa lor. Parwana arunca cu pietre în el. Tata se repezea la animal cu bățul. Numai că bietul câine se întorcea mereu. Noaptea îl auzeau scheunând trist și diminețile îl găseau întins la ușă, cu botul pe labe, răspunzând atacatorilor cu o privire iertătoare și melancolică. Timpul s-a scurs așa până într-o dimineață când Abdullah l-a zărit șchiopătând spre deal, cu capul plecat.

⁵ Cuvânt de origine arabă ce desemnează o persoană care, prin cântecul său, urează nou-născutului sănătate, bucurie etc.

⁶ Supă tradițională în Afganistan.

Nimeni din Shadbagh nu l-a mai văzut de atunci.

Abdullah a băgat pana galbenă în buzunar și s-a îndreptat spre moara de vânt.

În anumite momente surprindea pe fața Tatălui său o expresie întunecată cu umbre de emoție, ce îl puneau în încurcătură. Tata i se părea mai mic acum, lipsit de ceva esențial. Se mișca greoi prin jurul casei sau stătea la căldura sobei lor noi, mare și din fontă, cu micuțul Iqbal în poală, uitându-se fix la flăcări, dar fără să vadă ceva. Vorbea acum într-un fel în care Abdullah nu-și amintea să-l mai fi auzit, ca și cum ceva cântărea greu pe fiecare cuvânt pe care îl rostea. Se cufunda în tăceri lungi, cu fața întunecată. Nu mai spunea povești, nu mai spusese niciuna de când el și Abdullah se întorseseră de la Kabul. Poate că Tata îi vânduse familiei Wahdati și muza, se gândea Abdullah.

Dusă.

Dispărută.

Fără să lase ceva în urmă.

Fără să spună vreun cuvânt.

Altele decât cuvintele rostite de Parwana: *Trebuia să fie ea. Îmi pare rău, Abdullah. Ea trebuia să fie aceea.*

Degetul tăiat salvează mâna.

A îngenuncheat în fața morii de vânt, la baza turnului de piatră aproape în ruină. Și-a scos mânușile și a săpat la suprafață. S-a dus cu gândul la sprâncenele ei dese, la fruntea ei rotundă și largă, la zâmbetul ei știrb. Îi răsuna în minte râsul fetei, ca odinioară în jurul casei. Se gândea la încăierarea care avusese loc la întoarcerea de la bazar. Și-o amintea pe Pari cum se panica. Cum țipa. Pe unchiul Nabi cum o lua repede pe sus. Abdullah a săpat până a dat cu degetele de metal. Și-a strecurat mâinile în gaură și a ridicat cutia de ceai, făcută din tablă. A curățat apoi capacul de mizerie.

În ultima vreme se gândea tot mai des la povestea pe care le-o spusese Tata în noaptea dinaintea plecării la Kabul, la bătrânul agricultor Baba Ayub și la *div.* Abdullah se afla într-un loc în care stătuse și Pari cândva, iar absența ei se ridica asemenea unui miros din pământul de sub picioarele lui, făcând să i se înmoaie genunchii, în timp ce inima aproape îi stătea în loc și tânjea după o sorbitură

adâncă din licoarea magică pe care *div*-ul i-o dăduse lui Baba Ayub, ca să poată și el să uite.

Dar nu putea uita nimic. Imaginea lui Pari persista în aer, la marginea imaginației lui, oriunde s-ar fi dus Abdullah. Era precum praful așternut pe cămașa lui. Era prezentă în momentele de liniște devenite atât de frecvente în casă, liniște care se așternea între cuvintele lor, uneori rece și goală, alteori încărcată cu lucruri nespuse, ca un nor de unde ploaia nu avea să cadă niciodată. În unele nopți visa că se află din nou în deșert, singur, înconjurat de munți, iar în depărtare întrezărește o scânteie minusculă de lumină ce se aprinde și se stinge, se aprinde și se stinge din nou, ca un mesaj.

A deschis cutia de ceai. Erau toate acolo, toate penele lui Pari, căzute de la cocoși, rațe, porumbei; și pana de păun. A aruncat pana galbenă în cutie. Într-o bună zi, se gândea.

Spera.

Zilele lui în Shadbagh erau numărate, ca cele ale lui Shuja. Știa acum prea bine. Nu-i mai rămăsese nimic aici. Casa lui nu era aici. Va aștepta până la trecerea iernii și până la dezghețul de primăvară și se va trezi într-o dimineață, înainte de revărsatul zorilor și va pleca. Va alege o direcție și va merge într-acolo. Va merge atât de departe de Shadbagh cât îl vor ține picioarele. Și dacă, într-o zi, străbătând câmpurile întinse și deschise, îl va cuprinde disperarea, se va opri din drum, va închide ochii și se va gândi la pana de șoim pe care Pari a găsit-o în deșert. Își va imagina pana desprinzându-se de pasăre, acolo sus, în nori, la aproape un kilometru deasupra lumii, învârtindu-se și răsucindu-se în curenți violenți, azvârlită de rafale de vânt la mii de kilometri depărtare, prin deșert și munți, aterizând, în final, din toate locurile posibile, chiar lângă acel unic bolovan, tocmai ca sora lui să o găsească. Va fi cuprins de uimire că astfel de lucruri s-au întâmplat, dar și de speranță. Și, cu toate acestea, va ști mai bine, va prinde curaj, își va deschide ochii și va merge mai departe.

Capitolul 3

Primăvara, 1949

Parwana simte mirosul înainte să tragă plapuma și să vadă cu ochii ei. Se împrăștiase pe fesele Masomei, în jos pe coapse, pe cearșafuri, pe saltea și pe plapumă. Masooma o privește peste umăr, rugând-o din priviri să o ierte – încă îi mai era rușine după tot acest timp, după toți acești ani.

— Îmi pare rău, îi șoptește Masooma.

Parwanei îi venea să urle, dar se forța să schițeze un zâmbet. În astfel de momente, făcea eforturi grele să-și amintească și să nu scape din vedere un adevăr de nezdruncinat: asta era munca ei. Nimic din ce s-a abătut asupra sa nu e nedrept sau nepotrivit. E ceea ce merită. Oftează, uitându-se la rufăria murdară, gândindu-se cu groază la munca ce o aștepta.

— O să curăț, spune ea.

Masooma începe să plângă în tăcere, fără să-și schimbe câtuși de puțin expresia feței. Doar lacrimi ce curg și se scurg în jos pe obraji.

Afară, în răcoarea dimineții, Parwana aprinde focul în groapa de gătit. Când flăcările se întetesc, umple o găleată cu apă adusă de la fântâna din sat și o pune la încălzit. Îți ține palmele la foc. De unde stă, poate să vadă moara de vânt și moscheea satului în care Mullahul Shekib le-a învățat pe ea și pe Masooma să citească atunci când erau mici, și casa acestuia, așezată chiar la baza unei pante nu foarte abrupte. Mai târziu, când soarele o să fie sus pe cer, acoperișul casei va fi un pătrat perfect, prăfuit, de un arămiu izbitor, din cauza roșiilor pe care soția lui le așezase acolo ca să se usuce la soare. Parwana se uită lung la stelele dimineții, ce se sting și clipesc palide, indiferente la durerea ei. Începe să-și revină.

Din nou înăuntru, o întoarce pe Masooma pe burtă. Înmoaie un prosop în apă și o curăță pe Masooma la fund, spălând carnea flască de pe picioarele ei.

— De ce cu apă caldă? spune Masooma cu fața la plapumă. De ce te-ai mai deranjat? Nu trebuie. Oricum nu o să știu diferența.

— Poate, dar eu da, spune Parwana, strâmbându-se din cauza duhorii. Acum taci și lasă-mă să termin.

De aici înainte, ziua Parwanei avea să se desfășoare la fel ca în cei patru ani care au trecut de la moartea părinților lor. Dă de mâncare la pui. Taie lemne și cară găleți cu apă de la fântână. Face cocă și coace pâine în *tandoor*, lângă casa din chirpici. Dă cu mătura. După-amiaza, stă pe vine lângă pârâu printre alte sătence și spală rufe, frecându-le de pietre. După aceea, pentru că este vineri, trece pe la mormintele părinților și rostește pentru fiecare câte o rugăciune scurtă. Printre toate aceste treburi care îi ocupă toată ziua, își face timp și să o mute pe Masooma de pe o parte pe cealaltă, împingându-i plapuma sub fund.

De două ori în acea zi îl vede pe Saboor.

Îl zărește stând pe vine lângă casa lui micuță din chirpici, făcând vânt focului din vatră, cu ochii strânși din cauza fumului, iar lângă el, pe Abdullah, băiatul lui. Îl vede mai târziu vorbind cu alți bărbați; au și ei propria lor familie, dar au fost cândva băieții satului cu care Saboor se certa, înălța zmeie, alerga după câini, se juca de-a v-ați ascunselea. În zilele astea, pe umerii lui Saboor atârna o mare povară, un vâl de tragedie, o soție moartă și doi orfani, dintre care unul în față. Vocea îi e obosită și abia se aude. Este sleită de puteri și pare o umbră a ceea ce a fost cândva.

Parwana îl privește de la distanță cu un dor care aproape o mutilează. Încearcă să-și ascundă privirea când trece pe lângă el. Iar dacă, din întâmplare, privirile lor se întâlnesc, el dă pur și simplu din cap, iar ea se înroșește la față.

În acea noapte, când Parwana se întinde să se culce, abia își mai poate ridica brațele. Simte oboseala până și în cap. Stă în pat, așteptând să adoarmă.

Apoi, din întuneric se aude:

— Parwana?

— Da.

— Îți mai aduci aminte când mergeam amândouă pe bicicleta aia?

— Hmm.

— Cât de repede am mers! Pe deal la vale. Și câinii ne alergau.

— Îmi aduc aminte.

— Și țipam amândouă. Iar când ne-am lovit de stâncă aia...

Parwana aproape că poată să o audă pe sora sa zâmbind în întuneric.

— Mama a fost atât de supărată pe noi. Și Nabi la fel. I-am stricat bicicleta.

Parwana își închide ochii.

— Parwana?

— Da.

— Poți să dormi lângă mine la noapte?

Parwana își aruncă plapuma la o parte, se duce spre Masooma și se bagă sub pătură, lângă ea. Masooma își sprijină obrazul de umărul ei și o cuprinde cu brațul.

Masooma îi șoptește:

— Meriți mai mult decât pe mine.

— Nu-ncepe din nou, îi șoptește Parwana.

Se joacă cu părul Masoomei așa cum îi place ei, cu răbdare și un timp îndelungat. Își pierde vremea vorbind în tăcere despre lucruri mărunte și lipsite de importanță, încălzindu-și fețele cu răsuflarea caldă. Acestea sunt minutele relativ fericite pe care le petrece Parwana. Îi aduc aminte de vremea când erau fetițe și își împărtășeau, în șoaptă, tot felul de secrete, bârfeau și chicoteau în tăcere, încolăcite sub pătură, nas în nas. Masooma adoarme repede și începe să sforăie în vis, iar Parwana se uită fix pe fereastră, la cerul negru, ars. Gândul îi fuge de la un lucru la altul și se oprește, în cele din urmă, la o imagine pe care a văzut-o cândva într-o revistă veche – imaginea a doi frați din Siam uniți în partea trunchiului. Două ființe unite, fără soluție, cu sângele format în măduva unuiia curgând prin venele celuilalt, o uniune permanentă. Parwana simte disperarea ca o gheară care o strânge de piept. Trage aer în piept. Încearcă să se gândească din nou la Saboor, dar mintea îi fuge la zvonul pe care l-a auzit prin sat: că își caută o nouă soție. Vrea să alunge din minte imaginea lui. Își înăbușă acest gând prostesc.

Nașterea Parwanei a fost o surpriză. Masooma ieșise deja din pântecele mamei și stătea liniștită în brațele moașei, când mama lor a țipat și s-a deschis pentru a doua oară. Sosirea Masoomei a fost lipsită

de evenimente. *S-a născut singură, îngerășul*, avea să spună moașa mai târziu. Nașterea Parwanei s-a prelungit în agonie pentru mamă și a fost înșelătoare pentru cea mică. Moașa a trebuit să o elibereze de cordonul care i se înfășurase în jurul gâtului, de parcă ar fi vrut s-o omoare mai degrabă decât să o despartă de mama sa. În momentele ei cele mai proaste, când nu face decât să se deteste din tot sufletul, Parwana se gândește că poate cordonul știa mai bine. Poate că știa care era jumătatea mai bună.

Masooma era hrănită după program și dormea la timp. Plângea doar dacă avea nevoie să mănânce sau să fie schimbată. Când era trează, era jucăușă, veselă, râdea cu ușurință, părea o bocceluță în față și scotea chicote vesele. Îi plăcea să stea cu jucărioara zornăitoare în gură.

Ce copil înțelept, spuneau oamenii.

Parwana era un tiran. Exercita asupra mamei sale o autoritate de o forță impresionantă. Tatăl, tulburat de nazurile nou-născutei, l-a luat pe fratele mai mare al gemenelor, pe Nabi, și au mers să se culce acasă la fratele său. Noaptea era o suferință de proporții epice pentru mama fetelor, presărată doar de câteva momente de odihnă neregulată. O lua în brațe pe Parwana și se plimba cu ea toată noaptea, în fiecare noapte. O legăna și îi cânta. Tresărea când fetița se repezea la sânul ei iritat și umflat și mesteca sfârcul ca și cum ar fi căutat lapte până în măduva oaselor. Dar alăptarea nu era un antidot. Chiar și cu burta plină, Parwana se zbătea și țipa, imună la rugămințile mamei sale.

Masooma privea din colțul ei, gânditoare și neputincioasă, ca și cum i-ar fi fost milă de mama ei pentru încurcătura în care aceasta se afla.

Nabi nu a fost deloc așa, i-a spus într-o zi mama tatălui lor.

Fiecare bebeluș e diferit.

Dar asta, asta mă omoară.

O să treacă, spunea el. Așa cum trece și vremea rea.

Și a trecut. Colicile poate sau alte dureri inofensive. Dar era prea târziu. Parwanei i se dusesese vestea.

Într-o după-amiază târzie de vară, când gemenele aveau zece luni, sătenii s-au adunat în Shadbagh după o nuntă. Femeile munceau,

foarte preocupate să îngrămădească în blide de lemn piramide de orez alb pufos, cu bucățele de șofran. Tăiau pâine, râcăiau orezul prins pe fundul oalelor, dădeau din mână în mână farfurii cu vinete prăjite, servite cu iaurt și mentă uscată. Nabi se juca afară cu niște băieți. Mama fetelor stătea alături de vecini pe o carpetă întinsă sub stejarul uriaș. Din când în când le arunca o privire fetelor care dormeau una lângă cealaltă, la umbră.

După masă, în timpul ceaiului, gemenele s-au trezit din somn și cineva a luat-o imediat pe Masooma în brațe. Trecea veselă din brațe în brațe, de la verișor la mătușă sau la unchi. Țopăia la unul în poală, altul o legăna pe genunchi. Multe mâini îi gădilau burtica moale. Mulți își frecau nasul de al ei. Toți au râs când, în joacă, ea l-a apucat pe Mullahul Shekib de barbă. Se minunau la cât de prietenoasă era și cât de ușor interacționa cu ei. O ridicau în brațe și îi admirau obrajii roz, ochii albaștri ca safirul, sprâncenele frumos arcuite, ce prevesteau frumusețea surprinzătoare de care avea să se bucure peste câțiva ani.

Pe Parwana o lăsaseră în brațele mamei. În timp ce Masooma era în centrul atenției, Parwana se uita în liniște, deși ușor tulburată, la singura persoană care, de altfel, le adora și care nu înțelegea de ce atâta zarvă. Din când în când, mama ei o privea și o strângea ușor de picioruș, aproape în semn de scuză. Când cineva observa că Masoomei îi ies doi dinți, mama Parwanei spunea, slăbită, că Parwanei îi ies trei. Dar nimeni nu băga de seamă.

Când fetele aveau nouă ani, familia s-a adunat seara devreme, acasă la Saboor, pentru *iftar*⁷ ca să încheie postul după Ramadan. Adulții erau așezați pe perne, de jur împrejur, și trăncăneau zgometos. Ceaiul, urările de bine și bârfele treceau de la unul la altul, în egală măsură. Bătrânii țineau între degete mățaniile. Parwana stătea liniștită, fericită să respire același aer cu Saboor, să fie în preajma ochilor săi negri de bufniță. Pe tot parcursul serii, aproape că nu și-a putut desprinde privirea de la el. L-a surprins mușcând dintr-un cub de zahăr, sau frecându-și fruntea ușor înclinată, sau râzând cu poftă la ceva ce un unchi mai în vârstă spusese. Și dacă o surprindea

⁷ Cină.

privindu-l, ceea ce s-a și întâmplat o dată sau de două ori, ea se uita repede în altă parte, încremenită și încurcată. Genunchii începeau să-i tremure. Gura i se usca atât de tare încât abia mai putea vorbi.

Parwana s-a gândit atunci la caietul de acasă, ascuns sub un morman de lucruri. Saboor spunea mereu povești noi, basme cu *djinn*-i și zâne și demoni și *div*-i; copiii din sat se strângeau adesea în jurul lui și ascultau într-o liniște absolută născocirile sale. Și în urmă cu vreo șase luni, Parwana îl auzise pe Saboor spunându-i lui Nabi că speră să-și poată scrie într-o zi poveștile. La puțin timp după aceasta, Parwana, mergând cu mama sa la un bazar dintr-un alt oraș și aflându-se în fața unei tarabe unde se vindeau cărți vechi, observase un carnet frumos de notițe, cu pagini lucioase, liniate și cu o copertă groasă din piele, de culoare maro închis, gofrată la margini. Când l-a ținut în mână, și-a dat seama că mama ei nu-și permite să i-l cumpere. Așa că Parwana a prins un moment în care negustorul nu era atent și a strecurat carnetul sub pulover.

Dar în cele șase luni care trecuseră de atunci, Parwana nu avusese curajul să-i dea carnețelul lui Saboor. Era îngrozită la gândul că acesta va râde de ea sau că-și va da seama ce e cu el și i-l va înapoia. În schimb, în fiecare noapte, în patul ei, ținea în mâini carnetul, ascuns sub pătură, iar degetele îi fugeau pe gravura în piele. *Mâine*, își promitea ea în fiecare noapte. *Mâine o să mă duc la el cu carnetul.*

Mai târziu în acea seară, după cina de *iftar*, toți copiii au fugit afară să se joace. Parwana, Masooma și Saboor s-au dat cu rândul în leagănul pe care tatăl celui din urmă îl atârnase de o ramură zdravănă a stejarului uriaș. Venise rândul Parwanei, dar Saboor tot uita să împingă leagănul, ocupat să spună o nouă poveste. De data asta era o poveste despre stejarul uriaș, care, spunea el, avea puteri magice. Dacă ai o dorință, spunea el, trebuie să îngenunchezi în fața copacului și să o rostești. Iar dacă stejarul acceptă să ți-o îndeplinească, o să lase să cadă exact zece frunze deasupra capului tău.

Când leagănul aproape că se oprișe, Parwana s-a întors să-i ceară lui Saboor să o mai împingă, dar cuvintele i-au rămas în gât. Saboor și Masooma își zâmbeau unul altuia, iar în mâinile Masoomei a zărit carnetul de notițe. Carnetul *ei*.

L-am găsit în casă, i-a spus Masooma mai târziu. Era al tău? O să ți-l plătesc cumva, îți promit. Nu te superi, nu? M-am gândit că ar fi perfect pentru el. Pentru poveștile lui. Ai văzut ce privire avea? Ai văzut, Parwana?

Parwana i-a răspuns că nu, nu s-a supărat, dar, în adâncul sufletului, era distrusă. Îi tot vedea pe sora ei și pe Saboor cum își zâmbeau și cum se uitau unul la celălalt. Parwana ar fi putut la fel de bine să facă cu ochiul în aerul subțire ca un spirit dintr-o poveste a lui Saboor, că cei doi tot nu ar fi fost conștienți de prezența ei. Simțea rana până la os. În acea noapte, întinsă în pat, a plâns în liniște deplină.

Pe când ea și sora ei aveau unsprezece ani, Parwana dezvoltase o înțelegere precoce a comportamentului ciudat pe care băieții îl aveau în preajma fetelor pe care le plăceau în secret. Observa asta mai ales când ea și sora ei mergeau la școală. Școala era chiar ultima cameră din moscheea satului, unde, pe lângă recitarea Coranului, Mullahul Shekib îl învățase pe fiecare copil din sat să citească și să scrie, să memoreze poezii. Shadbagh era norocos să aibă un așa înțelept drept *malik*⁸, le spusese tatăl fetelor. În drum spre casă, după terminarea lecțiilor, gemenele dădeau adesea de un grup de băieți ce stăteau așezați pe un zid. Când fetele treceau prin fața lor, băieții le hărțuiau uneori cu întrebări, alteori aruncau cu pietricele după ele. Parwana le striga, de obicei, ceva înapoi și le răspundea la pietricele cu pietre, în timp ce Masooma o trăgea mereu de mânecă și îi spunea cu o voce înțeleaptă să meargă mai repede, să nu-i lase să o supere. Dar ea înțeleșese greșit. Parwana era supărată nu pentru că ei aruncau cu pietricele, ci pentru că le aruncau doar în Masooma. Parwana știa: făceau un spectacol din a-și bate joc și, cu cât mai mare spectacolul, cu atât mai profundă dorința lor. Observa cum privirile lor se îndreptau de la ea la Masooma, deznădăjduite, dar uimite în același timp, fiind incapabili să se uite în altă parte. Știa că în spatele glumelor lor răutăcioase și a rânjelui lor lasciv, erau intimidați de Masooma.

Apoi, într-o zi, unul dintre ei a aruncat nu o pietricică, ci o piatră.

⁸ Aici cu sensul de căpetenie.

Aceasta s-a oprit la picioarele surorilor. Când Masooma a ridicat-o, băieții au chicotit și și-au dat coate. Piatra era învelită într-o hârtie legată cu un elastic. Când s-au aflat în siguranță, departe de ei, Masooma a dezvelit-o. Au citit amândouă biletul.

Jur, de când fața Ta mi-a ieșit în cale, întreaga lume nu-i decât înșelătorie și fantezie.

Grădina încurcată nu mai știe ce e frunză și ce-i floare.

Păsările amețite nu mai fac diferența între semințe și capcane.

O poezie a lui Rumi, una dintre cele pe care le preda Mullahul Shekib.

Încep să devină mai sofisticăți, a spus Masooma cu un râs înfundat.

Sub poezie, băiatul scrisese: *Vreau să te iau de soție. Și, sub asta, adăugase în grabă: Am un văr pentru sora ta. E o partidă perfectă. Pot să pască împreună pe câmpul unchiului meu.*

Masooma a rupt biletul în două. *Nu-i lua în seamă, Parwana, a spus ea. Sunt niște imbecili.*

Cretini, a încuviințat Parwana.

A făcut eforturi să afișeze un zâmbet cu subînțeles. Biletul era destul de urât, dar ce a rănit-o cu adevărat a fost răspunsul Masoomei. Băiatul nu-i adresase biletul vreuniei dintre ele în mod explicit, dar Masooma își însușise întâmplător poezia, iar vărul rămăsese pentru Parwana. Pentru prima dată în viață, Parwana s-a privit prin ochii surorii ei. A văzut cum aceasta o privea. La fel ca restul oamenilor, de altfel. În urma vorbelor Masoomei a rămas distrusă. Descurajată.

În afară de asta, a adăugat Masooma dând din umeri și zâmbind cu subînțeles, sunt deja luată.

Nabi a venit în vizită, ca în fiecare lună. El reprezintă povestea de succes a familiei, poate și a întregului sat, datorită slujbei din Kabul și pentru că vine în Shadbagh cu mașina mare a șefului său, de un albastru strălucitor, cu un cap de vultur strălucind pe capotă, iar când sosește, toată lumea se adună să-l întâmpine, iar copiii țipă și aleargă pe lângă mașină.

— Ce mai faceți? Întreabă el.

Sunt toți trei în casa dărăpănată, beau ceai și mănâncă migdale. Nabi este foarte chipeș, crede Parwana, cu pomeții fin cizelați, cu ochii săi căprui, cu favoriții și cu părul des dat pe spate. E îmbrăcat în costumul său obișnuit, de culoare oliv, care pare să fie mai mare cu un număr. Nabi e mândru de costum, Parwana o știe, trage mereu de mâneci, își îndreaptă reverul, strânge de cuta pantalonilor, dar nu prea a reușit să scape de mirosul persistent de ceapă arsă.

— Ei bine, ieri a fost la noi regina Homaira, am băut ceai și am mâncat prăjituri, spune Masooma. Ne-a complimentat pentru alegerea minunată a decorului.

Îi zâmbește cu prietenie fratelui ei, arătându-și dinții îngălbeniți, iar Nabi râde, uitându-se la ceașca sa. Înainte să-și găsească de lucru la Kabul, Nabi o ajuta pe Parwana să aibă grijă de sora lor. A încercat o perioadă. Dar nu a putut să o facă. Era prea mult pentru el. Kabulul a fost scăparea lui. Parwana îl invidiază pe fratele ei, dar nu îl pizmuiește întru totul, chiar dacă el o face – ea știe că Nabi face mai mult decât să-i plătească despăgubiri cu banii pe care-i dă în fiecare lună.

Masooma și-a pieptănat părul și și-a făcut contur cu cărbune la ochi, ca de fiecare dată când Nabi vine în vizită. Parwana știe că ea face lucrul acesta mai puțin pentru el și mai mult pentru faptul că fratele său reprezintă legătura ei cu Kabulul. În mintea Masoomei, el reprezintă farmecul și luxul orașului, un oraș plin de mașini și lumini, și restaurante sofisticate, și palate regale, indiferent de cât de îndepărtată este această legătură. Parwana își amintește cum, cu mult timp în urmă, Masooma obișnuia să-i spună că era o fată de oraș prinsă în capcană într-un sat.

— Dar tu? Ți-ai găsit deja o soție? întrebă Masooma în joacă.

Nabi dă din mână și râde, evitând răspunsul, cum obișnuia să facă atunci când părinții îi puneau aceeași întrebare.

— Și când ai de gând să-mi arăți Kabulul din nou, frățioare? întrebă Masooma.

Nabi le dusesese o dată la Kabul, cu un an în urmă. Le luase din Shadbagh și condusesese până la Kabul, urcând și coborând pe străzile din oraș. Le arătase toate moscheile, cartierele comerciale, cinematografele, restaurantele. Îi arătase Masoomei cu degetul

Palatul cu cupolă Bagh-e-Bala, așezat pe un deal, ridicându-se deasupra orașului. În Grădinile Babur, o ridicase pe Masooma de pe scaunul din față al mașinii și o dusese în brațe până la locul unde se află mormântul împăratului Mughal. Se rugaseră acolo toți trei, în Moscheea Shah Jahan, și apoi, pe malul unui iaz din plăci de ceramică albastră, mâncaseră ce luase Nabi la pachet. Fusese probabil cea mai fericită zi din viața Masoomei de la accident încoace, iar Parwana îi era recunoscătoare fratelui ei mai mare pentru asta.

— Curând, *Inshallah*, spune Nabi, bătând ușor în ceașcă.

— Nabi, te superi dacă te rog să-mi așezi perna de sub genunchi? A, e mult mai bine acum. Mulțumesc.

Masooma oftează.

— Am iubit Kabulul. Dacă aș putea, primul lucru pe care l-aș face mâine ar fi să merg pe jos până acolo.

— Poate într-o zi, spune Nabi.

— Ce, eu să merg?

— Nu, se bâlbâie el, voiam să spun... iar apoi rânjește când Masooma izbucnește în râs.

Afară, Nabi îi dă Parwanei banii. Se sprijină cu un umăr de zid și își aprinde o țigară. Masooma e înăuntru, făcându-și somnul de după-amiază.

— L-am văzut pe Saboor mai devreme, a spus el, ciupindu-se de deget. E teribil ce s-a întâmplat. Mi-a spus numele copilașului. Nu-mi vine în minte acum.

— *Pari*, spune Parwana.

El dă din cap în semn că da.

— Nu l-am întrebat, dar mi-a spus că vrea să se însoare din nou.

Parwana se uită în altă parte, prefăcându-se că nu o interesează, dar își simte inima bătându-i în urechi. Simte cum o trece un val de transpirație.

— Cum am spus, n-am întrebat. Saboor a fost cel care a adus vorba. M-a luat deoparte. M-a luat deoparte și mi-a spus.

Parwana bănuiește că Nabi știe de sentimentele pe care le nutrește ea pentru Saboor de atâția ani. Masooma este sora ei geamănă, dar Nabi este cel care a înțeles-o mereu. Parwana nu înțelege însă de ce fratele ei îi spune noutățile astea. La ce bun? Saboor are nevoie de o

femeie care să nu fie ancorată în atâtea, care să nu fie trasă în jos, care să fie liberă să i se dedice lui, băiatului lui și celei mici. Timpul Parwanei e deja consumat. Justificat. Întreaga ei viață la fel.

— Sunt sigură că va găsi pe cineva, spune Parwana.

Nabi încuviințează.

— Mai vin luna viitoare.

Își strivește țigara cu piciorul și pleacă.

Când Parwana intră în colibă, e surprinsă să o găsească pe Masooma trează.

— Credeam că tragi un pui de somn.

Masooma se uită pe fereastră, clipind încet, obosită.

La treisprezece ani, fetele mergeau uneori la bazarurile aglomerate din orașele apropiate trimise de mama lor. Pe străzile nepavate mirosea a apă proaspăt stropită. Hoinăreau amândouă pe alei, treceau pe lângă tarabe care vindeau narghilele, șaluri de mătase, oale din cupru și ceasuri vechi. Pui tăiați atârnați de picioare, ce se legănau deasupra bucăților mari de carne de miel și de vită.

Prin fiecare galerie prin care treceau, Parwana zărea bărbați uitându-se fix la Masooma. Vedea cum încercau să se comporte firesc, dar privirile lor stăruiau, incapabile să se desprindă de la ea. Dacă Masooma se uita în direcția lor, se credeau privilegiați, erau niște idioți. Își imaginau că împărtășiseră un moment. Ea întrerupea conversația la mijlocul propoziției și pe fumători exact când aceștia trăgeau din țigară. În prezența ei le tremurau genunchii și răsturnau din greșeală ceștile de ceai.

În unele zile, pentru Masooma era prea mult, ca și cum i-ar fi fost aproape rușine, și îi spunea Parwanei că vrea să rămână acasă toată ziua, să nu o vadă nimeni. În acele zile, se gândea Parwana, era ca și cum ceva înăuntrul surorii ei o făcea să înțeleagă vag că frumusețea ei e o armă. O pușcă încărcată, cu țeava îndreptată spre propriul ei cap. În orice caz, în majoritatea timpului, atenția care i se oferea părea să-i facă plăcere. Se folosea atunci de puterea ei însoțită de un zâmbet rapid, dar strategic, pentru a-i face pe bărbați să o ia razna și să li se împleticească limba.

O frumusețe ca a ei atrăgea ca un magnet toate privirile.

Iat-o și pe Parwana, târându-și picioarele pe lângă ea, cu pieptul plat și cu înfățișarea palidă. Cu părul creț, cu fața rigidă și sumbră, cu încheietura mâinilor groasă și cu umeri masculini. O umbră patetică, sfâșiată între invidia și emoția de a fi văzută cu Masooma, sărind în ochi ca o buruiană, care soarbe apa menită crinului din amonte.

Toată viața, Parwana a evitat să stea lângă sora ei în fața unei oglinzi. Își pierdea speranța văzându-și fața lângă cea a Masoomei, dându-și seama atât de limpede ce i se refuzase. Dar, pe stradă, ochiul fiecărui străin era o oglindă. Nu avea cum să scape.

O cară pe Masooma afară. Stau amândouă pe un *charpoy*⁹ pe care îi instalase Parwana. Se asigură că pernele sunt așezate în teancuri, astfel încât Masooma să se poată rezema liniștită de ele ca de un zid. Noaptea e liniștită – se aud doar greierii – și întunecată – doar câteva lumini mai pâlpâie la ferestre și ultimul pătrar al lunii, ca albul hârtiei.

Parwana umple vasul narghilelei cu apă. Ia două porții egale de opiu, o mână de tutun și aruncă amestecul în bolul narghilelei. Aprinde cărbunele pe sita de metal și îi întinde surorii sale narghileaua. Masooma trage un fum adânc din furtun, se apleacă pe perne și o întrebă pe Parwana dacă poate să-și odihnească picioarele la ea în poală. Parwana se apleacă, îi ridică picioarele neputincioase și le așază peste ale ei.

Când Masooma fumează, fața ei se destinde. Pleoapele îi atârnă. Capul se înclină nesigur într-o parte și vocea devine leneșă, pierdută. În colțurile gurii se distinge urma unui zâmbet, capricios, nepăsător, care arată mai degrabă complacere decât mulțumire. În astfel de momente își spun puține lucruri. Parwana ascultă adierea vântului și apa bolborosind în narghilea. Se uită la stele și la fumul care se ridică deasupra ei. Liniștea este încântătoare și niciuna dintre ele nu simte nevoia să o umple cu vorbe de prisos.

Până când Masooma rupe tăcerea:

— Vrei să faci ceva pentru mine?

⁹ Pat tradițional folosit în Orient, constând dintr-un cadru de lemn pe care se împletesc frânghii, asemănător unui hamac.

Parwana se uită la ea.

— Vreau să mă duci la Kabul.

Masooma suflă încet, iar fumul se ridică rotindu-se, încolăcindu-se, dând naștere unor noi forme cu fiecare clipire.

— Vorbești serios?

— Vreau să văd Palatul Darulaman. Data trecută nu am reușit. Poate mai mergem o dată și la mormântul lui Babur.

Parwana se apleacă înainte să descifreze expresia de pe fața Masomei. Caută un indiciu care să-i arate că e o glumă, dar la lumina lunii nu vede decât strălucirea din ochii surorii ei, ce nu mai clipesc.

— Sunt vreo două zile de mers pe jos. Probabil trei.

— Imaginează-ți fața pe care o s-o facă Nabi când o să ne vadă la ușă.

— Dar nici măcar nu știm unde locuiește.

Masooma dă flegmatic din mână.

— Ne-a spus deja numele cartierului. O să batem la câteva uși și o să întrebăm. Nu e chiar așa de greu.

— Și cum o să ajungem acolo, Masooma, în starea în care ești?

Masooma își ia furtunul narghilei de la gură.

— Azi, când erai afară cu treburi, a trecut Mullahul Shekib pe aici și am vorbit mult. I-am spus că vom merge la Kabul pentru câteva zile. Doar tu și eu. Mi-a dat binecuvântarea în cele din urmă. Și catârul lui. Așa că, după cum vezi, totul e aranjat.

— Ești nebună, spune Parwana.

— Ei bine, e ceea ce vreau cel mai mult. E dorința mea.

Parwana se reazemă de zid, clătînând din cap. Privirea i se înalță în întunericul pătat de nori.

— Mor de plictiseală, Parwana.

Parwana lasă să-i scape un oftat și se uită la sora ei.

Masooma își duce furtunul la buze.

— Te rog. Nu mă refuza.

Într-o dimineață devreme, când împliniseră deja șaptesprezece ani, gemenele stăteau sus pe o ramură a stejarului uriaș și dădeau din picioare.

Saboor o să mă ceară! spusese Masooma cu o șoaptă pițigăiată.

Să te ceară? a spus Parwana, neînțelegând despre ce e vorba, cel puțin nu imediat.

Ei, bineînțeles că nu el. Masooma râdea cu palmele la gură. *Bineînțeles că nu. Tatăl lui o să mă ceară.*

Acum înțelegea și Parwana. Inima i s-a desprins din piept și i s-a prăbușit la picioare. *De unde știi?* a spus ea printre buzele amorțite.

Masooma și-a dat drumul la gură, într-un ritm nebun, dar Parwana abia dacă o auzea. Își imagina în schimb nunta surorii ei cu Saboor. Copii în haine noi, ducând coșuri din henna pline ochi cu flori, urmați de instrumentiști care cântă la *shahnai*¹⁰ și *dohol*¹¹. Saboor deschizând pumnul Masoomei și așezându-i henna în palmă, legându-o cu o bentiță albă. Rugăciunile și binecuvântarea căsniciei. Oferirea cadourilor. Mirii uitându-se unul la altul pe sub vălul brodat cu fir de aur, ducându-și unul altuia la gură o lingură de șerbet dulce și *malida*¹².

Iar ea, Parwana, va fi acolo, printre oaspeți, uitându-se cum se desfășoară. Oamenii se vor aștepta ca ea să zâmbească, să bată din palme, să fie fericită, chiar dacă inima ei era distrusă.

O rafală de vânt a zguduit copacul, iar frunzele au foșnit. Parwana a trebuit să-și țină echilibrul ca să nu cadă.

Masooma nu mai vorbea. Râdea ironic, mușcându-și buza de jos. *M-ai întrebat de unde știi că o să mă ceară. O să-ți spun. Nu. O să-ți arăt.*

S-a întors cu spatele la Parwana și a băgat mâna în buzunar.

Și apoi a urmat partea de care Masooma habar nu avea. În timp ce sora ei era cu spatele, căutând ceva în buzunar, Parwana a apucat creanga, a ridicat-o puțin și a lăsat-o să cadă. Ramura s-a zgâlțâit. Masooma și-a pierdut răsuflarea și echilibrul. Dădea nebunește din

¹⁰ Instrument de suflat din lemn, asemănător cu oboiul, frecvent întâlnit în Asia.

¹¹ Tobă mare, de formă cilindrică, cu capetele din piele, întâlnită în Afganistan și India.

¹² Desert tradițional folosit la numeroase sărbători musulmane, inclusiv la nuntă, preparat din făină, griș, unt limpezit, la care se adaugă aromă de fistic, caju sau migdale.

mâini. A alunecat în față. Parwana se uita la propriile mâini. Acestea nu au *împins-o* propriu-zis, dar vârful degetelor a *atins* spatele Masoomei, o fracțiune de secundă, făcându-i vânt, abia sesizabil. În mai puțin de o clipă, Parwana s-a întins după sora ei, după bluza ei, strigându-și panicate numele. Parwana a reușit să o apuce de bluză, și, pentru un moment, a părut că a salvat-o pe Masooma. Dar materialul s-a sfâșiat alunecând din strânsoare.

Masooma a căzut din copac. A durat parcă o veșnicie. În cădere, corpul s-a izbit de ramurile copacului, speriiind păsările și scuturând frunzele, s-a rotit, a rupt crengi mai mici, până când s-a oprit pe o ramură groasă de la bază, ramura de care era legat leagănul, de care s-a lovit cu mijlocul cu un zgomot puternic și bolnav. A căzut pe spate, aproape ruptă în două.

Câteva minute mai târziu, oamenii se strânseseră în cerc în jurul ei. Nabi și tatăl fetelor plângeau deasupra Masoomei, încercând să o trezească, zgâlțâind-o. Oamenii stăteau cu ochii în pământ. Cineva i-a luat mâna. Ținea încă pumnul strâns. Când i-au desfăcut degetele, au găsit exact zece frunze fărâmițate în palmă.

Masooma spune cu o voce puternic emoționată:

— Trebuie să o faci acum. Dacă aștepti până dimineață, o să-ți pierzi curajul.

De jur împrejurul focului, care pâlpâia încet, Parwana adunase arbuști și buruieni uscate, iar nisipul și munții ce se întindeau la infinit fuseseră înghițiți de întuneric. Erau pe drum de aproape două zile, străbătând o pădurice cu tufe și arbuști, îndreptându-se spre Kabul. Parwana mergea pe lângă catâr, ținând-o de mână pe Masooma care era prinsă cu curele în șa. Au înaintat cu greu pe terenul abrupt care urca și cobora și se răsucea printre crestele stâncoase, pe pământul plin de buruieni uscate, străbătut de crăpături subțiri ca fusul, răspândite în toate părțile.

Parwana stă acum lângă foc, uitându-se la Masooma care pare un morman de pământ, cum stătea acoperită cu pătura de partea cealaltă a flăcărilor.

— Și cu Kabulul cum facem? întrebă Parwana.

— O, tu trebuie să fii cea deșteaptă dintre noi.

Parwana îi răspunde:

— Nu-mi poți cere să fac asta.

— Sunt obosită, Parwana. Viața pe care o duc nu e viață. Existența mea e o pedeapsă pentru amândouă.

— Haide să ne întoarcem, propune Parwana, cu un nod în gât. Nu pot să fac asta. Nu pot să te las să pleci.

— Dar nu. Masooma plânge acum. *Eu* te las să pleci. Te eliberez.

Parwana se gândește la noaptea aceea de acum mult timp, când Masooma stătea în leagăn și ea o împingea. O privise pe sora ei cum își îndreptase picioarele și își dădea capul pe spate de fiecare dată când ajungea sus, iar părul îi fâlfâia ca așternuturile pe frânghia de rufe. Își amintește de toate păpușile pe care le-au făcut din pănuși de porumb și pe care le-au îmbrăcat în rochii de mireasă făcute din zdrențe.

— Spune-mi un lucru, surioară.

Parwana își înăbușă lacrimile care îi încețoșează privirea și își șterge nasul cu podul palmei.

— Băiatul lui, Abdullah. Și nou-născuta. Pari. Crezi că ai putea să-i iubești ca pe propriii tăi copii?

— Masooma!

— Ai putea?

— Aș putea încerca, răspunde Parwana.

— Bine. Atunci mărită-te cu Saboor. Ai grijă de copiii lui. Fă copii.

— Pe tine te-a iubit. Pe mine nu mă iubește.

— Cu timpul o să te iubească.

— E numai din cauza mea, spune Parwana. E vina mea. Numai vina mea.

— Nu știi ce înseamnă asta și nici nu vreau să știu. În momentul de față, asta e singurul lucru pe care mi-l doresc. Oamenii vor înțelege, Parwana. Mullahul Shekib o să le spună. O să le spună că mi-a dat binecuvântarea lui.

Parwana își ridică privirea spre cerul întunecat.

— Fii fericită, Parwana, te rog să fii fericită. Fă-o pentru mine.

Parwana simte că e pe punctul să-i spună totul, să-i spună Masoomei cât de mult se înșală, cât de puține știe despre sora cu care a împărțit pântecul mamei, să-i spună că viața ei a fost până acum o

scuză nerostită. Dar pentru ce? Ca să se simtă din nou liniștită, pe socoteala Masoomei? Își înghite cuvintele. I-a provocat deja destul de multă durere surorii sale.

— Vreau să fumez acum, spune Masooma.

Parwana începe să protesteze, dar Masooma i-o retează scurt.

— E timpul, îi spune ea, de data aceasta mai dură și mai hotărâtă.

Parwana scoate narghileaua din geanta azvârlită peste șa. Măinile îi tremură pe măsură ce pregătește amestecul obișnuit în vasul narghilelei.

— Mai mult, spune Masooma. Pune mult mai mult.

Smiorcăindu-se, cu obrajii umezi, Parwana mai pune o mână de tutun, apoi încă una și încă una. Aprinde cărbunele și așază narghileaua lângă sora ei.

— Acum, spune Masooma în lumina portocalie a flăcărilor în care îi strălucesc obrajii și ochii, dacă m-ai iubit vreodată, Parwana, dacă mi-ai fost soră adevărată, pleacă. Fără să ne sărutăm. Fără să ne luăm rămas-bun. Nu mă face să mă rog de tine.

Parwana vrea să spună ceva, dar Masooma scoate un sunet dureros, înăbușitor și își întoarce capul.

Parwana se ridică încet. Se duce la catâr și strânge șaua. Prinde animalul de hățuri. Dar își dă brusc seama că s-ar putea să nu știe cum să trăiască fără Masooma. Nu știe dacă o să poată. Cum o să suporte zilele când absența Masoomei va fi o povară mult mai grea decât a fost vreodată prezența ei? Cum o să învețe să meargă pe marginea prăpastiei adânci în care a fost cândva Masooma?

Fii curajoasă, aproape că o aude pe Masooma spunându-i.

Parwana trage de hățuri, întoarce catârul și începe să meargă.

Merge prin întuneric, străpungându-l, așa cum vântul rece îi sfâșie fața. Merge cu capul plecat. Se întoarce doar o dată, mai târziu. Prin ochii ei umezi, locul de tabără se vede ca o pată galbenă, minusculă, încețoșată și îndepărtată. Și-o imaginează pe sora ei geamănă întinsă lângă foc, singură în întuneric. În curând, focul se va stinge, iar Masoomei îi va fi frig. Instinctul îi cere să se întoarcă, să-și acopere sora cu o pătură și să se strecoare lângă ea.

Parwana se întoarce pe loc și hotărăște să meargă mai departe.

Și atunci aude ceva. Un sunet îndepărtat, estompat, ca un bocet.

Parwana se oprește din mers. Își înclină capul și îl aude din nou. Inima începe să-i bată tare în piept. Se întrebă, cu groază, dacă Masooma e cea care o cheamă, răzgândindu-se. Sau poate e doar un șacal sau o vulpe de deșert, urlând undeva în întuneric. Parwana nu este sigură. Se gândește că poate fi chiar vântul.

Nu mă părăsi, surioară. Întoarce-te.

Singura cale de a ști sigur e să se întoarcă de unde a plecat și Parwana chiar vrea să facă asta; se întoarce și merge câțiva pași în direcția Masoomei. Apoi se oprește. Masooma avea dreptate. Dacă se întoarce acum, nu va avea curajul să plece la răsăritul soarelui. Își va pierde curajul și va rămâne. Va rămâne pentru totdeauna. Asta e singura ei șansă.

Își închide ochii. Vântul îi lipește eșarfa de față.

Nimeni nu trebuie să știe. Nimeni nu va ști. Va fi secretul ei, unul pe care îl va împărtăși doar cu munții. Întrebarea e dacă poate să trăiască cu acest secret, iar Parwana crede că știe răspunsul. Și-a trăit toată viața având secrete.

Aude din nou bocetul îndepărtat.

Toți te-au iubit, Masooma.

Pe mine nimeni.

Și de ce, surioară? Ce le-am făcut?

Parwana rămâne nemișcată mult timp în întuneric.

În cele din urmă, face alegerea. Se răsuțește cu capul plecat și se îndreaptă spre un orizont pe care nu îl vede. Nu se mai uită deloc în spate. Știe că, dacă face asta, își va pierde tăria. Va deveni nehotărâtă, pentru că va vedea o bicicletă veche coborând pe deal, sărind pe pietre și pietriș, zgâlțâindu-le tot corpul, cu nori de praf ridicându-se la fiecare alunecare. Ea stă pe cadru, iar Masooma pe șaua și tot Masooma ia virajele cu viteză maximă, făcând bicicleta să se încline puternic spre pământ. Dar Parwanei nu îi este frică. Știe că sora ei nu o va arunca peste ghidon și nu o va răni. Lumea se topește într-un vârtej obscur de senzații, vântul le bate în urechi, iar Parwana se uită peste umăr la sora ei și sora ei la ea, rîd împreună, iar în urma lor aleargă câini fără stăpân.

Parwana continuă să se îndrepte spre noua ei viață. Merge mai departe prin întunericul care o cuprinde ca pânțele mamei, iar

când acesta se ridică, când Parwana își ridică privirea spre ceața zorilor și zărește o rază palidă apărând de la răsărit, izbindu-se de un bolovan, se simte ca și cum abia atunci s-ar fi născut.

Capitolul 4

În numele lui Allah, cel atotbinefăcător și atotîndurător, știu că nu voi mai fi când veți citi această scrisoare, domnule Markos, pentru că atunci când v-am dat-o v-am cerut să nu o deschideți până la moartea mea. Permiteți-mi să-mi exprim, domnule Markos, deosebita plăcere pe care am avut-o să vă am alături în ultimii șapte ani. În timp ce vă scriu, mă gândesc cu drag la ritualul nostru din fiecare an de plantare a roșiilor în grădină, de vizitele dumneavoastră matinale în locuința mea mică pentru a lua ceaiul împreună și a glumi puțin, de schimbul nostru improvizat de lecții de farsi și de engleză. Vă mulțumesc pentru prietenia și grija dumneavoastră, pentru munca pe care ați depus-o în această țară și am încredere că le veți mulțumi din partea mea și colegilor dumneavoastră, mai ales prietenei mele, doamnei Amra Ademovic, care este atât de înțelegătoare, precum și fetei ei cuminiți și adorabile, Roshi.

Ar trebui să vă spun că această scrisoare nu vă este adresată numai dumneavoastră, domnule Markos, ci și altora, cărora sper că le-o veți încredința, așa cum vă voi explica mai târziu. Iertați-mă, deci, dacă voi repeta câteva lucruri pe care s-ar putea să le știți. O fac pentru că mi se pare necesar, pentru binele ei. După cum veți vedea, această scrisoare conține mai mult decât o confesiune, domnule Markos, veți găsi aici și niște fapte pragmatice. Pentru acestea, mă tem că voi apela la ajutorul dumneavoastră, prietene.

M-am gândit mult timp de unde să încep povestea. Nu e o sarcină ușoară pentru un om care trebuie să fi trecut de șaptezeci de ani. Vârsta mea exactă este un mister pentru mine, la fel cum se întâmplă în cazul multor afgani din generația mea, dar am încredere în aproximarea făcută, pentru că îmi amintesc destul de clar o bătaie cu pumnii pe care am avut-o cu prietenul și viitorul meu cumnat Saboor, în ziua în care am auzit că Nader Shah fusese împușcat și omorât și că fiul acestuia, tânărul Zahir, urcase pe tron. Se întâmpla în 1933. Aș putea începe atunci, presupun. Sau de oriunde din altă parte. O poveste este precum un tren în mișcare: indiferent de locul în care urci, ești obligat să ajungi mai devreme sau mai târziu la destinație.

Dar presupun că ar trebui să încep această poveste cu aceeași persoană cu care se și termină. Da, cred că se înțelege de la sine că îmi închei relatarea cu Nila Wahdati.

Am întâlnit-o în 1949, anul în care s-a căsătorit cu domnul Wahdati. În momentul acela, lucram deja pentru domnul Suleiman Wahdati de doi ani, mutându-mă la Kabul din Shadbagh, satul în care m-am născut, în anul 1946 – când mai lucrasem un an la o altă familie din același cartier. Circumstanțele plecării mele din Shadbagh nu sunt ceva de care să fiu mândru, domnule Markos. Considerați-o drept prima mea confesiune, când spun că mă simțeam sufocat de viața pe care o duceam în sat împreună cu surorile mele, dintre care una era invalidă. Nu că asta m-ar absolve de vină, dar eram un tânăr nerăbdător să iau lumea în piept, domnule Markos, un tânăr plin de vise, oricât de modeste și vagi ar fi fost, și mi-am imaginat cum tinerețea mea se duce, iar perspectivele mele sunt din ce în ce mai puține. Așa că am plecat. Ca să le pot ajuta pe surorile mele, da, e adevărat. Dar și ca să scap.

Muncind permanent pentru domnul Wahdati, locuiam în casa lui tot timpul. În acele vremuri, casa nu purta semnele stării lamentabile în care ați găsit-o când ați ajuns în 2002 la Kabul, domnule Markos. Era un loc frumos, splendid. Casa era de un alb strălucitor în acele zile, ca și cum ar fi fost acoperită cu diamante. Porțile se deschideau spre o șosea largă, asfaltată. Se intra într-un hol decorat cu vase înalte din ceramică și o oglindă cu ramă sculptată în lemn de nuc, exact în locul unde ați atârnat fotografia cu prietenii din copilărie, pe plajă, pe care ați făcut-o cu aparatul produs la noi. Podeaua din marmură din camera de zi strălucea și era acoperită parțial de un covor turkmen de un roșu închis. Covorul nu mai e acum și nici canapelele din piele, nici măsuța de cafea lucrată manual, nici jocul de șah din lapislazuli și nici dulapul înalt din mahon. Au supraviețuit doar puține piese din mobila impunătoare și mă tem că nici ele nu mai arată ca înainte.

Prima dată când am intrat în bucătăria cu dale de piatră am rămas cu gura căscată. Mă gândeam că este destul de mare pentru a hrăni tot satul meu natal, Shadbagh. Aveam un aragaz cu șase ochiuri, un frigider, un prăjitor de pâine, dar și oale, tigăi, cuțite din belșug și o grămadă de alte ustensile la dispoziția mea. Băile, toate patru, aveau

dale sculptate în marmură și chiuvete din porțelan. Iar acele găuri pătrate din baia de la etaj, domnule Markos? Erau cândva umplute cu lapislazuli.

Apoi venea curtea din spate. Trebuie să stați într-o zi la biroul de la etaj, domnule Markos, să priviți grădina și să încercați să vi-o imaginați cum a fost. Se intra printr-o verandă în formă de semilună, înconjurată de un grilaj acoperit cu viță-de-vie. Peluza era în acele zile luxuriantă și verde, monotonia fiind spartă din loc în loc de straturi de flori – iasomie, trandafiri sălbatici, mușcate, lalele – și mărginită de două rânduri de pomi fructiferi. Puteai să stai întins sub unul dintre cireși, domnule Markos, să închizi ochii și să ascuți ușoara adiere a vântului printre frunze și să crezi că nu există un alt loc mai plăcut în care să poți trăi.

Eu locuiam într-o baracă în spatele grădinii. Cu o singură fereastră, cu pereți curați, vopsiți în alb, era un spațiu suficient pentru un tânăr celibatar și pentru puținele sale nevoi. Aveam un pat, o masă de scris, un scaun și spațiu suficient pentru a-mi întinde covorașul pentru rugăciune de cinci ori pe zi. Mi se potrivea atunci și mi se potrivește și acum.

Am gătit pentru domnul Wahdati, îmi formasem această deprindere urmărind-o mai întâi pe răposata mea mamă și mai târziu pe un bucătar destul de bătrân, Uzbek, care lucra la o familie în Kabul, unde îi servisem și eu un an drept ajutor. Eram, de asemenea, din fericire aș spune, șoferul domnului Wahdati. Avea un Chevrolet de pe la mijlocul anilor '40, albastru și cu capota de culoarea argăselii, scaune albastre din vinii ce se asortau cu mașina și roți din crom, o mașină frumoasă care atrăgea priviri stăruitoare oriunde s-ar fi dus. Mi-a dat voie să o conduc, fiindcă m-am dovedit un șofer prudent și abil și, în afară de asta, el era unul dintre puținii bărbați cărora nu le plăcea să șofeze.

Vă rog să nu credeți că mă laud, domnule Markos, când spun că eram un servitor bun. Observându-l cu atenție pe domnul Wahdati, ajunseseam să mă obișnuiesc cu preferințele și antipatiile lui, cu glumele și crizele sale de supărare. Ajunseseam să-i cunosc bine obiceiurile și ritualurile. De exemplu, în fiecare dimineață după micul dejun, îi plăcea să facă o scurtă plimbare. Dar nu-i plăcea să se plimbe

singur și astfel se aștepta să-l însoțesc de fiecare dată. Îi respectam bineînțeles dorința, deși nu vedeam care era rostul prezenței mele. Abia îmi spunea un cuvânt în cursul acestor plimbări și părea pierdut în gândurile sale. Mergea repede, cu mâinile la spate, îi saluta dând din cap pe trecători, făcând zgomot pe caldarâm cu locurile mocasinilor săi din piele, bine lustruiți. Și pentru că picioarele sale lungi făceau pași care nu se potriveau cu ai mei, rămâneam mereu în spate și trebuia să-l prind din urmă. Restul zilei și-l petrecea, de obicei, retras în biroul lui de la etaj, citind sau jucând șah cu sine însuși. Îi plăcea mult să deseneze – deși nu puteam să spun dacă avea sau nu talent, cel puțin nu atunci, pentru că nu mi-a arătat niciodată lucrările sale de artă – și îl surprindeam adesea în birou, la fereastră sau pe verandă, concentrat, cu creionul de cărbune în mână, mișcându-se în cercuri pe foaia de desen.

La câteva zile îl duceam în oraș. Mergea să-și vadă mama o dată pe săptămână. Aveau loc și reuniuni de familie. Și, deși domnul Wahdati le evita pe majoritatea dintre ele, mai mergea din când în când la câte una, așa că îl conduceam acolo sau la înmormântări, la petreceri aniversare și la nunți. În fiecare lună îl însoțeam la un magazin de artă, de unde se aproviziona cu creioane pastelate, cărbune, gume de șters, ascuțitori și blocuri de desen. Uneori îi plăcea să stea în spate și să facă doar o plimbare cu mașina. Îl întrebam, *Încotro, Sahib?*, iar el dădea din umeri și eu spuneam, *Foarte bine, Sahib*, băgăm mașina în viteză și demaram. Conduceam prin oraș ore întregi, fără direcție și scop, dintr-un cartier în altul, de-a lungul râului Kabul până la Bala Hissar, uneori până la Palatul Darulaman. În unele zile, ieșeam din Kabul și conduceam până la Lacul Ghargha, unde parcam lângă mal. Opream motorul, domnul Wahdati stătea neclintit pe scaunul din spate, nu scotea niciun cuvânt, dar părea să fie destul de mulțumit doar lăsând geamul în jos și privind păsările care zburau dintr-un copac în altul, razele soarelui care se izbeau de oglinda lacului și se împrăștiau într-o mie de scânteii pe suprafața apei. Mă uitam lung la el în oglinda retrovizoare și mi se părea cea mai singuratică persoană de pe pământ.

O dată pe lună, domnul Wahdati, foarte generos, mă lăsa să împrumut mașina lui și atunci mergeam la Shadbagh, satul meu

natal, să-i vizitez pe Parwana, sora mea, și pe Saboor, soțul ei. Când intram în sat, eram întâmpinat de o mulțime de copii care țipau și fugeau mâncând pământul pe lângă mașină, lovind aripa și bătând în geamuri. Unii dintre cei mici încercau chiar să se urce pe mașină, iar eu eram nevoit să-i gonesc de frică să nu zgârie vopseaua și să nu îndoiaie tabla de pe aripă.

Uită-te la tine, Naboor, îmi spunea Saboor. Ești o celebritate.

Deoarece copiii lui, Abdullah și Pari, și-au pierdut mama (Parwana era mama lor vitregă), am încercat mereu să fiu atent cu ei, mai ales cu băiatul, care, mai mare fiind, părea să aibă cea mai mare nevoie de asta. M-am oferit să-l plimb cu mașina, deși el a insistat mereu să o aducă și pe sora lui mai mică, să o țină strâns în poală, în timp ce făceam ocolul satului. L-am lăsat să dea drumul la ștergătoare, să claxoneze. I-am arătat cum să schimbe farurile de la fază scurtă la fază lungă.

După ce se termina toată nebunia cu mașina, luam ceaiul împreună cu sora mea și cu Saboor și le povesteam despre viața mea din Kabul. Aveam grijă să nu spun prea multe despre domnul Wahdati. Eram, într-adevăr, destul de atașat de el, pentru că mă trata bine și mi se părea că-l trădam vorbindu-l pe la spate. Dacă aș fi fost un angajat mai puțin discret, le-aș fi spus că Suleiman Wahdati era o ființă enigmatică pentru mine, un bărbat care părea să se mulțumească cu a-și trăi restul zilelor din averea moștenită, un bărbat fără profesie, cel puțin fără o profesie pe care să o practice, și fără vreun impuls să lase ceva în urma lui în această lume. Le-aș fi spus că ducea o viață fără să aibă vreun scop sau o direcție. Ca acele plimbări cu mașina, fără țintă, pe care le-am făcut împreună. O viață trăită de pe scaunul din spate, observată pe măsură ce devenea tot mai tulbure. O viață indiferentă.

Asta le-aș fi spus, dar nu am făcut-o. Și a fost un lucru bun că nu am făcut-o. Pentru că m-aș fi înșelat amarnic.

Într-o zi, domnul Wahdati a intrat în curte, purtând un costum superb, în dungi subțiri, pe care nu-l mai văzusem înainte, și mi-a cerut să-l duc într-un cartier înstărit al orașului. Când am ajuns, m-a rugat să parchez pe stradă, în fața unei case frumoase cu ziduri înalte,

și l-am privit sunând la poartă și apoi intrând, după ce i-a răspuns un servitor. Casa era imensă, mai mare decât cea a domnului Wahdati și chiar mai frumoasă. Chiparoși înalți și subțiri străjuiau șoseaua, împreună cu tufe de flori pe care nu le-am recunoscut. Curtea din spate era cel puțin de două ori mai mare decât cea a domnului Wahdati, iar zidurile erau destul de înalte, astfel încât, chiar dacă te-ai fi urcat pe umerii cuiva, abia ai fi putut să furi o privire. Este o avere de o altă dimensiune, mi-am zis eu în gând.

Era o zi senină de la începutul verii și cerul strălucea plin de lumina soarelui. Aerul cald pătrundea prin geamurile coborâte. Deși treaba unui șofer este să conducă, de fapt, el își petrece majoritatea timpului așteptând: în fața magazinelor, cu motorul oprit; la ieșirea din salonul de nuntă, auzind sunetul estompat al muzicii. În ziua aceea, ca să treacă timpul, am jucat cărți de câteva ori. Când m-am săturat de cărți, am ieșit din mașină și am mers câțiva pași într-o direcție, apoi în cealaltă. M-am așezat din nou la volan, crezând că voi putea trage un pui de somn înainte să se întoarcă domnul Wahdati.

În acel moment s-au deschis porțile și o tânără brunetă a apărut din spatele lor. Purta ochelari de soare și o rochie cu mânecă scurtă, până la genunchi, de culoarea mandarinei. Avea picioarele goale, la fel și tălpile. Nu știam dacă mă observase în mașină și, dacă o făcuse, nu-mi oferea oricum niciun indiciu în acest sens. Și-a sprijinit călcâiul de zidul din spatele ei și tivul rochiei s-a ridicat încet, lăsând să se întrevadă puțin din coapsă. Am simțit cum mi se aprind obraji până jos, la gât.

Permiteți-mi să vă fac o altă confesiune aici, domnule Markos, una de o natură cam neplăcută, lăsând puțin loc manierelor elegante. Mă apropiam pe atunci de treizeci de ani, eram un tânăr extrem de dornic de a fi în compania unei femei. Spre deosebire de mulți bărbați cu care crescusem în sat – tineri care nu văzuseră niciodată coapsa dezvelită a unei femei mature și care se căsătoriseră mai ales pentru a-și arunca în sfârșit ochii asupra unei astfel de priveliști – eu chiar avusesem câteva experiențe. Găsisem la Kabul și vizitasem ocazional locuri unde nevoile unui bărbat puteau fi satisfăcute discret, dar și avantajos. Menționez asta doar pentru a sublinia faptul

că nicio prostituată cu care fusesem nu se putea compara cu acea femeie frumoasă și plină de grație care tocmai ieșise din casă.

Sprijinită de zid, aceasta și-a aprins o țigară și a fumat-o fără grabă, cu o grație încântătoare, ținând-o chiar între vârfulurile degetelor și făcându-și mâna căuș de fiecare dată când ducea țigara la buze. O priveam ca vrăjtit. Felul în care mâna ei se îndoia la încheietura subțire îmi amintea de o ilustrație pe care o văzusem cândva într-o carte lucioasă cu poezii, era o femeie cu gene lungi și cu părul negru revărsat, întinsă alături de iubitul ei într-o grădină și întinzându-i între degetele delicate și palide o cupă de vin. La un moment dat, ceva a părut să-i atragă atenția femeii din partea opusă a străzii, iar eu m-am folosit de această ocazie pentru a-mi trece repede degetele prin părul care începuse să se pleoștească de la căldură. Când femeia s-a întors, am înghețat încă o dată de emoție. A mai tras câteva fumuri, a stins țigara de zid și a intrat agale în casă.

Puteam în sfârșit să respir.

În acea noapte, domnul Wahdati m-a chemat în camera de zi și mi-a spus: *Am vești, Nabi. Mă însor.*

Se părea, în cele din urmă, că îi supraestimase atașamentul față de singurătate.

Veștile despre logodnă s-au răspândit repede. La fel și zvonurile. Le-am auzit de la ceilalți muncitori care veneau și treceau prin casa domnului Wahdati. Cel mai cunoscut dintre aceștia era Zahid, un grădinar care venea de trei ori pe săptămână ca să îngrijească peluza și să tundă copacii și tufișurile; era un individ antipatic care avea obiceiul să scoată limba după fiecare propoziție și să răspândească zvonurile cu aceeași repeziciune cu care arunca câte-o mână de îngrășământ, creându-mi repulsie. Făcea parte din grupul muncitorilor pe viață, care, ca și mine, lucrau în cartier pe post de bucătari, grădinari și făceau comisioane. Într-o noapte sau două, în fiecare săptămână, se strecurau la mine în baracă pentru ceaiul de după cină. Nu-mi amintesc cum a început acest ritual, dar, odată început, nu am avut puterea să-l opresc, având grijă să nu par grosolan și neprimitor sau, mai rău, superior celorlalți.

Într-o noapte, pe când luam ceaiul, Zahid le-a spus celorlalți bărbați din grup că familia domnului Wahdati nu aprobă căsătoria

din cauza reputației proaste a viitoarei mirese. Spunea că se știa deja la Kabul că ea nu avea *nang* și *namoos*, că avea onoarea pătată și că, deși avea doar douăzeci de ani, fusese deja „călărită prin tot orașul” la fel ca mașina domnului Wahdati. Și, cel mai rău dintre toate, spunea el, nu numai că ea nici măcar nu încercase să nege aceste afirmații, ba mai și scria poezii despre ele. La aceste cuvinte, un murmur dezaprobator s-a răspândit în cameră. Unul dintre bărbați a remarcat faptul că în satul lui i s-ar fi luat gâtul până acum dacă ar fi fost în locul domnului Wahdati.

Atunci m-am ridicat și le-am spus că e de-ajuns. I-am sfătuit să nu mai bârfească precum niște babe la șezătoare și le-am amintit că fără oameni ca domnul Wahdati noi toți am fi fost în satele noastre adunând balega de la vacă. *Unde e loialitatea voastră, respectul vostru?* i-am întrebat.

S-a așternut tăcerea timp de câteva momente, crezând că am făcut impresie în fața tâmpiților, dar apoi ei au izbucnit în râs. Zahid spunea că sunt un lingău și că viitoarea stăpână a casei va scrie cu cerneală o poezie și o va intitula „Odă lui Nabi, lingăul lingăilor”. Am ieșit revoltat din baracă și afară m-au întâmpinat, de această dată, niște păsări gălăgioase.

Nu m-am îndepărtat prea mult. Bârfa lor mă revolta și mă fascina în același timp. În ciuda faptului că arătasem că am dreptate și le vorbisem despre reguli de comportament și discreție, am rămas la o distanță de unde îi puteam auzi ce ascultau. Nu voiam să pierd niciun detaliu senzațional.

Logodna a durat doar câteva zile și a culminat cu o ceremonie restrânsă cu mulți cântăreți și dansatoare și multă distracție, exceptând vizita scurtă a unui mullah, a unui martor și semnăturile grăbite pe o foaie de hârtie. Și astfel, la mai puțin de două săptămâni de când o văzusem prima dată, doamna Wahdati s-a mutat în casa unde slujeam.

Permiteți-mi să fac o scurtă pauză aici, domnule Markos, și să vă spun că de acum înainte mă voi referi la soția domnului Wahdati numind-o Nila. Inutil să precizez că e o libertate care nu-mi era permisă atunci și pe care nu mi-aș fi luat-o chiar dacă mi-ar fi fost

oferită. Vorbeam mereu despre ea ca despre Bibi Sahib, cu respectul așteptat din partea mea. Dar, pentru scopul acestei scrisori, voi renunța la etichetă și mă voi referi la soția domnului Wahdati așa cum m-am *gândit* mereu la ea.

Acum, am știut de la bun început că mariajul lor era unul nefericit. Rareori am surprins o privire tandră între cei doi sau vreun cuvânt de iubire. Erau doi oameni care ocupau aceeași casă, dar ale căror drumuri nu păreau să se intersecteze decât foarte rar.

Dimineța îi duceam domnului Wahdati micul dejun obișnuit – o felie de *naan* prăjită, o jumătate de cană cu nuci, ceai verde cu un praf de nucșoară, fără zahăr și un singur ou fiert. Îi plăcea oul cu gălbenușul moale, care să curgă atunci când îl spărgea, iar eșecurile mele inițiale de a stăpâni această consistență specifică a gălbenușului s-au dovedit o sursă însemnată de îngrijorare pentru mine. În timp ce îl însoțeam la plimbarea zilnică de dimineță, Nila dormea, adesea până la prânz sau chiar mai târziu. Când se trezea, eu tocmai mă pregăteam să-i aduc domnului Wahdati prânzul.

Tânjeam întreaga dimineță, printre treburi, la momentul în care Nila va împinge ușa din plasă de la camera de zi care dădea spre verandă. Făceam tot felul de presupuneri, încercând să ghicesc înfățișarea ei din ziua respectivă. O să aibă părul strâns, mă întrebam, legat într-un coc la spate, sau desfăcut, căzându-i pe umeri? O să poarte ochelari? O să opteze pentru sandale? O să aleagă rochia albastră de mătase cu curea sau pe cea de un roșu aprins cu nasturi mari și rotunzi?

Când, în sfârșit, își făcea apariția, mă făceam că sunt ocupat în curte, pretextând că trebuie curățată capota mașinii sau, dacă nu, găseam o tufă de trandafiri sălbatici pe care să-i ud, dar în tot timpul acesta o priveam. O vedeam când își ridică ochelarii ca să se frece la ochi sau când își scotea elasticul de la păr și își dădea capul pe spate, lăsându-și buclele negre lucioase să cadă libere; o vedeam când stătea cu bărbia pe genunchi, uitându-se lung în curte, trăgând plictisită câte un fum din țigară, sau când stătea picior peste picior și îl mișca pe cel de deasupra în sus și în jos, un gest care mie îmi sugera plictiseală sau neliniște sau poate un caracter jucăuș, nepăsător, abia ținut în frâu.

Domnul Wahdati stătea, câteodată, și el cu ea, dar de cele mai multe ori nu. Își petrecea majoritatea zilelor ca și înainte, citind în biroul de la etaj, studiind, făcând schițe, rutina sa fiind prea puțin modificată de căsătorie. Nila scria în majoritatea zilelor, fie în camera de zi, fie pe verandă, o vedeai cu creionul în mână, cu foile alunecându-i din poală, și mereu cu un pachet de țigări lângă ea. Seara le aduceam cina, iar ei își primeau fiecare meniul într-o liniște deplină, uitându-se lung la platoul cu orez, o liniște întreruptă doar de un *Mulțumesc* și de clinchetul lingurii și al furculiței pe farfuriile de porțelan.

O dată sau de două ori pe săptămână, trebuia să o însoțesc pe Nila care avea nevoie de un pachet de țigări sau de un set nou de stilouri, de un caiet nou, de farduri. Dacă știam din timp că o voi conduce, mă asiguram mereu că m-am pieptănat și că m-am spălat pe dinți. Mă spălăm pe față, îmi frecam degetele cu o lămâie tăiată felii ca să scap de mirosul de ceapă, îmi scuturam costumul de praf și îmi lustruiam pantofii. Costumul, care era de culoare oliv, îmi fusese dat de domnul Wahdati și speram că nu îi spusese asta Nilei – deși bănuiam că o făcuse deja. Nu din răutate, ci pentru că oamenii ca domnul Wahdati nu pot aprecia adesea câtă rușine pot aduce niște lucruri mici și neînsemnate ca acestea unui om ca mine. Uneori purtam chiar și șapca din piele de miel care îi aparținuse răposatului meu tată. Stăteam acolo, în fața oglinzii, înclinând șapca într-o parte și în cealaltă, atât de preocupat în a fi prezentabil în fața Nilei, încât dacă o viespe s-ar fi așezat pe nasul meu, ar fi trebuit să mă înțepe ca să-mi dau seama că este acolo.

De îndată ce plecam de acasă, căutam să mă abat de la drumul cel mai scurt, dacă era posibil, ocolurile fiind destinate să prelungească drumul cu un minut – sau poate două, dar nu mai mult ca nu cumva Nila să devină suspicioasă – și astfel, să petrec mai mult timp cu ea. Conduceam cu ambele mâini strânse pe volan și cu ochii țintă la drum. Exersam un autocontrol rigid și nu mă uitam la ea în oglinda retrovizoare decât dacă mi se adresa. Mă mulțumeam doar cu faptul că Nila stătea în spate și că răspândea diverse mirosuri – săpun scump, cremă, parfum, gumă de mestecat, fum de țigară – pe care le respiram. Iar acest lucru era suficient de cele mai multe ori ca să-mi

dea aripi.

În mașină am avut prima noastră conversație. Prima noastră conversație *reală*, ignorând multele dați în care mă rugase să aduc una, să car alta. O duceam la farmacie ca să-și ia medicamente, când ea m-a întrebat:

— Cum arată satul tău, Nabi? Îmi mai spui o dată cum se numește?

— Shadbagh, Bibi Sahib.

— Shadbagh, da. Cum arată? Spune-mi.

— Nu e mult de spus, Bibi Sahib. E un sat ca toate celelalte.

— O, trebuie să fie cu siguranță ceva care să-l deosebească.

Eram calm, în aparență, dar, de fapt, eram înnebunit, disperat să gădesc vreo ciudățenie sau ceva ingenios care să o intereseze, să o amuze. Nu avea niciun rost. Ce ar fi putut spune un bărbat ca mine, un om dintr-un sat sărac, un om simplu cu o viață neînsemnată, astfel încât să stârnească interesul unei femei ca ea?

— Strugurii sunt excelenți, am spus eu, și abia ce rostisem cuvintele că mi-am dorit să-mi dau palme peste față. *Struguri?*

— A, da, a spus ea absentă.

— Chiar foarte dulci.

— A!

Murisem de o mie de ori înăuntrul meu. Simțeam cum mi se umezește pielea sub brațe.

— Există un soi special de struguri, am spus dintr-odată cu gura uscată. Se spune că aceștia cresc doar în Shadbagh. Sunt foarte fragili, înțelegeți, foarte fragili. Dacă încerci să-i cultivi în altă parte, chiar și în satul următor, se vor veșteji și vor muri. Vor pieri. Vor muri de tristețe, spun oamenii în Shadbagh, dar bineînțeles că nu este adevărat. E o chestiune legată de sol și apă. Dar ei asta spun, Bibi Sahib. Tristețe.

— E într-adevăr minunat, Nabi.

Am riscat o privire rapidă în oglinda retrovizoare și am văzut că se uita pe geam și, spre marea mea ușurare, colțurile gurii ei se curbaseră în sus, în umbra unui zâmbet. Cum eram deja îmbărbătat, m-am auzit rostind:

— Să-ți spun o altă poveste, Bibi Sahib?

— Bineînțeles. Am auzit-o aprinzând bricheta și, în scurt timp, am fost invadat de fumul de țigară din spate.

— Ei bine, avem un mullah în Shadbagh. Toate satele au, desigur, un mullah. Al nostru se numește Mullahul Shekib și e plin de povești. Cât de multe știe, nu aș putea să-ți spun. Dar un lucru pe care ni l-a spus mereu e următorul: dacă te uiți în palma oricărui musulman, nu contează din ce parte a lumii, vei observa ceva într-adevăr surprinzător. Au toți aceleași linii. Ce vrea să însemne asta? Înseamnă că liniile din palma stângă a unui musulman reprezintă numărul arab optzeci și unu, iar cele din mâna dreaptă, numărul optsprezece. Scazi optsprezece din optzeci și unu și ce îți dă? Îți dă șaiszeci și trei. Vârsta pe care o avea Profetul atunci când a murit, pacea să fie cu el!

Am auzit-o chicotind în spate.

— Acum, un călător trecea într-o bună zi pe acolo și bineînțeles că a luat masa cu Mullahul Shekib în acea seară, așa cum este obiceiul. Călătorul a auzit povestea și a reflectat la ea, apoi a spus: „Dar, Mullah Shekib, cu tot respectul, am întâlnit odată un evreu și jur că avea aceleași linii în palme. Cum explici asta?” Iar mullahul i-a răspuns: „Atunci evreul era musulman cu inima.”

Am fost vrăjit pentru tot restul zilei de cum a izbucnit în râs. Era ca și cum – să mă ierte Cel de Sus pentru această blasfemie – râsul ei ar fi coborât deasupra mea chiar din Paradis, din grădina celor dreپți, după cum spune Cartea, unde râurile curg, iar fructele și umbra sunt eterne.

Înțelegeți, domnule Markos, că nu eram fermecat doar de frumusețea ei, deși ar fi fost de ajuns și numai asta. Nu mai întâlnisem o tânără ca Nila. Tot ce făcea – felul în care vorbea, mergea, se îmbrăca și zâmbea – era o noutate pentru mine. Nila contravenea ideilor pe care mi le făcusem despre cum trebuie să se comporte o femeie. Imaginea ei s-a lovit de dezaprobarea categorică a unor oameni ca Zahid – și sigur și de cea a lui Saboor și a oricărui bărbat din sat, și a tuturor femeilor – dar în ochii mei îi creștea nu numai aura, care era deja imensă, ci și misterul.

Și astfel râsul ei încă îmi răsuna în urechi când m-am dus la muncă în acea zi, dar și mai târziu, când ceilalți muncitori s-au strâns la ceai, zâmbeam la vorbăria lor în surdină, ascultând sunetul dulce al râsului

ei, mândru să știu că povestea mea ingenioasă a scos-o puțin din insatisfacția mariajului ei. Era o femeie extraordinară, iar eu am simțit că sunt poate mai mult decât un om obișnuit atunci când am mers la culcare în acea noapte. Acesta era efectul pe care îl avea asupra mea.

În scurt timp am ajuns să vorbim zilnic, eu și Nila, de obicei dimineața târziu, când își bea cafeaua pe verandă. Mă duceam într-acolo, pretinzând că am ceva de lucru, și iată-mă sprijinindu-mă în lopată, aspirând la o ceașcă de ceai verde, vorbind cu ea. Mă simțeam privilegiat că mă alesese ca partener de discuție. Până la urmă, nu eram singurul angajat; l-am menționat deja pe lingușitorul Zahid, lipsit de scrupule, și mai era o femeie, Hazara, cu maxilare mari, care venea de două ori pe săptămână să spele rufe. Dar ea mi se adresa numai mie. Eram singurul, credeam eu, incluzându-l aici și pe soțul ei, cu care nu se simțea singură. De obicei, ea vorbea cel mai mult, ceea ce îmi convenea de minune; eram destul de fericit să fiu vasul în care ea își vărsa poveștile. Mi-a povestit, de exemplu, despre o partidă de vânătoare la Jalalabad, împreună cu tatăl ei, în urma căreia a fost bătută săptămâni întregi de coșmaruri cu căprioare moarte cu ochi sticloși. Mi-a spus că a plecat cu mama ei în Franța atunci când era mică, înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Ca să ajungă acolo, au mers cu trenul și cu vaporul. Mi-a descris hurducăturile pe care le simțea în coaste din cauza roților trenului. Își aducea bine aminte de draperiile prinse în cârlige, de compartimentele separate, de pufăitul și de șuieratul ritmic al motorului cu abur. Mi-a vorbit despre cele șase săptămâni pe care le petrecuse cu un an înainte în India alături de tatăl ei, când fusese foarte bolnavă.

Din când în când se întorcea spre scrumiera de pe măsuță, iar eu aruncam o privire rapidă asupra unghiilor ei de la picioare date cu ojă roșie, gambelor de o tentă aurie, tălpilor arcuite și întotdeauna sânilor ei mari de o formă perfectă. Existau oameni pe acest pământ, mă minunam eu, care atinseseră acei sâni și îi sărutaseră de fiecare dată când făcuseră dragoste cu ea. Ce îți mai rămânea de făcut în viață odată ce făceai asta? Unde se mai putea duce un bărbat după ce a atins vârful lumii? Doar cu multă voință reușeam să-mi mut privirea

într-un loc sigur când Nila se întorcea cu fața la mine.

Pe măsură ce se simțea cu mine mai în largul ei, mi s-a plâns în cursul acestor discuții matinale despre domnul Wahdati. Într-o zi, mi-a spus că îl găsea mândru și adesea arogant.

— A fost foarte generos cu mine, am spus eu.

A dat flegmatic din mână:

— Te rog, Nabi. Nu trebuie să faci asta.

Mi-am plecat politicos ochii. Ce spunea ea nu era în totalitate neadevărat. Domnul Wahdati chiar avea, de exemplu, obiceiul să corecteze felul meu de a vorbi cu un aer de superioritate ce putea fi interpretat, poate nu în mod greșit, drept aroganță. Uneori intram în cameră, îi puneam în față un platou cu dulciuri, îi reîmprospătam ceaiul, strângeam firimiturile de pe masă, iar el nu mă aprecia mai mult decât ar fi apreciat o muscă târându-se pe ușa din plasă, făcându-mă să mă simt neînsemnat, când nici măcar nu-și ridică privirea spre mine. Până la urmă însă, asta a devenit ceva minor în comparație cu ce se întâmpla în același cartier unde servitorii erau bătuți cu băte și curele de oameni pentru care lucrasem.

— Nu are niciun pic de simț al distracției sau al aventurii, a spus ea, agitându-și apatică ceașca de cafea. Suleiman e un cusurgiu bătrân, captiv în corpul unui om tânăr.

Eram puțin surprins de sinceritatea ei frustă.

— E adevărat că domnul Wahdati se simte bine doar atunci când este singur, am spus eu, optând să fiu un diplomat prudent.

— Poate că ar trebui să locuiască cu maică-sa. Ce crezi, Nabi? Fac echipă bună, îți spun eu.

Mama domnului Wahdati era o femeie mătăhăloasă, mai degrabă încrezută, care locuia în altă parte a orașului, cu nelipsita sa echipă de servitori și cu doi câini. Îi iubea pe cei din urmă ca pe ochii din cap și nu-i trata ca pe egalii slugilor, ci ca pe superiorii lor, cu mult deasupra acestora. Erau mici, fără blană, niște creaturi hidoase care se speriau repede, permanent agitate, predispuși la un lătrat pițigăiat dintre cele mai enervante. Îi disprețuiam pentru că imediat ce intram în casă săreau pe picioarele mele, încercând prosteste să se urce pe ele.

Îmi era *clar* că de fiecare dată când îi duceam pe Nila și pe domnul

Wahdati la casa bătrânei, atmosfera de pe bancheta din spate era încărcată de tensiune și știam din expresia mâhnită de pe fruntea femeii că se certaseră. Îmi amintesc că atunci când părinții mei se certau, nu se opreau până când nu era declarată o victorie clară. Era felul lor de a pune capăt neplăcerilor, de a le încheia cu un verdict, de a le împiedica să pătrundă în normalitatea zilei următoare. Nu se întâmpla așa și în familia Wahdati. Certurile lor nu se încheiau niciodată de tot, erau ca o picătură de cerneală care se împrăștia într-un bol cu apă, lăsând în urmă o pată persistentă.

Nu trebuia să fii de o inteligență ieșită din comun ca să ghicești că bătrâna nu fusese de acord cu mariajul lor și că Nila știa asta.

În timp ce purtam aceste discuții cu Nila, îmi tot venea în minte o întrebare legată de ea. De ce se căsătorise cu domnul Wahdati? Îmi lipsea curajul să o întreb. Nu-mi stătea în fire o astfel de încălcare a intimității. Puteam doar să deduc că, pentru unii oameni, mai ales pentru femei, căsătoria – chiar și una nefericită ca aceasta – poate fi scăparea de o nefericire chiar mai mare.

Într-o zi de toamnă a anului 1950, am fost chemat de Nila.

— Vreau să mă duci la Shadbagh, mi-a ordonat ea. Spunea că vrea să-mi întâlnească familia, să vadă de unde vin. Spunea că i-am pus masa și am însoțit-o prin Kabul timp de un an, și ea abia dacă știa ceva despre mine. Cererea ei m-a pus în încurcătură, ca să nu spun mai mult, întrucât era neobișnuit ca cineva care avea statutul ei să ceară să cunoască familia unui angajat. Eram, în aceeași măsură, încântat că Nila manifesta un interes puternic față de mine, dar și temător, pentru că anticipam deja disconfortul – și, da, rușinea mea – când aveam să-i arăt sărăcia în care mă născusem.

Am pornit la drum într-o dimineață înnorată. Purta tocuri înalte și o rochie de culoarea piersicii, fără mâneci, dar nu am considerat că ar fi de datoria mea să o sfătuiesc să se îmbrace altfel. Pe drum, mi-a pus întrebări despre sat, despre oamenii pe care îi știam, despre sora mea și Saboor, despre copiii lor.

— Spune-mi cum îi cheamă.

— Ei bine, am spus eu, Abdullah are aproape nouă ani. Mama lui a murit anul trecut, așa că este fiul vitreg al surorii mele, Parwana. Sora

lui, Pari, are aproape doi ani. Parwana a născut un băiețel iarna trecută – pe nume Omar – dar a murit la două săptămâni după naștere.

— Ce s-a întâmplat?

— Iarna, Bibi Sahib. Se abate asupra acestor sate și ia cu ea, la întâmplare, unul sau doi copii, în fiecare an. Poți doar să sperii că îți va ocoli casa.

— Doamne! a murmurat ea.

— Într-o notă mai veselă, am spus eu, sora mea așteaptă din nou un copil.

În sat am fost întâmpinați de grămada obișnuită de copii cu picioarele goale, care au luat cu asalt mașina, dar, imediat ce Nila s-a ridicat de pe banchetă, au tăcut și s-au dat în spate, poate de teamă să nu fie certați. Însă Nila le-a arătat multă răbdare și bunăvoință. A îngenuncheat și le-a zâmbit, a vorbit cu fiecare dintre ei, a dat mâna cu aceștia, le-a mângâiat obrajii murdari, le-a ciufulit părul nespălat. Mă simțeam prost, oamenii se strângeau să o vadă. Era acolo Baitullah, un prieten din copilărie, uitându-se la noi de pe marginea acoperișului, așezat pe vine lângă fratele său, arătând ca niște ciori și mestecând tutun *naswar*¹³. Era și tatăl lui acolo, Mullahul Shekib în persoană, alături de alți trei bărbați cu barba albă, stând la umbra unui zid, trecând flegmatic mătăniile printre degete, cu ochii care nu aveau vârstă ațintiți asupra Nilei și asupra brațelor sale goale, în semn de dezaprobare.

I-am prezentat-o pe Nila lui Saboor și ne-am croit drum spre casa mică din chirpici în care locuia cu Parwana, urmați de un grup de spectatori. La ușă, Nila a insistat să-și dea jos pantofii, deși Saboor i-a spus că nu era nevoie. Când am intrat în cameră, am zărit-o pe Parwana făcută ghem într-un colț, tăcută. A întâmpinat-o pe Nila cu o voce care părea mai mult o șoaptă.

Saboor a ridicat din sprâncene uitându-se la Abdullah.

— Adu niște ceai, băiete.

— O, nu, te rog, a spus Nila, așezându-se pe podea, lângă Parwana. Nu este nevoie. Dar Abdullah dispăruse deja în camera alăturată, care

¹³ Tutun din Afganistan.

știam că servea de bucătărie, dar și de loc de dormit pentru el și Pari. O folie murdară de plastic atârnată de prag o separa de camera în care ne adunasem cu toții. Eu mă jucam cu cheile de la mașină, dorindu-mi să fi avut ocazia să o avertizez pe sora mea de vizită, să-i las timp să curețe puțin. Pereții din lut, crăpați, erau negri de funingine, salteaua ruptă pe care stătea Nila era îmbâcsită de praf, iar singura fereastră a camerei era plină de urme de muște.

— E un covor superb, a spus Nila, trecându-și degetele peste el. Era de un roșu deschis, cu tălpi de elefant drept model. Părea singurul obiect de valoare din casa lui Saboor și a Parwanei – care avea să fie vândut chiar în acea iarnă, așa cum s-a dovedit mai târziu.

— A fost al tatălui meu, a spus Saboor.

— E un covor turkmen?

— Da.

— Îmi place mult lâna de oaie pe care o folosesc. Măiestria cu care sunt lucrate e incredibilă.

Saboor a dat din cap. Nu se uita la ea nici măcar atunci când îi vorbea.

Folia de plastic a fâlfâit, iar Abdullah s-a întors cu tava cu căni de ceai și a așezat-o pe jos, în fața Nilei. I-a turnat o cană și s-a așezat turcește în fața ei. Nila a încercat să-i vorbească, punându-i câteva întrebări simple, dar Abdullah doar dădea din capul său ras, murmură un răspuns scurt, dintr-un cuvânt sau două, și se uita la ea prudent. Mi-am pus în cap să vorbesc cu el, să îl cert cu blândețe pentru purtarea lui. Aveam să o fac într-un mod prietenos, pentru că îmi plăcea de băiat, era serios și priceput din fire.

— În ce lună ești? a întrebat-o Nila pe Parwana.

Cu capul plecat, sora mea i-a spus că aștepta să nască în iarnă.

— Ești binecuvântată, a spus Nila. Să aștepți un copil. Și să ai un băiat vitreg atât de politicoș. I-a zâmbit lui Abdullah, dar acesta nu a schițat nimic.

Parwana a rostit ceva, probabil *Mulțumesc*.

— Și mai e și o fetiță, dacă îmi amintesc bine? a întrebat Nila. Pari?

— Doarme, a răspuns scurt Abdullah.

— A! Am auzit că e o scumpă.

— Du-te și adu-o pe sora ta, i-a spus Saboor.

Abdullah a zăbovit puțin, uitându-se la tatăl său, apoi la Nila și, cu o aversiune vizibilă, s-a ridicat să o aducă pe sora lui.

Dacă aş avea vreo dorință, chiar și acum, târziu, ca să nu mai mă simt vinovat în niciun fel, aş spune că legătura dintre Abdullah și surioara lui era una banală. Dar nu era deloc așa. Doar Cel de Sus știe de ce s-au ales unul pe celălalt. Era un mister. Nu am mai văzut niciodată așa o afinitate între două ființe. De fapt, Abdullah îi era și tată, și frate lui Pari. Când era în scutece, când plângea noaptea, el era cel care sărea din patul lui și o plimba. El era cel care se ocupa de schimbatul scutecelor, cel care o înfășa, cel care o liniștea până adormea. Răbdarea pe care o avea cu ea era nemărginită. O lua cu el prin sat, mândrindu-se cu ea, ca și cum ar fi fost trofeul cel mai râvnit din lume.

Când a adus-o în cameră pe Pari, care încă nu se ținea bine pe picioare, Nila a cerut să o ia în brațe. Abdullah i-a încredințat-o cu o privire tăioasă, suspicios, ca și cum o alarmă instinctivă ar fi pornit înăuntrul lui.

— O, e o scumpă, a exclamat Nila, mișcările ei stângace trădând lipsa de experiență cu bebelușii. Pari s-a uitat confuză la Nila, apoi spre Abdullah și a început să plângă. Acesta a luat-o repede din brațele Nilei.

— Uită-te la ochii ăștia! a spus Nila. O, și obrăjiorii ăștia! Nu-i așa că e o scumpă, Nabi?

— E într-adevăr, Bibi Sahib, am confirmat eu.

— Și i s-a dat numele perfect. Pari. E într-adevăr la fel de frumoasă ca o zână.

Abdullah o privea pe Nila cum o legăna pe Pari în brațe și se întuneca treptat la față.

Pe drumul de întoarcere la Kabul, Nila s-a lăsat moale pe banchetă, sprijinindu-și capul de geam. Mult timp nu a scos niciun cuvânt. Și apoi, din senin, a început să plângă.

Am oprit mașina pe marginea drumului.

O vreme nu a spus nimic. Umerii îi tremurau și plângea cu capul în palme. Într-un final, și-a suflat nasul într-o batistă.

— Îți mulțumesc, Nabi, a spus ea.

— Pentru ce, Bibi Sahib?

— Pentru că m-ai luat cu tine. A fost o onoare să-ți cunosc familia.

— Onoarea a fost de partea lor. Și de partea mea. Am fost privilegiați.

— Copiii surorii tale sunt niște frumoși.

Și-a scos ochelarii de soare și s-a șters la ochi.

M-am gândit câteva momente ce să fac, alegând la început să păstrez liniștea. Dar plânsese în prezența mea și intimitatea momentului cerea cuvinte prietenoase. I-am spus încet:

— O să ai propriii copii în curând, Bibi Sahib. *Inshallah*, Cel de Sus va avea grijă de asta. Tu doar așteaptă.

— Nu cred că va face asta. Nici măcar El nu se poate îngriji de acest lucru.

— Bineînțeles că poate, Bibi Sahib. Ești atât de tânără! Dacă El dorește asta, o să se îndeplinească.

— Nu înțelegi, a spus ea obosită. Nu o mai văzusem nicicând atât de extenuată, atât de sleită de puteri. S-au dus. Au scos tot din mine în India. Sunt goală pe dinăuntru.

La asta n-am mai putut replica nimic. Îmi doream să mă duc pe banchetă, lângă ea, să o iau în brațe, să o împac cu sărutări. Înainte să-mi dau seama ce fac, m-am întors spre ea și i-am luat mâna. Am crezut că o s-o tragă înapoi, dar degetele ei mi-au strâns mâna cu recunoștință; stăteam acolo, în mașină, nu ne uitam unul la altul, ci la câmpurile din jurul nostru, galbene și veștejite de la un orizont la altul, brăzdate de canale de irigare care secaseră, ici-colo arbuști, pietre și mici urme de viață. Cu mâna Nilei în a mea, mă uitam la dealuri și la stâlpii de iluminat. Privirea mi s-a oprit asupra unui camion cu marfă care încurca circulația în depărtare, urmat de un nor de praf, și așa fi stat acolo cu drag până la căderea serii.

— Du-mă acasă, a spus ea în cele din urmă, dându-mi drumul la mână. O să mă culc devreme în seara asta.

— Da, Bibi Sahib. Mi-am dres glasul și am băgat mașina în prima treaptă de viteză cu o mână ușor nesigură.

S-a dus în dormitorul ei și nu a mai ieșit de acolo câteva zile. Nu era prima dată. Din când în când, aducea un scaun la fereastra din dormitorul de la etaj și se instala acolo, fuma țigară după țigară,

dădea dintr-un picior, se uita lung pe fereastră cu o expresie care nu spunea nimic. Nu vorbea. Nu se schimba de halatul de noapte. Nu-și făcea baie, nu se spăla pe dinți și nu-și peria părul. De data aceasta, nici nu a mâncat, iar această întorsătură a evenimentelor a declanșat o îngrijorare neobișnuită din partea domnului Wahdati.

În a patra zi, a bătut cineva la poarta din față. Am deschis, era un bătrânel înalt, cu un costum bine călcat și cu niște mocasini lucioși. Era ceva impunător și mai degrabă amenințător în felul în care arăta, în modul în care se uita prin mine parcă, în felul în care își ținea bastonul lustruit cu ambele mâini, ca și cum ar fi fost un sceptru. Nu scosese încă niciun cuvânt, dar simțeam deja că era un bărbat obișnuit să fie ascultat.

— Înțeleg că fata mea nu se simte bine, a început el.

Deci era tatăl ei. Nu-l mai întâlnisem până atunci.

— Da, Sahib. Mă tem că e adevărat, am răspuns.

— Atunci dă-te din drum, tinere, a zis el și a trecut în grabă pe lângă mine.

Mi-am făcut de lucru în grădină, tăind niște lemne pentru sobă. De unde lucrăm, vedeam bine fereastra de la dormitorul Nilei. În cadru era tatăl ei, îndoit din talie, aplecat spre Nila, cu o mână pe umărul ei. Pe fața Nilei se citea expresia pe care o au oamenii speriați de un zgomot brusc și puternic, ca acela de artificii sau ca de o ușă trântită din senin de vânt sau de un curent de aer.

În acea noapte a mâncat.

Câteva zile mai târziu, m-a chemat în casă și mi-a spus că vrea să dea o petrecere. Când domnul Wahdati era singur, abia dacă aveam vreo petrecere în casă. După ce Nila s-a mutat aici, dădeam petreceri de două sau de trei ori pe lună. Cu o zi înaintea petrecerii, Nila îmi dădea instrucțiuni detaliate despre aperitivele și felurile de mâncare pe care trebuia să le pregătesc, iar eu mergeam la piață ca să fac toate cumpărăturile. Dintre acestea, alcoolul ocupa locul de frunte, dar nu și înainte, pentru că domnul Wahdati nu bea – deși motivele sale nu aveau nimic de-a face cu religia, îi displăceau pur și simplu efectele pe care le producea. Nila era oricum familiarizată cu anumite instituții – *farmacii*, cum le numea ea în glumă – unde, pentru echivalentul salariului meu lunar dublu, puteai să-ți procuri subversiv o sticlă cu

un *medicament*. Aveam un sentiment amestecat legat de acest comision special: eu jucam rolul celui care face posibil păcatul, dar, ca întotdeauna, pentru mine să-i fac pe plac Nilei era mai presus de orice.

Trebuie să înțelegeți un lucru, domnule Markos, și anume că, atunci când dădeam petreceri la Shadbagh, cu ocazia unei nunți sau a unei circumcizii, femeile se strâneau într-o casă, iar noi, bărbații, în alta. La petrecerile Nilei, bărbații și femeile se amestecau unii cu alții. Majoritatea femeilor se îmbrăcau la fel ca Nila, în rochii ce lăsau brațele goale și o mare parte din picioare la vedere. Fumau și beau, aveau paharele pe jumătate umplute cu un lichior incolor sau roșu, sau de culoarea aramei, spuneau glume, râdeau și atingeau nestingherite brațele altor bărbați din cameră, despre care știam că sunt căsătoriți cu altcineva. Eu duceam platouri mici cu *bolani*¹⁴ și *lola kabob* de la un capăt la celălalt al camerei pline de fum, de la o grămadă de musafiri la alta, în timp ce un disc de vinil se rotea pe patefon. Muzica nu era afgană, Nila o numea *jazz*; era un gen de muzică pe care, am aflat câțiva zeci de ani mai târziu, o apreciați și dumneavoastră, domnule Markos. Pentru urechea mea, sunetul aleatoriu al pianului și cel al cornului, ciudat, se aflau într-o dizarmonie totală. Dar Nilei îi plăcea și o tot auzeam spunându-le invitaților cum trebuiau să asculte un disc sau altul. A ținut toată noaptea un pahar în mână și se îndrepta mai des spre băutura decât spre mâncarea pe care o serveam.

Domnul Wahdati făcea eforturi minime să-și întrețină oaspeții. A părut să se amestece cu ceilalți, dar a stat mai tot timpul într-un colț, cu o expresie distantă pe față, învârtind în mână un pahar cu sifon, afișând un zâmbet curtenitor, cu gura închisă, când cineva i se adresa. Și, după cum era obișnuit, s-a scuzat când invitații au început s-o roage pe Nila să le recite din poeziile ei.

Acesta era de departe momentul meu preferat al petrecerii. Când începea să recite, îmi găseam ceva de făcut ca să fiu în apropiere. Eram acolo, ținut locului, cu prosopul în mână, străduindu-mă să

¹⁴ Un fel de clătită specifică bucătăriei afgane, care se servește simplă sau umplută.

aud. Poeziile Nilei nu semănau deloc cu cele din copilăria mea. După cum știți, noi, afganii, ne iubim poeziile; chiar și cei mai needucați dintre noi pot să recite versuri din Hafez sau Khayyam sau Saadi. Vă amintiți, domnule Markos, că mi-ați spus anul trecut cât de mult vă plac afganii? Eu v-am întrebat de ce, iar dumneavoastră ați râs și mi-ați răspuns: *Pentru că Rumi apare până și în desenele graffiti de pe ziduri.*

Dar poeziile Nilei încălcau tradiția. Nu aveau ritm și rimă. Și nici nu erau despre lucruri obișnuite, copaci, flori de primăvară sau pasărea bulbul. Nila scria despre dragoste și, când spun dragoste, nu mă refer la dorul lui Sufi descris de Rumi sau Hafez, ci la dragostea fizică. Scria despre îndrăgostiți care își șoptesc vorbe dulci în pat și se ating. Scria despre plăcere. Nu am mai auzit până atunci o femeie care să folosească un astfel de limbaj. Stăteam acolo, ascultând-o pe Nila citind, a cărei voce răsună dusă de fum până în hol, țineam ochii închiși și urechile mi se înroșiseră, imaginându-mi că îmi citește mie, că *noi* eram îndrăgostiții din poezie, până când cineva cerea ceai sau ouă prăjite, rupând vraja, iar atunci Nila mă striga, iar eu alergam într-acolo.

În acea noapte, poezia pe care a ales s-o citească m-a luat prin surprindere. Era despre un bărbat și soția lui dintr-un sat, în doliu după moartea pruncului pe care îl pierduseră din cauza iernii reci. Oaspeților părea să le placă poezia, judecând după cum dădeau din cap și aprobau într-un murmur și după aplauzele lor sincere atunci când Nila și-a ridicat privirea de pe hârtie. Am fost totuși surprins și dezamăgit să văd că nenorocirea surorii mele fusese folosită pentru întreținerea invitaților și nu puteam să scap de sentimentul că s-a comis, într-un fel, un act de trădare.

La vreo două zile după petrecere, Nila a spus că are nevoie de o geantă nouă. Domnul Wahdati citea ziarul la masă, unde îi adusesem supă de linte și *naan*.

— Ai nevoie de ceva, Suleiman? a întrebat Nila.

— Nu, *aziz*. Mulțumesc, a răspuns el.

Rar îl auzeam adresându-i-se cu altceva decât *aziz* care înseamnă „iubită”, „scumpă” și totuși niciodată nu păreau mai distanți unul de celălalt decât atunci când el o numea astfel. Și niciodată acest termen

de afecțiune nu suna atât de rigid decât atunci când era rostit de domnul Wahdati.

În drum spre magazin, Nila mi-a spus că vrea să ia un prieten cu ea și m-a direcționat spre casa acestuia. Am parcat pe stradă și am privit-o dispărând după bloc spre o casă cu două etaje și cu pereți roz strălucitori. La început, am lăsat motorul pornit, dar după cinci minute în care Nila nu se întorsese l-am oprit. A fost bine că am făcut așa, pentru că nu i-am văzut silueta subțire coborând pe trotuar spre mașină decât două ore mai târziu. Am deschis ușa din spate și, când ea s-a strecurat înăuntru, am simțit sub parfumul ei care îmi era familiar un al doilea parfum, ceva ce părea a fi lemn de cedru și poate o urmă de ghimbir, o aromă pe care am recunoscut-o, pentru că o respirasem cu două nopți înainte la petrecere.

— Nu am găsit una care să-mi placă, a spus Nila de pe banchetă, în timp ce-și aplica un strat proaspăt de ruj.

Mi-a surprins privirea încurcată în oglindă. Și-a lăsat rujul și s-a uitat la mine pe sub gene.

— M-ai dus la două magazine diferite, dar nu am găsit o poșetă pe gustul meu.

Ochii ei erau ațintiți într-ai mei în oglindă și au rămas așa un timp așteptând, iar eu am înțeles că fusesem făcut părtaș la un secret. Îmi punea loialitatea la încercare. Îmi cerea să aleg.

— Cred că ai vizitat poate trei magazine, am spus eu șovăind.

Ea a zâmbit cu subînțeles. „*Parfois je pense que tu es mon seul ami, Nabi.*” Am clipit.

— Am spus că „uneori cred că ești singurul meu prieten”.

Mi-a zâmbit veselă, dar nu a reușit să mă înveselească.

În restul zilei m-am dedicat treburilor, dar cu o viteză la jumătate față de cea normală și cu doar o parte din entuziasmul meu obișnuit. Când băieții au venit în acea seară la ceai, unul dintre ei a cântat pentru noi, dar nici cântecul lui nu a reușit să mă înveselească. Mă simțeam ca și cum eu aș fi fost cel încornorat. Și eram sigur că puterea pe care o deținea asupra mea se diminuase în sfârșit.

Însă în dimineața următoare m-am trezit și ea era acolo, îmi umplea din nou viața, prezentă peste tot, de la podea până la tavan, infiltrându-se prin pereți, îmbibând aerul pe care îl respiram, precum

aburul. Nu avea niciun sens, domnule Markos.

N-aș putea să vă spun cu exactitate când mi-a venit această idee.

Poate în dimineața de toamnă cu vânt, pe când îi serveam Nilei ceaiul și mă aplecasem să-i tai o felie de prăjitură *roat*, iar la radioul de pe pervaz s-a anunțat că iarna ce bătea la ușă în anul 1952 ar putea fi chiar mai brutală decât cea trecută. Poate a fost mai devreme, în ziua în care am dus-o la casa cu pereți roz strălucitori, sau poate și mai devreme, când am ținut-o de mână în mașină, iar ea suspina.

Oricare ar fi fost momentul, de îndată ce mi-a intrat în cap, nu am mai putut să scap de chestia asta.

Dați-mi voie să vă spun, domnule Markos, că am acționat cu cea mai curată conștiință și având convingerea că propunerea mea se născuse din bunăvoință și intenții cinstite. Ceva care, deși era dureros pe termen scurt, avea să conducă pe termen lung la binele tuturor celor implicați. Dar aveam și motive mai puțin cinstite, care serveau propriului interes. Locul de frunte era ocupat de motivul că îi dădeam Nilei ceva ce niciun alt bărbat – nici soțul ei, nici stăpânul acelei case mari roz – nu putea să-i ofere.

Am vorbit cu Saboor mai întâi. În apărarea mea, voi spune că, dacă m-aș fi gândit că Saboor va accepta bani de la mine, i-aș fi dat fericit în locul acestei propuneri. Știam că are nevoie de bani, pentru că îmi spusese cât se zbătuse să găsească de lucru. Aș fi cerut de la domnul Wahdati un avans pe lângă salariu, pentru ca familia lui Saboor să iasă cu bine din iarnă. Dar Saboor, ca mulți alți țărani, suferea de mândrie, o boală păcătoasă și incurabilă. N-ar primi niciodată bani de la mine. Când s-a căsătorit cu Parwana, nu a vrut să audă de suma mică de bani pe care voiam să-i dau. Era bărbat și avea să-și întrețină propria familie. Chiar a murit făcând asta, când încă nu împlinise patruzeci de ani, prăbușindu-se într-o zi pe câmp pe când curăța niște sfeclă de zahăr, undeva lângă Baghlan. Am auzit că a murit ținând o căpățână de sfeclă în mâinile pline de bășici și sângerânde.

Nu am fost tată și, de aceea, nu am nici cea mai mică pretenție că înțeleg procesul dureros care a dus la decizia luată de Saboor. Și nici nu am fost de față la discuțiile din familia Wahdati. Când i-am împărtășit Nilei ideea mea, i-am cerut doar să o aducă în discuție în

fața domnului Wahdati ca și cum ar fi fost ideea ei și nu a mea. Știam că domnul Wahdati se va împotrivi. Nu găsisem în el nici urmă de instinct paternal. De fapt, mă întrebam dacă nu cumva neputința Nilei de a purta un copil în pânțece i-a influențat decizia de a o lua de soție. Indiferent de asta, evitam atmosfera tensionată dintre ei. Când mă așezam noaptea în pat, vedeam doar lacrimile care se scurseseră brusc din ochii Nilei atunci când i-am spus de ideea mea și cum îmi luase mâinile și se uitase lung la mine, cu recunoștință și – eram sigur de asta – cu un fel de dragoste. Mă gândeam doar la faptul că îi ofeream un cadou pe care oamenii cu perspective mult mai bune nu i-l puteau oferi. Mă gândeam doar cât de complet mă abandonasem ei și cu câtă plăcere. Și mă gândeam, speram – prosteste, desigur – că va începe poate să vadă în mine ceva mai mult decât un angajat loial.

Când, în cele din urmă, domnul Wahdati a cedat – ceea ce nu m-a surprins, Nila fiind o femeie cu o voință formidabilă – l-am informat pe Saboor și m-am oferit să-i aduc pe el și pe Pari la Kabul. Nu voi înțelege niciodată pe deplin de ce a ales ca, în loc de asta, să o aducă pe fată pe jos de la Shadbagh. Sau de ce i-a permis lui Abdullah să vină cu ei. Poate se agăța de puținul timp care îi mai rămăsese alături de fiica lui. Poate vedea în călătoria grea o autopedepsă pentru ce făcea. Sau poate era mândria lui Saboor, care nu avea să se urce în mașina celui care îi cumpăra fiica. Dar, în final, erau acolo toți trei, plini de praf, așteptându-mă, așa cum stabilisem, în fața moscheii. În drum spre casa familiei Wahdati, am făcut tot ce am putut ca să par vesel pentru binele copiilor, care nu știau ce soartă li se pregătea și nici ce scenă teribilă avea să urmeze în curând.

Nu are sens, domnule Markos, să povestesc în detaliu scena care a urmat și s-a desfășurat *exact* așa cum mă temeam. Chiar și după atâția ani, simt că mi se strânge și acum inima când amintirea ei vrea să iasă la suprafață. Cum ar putea fi altfel? I-am luat pe acești doi copii neajutorați, care țineau unul la altul cu o dragoste în forma ei cea mai simplă și mai pură, i-am despărțit. Nu voi uita niciodată disperarea care i-a cuprins atunci. Pari, agățată de umărul meu, cuprinsă de panică, lovind cu piciorușele și țipând *Abollah! Abollah!*, în timp ce eu fugeam cu ea în brațe. Abdullah, strigând numele surorii lui, încercând să treacă de tatăl său. Nila, cu ochii mari, cu

mâinile astupându-și gura, poate ca să-și înăbușe propriul țipăt. Mă apasă și acum. A trecut atât de mult timp, domnule Markos, dar încă mă apasă.

Pari avea aproape patru ani pe atunci, dar, în ciuda vârstei fragede, existau obiceiuri în viața ei care trebuiau schimbate sau îndreptate. Fusesse învățată, de exemplu, să nu mă mai strige Kaka Nabi, ci pur și simplu Nabi. Iar greșelile ei erau corectate cu blândețe și de mine, până când a ajuns să creadă că între noi nu există nicio legătură de rudenie. Am devenit pentru ea Nabi bucătarul și Nabi șoferul. Nila a devenit „Maman”, iar domnul Wahdati „Papa”. Nila a început să o învețe franceza, care fusese limba maternă a mamei ei.

Primirea rece pe care domnul Wahdati i-a făcut-o lui Pari a durat doar puțin, spre surprinderea lui, pentru că neliniștea înduioșătoare și dorul de casă al micuței l-au dezarmat. În curând, Pari a început să ne însoțească la plimbarea de dimineață. Domnul Wahdati o punea într-un cărucior și o împingea, în timp ce ne plimbam prin cartier. Sau, dacă nu, o ținea în poală în fața volanului și zâmbea răbdător în timp ce ea apăsa claxonul. A angajat un tâmplar care i-a construit lui Pari un pat pe roțile cu trei sertare, o ladă din arțar pentru jucării și un dulap mic și îngust pentru haine. A cerut ca toată mobila din camera fetei să fie vopsită în galben, atunci când a descoperit că aceasta era culoarea ei preferată. Și l-am găsit într-o zi stând turcește alături de Pari în fața dulapului, pictând pe ușile lui girafe și maimuțe cu coada lungă, cu o îndemânare remarcabilă. Ar trebui să vă spună foarte multe despre firea lui, domnule Markos, faptul că vă mărturisesc că aceea a fost prima dată, în toți anii în care îl privisem făcând schițe, când am dat cu ochii de opera lui de artă.

Unul dintre efectele pe care le-a avut venirea lui Pari a fost faptul că soții Wahdati semănau în sfârșit cu o familie reală. Uniți acum de afecțiunea pentru Pari, Nila și soțul ei luau toate mesele împreună. O plimbau pe Pari într-un parc din apropiere și stăteau unul lângă altul pe bancă, mulțumiți și privind-o cum se joacă. Când le aduceam ceaiul seara, după ce strânsesem masa, îl găseam pe unul dintre ei citindu-i lui Pari dintr-o carte pentru copii, în timp ce ea se culca la ei în brațe, uitând cu fiecare zi viața ei trecută din Shadbagh și pe

oamenii de acolo.

Cealaltă consecință a intrării lui Pari în viața lor a fost una pe care nu am anticipat-o: eu am trecut pe planul al doilea. Judecați-mă corect, domnule Markos, și amintiți-vă că eram un tânăr, dar admit că aveam speranțe, oricât de prostești ar fi fost ele. Eram până la urmă instrumentul de care se folosisse Nila ca să devină mamă. Descoperisem sursa nefericirii ei și îi oferisem un antidot. Credeam că vom mai putea deveni iubiți acum? Vreau să spun că nu eram atât de prost, domnule Markos, dar nu ar fi întru totul adevărat. Cred că așteptăm cu toții să ni se întâmple ceva extraordinar, în ciuda piedicilor insurmontabile.

Ceea ce nu am prevăzut a fost că voi dispărea din peisaj. Pari îi ocupa acum tot timpul Nilei. Lecții, jocuri, somn, plimbări și din nou jocuri. Conversațiile noastre zilnice s-au dus pe apa sâmbetei. Dacă se jucau amândouă cu cuburile sau făceau un puzzle, Nila abia observa că i-am adus cafea și că încă mai eram în cameră, stând pe călcâie. Iar atunci când îi vorbeam, părea distrată și întotdeauna nerăbdătoare să scurteze conversația. În mașină era distantă. Pentru acest lucru, deși mi-e rușine, voi admite că simțeam o umbră de resentiment față de nepoata mea.

Familiei lui Pari nu îi era permis să o viziteze, aceasta fusese înțelegerea cu soții Wahdati. Li se interzisese orice fel de contact cu ea. Am mers la Shadbagh la câțva timp după ce Pari s-a mutat la familia Wahdati. M-am dus acolo cu un mic cadou pentru Abdullah și pentru băiețelul surorii mele, Iqbal, care era doar un copilăș pe atunci.

Saboor mi-a spus sever:

— Ne-ai dat cadourile. Acum poți să pleci.

I-am spus că nu înțeleg motivul primirii lui reci, modul nepoliticos în care se purta cu mine.

— Ba înțelegi, a spus el. Și nu te mai simți obligat să vii să ne vezi.

Avea dreptate, chiar înțelegeam. Apăruse o răceală între noi.

Vizita mea fusese penibilă, tensionată și chiar agresivă. Nu mai părea ceva normal să stăm împreună la o cafea și să vorbim despre vreme sau despre recolta de struguri din acel an. Și eu, și Saboor simulam o normalitate care nu mai exista. Indiferent de motiv, eu

eram, în cele din urmă, instrumentul care a provocat ruptura în familie. Saboor nu mai voia să mă vadă în fața ochilor și îl înțelegeam. Mi-am întrerupt vizitele lunare și nu i-am mai văzut niciodată.

Într-o zi de la începutul primăverii anului 1955, viețile noastre, domnule Markos, ale celor din casă, s-au schimbat pentru totdeauna. Îmi amintesc că în acea zi ploua. Nu era o ploaie torențială, ci mai degrabă o burniță cu ușoare întreruperi, care a ținut toată dimineața. Îmi amintesc bine, pentru că grădinarul Zahid stătea acolo, leneș ca întotdeauna, sprijinindu-se într-o greblă și spunând că ar fi de ajuns cu munca pentru acea zi din pricina vremii urâte. Eu eram pe cale să mă retrag în baracă, măcar ca să scap de vorbăria lui goală, când am auzit-o pe Nila strigându-mă din corpul principal al casei.

Am alergat într-acolo, trecând prin grădină. Vocea ei venea de sus, din direcția dormitorului stăpânului.

Am găsit-o pe Nila într-un colț, lipită de perete și cu palmele acoperindu-i gura. „S-a întâmplat ceva cu el”, a spus ea, fără să-și miște mâna de la gură.

Domnul Wahdati stătea în pat, în capul oaselor, îmbrăcat într-un maiou alb. Scotea niște sunete guturale ciudate. Era palid și tras la față, iar părul îl avea în dezordine. Tot încerca, dar fără succes, să facă ceva cu mâna dreaptă, pe când am observat cu groază cum un firicel de salivă i se prelingea din colțul gurii.

— Nabi! Fă ceva!

Pari, care avea șase ani pe atunci, venise în cameră și fugise la domnul Wahdati pe care îl trăgea de maiou.

— Papa? Papa? El s-a uitat la ea, cu ochii mari, deschizând și închizând gura.

Fata a început să țipe.

Am luat-o repede și am dus-o la Nila. I-am spus să o ducă în altă cameră, fiindcă nu trebuie să-și vadă tatăl în această stare. Nila a clipit de câteva ori, ca și cum ar fi ieșit din transă, s-a uitat la mine, apoi la Pari, înainte să se întindă după ea. Mă tot întreba ce se întâmplase cu soțul ei. Continua să spună că trebuie să fac ceva.

L-am chemat pe Zahid de la fereastră și neisprăvitul s-a dovedit, pentru prima dată, bun la ceva. M-a ajutat să-l îmbrac pe domnul

Wahdati în niște pantaloni de pijama. L-am ridicat din pat, l-am cărat pe scări și l-am așezat pe bancheta din spate a mașinii. Nila s-a urcat lângă el. I-am spus lui Zahid să rămână acasă și să aibă grijă de Pari. A început să protesteze și l-am lovit cu palma peste tâmplă cât de tare am putut. I-am spus că e un măgar și că trebuie să facă ceea ce i s-a spus.

Apoi am ieșit cu spatele pe șosea și am pornit la drum.

După două săptămâni l-am adus pe domnul Wahdati acasă. A urmat haosul. Familia lui venea la noi în grupuri. Făceam ceai și găteam aproape tot timpul ca să-l hrănesc pe un unchi, pe alt verișor sau pe o mătușă bătrână. Întreaga zi auzeam soneria de la poarta din față sunând, tocuri care făceau zgomot pe podeaua de marmură a salonului și murmur de voci în hol, pe măsură ce oamenii se împrăștiau prin casă. Pe cei mai mulți îi văzusem rar pe la noi și am înțeles atunci că veniseră mai mult din respect pentru venerabila doamnă Wahdati, mama bolnavului izolat, decât pentru el, cu care nu aveau cine știe ce relație. A venit și ea, bineînțeles – mai puțin câinii, slavă Domnului! A apărut în casă cu câte o batistă în fiecare mână ca să-și șteargă ochii înroșiți de atâta plâns și nasul care-i curgea. S-a așezat la marginea patului fiului ei și a izbucnit în lacrimi. De asemenea, purta negru, ca și cum fiul ei ar fi murit deja, ceea ce m-a îngrozit.

Dar, într-un fel, domnul Wahdati era mort. Cel puțin vechea sa variantă. Fața lui era acum pe jumătate o mască înghețată. Picioarele aproape că nu-l mai ajutau deloc. Își putea mișca mâna stângă, dar cea dreaptă era doar oase și carne flască. Vorbea cu un mormăit răgușit și gemete pe care nimeni nu le putea descifra.

Doctorul ne-a spus că domnul Wahdati simțea emoțiile ca și înaintea de atacul cerebral și că ne înțelegea bine, dar ceea ce nu putea face, cel puțin pentru moment, era să acționeze conform cu ceea ce simțea și înțelegea.

Totuși, nu totul era adevărat. Desigur, cam după prima săptămână de la accident, își arătase în mod evident sentimentele față de vizitatori, chiar și față de mama lui. Era, chiar și în starea gravă în care se afla, o ființă fundamental solitară. Le era milă de el, îl priveau distruși, clătinau deznădăjduiți din cap la spectacolul trist la care

asistau, dar toate acestea nu mai aveau niciun rost. Când intrau în cameră, flutura mâna stângă, încă funcțională, într-un gest supărător de alungare. Când îi vorbeau, le întorcea obrazul. Dacă stăteau lângă el, apuca în mână cearșaful, mormăia și se bătea cu pumnul peste șold până plecau. Insista să o alunge și pe Pari din cameră, dar era mult mai blând cu ea. Venea să se joace cu păpușile la marginea patului, iar el se uita la mine rugător, cu ochii umezi, și îi tremura bărbia până când o conduceam pe Pari afară din cameră – nici măcar nu încerca să vorbească cu ea, pentru că știa că vocea lui o va supăra.

Acel du-te vino uriaș de vizitatori a fost o ușurare pentru Nila. Când oamenii se îngrămădeau în casă, ea se retrăgea la etaj împreună cu Pari, în dormitorul fetei, provocând aversiunea soacrei care se aștepta ca, în mod cert – și, serios, cine o putea condamna? – Nila să rămână alături de fiul ei, cel puțin de dragul aparențelor, dacă nu și din alt motiv. Bineînțeles că Nilei nu-i păsa de aparențe sau de ceea ce s-ar fi putut spune despre ea. Și erau multe de spus. „Ce fel de soție e asta?”, am auzit-o pe soacra ei exclamând în repetate rânduri. Se plângea oricui era dispus să asculte că Nila nu avea inimă, că avea sufletul gol. Unde era acum când soțul ei avea nevoie de ea? Ce fel de femeie și-ar fi abandonat soțul fidel și iubitor?

Ceva din ce spunea bătrâna era, desigur, corect. Într-adevăr, eu eram persoana cea mai de nădejde de lângă domnul Wahdati, eu eram cel care îi dădea pastilele și îi întâmpina pe cei care intrau în cameră. Eu eram cel cu care doctorul vorbea cel mai des și, prin urmare, pe mine mă întrebau oamenii despre starea domnului Wahdati, și nu pe Nila.

Faptul că domnul Wahdati îi alunga pe cei care veneau să-l viziteze a scutit-o pe Nila de o neplăcere, dar i-a adus o alta. Ducându-se în camera lui Pari și închizând ușa, se ținuse la distanță nu numai de dezagreabila soacră, dar și de leguma care devenise soțul ei. Acum casa era goală, iar ea s-a lovit de obligațiile pe care le are un cap de familie și pentru care era total nepotrivită.

Nu a putut să o facă singură.

Și nici nu a făcut-o.

Nu spun că era crudă sau de piatră. Am trăit o viață lungă, domnule Markos, și unul dintre lucrurile pe care le-am înțeles e că un

om este bine servit atunci când, judecând după mecanismele interioare ale inimii celeilalte persoane, există un grad de modestie și de generozitate. Ceea ce *vreau* să spun este că am intrat într-o zi în camera domnului Wahdati și am găsit-o pe Nila suspinând deasupra burții lui, cu o lingură în mână, în timp ce *daal*-ul sau piureul de linte i se scurgea de pe bărbie pe bavețica legată în jurul gâtului.

— Lasă-mă pe mine, Bibi Sahib, am spus eu cu blândețe. I-am luat lingura din mână, l-am șters la gură și m-am așezat să-l hrănesc, dar el a gemut, a strâns din ochi și și-a întors fața de la mine.

La scurt timp după aceea coboram scările cu două valize în mână și le înmănam unui șofer care le-a așezat în portbagajul mașinii ce aștepta. Am ajutat-o pe Pari, care purta haina ei galbenă preferată, să se urce pe bancheta din spate.

— Nabi, o să-l aduci pe Papa și o să ne vizitați la Paris așa cum a spus Maman? a întrebat ea, cu zâmbetul ei cu strungăreață.

I-am spus că vom veni cu siguranță când tatăl ei se va simți mai bine. I-am sărutat mâinile mici.

— Bibi Pari, îți urez noroc și să fii fericită, am spus eu.

Am întâlnit-o pe Nila când cobora scările din față, avea ochii umflați și machiajul aproape șters. Fusesse în camera domnului Wahdati ca să-și ia la revedere.

Am întrebat-o cum se simțea soțul ei.

— Ușurat, cred, a spus ea, apoi a adăugat ceva, deși s-ar putea doar să-mi doresc să cred asta. Și-a închis fermoarul de la geantă și a pus-o pe umăr.

— Să nu spui nimănu unde plec. E spre binele nostru.

I-am promis că nu o voi face.

Mi-a spus că îmi va scrie în curând. Apoi s-a uitat lung în ochii mei și cred că am văzut o afecțiune autentică în ei. Mi-a atins fața cu palma.

— Sunt fericită, Nabi, că ești cu el.

Apoi s-a apropiat și m-a îmbrățișat, iar obrajii noștri s-au atins. Am respirat din plin mirosul părului ei, parfumul ei.

— Ai fost tu, Nabi, mi-a șoptit ea la ureche. Ai fost mereu tu. Nu știai asta?

N-am înțeles ce a vrut să spună și a dispărut din fața mea înainte

să apuc să o întreb. Cu capul plecat, cu tocurile cizmelor făcând zgomot la contactul cu asfaltul, s-a grăbit spre mașină. S-a strecurat în taxi, pe bancheta din spate, lângă Pari, a mai privit o dată în direcția unde mă aflam eu și a pus o mână pe geam. A fost ultima dată când am văzut palma ei albă, lipită de sticlă, în timp ce mașina ieșea de pe alee pe șosea.

Am privit-o plecând și am așteptat până când mașina a întors la capătul străzii, înainte să închid porțile. Apoi m-am sprijinit de ele și am plâns ca un copil.

În ciuda împotrivirii domnului Wahdati, câțiva vizitatori tot reușeau să se strecoare până la el, cel puțin pentru scurt timp. În cele din urmă, doar mama lui mai trecea să-l viziteze. Venea cam o dată pe săptămână. Mă sfida, dar eu îi întindeam un scaun și imediat ce se așeza lângă patul fiului său începea un monolog plin de atacuri la adresa caracterului soției lui, acum plecate. Era o stricată. O mincinoasă. O bețivă. O lașă care plecase, Dumnezeu știe unde, când soțul ei avea cea mai mare nevoie de ea. În timpul acesta, domnul Wahdati stătea liniștit, uitându-se impasibil peste umărul ei pe fereastră. Apoi trecea la un val interminabil de vești și noutăți, majoritatea dintre ele aproape dureroase fizic în banalitatea lor. O verișoară care se certase cu sora ei, pentru că aceasta fusese atât de arogantă încât să cumpere exact aceeași măsuță de cafea. Care făcuse pană în drum spre casa din Paghman, cu o vineri în urmă. Care avea o tunsoare nouă. Și așa mai departe. Uneori, domnul Wahdati mormăia câte ceva, iar mama lui se întorcea spre mine.

— Tu! Ce a spus? Mi se adresa mereu în acest fel, cu vorbe aspre și tăioase.

Pentru că eram mai tot timpul în preajma lui, ajunseseam treptat să descifrez ce spunea, ceea ce era o enigmă pentru ceilalți. Mă aplecam spre el și recunoșteam în mormăitul și gemetele lui neinteligibile pentru ceilalți rugămintea de a-i aduce apă, plosca sau de a-l întoarce de pe o parte pe alta. Devenisem, de fapt, un fel de traducător.

— Fiul dumneavoastră spune că ar vrea să doarmă.

Bătrâna ofta și spunea că era numai bine pentru ea, pentru că, oricum trebuia să plece. Se apleca, îl săruta pe frunte și promitea să

revină în curând. De îndată ce o conduceam la porțile din față, unde o aștepta propriul șofer, mă întorceam în camera domnului Wahdati, mă așezam pe un taburet lângă patul lui și ne cufundam împreună în tăcere. Câteodată se uita la mine, clătina din cap și îmi rânjea cu fața lui strâmbă.

Pentru că munca pentru care fusesem angajat era acum atât de limitată – mergeam doar o dată sau de două ori pe săptămână să cumpăr alimente și trebuia să gătesc doar pentru două persoane – mi se părea că nu prea avea sens ca ceilalți angajați să fie plătiți pentru treburile pe care le puteam îndeplini chiar eu. Mi-am exprimat această dorință în prezența domnului Wahdati, iar el mi-a făcut un semn cu mâna. M-am apropiat de el.

— O să fii epuizat, mi-a șoptit el.

— Nu, Sahib. Mă bucur să fac asta.

M-a întrebat dacă sunt sigur și i-am răspuns că da, eram sigur.

Ochii i s-au umezit, iar degetele slăbite i s-au strâns în jurul încheieturii mâinii mele. Fusesse cel mai stoic bărbat pe care l-am cunoscut vreodată, dar de la atac încoace cele mai neînsemnate lucruri îl făceau să fie agitat, anxios, plângăreț.

— Nabi, ascultă-mă.

— Da, Sahib.

— Ia-ți ce salariu vrei.

I-am spus că nu era nevoie să vorbim despre asta.

— Știi unde țin banii.

— Odihnește-te, Sahib!

— Nu-mi pasă cât de mulți.

I-am spus că mă gândeam să pregătesc niște *shorwa*¹⁵ pentru prânz.

— Cum sună *shorwa*? Eu aș vrea puțină, dacă mă gândesc mai bine.

Am pus capăt întâlnirilor de seară cu ceilalți angajați ai domnului Wahdati. Nu-mi mai păsa ce cred despre mine; doar nu era să-i chem în casa domnului Wahdati ca să se amuze pe socoteala lui. Am avut imensa plăcere să-l concediez pe Zahid. Am renunțat și la Hazara,

¹⁵ Supă tradițională în Afganistan.

femeia care venea să spele rufe. Le spălam eu și le întindeam pe sârmă să se usuce. Îngrijeam copacii, tundeam arbuștii, coseam iarba, plantam flori noi și legume. Întrețineam casa, măturam covoarele de pe jos, lustruiam podelele, scoteam praful din draperii, spălam ferestrele, reparam robinetele defecte și înlocuiam țevile ruginite.

Într-o zi, mă aflam sus în camera domnului Wahdati să curăț pânzele de păianjen de pe stucaturi în timp ce el dormea. Era vară, aerul era foarte cald și uscat. Luasem toate păturile și cearșafurile de pe domnul Wahdati și îi suflecasem pantalonii de pijama. Deschisesem ferestrele, ventilatorul de deasupra se învârtea cu zgomot și cam fără rost, căldura pătrunzând din toate direcțiile.

În cameră se afla un dulap destul de mare în care voiam să fac curățenie de ceva timp și m-am decis să mă ocup de el chiar în acea zi. Am deschis ușile și am pus mâna întâi pe costume, scuturându-le unul câte unul de praf, deși în sinea mea îmi dădeam seama că, cel mai probabil, domnul Wahdati nu le va mai îmbrăca niciodată pe vreunul dintre ele. Erau teancuri de cărți pe care se strânsese praful și le-am șters și pe ele. I-am curățat pantofii cu o cârpă moale și i-am aranjat pe toți sus, în linie dreaptă. Am găsit o cutie mare de carton, aproape ascunsă de mai multe haine lungi de iarnă. Am tras-o spre mine și am deschis-o. Era plină de desenele vechi ale domnului Wahdati, așezate unele peste altele, fiecare dintre ele fiind o relicvă tristă a vieții lui trecute.

Am scos primul bloc de desen din cutie și l-am deschis la întâmplare. Aproape că mi s-au înmuiat genunchii. L-am răsfoit pe tot. L-am pus jos și am luat altul, apoi altul și altul și încă unul. Paginile îmi fluturau prin fața ochilor, răcorindu-mi fața cu un foșnet lent, ilustrând fiecare aceeași temă desenată în cărbune. Într-una din ele ștergeam aripa din față a mașinii, fiind urmărit din dormitorul de la etaj. În alta mă sprijineam într-o cazma lângă verandă. Mă regăseam în toate aceste schițe legându-mi șireturile, tăind lemne, udând arbuștii, turnând ceai din ibric, rugându-mă sau trăgând un pui de somn. Într-una mașina era parcată la malul lacului Ghargha, cu mine la volan, cu geamul deschis, cu brațul atârându-mi în afara portierei, pe banchetă o siluetă neclară și păsări zburând în cerc deasupra noastră.

*Ai fost tu, Nabi.
Ai fost mereu tu.
Nu știi asta?*

M-am uitat la domnul Wahdati. Dormea zgomotos pe o parte. Am pus cu grijă caietele cu desene la loc în cutia de carton, am închis-o și am împins-o într-un colț, sub hainele de iarnă. Am părăsit apoi camera, închizând ușa cât de încet am putut ca să nu-l trezesc. Am trecut prin holul întunecat și am coborât scările. M-am văzut mergând mai departe. Ieșind în căldura acelei zile de vară, croindu-mi drum pe șosea, împingând porțile din față, pășind pe stradă, luând-o după colț și continuând să merg fără să mă uit în spate.

Ce aveam să fac mai departe în această situație? Mă întrebam. Nu eram nici dezgustat, nici încântat de descoperirea pe care o făcusem, domnule Markos, dar *eram* tulburat. Am încercat să-mi imaginez cum era să rămân în continuare, știind ce știam acum. Ceea ce găsisem în cutie stricase totul. Era imposibil să scapi de un astfel de lucru, să-l dai la o parte. Și totuși, cum puteam să plec când el era atât de neajutorat? Nu puteam, nu înainte să găsec pe cineva potrivit care să-mi preia sarcinile. Îi datoram măcar atât domnului Wahdati, pentru că fusese întotdeauna bun cu mine, în timp ce eu, pe de altă parte, acționasem pe la spatele lui ca să intru în grațiile soției sale.

Am mers în sufragerie și m-am așezat la masa de sticlă, închizând ochii. Nu pot să vă spun cât timp am stat acolo, nemișcat, domnule Markos, numai că, la un moment dat, s-a mișcat ceva la etaj și, deschizând ochii, am văzut că se schimbă lumina; m-am ridicat și m-am dus să pun apă la fiert pentru ceai.

Într-o zi, am urcat la el în cameră și i-am spus că am o surpriză. Era cam pe la sfârșitul anilor '50, cu mult timp înainte să apară televiziunea la Kabul. În acele zile, ne petreceam timpul jucând cărți și, de puțin timp, șah, pe care îl învățasem de la el și pentru care manifestam ceva talent. Petreceam, de asemenea, mult timp cu lecții de citire. S-a dovedit un profesor răbdător. Își închidea ochii și mă asculta citind, iar când greșeam, clătina ușor din cap. *Înc-o dată*, spunea el. Cu timpul, ajunsese să vorbească mult mai bine. *Citește din nou, Nabi.* Știam să citesc și să scriu așa și așa atunci când mă

angajase, în 1947, datorită Mullahului Shekib, dar am ajuns să citesc mult mai bine și, prin urmare, să și scriu datorită lecțiilor cu Suleiman. A făcut-o ca să mă ajute, bineînțeles, dar și pentru el, întrucât așa îi puteam citi acum cărțile care îi plăceau. Le putea citi și singur, normal, dar numai în reprize scurte, pentru că obosea repede.

Dacă trebuia să mă ocup de ceva și nu puteam să stau cu el, nu prea avea cu ce să-și ocupe timpul. Asculta înregistrări. Adesea, trebuia să se descurce doar cu uitatul pe fereastră la păsările din copaci, la cer, la nori și să-i asculte pe copiii care se jucau pe stradă sau pe vânzătorii care trăgeau de măgari și strigau: *Cireșe! Cireșe proaspete!*

Când i-am spus că am o surpriză, m-a întrebat despre ce e vorba. Mi-am trecut brațul sub gâtul lui și i-am spus că vom coborî mai întâi scările. În acele zile nu mi-era greu să-l car, pentru că eram încă tânăr și în putere. L-am ridicat ușor și l-am dus în sufragerie, unde l-am așezat încet pe canapea.

— Ei bine? a spus el.

Am împins scaunul cu roțile din holul de la intrare. Cam de un an de zile tot încercasem să-l conving să-l accepte, dar el îl refuzase cu încăpățănare. Acum luasem inițiativa și cumpărasem cu de la mine putere unul. A clătinat imediat din cap.

— E din cauza vecinilor? am încercat eu. Ți-e jenă de ce vor spune oamenii?

Mi-a spus să-l duc înapoi sus.

— Ei bine, mie nu-mi pasă ce cred sau ce spun vecinii, am rostit eu. Așa că astăzi vom face o plimbare. E o zi minunată și mergem la plimbare, tu și eu, și asta e. Pentru că, dacă nu ieșim din casa asta, o să-mi pierd mințile și ce s-ar întâmpla cu tine dacă aș înnebuni? Și, sincer, Suleiman, încetează cu plânsul. Parcă ești o babă!

Acum plângea și râdea, dar încă spunea „Nu! Nu!”, când l-am ridicat și l-am așezat în scaunul cu roțile, l-am acoperit cu o pătură și l-am împins până la ușa din față.

Trebuie să menționez aici că *am căutat* mai întâi pe cineva care să mă înlocuiască. Nu i-am spus lui Suleiman ce făceam; credeam că este mai bine să găsesc întâi persoana potrivită și apoi să-i dau vestea. Câțiva oameni veniseră să se intereseze de slujbă. Mă întâlneam cu ei

în afara casei ca să nu-i trezesc vreo suspiciune lui Suleiman. Căutarea însă s-a dovedit mult mai complicată decât anticipasem. Câțiva dintre cei care se prezentaseră erau din aceeași stofă cu Zahid – îi miroseam repede pentru că avusesem mult timp de-a face cu acest gen de oameni – și îi alungam rapid. Alții nu prea se pricepeau la gătit, așa cum știam că-i place lui Suleiman, care, după cum am amintit mai devreme, era destul de pisălog. Sau nu știau să conducă. Mulți nu citeau, ceea ce era acum un impediment serios, având în vedere faptul că îi citeam lui Suleiman, de obicei după-amiaza târziu. Câțiva mi s-au părut deloc răbdători, ceea ce era un neajuns grav, pentru că trebuiau să aibă grijă de Suleiman, care putea fi exasperant și uneori irascibil într-un mod copilăros. În cazul altora am intuit că le lipsește temperamentul necesar pentru o astfel de sarcină dificilă.

Așa au trecut trei ani și eu eram încă acolo, spunându-mi că intenționez să plec de îndată ce voi ști că soarta lui Suleiman se află pe mâini bune. Timp de trei ani îl spălasem la fiecare două zile cu o cârpă umedă, îl bărbierisem, îi tăiasem unghiile și îl tunsesem. Îi dădeam să mănânce, îi puneam plosca și îl ștergeam la fund, așa cum faci cu un nou-născut, și-i spălam scutecele murdare. În timpul acela se dezvoltase între noi un limbaj fără cuvinte, născut din familiaritate și rutină, iar în relația noastră apăruse inevitabil o simplitate la care nu mă gândisem niciodată înainte.

De îndată ce l-am convins să accepte scaunul cu roțile, ritualul vechi al plimbărilor de dimineață a revenit. Ieșeam din casă și mergeam pe stradă, salutându-i pe vecini în timp ce treceam pe lângă ei. Unul dintre aceștia era domnul Bashiri, un tânăr proaspăt absolvent al Universității din Kabul, care lucra pentru Ministerul Afacerilor Externe. Se mutase împreună cu fratele lui și cu soțiile lor într-o casă mare de două etaje, la trei case mai jos, pe partea cealaltă a străzii. Dădeam câteodată peste el când își încălzea motorul dimineața, înainte să plece la muncă, și mă opream mereu pentru câteva schimburi de replici amuzante. Îl duceam adesea pe Suleiman în parcul Shar-e-Nau, unde stăteam la umbra ulmilor și priveam traficul – taximetriști claxonând cu ambele mâini, claxoanele bicicletelor, măgari care răgeau, pietoni care ieșeau aproape sinucigaș în calea autobuzelor. Suleiman și cu mine am devenit o privilegiște

familiară în parc și în jurul acestuia. În drum spre casă, ne opream adesea să glumim cu vânzătorii de reviste și cu măcelarii, să schimbăm voioși câteva vorbe cu tânărul polițist care dirija traficul. Pălăvrăgeam cu șoferii sprijiniți de o aripă a mașinii, în așteptarea clienților.

Uneori îl așezam pe Suleiman pe bancheta vechiului Chevrolet, puneam scaunul cu rotile în portbagaj și mergeam la Paghman, unde găseam întotdeauna un câmp destul de verde și un pârâu mic bolborosind la umbra copacilor. După ce luam prânzul încerca să deseneze ceva, dar era un chin, pentru că mâna de bază cu care lucra, dreapta, suferise în urma atacului. Totuși, folosindu-se de mâna stângă, reușea să recreeze copaci, dealuri și buchețele de flori sălbatice cu o măiestrie pe care facultățile mele intacte nu o posedau. În cele din urmă, Suleiman obosea și așpea, iar creionul îi aluneca dintre degete. Îi puneam o pătură pe picioare și mă așezam în iarbă lângă scaunul lui. Ascultam foșnetul frunzelor și mă uitam lung la cerul pe care alunecau nori rătăciți.

Mai devreme sau mai târziu gândurile îmi zburau la Nila, care se afla acum la un continent distanță de mine. Îmi imaginam părul ei moale și strălucitor, felul în care dădea din picior sau în care strivea țigara sub locul sandalei. Mă gândeam la șoldurile ei și la pieptul ei mare. Tânjeam să fiu din nou lângă ea, să fiu înghițit de mirosul ei, să simt acea bătaie familiară a inimii când îmi atingea mâna. Îmi promisese că îmi va scrie și, deși trecuseră ani de atunci și cel mai probabil mă uitase, nu pot minți și pretinde că nu mai așteptam nerăbdător să verific corespondența, de fiecare dată când aceasta sosea.

Într-o zi petrecută la Paghman, stăteam în iarbă, studiind tabla de șah. Trecuseră câțiva ani, eram în 1968, la un an după moartea mamei lui Suleiman și în anul în care domnul Bashiri și fratele acestuia au devenit tăticii unor băieți pe care i-au numit Idris și Timur. Îi vedeam adesea pe cei mici în cărucioare, scoși de mamele lor la o plimbare liniștită prin cartier. În acea zi, eu și Suleiman începusem să jucăm șah, înainte ca el să așpească, și încercam acum să găsec un mod de a echilibra situația de pe tablă după deschiderea agresivă a jocului, când el a spus deodată:

— Spune-mi, Nabi, câți ani ai?

— Ei bine, am trecut de patruzeci, am răspuns eu. Doar atât știu.

— Mă gândeam că ar trebui să te însori, a continuat el. Înainte să începi să nu mai arăți bine. Deja încărunțești.

Ne-am zâmbit. I-am spus că sora mea, Masooma, obișnuia să-mi spună același lucru.

M-a întrebat dacă îmi amintesc ziua în care m-a angajat, era în 1947, cu douăzeci și unu de ani înainte.

Normal că mi-o aminteam. Muncisem ca ajutor de bucătar la câteva blocuri distanță de reședința familiei Wahdati, dar fusesem mai degrabă nefericit. Când am auzit că are nevoie de un bucătar – al lui se însurase și se mutase în altă parte – m-am dus direct la el acasă, într-o după-amiază, și am sunat la poarta din față.

— Erai un bucătar extraordinar de prost, a spus Suleiman. Îți ies minuni din mâini acum, Nabi, dar acea primă masă! Doamne! Și prima dată când am mers cu tine cu mașina am crezut că o să fac un atac. Aici a făcut o pauză, apoi a chicotit, surprins de gluma lui neintenționată.

Am fost complet surprins, domnule Markos, într-adevăr șocat, pentru că Suleiman nu se plânsese niciodată în toți acești ani de cum gătesc sau de cum conduc.

— Atunci, de ce m-ai angajat? am întrebat.

Și-a întors fața spre mine.

— Pentru că atunci când ai pășit în casa mea, m-am gândit că nu mai văzusem niciodată pe cineva atât de frumos.

Mi-am coborât privirea spre tabla de șah.

— Știu că atunci când ne-am întâlnit nu eram la fel, tu și eu, știu că era imposibil ceea ce voiam. Totuși, aveam plimbările noastre de dimineață, drumurile cu mașina și nu o să spun că era suficient pentru mine, dar era mai bine decât să nu fiu cu tine. Am învățat să mă descurc în acest fel, știindu-te aproape. A făcut o pauză, apoi a continuat, și cred că înțelegei ceva din ce îți spun acum, Nabi. Știu că înțelegei.

Nu puteam să-mi ridic privirea spre el.

— Trebuie să-ți spun, Nabi, măcar o dată, că te-am iubit mult, mult timp. Te rog, nu fi supărat.

Am clătinat din cap în semn că nu. Timp de câteva minute niciunul nu a mai scos niciun cuvânt. Vorbele lui respirau încă între noi, ca durerea unei vieți suprimate, a fericirii care nu a fost posibilă.

— Și îți spun asta acum, a zis el, ca să înțelegi de ce vreau să pleci. Du-te și caută-ți o soție. Fă-ți o familie, Nabi, ca toți ceilalți. Mai ai încă timp.

— Ei bine, am spus în cele din urmă, vrând să detensioneze atmosfera dintre noi cu o glumă, s-ar putea să plec chiar zilele astea. Și apoi o să-ți pară rău. La fel o să-i pară și nenorocitului care trebuie să-ți spele scutecele.

— Ești mereu pus pe glume.

Mă uitam la o insectă care se târa încet pe o frunză verde-gri.

— Nu rămâne pentru mine. Asta vreau să spun, Nabi. Nu rămâne pentru mine.

— Nu te minți singur.

— Iar glumești, a spus el obosit.

Nu am mai spus nimic, chiar dacă el a înțeles greșit. Nu glumisem. Nu mai stăteam pentru el. La început, da. Rămăsesem pentru că Suleiman avea nevoie de mine, pentru că era complet dependent de mine. Am mai fugit înainte de cineva care avusese nevoie de mine și încă mai simt remușcări pe care le voi lua cu mine în mormânt. Nu puteam să o fac din nou. Dar, treptat, fără să-mi dau seama, motivele mele de a rămâne s-au schimbat. Nu pot să vă spun când sau cum s-a produs schimbarea, domnule Markos, pot doar să vă spun că rămăsesem pentru mine. Suleiman spunea că ar trebui să mă însor. Dar adevărul e că mă uitam la viața mea și îmi dădeam seama că am ceea ce oamenii căutau într-o căsnicie. Aveam liniște, companie și o casă unde eram mereu bine primit, iubit și unde era nevoie de mine. Iar în privința impulsurilor fizice pe care le aveam ca bărbat – și încă le mai am, bineînțeles, deși sunt mai puțin frecvente și presante acum că am îmbătrânit – încă mă puteam descurca, așa cum am explicat mai înainte. Cât despre copii, deși mi-au plăcut întotdeauna, pot spune că n-am simțit niciodată vreun impuls patern în mine.

— Dacă intenționezi să rămâi un catâr și să nu te însori, a mai spus Suleiman, atunci am o rugămintă. Dar cu condiția să accepți înainte să te rog.

I-am spus că nu-mi poate cere asta.

— Și totuși îți cer.

Mi-am ridicat privirea spre el.

— Poți să spui nu, a zis.

Mă cunoștea bine. Mi-a zâmbit cu fața lui strâmbă. Am acceptat, iar el și-a exprimat cererea.

Ce să vă spun, domnule Markos, despre anii care au urmat? Cunoașteți foarte bine istoria recentă a acestei țări asediate. Nu e nevoie să refac pentru dumneavoastră atmosfera acelor zile întunecate. Mă obosește până și gândul simplu de a scrie despre ele și, în plus, despre suferința acestei țări s-a scris destul de mult și de oameni mai învățați care știu să vorbească frumos și convingător.

Pot să rezum totul într-un singur cuvânt: *război*. Sau, mai degrabă, războaie. Nu unul, nu două, ci multe războaie, mici și mari, drepte și nedrepte, războaie cu o distribuție variabilă a presupușilor eroi și răufăcători, fiecare erou nou evocând o nostalgie crescândă după vechiul răufăcător. Se schimbau numele, la fel ca și fețele, iar eu îi scuipam pe toți în mod egal pentru dezbinarea meschină, pentru țintașii de elită, pentru minele de teren, pentru raidurile de bombardamente, pentru rachete, pentru jafuri, viol și crimă. A, ajunge! Sarcina este mult prea grea și prea neplăcută. Am trăit deja acele zile și intenționez să le retrăiesc în aceste pagini cât mai puțin posibil. Singurul lucru bun din acele timpuri este faptul că mă simțeam absolvit de vinovăție în ceea ce o privește pe micuța Pari, care trebuie să fi devenit femeie. Aveam mai puține muștrări de conștiință pentru că o știam în siguranță, departe de toate aceste crime.

După cum știți, domnule Markos, anii '80 nu au fost atât de teribili la Kabul, pentru că majoritatea luptelor au avut loc în provincie. Era totuși vremea exodului, multe familii din cartier și-au făcut bagajele și au plecat spre Pakistan sau Iran, sperând să se stabilească undeva în vest. Îmi amintesc limpede ziua în care domnul Bashiri a venit să-și ia la revedere. I-am strâns mâna și i-am urat numai bine. Mi-am luat rămas-bun și de la fiul lui, Idris, care era un tânăr de paisprezece ani, înalt și deșirat, brunet, căruia tocmai îi mijea mustața. I-am spus

lui Idris că îmi va fi foarte dor să-l văd pe el și pe vărul lui, Timur, înălțând zmeie și jucând fotbal pe stradă. Poate vă amintiți că i-am întâlnit pe cei doi veri mai târziu, deja bărbați, la o petrecere pe care ați dat-o acasă, în primăvara lui 2003.

În anii '90 a început lupta și în interiorul Kabulului. Orașul a căzut pradă bărbaților care păreau să se fi născut cu kalașnikovul în mână, domnule Markos, toți niște vandali, hoți înarmați cu titluri grandioase pe care și le atribuiam singuri. Când rachetele au început să zboare, Suleiman a rămas în casă, refuzând să plece. Refuza cu eroism orice informație legată de ce se petrecea în afara zidurilor casei sale. A scos televizorul din priză. A aruncat radioul. Ziarele nu-i mai erau de folos. Mi-a cerut să nu-i dau nicio informație despre luptele de afară. Abia dacă știa cine cu cine se bătea, cine câștiga, cine pierdea, ca și cum ar fi sperat că, ignorând cu încăpățănare războiul, acesta avea să-i întoarcă favoarea.

Bineînțeles că nu s-a întâmplat așa. Strada pe care locuiam, altădată liniștită, strălucind de curățenie, s-a transformat într-o zonă de război. Gloanțele loveau în fiecare casă. Rachetele vâjâiau pe deasupra lor. Grenadele aterizau de la un capăt la celălalt al străzii, lăsând cratere în asfalt. Noaptea, trasoare albe și roșii zburau în toate părțile până în zori. În unele zile aveam parte de un scurt răgaz, de câteva ore de liniște întreruptă brusc de trageri în rafale, din toate direcțiile, și de țipetele oamenilor de pe stradă.

În toți acești ani, domnule Markos, casa s-a deteriorat cel mai mult, ajungând să arate așa cum ați găsit-o în 2002, când ați văzut-o prima dată. În parte, acest lucru s-a întâmplat, bineînțeles, din cauza trecerii timpului și a delăsării – îmbătrânisem și nu mai aveam aceeași motivație ca înainte, când mă ocupam de casă. Copacii se uscaseră – nu mai făcuseră fructe de ani de zile – peluza îngălbenise, florile pieriseră. Însă războiul a fost nemilos cu ceea ce a fost cândva o casă frumoasă. Ferestrele se spărseseră din cauza exploziilor din apropiere, provocate de lansatoarele de grenade. O rachetă distrusese zidul din partea de răsărit a grădinii, precum și jumătate din verandă, unde eu și Nila purtasem atâtea conversații. O grenadă stricase acoperișul. Gloanțele lăsaseră urme în pereți.

Și apoi jafurile, domnule Markos. Milițienii intrau în case după

propriul lor chef și plecau cu tot ce îi ispitea. Au luat multă mobilă, tablouri, covoare turkmene, statui, sfeșnice de argint, vase de cristal. Au desprins plăci ceramice din lăpislazuli de pe etajerele din baie. M-am trezit într-o dimineață din cauza zgomotului pe care îl făceau în holul de la intrare. Am găsit aici o bandă de mișiceni uzbeki care tăiau covorul de pe scări cu niște cuțite curbate. Am stat prin preajmă și i-am privit. Ce puteam să fac? Ce mai însemna pentru ei încă un bătrân cu un glonț în cap?

Casa se afla într-o continuă degradare și la fel și noi, Suleiman și cu mine. Privirea mi se încețoșă, iar genunchii mă dureau mai tot timpul. Iertați-mă pentru această vulgaritate, domnule Markos, dar chiar și simplul act de a urina devenise pentru mine un test de rezistență. Bătrânețea îl lovide, în mod previzibil, mai rău pe Suleiman. Intrase la apă, slăbise și devenise înspăimântător de firav. De două ori aproape că a murit, o dată în zilele cele mai aprige ale luptei dintre grupările lui Ahmad Shah Massoud și Gulbuddin Hekmatyar, când cadavrele au zăcut zile întregi pe stradă, fără să le revendice cineva. Suleiman avea pneumonie pe atunci, cauzată de aspirarea propriei salive, spunea doctorul. Deși medicamentele prescrise și doctorii nu erau de ajuns, am reușit să-l salvez pe Suleiman de la o moarte sigură.

Poate din cauza captivității zilnice și a apropierii dintre noi, ne certam des în acele zile. Ne certam așa cum fac cuplurile, cu încăpățănare, înflăcărare și din cauza unor lucruri absolut neînsemnate.

Ai gătit deja fasole săptămâna asta.

Ba nu.

Ba ai gătit. Luni ai gătit!

Neînțelegeri asupra numărului partidelor de șah pe care le jucasem cu o zi înainte. De ce îi puneam mereu apa pe pervaz, știind că o să se încălzească la soare?

De ce nu ai cerut plosca, Suleiman?

Am cerut-o, de o sută de ori!

Mă faci surd sau leneș?

Nu-i nevoie să alegi, ești și surd, și leneș!

Ești obraznic când îmi spui că sunt leneș, tocmai tu care stai toată

ziua în pat.

Și așa mai departe.

Când încercam să-i dau să mănânce, își sucea capul când într-o parte, când în alta. Îl lăsam în pace și ieșeam, trântind ușa cu putere în urma mea. Câteodată, admit, îl făceam să se îngrijoreze în mod intenționat. Plecam de acasă. El striga: *Unde pleci?*, dar eu nu-i răspundeam. Mă prefăceam că plec de-a binelea. Însă coboram pur și simplu pe stradă și fumam – un obicei nou, fumatul, dobândit mai spre bătrânețe – deși făceam asta doar când eram supărat. Uneori stăteam ore întregi afară. În cazul în care chiar se acumulaseră multe, stăteam afară până la lăsarea întinericului. Dar reveneam mereu. Intram la el în cameră fără să spun un cuvânt și îl întorceam, îi aranjam perna, în timp ce amândoi ne uitam în altă parte, taciturni, așteptând ca celălalt să facă pace.

În cele din urmă, lupta s-a încheiat cu sosirea talibanilor, a acelor tineri cu fața ascuțită, cu barba neagră, cu un contur de cărbune în jurul ochilor și cu un bici în mână. Despre cruzimea și excesele lor s-a scris mult, așa că, din nou, nu văd rostul pentru care le-aș enumera pentru dumneavoastră, domnule Markos. Trebuie să spun că anii pe care i-au petrecut la Kabul au însemnat, destul de ironic, grațierea mea. Au păstrat grosul din disprețul și fanatismul lor pentru femeile tinere, mai ales pentru cele sărace. În timp ce eu eram doar un bătrân. Concesia principală pe care am făcut-o regimului lor a fost să-mi las barbă, ceea ce, sincer, mă scutea de bărbieritul zilnic, la care eram destul de meticulos.

— E oficial, Nabi, șoptea Suleiman din pat, nu mai arăți ca înainte. Arăți ca un profet.

Pe stradă, talibanii treceau pe lângă mine ca și cum aș fi fost o vacă la păscut. Îi încurajam în această direcție printr-o expresie de bovină fără glas, pe care o afixam în mod deliberat, astfel încât să evit orice atragere inoportună a atenției. Mă trecea un fior gândindu-mă ce ar fi făcut din Nila – și ce i-ar fi făcut. Când mi-o aminteam uneori, râzând la o petrecere cu un pahar de șampanie în mână, cu brațele dezgolite, cu picioarele lungi și zvelte, era ca și cum eu o inventasem. Ca și cum nu ar fi existat niciodată cu adevărat. Ca și cum nimic nu fusese real – nu numai ea, dar nici eu, nici Pari, nici Suleiman, tânăr și sănătos, și

nici timpul pe care l-am petrecut împreună sau casa în care am locuit.

Apoi, într-o dimineață din vara lui 2000, am mers în camera lui Suleiman, ducându-i pe o tavă ceai și pâine proaspăt prăjită. Am observat imediat că ceva se întâmplase. Respira greu. Era dintr-odată mult mai tras la față, iar când a încercat să vorbească a scos sunete ca un croncănit, care păreau mai mult niște șoapte. Am pus jos tava și m-am îndreptat spre el.

— O să aduc un doctor, Suleiman, am spus. Trebuie doar să aștepți. O să te facem bine, ca întotdeauna.

M-am întors să plec, dar el clătina violent din cap. Mi-a făcut semn cu degetele de la mâna stângă.

Mi-am aplecat urechea spre gura lui.

A încercat în multe rânduri să spună ceva, dar nu am reușit să înțeleg nimic.

— Îmi pare rău, Suleiman, am spus, dar trebuie să mă lași să plec și să găsesc un doctor. Nu va dura mult.

A clătinat din nou din cap, mai încet de data asta, și din ochii lui afectați de cataractă au început să curgă lacrimi. Gura i se deschidea și i se închidea. Mi-a făcut semn cu capul spre noptieră. L-am întrebat dacă avea nevoie de ceva de acolo. A închis ochii și a dat din cap.

Am tras sertarul de sus. Nu am găsit decât folii de medicamente, ochelarii de citit, o sticlă de apă de colonie, un carnețel și niște creioane de cărbune pe care nu le mai folosise de ani buni. Eram pe cale să-l întreb ce trebuia să găsesc, când l-am găsit, învelit sub caiet. Un plic cu numele meu mâzgălit pe spate în stilul stângaci al lui Suleiman. Înăuntru se afla o foaie de hârtie pe care scrisese un singur paragraf. L-am citit.

M-am uitat la el, la tâmpilele sale scobite, la obrajii colțuroși, la ochii goi.

Mi-a făcut din nou semn și m-am aplecat. Îi simțeam respirația rece, grea, inegală în obraz. Auzeam cum limba i se zbătea în gura uscată, în timp ce el încerca să se concentreze. Cumva, poate cu toată forța voinței sale – ultima – a reușit să-mi șoptească ceva la ureche.

Am rămas șocat. Mă chinuiam să spun ceva, dar mi se pusese un nod în gât.

— Nu. Te rog, Suleiman.

Ai promis.

— Nu încă. O să te fac bine. O să vezi. O să trecem prin asta cum am făcut mereu.

Ai promis.

Cât timp am stat acolo, lângă el? Cât timp am încercat să negociez? Nu vă pot spune, domnule Markos. Dar îmi amintesc că, în cele din urmă, m-am ridicat, am făcut ocolul patului și m-am întins lângă el. L-am întors astfel încât să fie cu fața la mine. Se simțea ca o fantasmă. I-am sărutat buzele uscate și crăpate. Am pus o pernă între fața lui și pieptul meu și l-am prins de la spate. L-am ținut lângă mine, într-o îmbrățișare lungă și strânsă.

Îmi mai amintesc doar cum pupilele lui s-au dilatat.

Am mers la fereastră și m-am așezat, ceașca de ceai a lui Suleiman era încă pe tava de la picioarele mele. Îmi amintesc că era o dimineață însorită. Magazinele deschideau în curând, dacă nu o făcuseră deja. Băieții se îndreptau spre școală. Praful se ridică deja. Un câine înainta leneș pe stradă, escortat de un nor negru de țânțari în jurul capului. M-am uitat la doi tineri care au trecut pe o motocicletă. Pasagerul din ataș ținea un monitor pe un umăr și un pepene verde pe celălalt.

Mi-am lipit fruntea de geamul cald.

Biletul din sertarul lui Suleiman era un testament în care îmi lăsase totul. Casa, banii, lucrurile personale, chiar și mașina, care se deteriorase de mult timp. Caroseria încă mai stătea pe cauciucurile dezumflate în curtea din spate, un morman de metal ruginit stând să cadă.

O vreme, n-am știut pur și simplu ce să fac cu mine. Mai mult de o jumătate de secol avusesem grijă de Suleiman. Existența mea zilnică era modelată de nevoile lui, de compania lui. Acum eram liber să fac ce-mi doream, dar libertatea mi se părea iluzorie, pentru că ce-mi doream mai mult îmi fusese luat. Se spune: Găsește-ți un scop în viață și atinge-l! Dar, uneori, îți dai seama că viața a avut un scop doar după ce ai trăit, și probabil un scop pe care nu l-ai avut niciodată în minte. Iar acum, că îl îndeplinisem pe al meu, simțeam că trăiesc

fără rost și la voia întâmplării.

Mi-am dat seama că nu pot să mai dorm în casă; abia puteam să mai locuiesc acolo. După moartea lui Suleiman, mi se părea mult prea mare. Și fiecare colț, fiecare cotlon și crăpătură evocau amintiri de demult. Așa că m-am mutat în vechea mea baracă din fundul curții. Am plătit câțiva muncitori să-mi instaleze curent electric, astfel încât să am o lumină la care să citesc și un ventilator care să facă răcoare vara. În ceea ce privește spațiul, nu aveam nevoie de prea mult. Bunurile mele erau un pat, niște haine și cutia cu desenele lui Suleiman. Știu că s-ar putea să vi se pară straniu, domnule Markos. Da, casa și tot ce era în ea îmi aparțineau legal, dar nu aveam acel simț veritabil de proprietate asupra lor și știam că niciodată nu-l voi avea.

Am citit puțin, erau cărți pe care le luasem din vechiul birou al lui Suleiman. După ce terminam de citit una, o puneam la loc. Am plantat câteva roșii și câteva fire de mentă. Mă plimbam prin cartier, dar adesea genunchii începeau să mă doară înainte să fi trecut de două blocuri, obligându-mă să mă întorc acasă. Uneori aduceam un scaun în grădină și stăteam acolo, așteptând să treacă timpul. Nu eram ca Suleiman: nu mi se potrivea deloc singurătatea.

Apoi, într-o zi din 2002, am auzit soneria de la porțile din față.

Talibanii fuseseră pe atunci izgoniți de Alianța Nordică, iar în Afganistan veniseră americanii. Mii de ajutoare din toată lumea veneau spre Kabul ca să construiască școli, clinici, să repare străzi și canale de irigație, să aducă mâncare, să asigure adăpost și locuri de muncă.

Translatorul care vă însoțea era un tânăr afgan din zonă, care purta o jachetă mov deschis și ochelari de soare. A întrebat de stăpânul casei. Între voi a avut loc un schimb de priviri când i-am spus translatorului că vorbește cu proprietarul. Mi-a zâmbit cu aroganță și mi-a spus:

— Nu, Kaka, proprietarul. V-am invitat pe amândoi la ceai.

Conversația care a urmat la o ceașcă de ceai verde, în ceea ce mai supraviețuise din verandă, s-a desfășurat în farsi – după cum știți, domnule Markos, am învățat puțină engleză în cei șapte ani care au trecut de atunci, în mare parte sub îndrumarea dumneavoastră și

grație generozității dumneavoastră. Mi-ați spus prin translator că sunteți din Tinos, o insulă din Grecia. Erați chirurg, făceați parte dintr-un grup de medici ce venise la Kabul să-i opereze pe copiii care suferiseră răni faciale. Spuneați că dumneavoastră și colegii dumneavoastră aveți nevoie de o reședință, o *pensiune*, cum se spunea mai nou.

M-ați întrebat cât v-aș cere chirie.

Iar eu v-am răspuns că nimic.

Încă îmi amintesc cum ați clipit după ce tânărul în jachetă mov v-a tradus. Ați repetat întrebarea, gândindu-vă că poate am înțeles greșit.

Translatorul s-a așezat pe marginea scaunului și s-a aplecat spre mine. Îmi vorbea pe un ton confidențial. M-a întrebat dacă nu mai sunt în toate mințile, dacă am idee cât e dispus să plătească grupul dumneavoastră, dacă aveam habar la cât ajunseseră chiriile la Kabul. Spunea că era vorba de o sumă considerabilă.

I-am spus să-și scoată ochelarii de soare când vorbește cu un om mai în vârstă. Apoi l-am îndemnat să-și facă meseria, cea de translator, în loc să-mi dea sfaturi, și m-am întors la dumneavoastră, oferindu-vă un motiv care nu era unul personal, dintre multele mele motive.

— V-ați părăsit țara, am spus, prietenii, familia și ați venit aici, în această țară prăpădită, ca să-mi ajutați patria și compatrioții. Cum aș putea să profit de pe urma dumneavoastră?

Tânărul translator, pe care nu l-am mai văzut niciodată în compania dumneavoastră, a dat din mâini și a chicotit descurajat.

— Țara asta s-a schimbat. Nu a fost mereu așa, domnule Markos.

Noaptea, stau uneori întins în întuneric, singur în baraca mea, și văd lumina aprinsă în casa principală. Mă uit la dumneavoastră și la prietenii dumneavoastră – mai ales la curajoasa domnișoară Amra Ademovic, pentru a cărei inimă uriașă am o admirație fără margini – stând pe verandă sau în curte, mâncând din farfurii, fumând, bând vin. Aud și muzică, uneori e jazz, ceea ce îmi aduce aminte de Nila.

E moartă, atât știu. Am aflat de la domnișoara Amra. Îi povestisem despre soții Wahdati și despre faptul că Nila era poetă. Anul trecut, a găsit pe internet o publicație din Franța. Era o antologie online a celor mai bune articole ale lor din ultimii patruzeci de ani. Era și unul

despre Nila. În articol era scris că murise în 1974. M-am gândit la zădărnicia tuturor acelor ani în care sperasem să primesc o scrisoare de la o femeie care murise deja de mult timp. Nu am fost complet surprins să aflu că și-a luat viața. Știu acum că unii oameni simt nefericirea în același mod în care alții iubesc: în taină, intens și fără posibilitatea vreunui remediu.

Lăsați-mă să termin cu asta, domnule Markos.

Mi se apropie ceasul. Slăbesc pe zi ce trece. Nu mai e mult. Și îi mulțumesc Domnului pentru asta. Vă mulțumesc și dumneavoastră, domnule Markos, nu numai pentru prietenia pe care mi-ați arătat-o, pentru că vă faceți timp să mă vizitați zilnic, să beți un ceai cu mine, să-mi dați vești de la mama dumneavoastră despre Tinos și despre prietena din copilărie, Thalia, ci și pentru compasiunea pe care o simțiți pentru poporul meu și pentru serviciul neprețuit pe care îl faceți copiilor de aici.

Vă mulțumesc, de asemenea, pentru reparațiile pe care le faceți în casă. Mi-am petrecut cea mai mare parte din viață în ea, pentru mine înseamnă acasă și sunt sigur că sub acoperișul ei îmi voi da și ultima răsuflare. Am devenit martorul decăderii ei, cu groază și durere. Dar m-am bucurat mult să o văd vopsită din nou, să văd zidul grădinii reparat, ferestrele înlocuite și veranda, în care am petrecut nenumărate ore de fericire, reconstruită. Vă mulțumesc, prietene, pentru copacii pe care i-ați plantat și pentru florile care înfloresc din nou în grădină. Dacă am fost în vreun fel de ajutor în serviciile pe care le faceți oamenilor din acest oraș, atunci m-ați plătit mai mult decât suficient prin ceea ce ați făcut pentru această casă.

Dar, cu riscul de a părea lacom, îmi voi lua libertatea să vă cer două lucruri, unul pentru mine, unul pentru altcineva. Primul ar fi să mă îngropați în cimitirul Ashuqan-Arefan, aici la Kabul. Sunt sigur că îl știți. Mergeți de la intrarea principală la capătul din nord și, dacă vă uitați puțin, o să zăriți mormântul lui Suleiman Wahdati. Găsiți-mi un loc în apropiere și îngropați-mă acolo. Asta este tot ce vă cer pentru mine.

Al doilea lucru ar fi să încercați să o găsiți pe nepoata mea, Pari, după ce eu nu voi mai fi. Dacă este încă în viață, s-ar putea să nu fie prea greu de aflat – internetul acesta este o unealtă minunată. După

cum vedeți, în acest plic se află, alături de scrisoare, testamentul meu, în care îi las ei casa, banii și cele câteva lucruri pe care le am. Vă cer să-i dați și scrisoarea, și testamentul. Și spuneți-i, vă rog, spuneți-i că nu aveam de unde ști numeroasele consecințe a ceea ce eu am pus în mișcare. Spuneți-i că mi-am găsit consolarea doar în speranță. Speranța că poate, oriunde ar fi acum, a găsit toată pacea, harul, dragostea și fericirea care există în lume.

Vă mulțumesc, domnule Markos. Domnul să vă aibă în paza Sa.

Prietenul dumneavoastră pentru totdeauna,

Nabi

Capitolul 5

Primăvara, 2003

Infirmiera, care se numea Amra Ademovic, îi avertizase pe Idris și pe Timur. Îi trăsese deoparte și le spusese: „Dacă lăsați să vi se vadă reacția, fie și foarte puțin, o să se supere, iar eu o să vă dau afară.”

Se află la capătul unui culoar lung, slab luminat, în aripa bărbaților din Spitalul Wazir Akbar Khan. Amra spunea că singura rudă pe care o mai avea fetița – sau singura care o vizita – era unchiul ei, iar, dacă ar fi fost internată în aripa femeilor, acestuia nu i s-ar fi permis să o viziteze. Așa că personalul spitalului o dusese în aripa bărbaților, nu într-o cameră – ar fi fost indecent pentru o fată să împartă camera cu bărbați care nu-i erau rude – ci aici, la capătul coridorului, în țara nimănui, nici a bărbaților, nici a femeilor.

— Am crezut că talibanii au părăsit orașul, spune Timur.

— E o nebunie, nu? zice Amra, apoi chicotește nedumerită.

În săptămâna în care Idris se întorsese la Kabul, își dăduse seama că și străinii care veniseră să ajute sunt la fel de exasperați și enervați ca și el, fiindcă trebuiseră să respecte cutumele locului. E în mare parte și el ofensat de acest drept la bătaie de joc, de această libertate de a se da mare, deși localnicii nu par să bage de seamă sau o iau drept insultă dacă își dau totuși seama, așa că se gândește că probabil nici nu ar trebui.

— Dar pe *tine* te lasă aici. Intri și ieși, spune Timur.

Amra ridică dintr-o sprânceană.

— Pe mine nu mă pun la socoteală. Nu sunt afgană. Așa că nu sunt o femeie adevărată. Nu știi asta?

Timur, indisciplinat, se forțează să râdă.

— Amra. E polonez?

— Bosniac. Nicio reacție. Este un spital, nu o grădină zoologică. Dă-ți cuvântul.

Timur răspunde:

— Îmi dau cuvântul.

Idris se uită la infirmieră, îngrijorat că s-ar putea simți ofensată de

modul în care a fost necăjită, puțin nesăbuit și inutil, dar se pare că Timur a scăpat ușor. Idris nu-l suportă, dar în același timp îl invidiază pe vărul lui pentru această abilitate. L-a crezut mereu mitocan și lipsit de imaginație și de nuanțe. Știe că Timur își înșală soția, dar și statul, pentru că nu-și plătește taxele. În State, Timur deține o agenție imobiliară de tip ipotecar, iar Idris este aproape sigur că este băgat până-n gât în vreo fraudă ipotecară. Însă Timur este din cale-afară de sociabil, greșelile îi sunt mereu estompate de buna lui dispoziție, de amabilitatea lui permanentă și de un aer inocent, înșelător, care îl face să fie îndrăgit de oamenii pe care îi întâlnește. Și aspectul lui fizic plăcut îl avantajează – corpul musculos, ochii verzi, gropițele din obraji atunci când zâmbește. Idris crede că Timur este un om mare care se bucură de privilegiile unui copil.

— Bine, spune Amra. În regulă.

Trage într-o parte cearșaful legat de tavan pe post de draperie și îi lasă să între.

Fata – Roshi, cum o numea Amra, prescurtare a numelui „Roshana” – pare să aibă vreo nouă-zece ani. Stă ridicată pe un pat cu cadrul din oțel, cu spatele la zid, cu genunchii strânși la piept. Idris își pleacă imediat privirea. Își înăbușă un icnet înainte ca acesta să-i scape. Așa cum era de așteptat, Timur pare să nu se poată stăpâni. E decepționat și rostește „O! O! O!” de mai multe ori, în șoaptă. Idris se uită la el și nu este deloc surprins când vede ochii plini de lacrimi ai lui Timur care joacă teatru.

Fata se răsucește și mormăie ceva.

— Ok, s-a terminat, plecăm, declară Amra cu o voce aspră.

Pe treptele sparte de afară, infirmiera scoate un pachet de Marlboro roșu din buzunarul de sus al halatului de un albastru deschis. Timur, ale cărui lacrimi au dispărut la fel de repede cum au apărut, ia o țigară și o aprinde și pe a infirmierei. Lui Idris i se face greață, e zăpăcit. I s-a uscat gura. Se teme că o să vomite și că o să se facă de rușine, că o să-i confirme Amrei părerea pe care o avea despre el, despre ei – exilații bogați, naivi – veniți acasă să se holbeze la măcelul de acum, din care țapii ispășitori au plecat.

Idris se aștepta ca Amra să-i mustre, cel puțin pe Timur, dar ea pare mai degrabă că flirtează decât că-i dojenește. Acesta este efectul

pe care Timur îl are asupra femeilor.

— Deci, spune ea, cu cochetărie, ce ne spui despre tine, Timur?

În Statele Unite, Timur e cunoscut drept „Tim”. Și-a schimbat numele după 11 septembrie și pretinde că, de atunci, și-a dublat aproape cifra de afaceri. Pierzând din nume ultimele două litere, i-a spus el lui Idris, a făcut deja mai mult pentru cariera sa decât ar fi făcut o diplomă de absolvire a facultății – în cazul în care ar fi mers la vreuna, ceea ce nu a făcut; Idris este intelectualul familiei Bashiri. Dar de când au ajuns la Kabul, Idris l-a auzit prezentându-se doar cu numele de Timur. Este o duplicitate destul de inofensivă, chiar necesară. Dar enervantă.

— Îmi cer scuze pentru ce s-a întâmplat înăuntru, spune Timur.

— Poate că o să te pedepsesc.

— Ia-o ușor, pisicuțo.

Amra își întoarce privirea spre Idris.

— Deci așa. El e un cowboy. Iar tu, tu ești un tăcut și un sensibil.

Ești – cum se spune? – un *introvertit*.

— E doctor, spune Timur.

— Da? În cazul ăsta, trebuie să fie șocant pentru tine. Spitalul acesta.

— Ce s-a întâmplat cu ea? Întreabă Idris. Cu Roshi. Cine i-a făcut asta?

Fața Amrei se întunecă. Când vorbește, o face cu intensitatea determinării materne.

— Mă zbat pentru ea. Mă lupt cu guvernul, cu birocrăția din spital, cu neurochirurgii nenorociți. La fiecare pas lupt pentru ea. Și nu mă voi opri. Nu are pe nimeni.

Idris spune:

— Credeam că are un unchi.

— Și el este tot un nenorocit.

Scutură țigara de scrum.

— Deci așa. De ce sunteți aici, băieți?

Timur începe să povestească. Ceea ce spune este mai mult sau mai puțin adevărat. Că sunt veri, că familiile lor au fugit după ce au venit sovieticii, că au petrecut un an în Pakistan înainte să se stabilească în California, la începutul anilor '80. Că este prima dată când se întorc

în ultimii douăzeci de ani. Dar apoi adaugă faptul că s-au întors ca „să se reconecteze”, „să se educe”, „să depună mărturie” cu privire la consecințele tuturor acestor ani de război și de distrugere. Apoi vor să se întoarcă în Statele Unite, spune el, ca să crească gradul de conștientizare și ca să strângă fonduri, ca „să dea ceva înapoi” Afganistanului.

— Vrem să dăm ceva înapoi, a răspuns el, rostind fraza asta obosită atât de serios, încât Idris se simte stânjenit.

Bineînțeles că Timur nu-i împărtășește Amrei adevăratul motiv pentru care s-a întors la Kabul: ca să revendice proprietatea ce le-a aparținut părinților lor, casa în care el și Idris și-au petrecut primii paisprezece ani din viață. Valoarea proprietății este foarte mare mai ales acum, că mii de voluntari din străinătate au venit la Kabul și au nevoie de o locuință. Fuseseră mai devreme în acea zi să vadă casa, în care locuia în prezent un grup de soldați obosiți din Alianța Nordului. La plecare întâlniseră un bărbat de vârstă mijlocie care locuia peste drum, la trei case mai jos, un chirurg plastician din Grecia, Markos Varvaris. Îi invitase la prânz și se oferise să le arate Spitalul Wazir Akbar Khan, unde ONG-ul pentru care lucra avea un birou. I-a invitat și la o petrecere în acea noapte. Aflaseră despre fată când au ajuns la spital – le auziseră pe două doamne în vârstă vorbind despre ea pe scările de la intrare – după care Timur îi trăsese un cot lui Idris și îi spusese: *Ar trebui să vedem despre cine e vorba, frate.*

Amra pare plictisită de povestea lui Timur. Aruncă țigara și își strânge elasticul care îi ține părul strâns într-un coc.

Deci așa.

— Ne vedem diseară la petrecere, băieți?

Tatăl lui Timur, unchiul lui Idris, era cel care îi trimisese la Kabul. Casa familiei Bashiri avusese mai mulți proprietari în ultimele două decenii de război. Ca să reîntre în posesia ei, aveau nevoie de timp și de bani. Mii de procese de recuperare a unor proprietăți băteau deja la ușile tribunalelor din țară. Tatăl lui Timur le spusese că vor trebui „să facă față” birocrăției afgane, scandalos de greoaie și încâlcite, adică „să găsească oamenii potriviți pe care să-i mituiască”.

— Acesta va fi terenul meu, spusese Timur, ca și cum ar fi fost

necesar să o facă.

Tatăl lui Idris murise cu nouă ani în urmă, după o luptă lungă cu cancerul. Murise acasă, cu soția, cu cele două fete și cu Idris lângă patul lui. În ziua în care murise, o grămadă de oameni au invadat casa – unchi, mătuși, veri, prieteni și cunoscuți – stăteau pe canapele, pe scaunele de la masă, iar când acestea erau ocupate, se așezau direct pe jos și pe scări. Femeile s-au adunat în sufragerie și în bucătărie. Au făcut ceai întruna. Idris, fiind singurul fiu, a trebuit să semneze toate hârtiile – hârtii pentru doctorul care a constatat moartea tatălui său, hârtii pentru tinerii politicoși de la morgă care veniseră cu o targă pe care aveau să ia trupul tatălui său.

Timur i-a stat tot timpul alături. L-a ajutat pe Idris să răspundă la toate telefoanele primite. I-a întâmpinat pe oamenii care veneau în valuri să le prezinte condoleanțe și să-și arate respectul pentru cel decedat. A comandat orez și carne de miel de la Abe's Kabob House, un restaurant afgan din apropiere, administrat de prietenul lui Timur, Abdullah, pe care Timur îl numea *Unchiul Abe*, doar ca să-l sâcăie. Timur a parcat mașinile oaspeților mai în vârstă când a început să plouă. L-a sunat pe un amic care lucra la un post de televiziune afgan. Spre deosebire de Idris, Timur era bine integrat în comunitatea afgană; i-a spus cândva lui Idris că avea peste trei sute de persoane și numere de contact în telefonul mobil. A făcut aranjamente astfel încât să apară un anunț mortuar la televiziunea afgană chiar în acea noapte.

Mai devreme în acea după-amiază, Timur îl condusesse pe Idris la morga din Hayward. Ploua cu găleata, iar traficul era greoi pe străduțele pe care circula autobuzul 680 spre nord.

— Tatăl tău a fost marfă, frate! A fost de școală veche, a spus Timur pe un ton răgușit, în timp ce a luat-o spre Mission. Își tot ștergea lacrimile cu palma mâinii libere.

Idris a încuviințat din cap posomorât. Toată viața lui nu putuse să plângă în prezența altor oameni, la evenimente la care se cerea asta, de exemplu la înmormântări. I se părea că e un handicap minor, ca acela de a nu distinge bine culorile. Totuși, se simțea ciudat – și, știa prea bine, în mod irațional – plin de resentimente față de Timur, deoarece nu-l prea băgase în seamă acasă, cu toată alergătura și

plânsetele de durere. Ca și cum tatăl *lui* ar fi murit.

Au fost conduși într-o cameră abia luminată, liniștită, cu mobilă voluminoasă în nuanțe închise. I-a întâmpinat un bărbat într-o jachetă neagră și cu cărare pe mijloc. Mirosea precum cafeaua scumpă. I-a prezentat lui Idris condoleanțe pe un ton oficial și l-a pus să semneze formularul și autorizația de înmormântare. A întrebat de câte copii ale certificatului de deces are nevoie familia. Când toate formularele au fost semnate, i-a pus lui Idris în față, cu destul de mult tact, o broșură intitulată „listă generală de prețuri”.

Directorul de la morgă și-a dres glasul.

— Aceste tarife nu se aplică, bineînțeles, în cazul în care tatăl dumneavoastră a fost membru al moscheii afgane din Mission. Avem un parteneriat cu ei. Vor plăti pentru toate serviciile. Veți fi acoperit.

— Habar n-am dacă a fost sau nu membru, a spus Idris, parcurgând cu privirea broșura.

Tatăl lui fusese un om religios, știa lucrul acesta, dar fără să facă prea mare caz din asta. Se ducea rar la rugăciunea de vineri.

— Să vă las un minut? Ați putea suna la moschee.

— Nu, omule. Nu-i nevoie, a spus Timur. Nu a fost membru.

— Sunteți sigur?

— Da. Îmi amintesc o discuție.

— Înțeleg, a spus directorul de la morgă.

Afară, au fumat câte o țigară stând lângă Ford. Ploaia se oprise.

— Hoție la nivel înalt, a comentat Idris.

Timur a scuipat într-o baltă cu apă de ploaie murdară.

— Este o afacere bună, totuși – moartea – trebuie să admiți. Întotdeauna e nevoie de ea. Fir-ar să fie, depășește vânzarea de mașini.

Pe vremea aceea, Timur era coproprietarul unui magazin de mașini la mâna a doua. Când Timur a preluat afacerea împreună cu un prieten, era pe butuci. În mai puțin de doi ani, o transformaseră într-una profitabilă. *Un bărbat care s-a ridicat singur în viață*, îi plăcuse tatălui lui Idris să spună despre nepotul său. Între timp, Idris câștiga un salariu de sclav, terminându-și cel de-al doilea an de rezidențiat ca medic internist la UC Davis. Nahil, pe care o luase de soție cu un an în urmă, muncea treizeci de ore pe săptămână ca

secretară la o firmă de avocatură în timp ce studia pentru LSAT¹⁶.

— E un împrumut, a spus Idris. Înțelege asta, Timur. Îți voi da banii înapoi.

— Nicio grijă, frate! Cum spui tu.

Nu nici era prima, nici ultima dată când Timur îl sprijinise pe Idris. Când Idris se însurase, primise drept cadou de nuntă un nou Ford Explorer. Timur fusese girant la un împrumut pe care îl făcuseră Idris și Nahil, ca să cumpere un apartament mic la Davis. Era de departe unchiul preferat al copiilor din familie. Dacă Idris ar fi pus vreodată în situația să dea *un singur telefon*, l-ar suna aproape sigur pe Timur.

Și totuși.

Idris a aflat, de exemplu, că toți din familie știau de girarea împrumutului. Le spusese Timur. Iar la nuntă, Timur l-a pus pe cântăreț să se oprească din cântat, ca să facă un anunț și să le ofere lui Idris și lui Nahil cheia de la mașina cadou într-un mod ceremonios – pe o tavă, nu altceva – în fața unei audiențe extrem de atente. S-au făcut poze. Astea nu-i plăceau lui Idris, surlele și trâmbițele, modul în care se fălea și se dădea în spectacol, prea multă bravadă. Nu-i plăcea să creadă aceste lucruri despre vărul său, care îi era ca un frate, dar i se părea că Timur este un om care își alege singur cuvintele, iar generozitatea sa, bănuia Idris, era o parte calculată a caracterului său complicat.

Idris și Nahil s-au cam certat pe această temă într-o noapte, când schimbau lenjeria de pe pat.

Oricine vrea să fie plăcut, a spus ea. Tu nu vrei?

OK, dar nu voi plăti pentru acest privilegiu.

I-a spus că este nedrept și nerecunoscător, după tot ce a făcut Timur pentru ei.

Pierzi din vedere ce e mai important, Nahil. Spun doar că e o prostie să-ți afișezi faptele bune pe un panou publicitar. Dacă spui ceva, fă-o discret, cu demnitate. Bunăvoința înseamnă mai mult decât să semnezi cecuri în public.

Ei bine, a spus Nahil, așezând cearșaful, e suficient, dragă.

¹⁶ Abreviere de la *The Law School Admission Test*.

— Omule, îmi amintesc locul ăsta, spune Timur, uitându-se la casă. Cum se numea proprietarul?

— Wahdati nu știi cum, cred, spune Idris. I-am uitat prenumele.

Se gândește la de cât de multe ori se jucaseră aici în copilărie, pe strada din fața porților casei pe care o priveau, dar numai acum, câteva decenii mai târziu, treceau prin ele pentru prima dată.

— Domnul și căile Sale, murmură Timur.

E o casă obișnuită cu două etaje, care, în cartierul lui Idris din San Jose, ar atrage mânia oamenilor HOA¹⁷. Dar pentru standardele din Kabul este o proprietate generoasă, cu ziduri înalte, cu porți metalice și o șosea largă în față. În timp ce sunt conduși înăuntru de un paznic înarmat, Idris observă că, la fel ca multe lucruri văzute la Kabul, casa poartă urmele splendorii de altădată sub ruinele care au fost inspectate – și pentru care există numeroase dovezi: găuri făcute de gloanțe, crăpături în zigzag pe pereții plini de funingine, cărămizi sub bucăți mari de tencuială care lipsesc, arbuști uscați pe șosea, copaci desfrunziți în grădină, pajiște îngălbenită. Mai mult de jumătate din veranda care dă spre curtea din spate lipsește. Dar, ca multe alte lucruri la Kabul, există dovezi ale renașterii lente, ezitante. Cineva a început să vopsească din nou casa, să planteze tufe de trandafiri în grădină, iar o bucată din zidul ce împrejmuiește grădina spre est a fost înlocuită, deși cu stângăcie. O scară este sprijinită de fațada casei, făcându-l pe Idris să creadă că acoperișul va fi reparat în curând. Aparent, au început reparațiile și la partea lipsă din verandă.

Se întâlnesc cu Markos în hol. Are părul cărunt și rar, iar ochii de un albastru ca cerul. Poartă îmbrăcăminte afgană de culoare gri și un *kaffiyeh*¹⁸ în carouri negre și albe înfășurat elegant în jurul gâtului. Merg într-o cameră zgomotoasă plină de fum.

— Am ceai, vin și bere. Sau poate preferați ceva mai tare?

— Dumneavoastră îmi spuneți și eu torn, a spus Timur.

— O, îmi place de dumneavoastră. Acolo, lângă casetofon. Gheața e bună, apropo. E din apă îmbuteliată.

¹⁷ Abreviere de la *Homeowner Association*, o corporație înființată de un dezvoltator imobiliar, care se ocupă de vânzarea de imobile.

¹⁸ Un fel de eșarfă purtată de bărbați în lumea arabă.

— Noroc!

Timur este în elementul său la astfel de întruniri, iar Idris nu se poate abține să nu-l admire pentru ușurința cu care se comportă, pentru glumele care îi ies fără efort, pentru șarmul personal. Îl urmează pe Timur la bar, unde acesta toarnă de băut dintr-o sticlă de culoare roșu rubiniu.

Cei aproape douăzeci de oaspeți stau pe jos, de jur împrejurul camerei, pe niște perne. Podeaua este acoperită cu un covor afgan de un roșu burgund. Decorul subtil, agreabil, i se pare lui Idris „șic pentru expatriati”. În surdină se aude Nina Simone. Toată lumea bea, aproape toți fumează, vorbesc despre războiul care a început în Irak și despre ce va însemna asta pentru Afganistan. Televizorul din colț este dat pe CNN International, dar fără sonor. E noapte la Bagdad, iar în mijlocul doctrinei *Șocului și Evlaviei*¹⁹, se întrezăresc lumini verzi.

Stau cu paharul de votcă cu gheață în mână când li se alătură Markos și doi tineri germani cu o privire serioasă, care lucrează pentru Programul Alimentar Mondial. La fel ca multe ajutoare pe care le-a întâlnit la Kabul, lui Idris i se par niște oameni care te cam intimidează, având cunoștințe vaste despre lume și fiind imposibil de impresionat.

Îi spune lui Markos:

— Este o casă frumoasă.

— Spune-i proprietarului atunci.

Markos se duce la capătul celălalt al camerei și se întoarce cu un bătrân uscățiv. Acesta are o claie de păr cărunț dat pe spate. Are o barbă scurtă, obrajii căzuți și este aproape știrb. Poartă un costum ponosit, de culoare oliv, care pare din anii '40. Markos îi zâmbește bătrânului cu o afecțiune vizibilă.

— Nabi jan? exclamă Timur, iar Idris își amintește și el brusc.

Bătrânul încearcă un zâmbet timid.

— Iertați-mă, ne-am mai întâlnit?

— Sunt Timur Bashiri, se recomandă Timur în farsi. Familia mea locuia peste stradă de dumneavoastră, puțin mai jos!

¹⁹ *Shock and Awe* – realizarea dominației rapide, tactică militară folosită de Statele Unite în Irak.

— O, Doamne, a răsuflat ușurat bătrânul. Timur jan? Și tu trebuie să fii Idris jan?

Idris dă din cap în semn că da, zâmbindu-i.

Nabi îi îmbrățișează pe amândoi. Îi sărută pe obraji, continuând să schițeze un zâmbet schimonosit, și se uită la ei, nevenindu-i să creadă. Idris își amintește cum Nabi împingea scaunul cu roțile în care se afla patronul său, domnul Wahdati, în susul și în josul străzii. Uneori se opreau pe trotuar și se uitau la el și la Timur cum joacă volei cu ceilalți copii din cartier.

— Nabi jan trăiește în această casă din 1947, spune Markos, ținându-l pe Nabi de după umăr.

— Deci locul acesta este acum al *tău*? întrebă Timur.

Nabi zâmbește văzând surpriza de pe fața lui Timur.

— L-am slujit pe domnul Wahdati din 1947 până în 2000, când a murit. A fost destul de bun cu mine să-mi lase moștenire casa, da.

— Și-a *dat* casa, spune Timur, nevenindu-i să creadă.

Nabi dă din cap.

— Da.

— Trebuie să fi fost un bucătar al naibii de bun!

— Iar tu, dacă pot spune așa, cam dădeai de bucluc, din câte îmi amintesc.

Timur râde zgomotos.

— Nu mi-a păsat niciodată de cei obtuzi și înguști la minte, Nabi jan. Îl las pe vărul meu aici de față să se ocupe de asta.

Markos, învârtindu-și paharul de vin în mână, îi spune lui Idris:

— Nila Wahdati, soția fostului proprietar, era o poetă. Nu de cine știe ce renume, după câte se pare. Ați auzit de ea?

Idris clatină din cap.

— Tot ce știi este că a plecat din țară când m-am născut eu.

— A trăit la Paris cu fata ei, spune Thomas, unul dintre germani. A murit în 1974. S-a sinucis, cred. Avea probleme cu alcoolul sau cel puțin așa am citit. Cineva mi-a dat acum un an sau doi o traducere în germană a unuia dintre primele ei volume și mi s-a părut destul de bun, de fapt. Surprinzător de erotic, din câte îmi amintesc.

Idris încuviințează și se simte din nou puțin nelalocul lui, de data asta pentru că un străin îl informează despre un artist afgan. La câțiva

metri depărtare, Timur este prins într-o discuție animată cu Nabi referitoare la chirii. În farsi, bineînțeles.

— Ai idee cât ai putea să ceri pentru un loc ca acesta, Nabi jan? Îi spune el bătrânului.

— Da, spune Nabi, dând din cap și râzând. Sunt la curent cu chiriile din oraș.

— Ai putea să-i jefuiești pe oamenii ăștia!

— Ei bine...

— Și tu îi lași să stea pe degeaba.

— Au venit să ne ajute țara, Timur jan. Și-au lăsat casele și au venit aici. Nu mi se pare corect „să-i jefuiesc”, cum spui tu.

Timur oftează și dă peste cap paharul.

— Ei bine, fie urăști banii, prietene vechi, fie ești un om mult mai bun decât mine.

Amra intră în cameră, purtând o tunică afgană de culoarea safirului peste blugii decolorați.

— Nabi jan! exclamă ea.

Nabi pare puțin surprins când ea îl sărută pe obraz și îl ia de braț.

— Îl ador pe omul ăsta, le spune ea celorlalți. Și ador să-l fac să se simtă prost.

Apoi îi spune același lucru lui Nabi, în farsi. El dă din cap, râde și roșește puțin.

— Ce-ar fi să mă faci și pe mine să mă simt prost? o provoacă Timur.

Amra îl bate ușor în piept.

— Asta e o mare problemă!

Ea și Markos se sărută pe obraz în stil afgan, de trei ori, la fel și cu germanii.

Markos își trece mâna pe după talia ei.

— Amra Ademovic. Cea mai muncitoare femeie din Kabul. Nu cred că vreți să o necăjiți pe fata asta. În plus, poate să vă întrecă la băut și să nu-i fie rău.

— Hai să facem o probă, propune Timur, întinzându-se după un pahar de la barul din spatele lui.

Bătrânul Nabi se scuză.

În următoarea oră, Idris vorbește cu toată lumea din cameră sau

cel puțin încearcă să facă asta. Pe măsură ce nivelul lichiorului din sticle scade, discuțiile se încing. Idris aude vorbindu-se germană și franceză în loc de greacă. Mai bea o votcă și continuă cu o bere calduță. Într-unul din grupuri, își face curaj să strecoare o glumă în farsi de-ale Mullahului Omar, pe care o auzise în California. Dar gluma nu se traduce bine în engleză, așa că nu prinde. Nu are succes. Merge mai încolo și ascultă o discuție despre o tavernă irlandeză care este pe cale să se deschidă la Kabul. Toată lumea e de acord cu faptul că nu va rezista.

Se plimbă prin cameră, cu berea caldă în mână. Nu s-a simțit niciodată atât de relaxat la astfel de adunări. Încearcă să-și ocupe timpul cu observarea decorului. Sunt postere cu cei doi Buddha de la Bamian, cu un joc Buzkași²⁰, un poster înfățișând un port dintr-o insulă grecească numită Tinos. Nu a auzit niciodată de Tinos. Descoperă în hol o fotografie înrămată, alb-negru, puțin neclară, ca și cum ar fi fost făcută cu un aparat improvizat. Înfățișează o față cu părul lung și negru, care stătea cu spatele la obiectiv. Fata era pe plajă, așezată pe o stâncă, cu fața la mare. Colțul din stânga jos al fotografiei pare să fi ars.

La cină se servește pulpă de miel cu rozmarin împănată cu căței de usturoi, salată cu brânză de capră și paste cu sos pesto. Idris își pune niște salată și ajunge într-un colț al camerei unde gustă din ea. Îl surprinde pe Timur așezat lângă două olandeze tinere și atrăgătoare. În centrul atenției, se gândește Idris. Încep să râdă și una dintre femei îi atinge genunchiul lui Timur.

Idris își ia vinul și iese pe verandă, unde se așază pe o bancă de lemn. E întuneric și veranda este luminată doar de niște becuri care atârnă din tavan. De acolo poate vedea numai conturul unor încăperi de la capătul îndepărtat al grădinii și, undeva în partea dreaptă a grădinii, o mașină – mare, lungă, veche – probabil americană, după formă. Un model din anii '40 sau poate de la începutul anilor '50 – Idris nu distinge prea bine – și, în afară de asta, nu a fost niciodată

²⁰ Joc practicat călare în Asia Centrală, asemănător jocului de polo, numai că, în loc de minge, se folosește o carcasă de capră fără cap. În Afganistan este sport național.

îneebunit după mașini. E sigur că Timur ar ști. Ar spune pe dinafară modelul, anul, dimensiunea motorului, toate opțiunile. Se pare că mașina are toate cauciucurile dezumflate. Un câine din cartier începe să latre sacadat. Înăuntru, cineva pune un CD al lui Leonard Cohen.

„Quiet and Sensitive.”

Amra stă lângă el, iar gheața din paharul ei scoate un clinchet. Este desculță.

— Vărul tău, Cowboy-ul, e sufletul petrecerii.

— Nu mă surprinde.

— Arată foarte bine. E cumva căsătorit?

— Are și trei copii.

— Păcat. Mă port cum trebuie, atunci.

— Sunt sigur că ar fi dezamăgit să audă asta.

— Am regulile mele, spune ea. Tu nu prea îl ai la inimă.

Idris îi spune, cu sinceritate, că Timur îi era ca un frate.

— Dar te-a făcut să te simți prost.

E adevărat. Timur l-a făcut să se simtă prost. S-a comportat ca un american-afgan absolut hidos, crede Idris. Trece ca fulgerul prin orașul afectat de război, ca și cum aparține acestui loc, îi bate pe localnici pe spate cu blândețe numindu-i *frate, soră, unchi*, face un spectacol din înmânarea unor bani cerșetorilor din ceea ce el numește *bocceluța cu bacșiș*, glumește cu bătrânele, numindu-le *mamă*, convingându-le să-și spună povestea în fața camerei, arătându-se amărât, pretinzând că este unul dintre ei, că a fost tot timpul aici, că nu fusese niciodată la sală la Gold's la San Jose și nu ridicase greutate, lucrându-și mușchii pectorali și abdominali, în timp ce acești oameni erau bombardati, uciși, violați. E ipocrit și dezgustător! Și ceea ce îl surprinde pe Idris este că nimeni nu pare să-și dea seama că joacă teatru.

— Nu e adevărat ce ți-a zis, spune Idris. Am venit aici să revendicăm casa care le-a aparținut taților noștri. Asta e tot. Și nimic altceva.

Amrei îi scapă un chicot.

— Bineînțeles că știu. Crezi că m-am lăsat păcălită? Am făcut afaceri cu militariști și cu talibani în această țară. Am văzut de toate. Nimic nu mă poate șoca. Nimic. Nimeni nu mă poate prosti.

— Îmi imaginez că e adevărat.

— Tu ești sincer, spune ea. Cel puțin ești sincer.

— Cred doar că noi ar trebui să-i respectăm pe acești oameni pentru că au trecut prin ce au trecut. Prin „noi” înțeleg oameni ca Timur și ca mine. Cei mai norocoși, cei care nu au fost aici când aveau loc bombardamente violente. Nu suntem ca acești oameni. Nu ar trebui să pretindem că suntem. Nu avem *dreptul* la poveștile pe care acești oameni le pot spune... Bat câmpii.

— Bat câmpii?

— Nu are sens.

— Nu, înțeleg, spune ea. Vrei să spui că poveștile lor sunt un cadou pe care ți-l oferă.

— Un cadou. Da.

Mai iau o gură de vin. Vorbesc puțin, iar pentru Idris este prima conversație autentică de la sosirea la Kabul, fără batjocură subtilă, fără vagul reproș pe care l-a simțit din partea localnicilor, a demnitarilor din guvern și a celor din agențiile umanitare. O întrebă ce lucrează și ea îi spune că a fost activă în Kosovo alături de ONU, în Rwanda după genocid, în Columbia și în Burundi. În Cambodgia a lucrat cu prostituate minore. E de un an la Kabul, e a treia slujbă, de data asta alături de un mic ONG, lucrează la spital și luna conduce o clinică mobilă. S-a căsătorit de două ori, a divorțat de tot atâtea ori și nu are copii. Lui Idris îi e greu să-i ghicească vârsta, deși probabil este mai tânără decât arată. În spatele dinților ce se îngălbenesc și a pungilor de oboseală de sub ochi, întrezărește o licărire plăpândă a frumuseții, o sexualitate brutală. În patru-cinci ani, crede Idris, se va duce și asta.

Apoi ea îi spune:

— Vrei să știi ce s-a întâmplat cu Roshî?

— Nu trebuie să-mi spui, răspunde el.

— Crezi că sunt beată?

— Ești?

— Puțin, spune ea. Dar tu ești un tip cinstit.

Îl bate ușor pe umăr, în joacă.

— Mă întrebi din motive bine întemeiate. Pentru alți afgani ca tine, afgani din Vest, este – cum se spune? – ca și cum te-ai uita în

curtea vecinului.

— Curioși.

— Da.

— Ca pornografia.

— Dar poate că tu ești un tip de treabă.

— Dacă îmi spui, adaugă el, o să o iau drept un cadou.

Așa că îi spune.

Roshi locuia cu părinții ei, două surori și fratele ei bebeluș într-un sat dintre Kabul și Bagram, aflat la o treime distanță de primul. Cu o lună înainte, într-o vineri, a venit în vizită unchiul ei, fratele mai mare al tatălui ei. De aproape un an, tatăl lui Roshi și unchiul ei se certau pe proprietatea unde locuia Roshi cu familia ei, proprietate despre care unchiul susținea că îi aparține de drept, fiind cel mai mare dintre frați, dar tatăl lui i-o dăduse celui mai mic și mai iubit dintre ei. Cu toate acestea, în ziua în care a venit totul era bine.

— Declara că vrea să termine cu cearta.

Mama lui Roshi se pregătise, tăiasse doi pui, gătise o oală mare de orez cu stafide și cumpărase rodii proaspete de la piață. La sosirea unchiului, acesta și tatăl lui Roshi s-au sărutat și s-au îmbrățișat. Tatăl lui Roshi l-a îmbrățișat cu așa o forță, încât l-a ridicat de pe covor. Mama lui Roshi plângea ușurată. Familia s-a așezat la masă. Toată lumea a mâncat a doua și a treia porție. Toți și-au luat apoi câte o rodie. După aceea au băut ceai verde și s-au delectat cu niște caramelle mici. Apoi unchiul s-a scuzat să meargă la toaletă.

Când s-a întors, avea un topor în mână.

— Din ăla pentru tăiat copaci, spune Amra.

Primul a fost tatăl lui Roshi.

— Roshi mi-a spus că tatăl ei nici măcar nu a știut ce se întâmplă. Nu a văzut nimic.

O singură lovitură la gât, din spate. Aproape l-a decapitat. A urmat mama lui Roshi. Aceasta și-a văzut mama încercând să se lupte, dar, după mai multe lovituri în față și în piept, a fost redusă la tăcere. Copiii alergau și țipau. Unchiul i-a fugărit. Roshi a văzut cum una dintre surori a fugit spre coridor, dar unchiul a apucat-o de păr și a trântit-o la pământ. Cealaltă soră a reușit să iasă totuși din cameră. Unchiul a urmărit-o și pe ea, Roshi l-a auzit cum lovea cu picioarele

în ușa dormitorului, apoi au urmat țipetele și, în final, liniștea.

— Așa că Roshi s-a hotărât să fugă cu frățiorul ei. Au ieșit din casă, s-au repezit la ușa din față, numai că aceasta era încuiată. Unchiul era cel care o încuiase, bineînțeles. Au alergat în curte, cuprinși de panică și disperare, uitând poate că nu era nicio poartă, nicio porțiță de scăpare, iar zidurile erau prea înalte ca să se fi putut cățara pe ele. Când unchiul a ieșit din casă și a venit după ei, Roshi l-a văzut pe frățiorul ei, care avea cinci ani, aruncându-se în *tandoor*, unde doar cu o oră înainte mama lor copsese pâine. Roshi îl auzea țipând în flăcări când s-a împiedicat și a căzut. S-a întors pe spate exact cât să vadă cerul albastru și toporul căzând. Apoi nimic.

Amra se oprește. Înăuntru, Leonard Cohen interpretează live melodia „Who By Fire”.

Chiar dacă ar fi putut vorbi, ceea ce nu putea momentan, Idris nu ar fi știut ce să spună. Ar fi fost în stare să spună ceva, să-și exprime vreo revoltă neputincioasă, dacă ar fi fost vorba de vreo acțiune a talibanilor sau de Al-Qaida, sau de vreun comandant mujahedin megaloman. Dar pentru asta nu se poate arunca vina pe Hekmatyar²¹, sau pe Mullahul Omar, sau pe Bin Laden, sau pe Bush și Războiul împotriva terorismului. Motivul insignifiant, absolut banal din spatele masacrului, îl face cumva mai teribil și mult mai deprimant. Îi vin în minte cuvintele *fără sens*, dar Idris nu le acceptă. Așa spune lumea mereu. *Un act de violență fără sens. O crimă fără sens*. De parcă ai putea să comiți rațional o crimă și în același timp să fi și înțelept.

Se gândește la fată, la Roshi, pe care o văzuse la spital, ghemuită lângă zid, cu degetele de la picioare pline de noduri și având o privire inocentă. Își amintește de crăpătura din vârful capului ei și de lichidul care se scurgea de acolo, unde formase un fel de gâlmă.

— Ți-a spus chiar ea povestea? întrebă el într-un final.

Amra dă greoi din cap.

— Își amintește limpede. Orice detaliu. Poate să-ți dea orice detaliu. Îmi doresc să uite, pentru că are prea multe coșmaruri.

— Și frățiorul ei, ce s-a întâmplat cu el?

²¹ Mujahedin afgan.

— Prea multe arsuri.

— Și unchiul?

Amra dă din umeri.

— Se spune că trebuie să ai grijă, zice ea. În meseria mea, se spune că trebuie să ai grijă, să fii profesionist. Nu e o idee bună să te atașezi de cineva. Dar între mine și Roshi...

Muzica se oprește brusc. Altă pană de curent. Pentru câteva clipe, totul zace în întuneric, în afară de lumina lunii. Idris îi aude pe cei din casă plângându-se. Se aprind repede torțe cu halogen.

— Lupt pentru ea, spune Amra.

Nu și-a ridicat deloc ochii.

— Nu mă opresc.

În ziua următoare, Timur călătorește cu germanii în orașul Istalif, cunoscut pentru oalele sale din lut.

— Ar trebui să vii și tu.

— O să stau și-o să citesc, spune Idris.

— Poți să citești și în San Jose, frate.

— Am nevoie de odihnă. S-ar putea să fi băut prea mult azi-noapte.

După ce germanii trec să-l ia pe Timur, Idris rămâne în pat o vreme, uitându-se la un poster șters de pe perete cu o reclamă din anii '60, care înfățișa patru turiste blonde zâmbind, plimbându-se de-a lungul Lacului Band-e-Amir, o relicvă a copilăriei petrecute la Kabul, înainte de începerea războiului, înainte de decădere. Face o plimbare scurtă înainte de prânz, apoi mănâncă kebab la un restaurant mic. Îi e greu să ia masa în tihnă cu toți tinerii aceia cu fețe murdare care apar la geam și se holbează la el. E copleșitor! Idris admite că Timur se pricepe mai bine decât el la acest lucru. Timur face un joc din acest lucru. Ca un sergent de instrucție, fluieră, îi așază pe copiii cerșetori la coadă și scoate repede câteva bancnote din bocceluța cu bacșiș. În timp ce le dă bancnotele, una câte una, își lovește tocurile pantofilor unul de altul și salută. Copiilor le place asta. Îl salută și ei. Îl strigă Kaka. Uneori i se urcă pe picioare.

După prânz, Idris oprește un taxi și cere să fie dus la spital.

— Dar opriți mai întâi la bazar, spune el.

Merge pe holul spitalului cu cutia în brațe, trece pe lângă pereții mângăliți de graffiti, pe lângă camerele cu folii de plastic în loc de ușă, pe lângă un bătrân cu un ochi bandajat și desculț, târându-și picioarele, pe lângă pacienții care zac în camere unde este înăbușitor de cald și lipsesc becurile. Se simte peste tot un miros de acru de la transpirație. La capătul coridorului, se oprește în fața draperiei înainte să o dea la o parte. Își simte inima bătând cu putere când o vede pe fată stând pe marginea patului. Amra stă în genunchi în fața ei și o spală pe dinți.

Mai este un bărbat care stă pe partea cealaltă a patului, slab, ars de soare, cu o barbă neîngrijită și cu o claie de păr negru în cap. Când Idris intră în cameră, bărbatul se ridică repede, își duce mâna la piept și face o plecăciune în fața lui. Idris e impresionat de cât de ușor îl recunosc localnicii drept un afgan occidentalizat și cum banii și puterea îi acordă un privilegiu nejustificat în acest oraș. Bărbatul îi spune lui Idris că este unchiul lui Roshî, din partea mamei.

— Te-ai întors, spune Amra, lăsând periuța într-un bol cu apă.

— Sper că e în regulă.

— De ce n-ar fi? spune ea.

Idris își drege glasul.

— *Salaam, Roshî.*

Fata se uită la Amra, așteptând permisiunea ei ca să răspundă. Vocea ei se aude într-o doară ca o șoaptă pițigăiată.

— *Salaam.*

— Ți-am adus un cadou.

Idris pune cutia jos și o deschide. Ochii lui Roshî se luminează la vederea televizorului mic și a unui videorecorder. Idris îi arată cele patru filme pe care le-a cumpărat. La magazin aveau foarte multe filme indiene și câteva de acțiune și de arte marțiale cu Jet Li, Jean-Claude Van Damme, toate producțiile lui Steven Seagal. Dar a reușit să găsească *E.T.*, *Babe*, *Toy Story* și *The Iron Giant*. Se uitase la toate împreună cu băieții lui, acasă.

Amra o întreabă pe Roshî în farsi la ce film vrea să se uite. Roshî alege *The Iron Giant*.

— O să-ți placă, o asigură Idris.

Îi e greu să se uite direct în ochii fetei. Privirea îi tot fuge la dezordinea din capul ei, la grămada strălucitoare de țesut cerebral, la rețeaua de vene și capilare în zigzag.

Nu există prize la capătul acestui coridor, așa că durează ceva până când Amra găsește un prelungitor, dar, când Idris bagă ștecherul în priză și apare imaginea, Roshî e toată numai un zâmbet. În zâmbetul ei, Idris descoperă cât de puțin a cunoscut el lumea până la treizeci și cinci de ani, descoperă sălbăticia, cruzimea și brutalitatea fără margini.

Când Amra se scuză și pleacă să vadă alți pacienți, Idris se așază pe un scaun lângă patul lui Roshî și se uită cu ea la film. Unchiul este o prezență tăcută și enigmatică. La jumătatea filmului se întrerupe curentul. Roshî începe să plângă, iar unchiul, care stătea pe scaun, se apleacă spre ea și o apucă brutal de mână. Îi șoptește scurt câteva cuvinte în paștună, limbă pe care Idris nu o vorbește. Roshî tresare și încearcă să se tragă deoparte. Idris se uită la mânuța ei prinsă între degetele cu articulații albe ale unchiului.

Idris își ia haina pe el.

— Mă întorc mâine, Roshî, și ne uităm la alt film dacă vrei. Vrei să facem așa?

Roshî se ghemuiește sub cearșafuri. Idris se uită la unchiul ei și își imaginează ce i-ar face Timur acestui om – Timur, care, spre deosebire de el, nu poate rezista emoțiilor ușoare. *Lasă-mă zece minute singur cu el*, ar spune acesta.

Unchiul îl urmează afară. Pe scări, îl surprinde pe Idris spunându-i:

— Eu sunt adevărata victimă aici, Sahib.

Trebuie să fi văzut expresia de pe fața lui Idris, pentru că s-a corectat și a spus:

— Bineînțeles că ea este victima. Dar vreau să spun că și eu sunt o victimă. Tu înțelegi, bineînțeles, că ești afgan. Dar străinii ăștia nu înțeleg.

— Trebuie să plec, încercă să se sustragă Idris.

— Sunt un *mazdoor*, un simplu muncitor. Câștig un dolar sau doi într-o zi bună, Sahib. Și am și cinci copii. Unul dintre ei e orb. Și acum asta. Oftează. Mă gândesc câteodată – să mă ierte Domnul – îmi spun că poate Allah ar fi trebuit să o lase pe Roshî să... ei bine,

înțelegi tu. S-ar putea să fi fost mai bine. Pentru că te întreb, Sahib, ce băiat o să se însoare cu ea acum? Nu o să-și găsească niciodată un soț. Și atunci cine o să aibă grijă de ea? Eu o să trebuiască să fac asta. O să fiu nevoit să fac asta toată viața.

Idris se simte încolțit. Își scoate portofelul.

— Orice poți să economisești, Sahib. Nu pentru mine, bineînțeles. Pentru Roshi.

Idris îi pune în mână câteva bancnote. Unchiul clipește și își ridică ochii de la bani. Începe să spună: *Două...* apoi își ține gura închisă de teamă ca Idris să nu creadă că a făcut o greșală.

— Cumpără-i niște pantofi buni, îl îndeamnă Idris, coborând scările.

— Allah să te binecuvânteze, Sahib, strigă unchiul din spate. Ești un om bun. Ești un om tare cumsecade.

Idris vine în vizită și a doua, și a treia zi. În curând devine o rutină, stă în fiecare zi lângă Roshi. Ajunge să-i cunoască după nume pe infirmieri, pe cei care lucrează la parter, pe îngrijitor, pe paznicii subnutriți și obosiți de la porțile spitalului. Își ține vizitele cât se poate de secrete. În convorbirile pe care le are peste ocean cu Nahil nu a menționat nimic de Roshi. Nici lui Timur nu-i spune unde pleacă, de ce nu îl însoțește într-o excursie la Paghman sau la o întâlnire cu un oficial al Ministerului de Interne. Dar Timur află oricum.

— Bravo ție, spune el. Faci ceva bun.

Face o pauză înainte să adauge:

— Ai grijă, totuși.

— Vrei să spui să nu mă mai duc în vizită.

— Plecăm într-o săptămână, frate. Sunt sigur că nu vrei să se atașeze prea mult de tine.

Idris dă din cap. Se întreabă dacă Timur nu este cumva puțin gelos pe relația lui cu Roshi, poate și plin de resentimente că el, Idris, i-a furat o ocazie formidabilă de a face pe eroul. Timur, apărând cu încetinitorul din clădirea unde este înăbușitor de cald, ținând în brațe un copil mic. Mulțimea explodând în ovații. Idris e hotărât să nu-l lase pe Timur să defileze astfel cu Roshi.

Totuși, Timur are dreptate. Într-o săptămână vor pleca acasă, iar Roshi a început să-l strige Kaka Idris. Dacă ajunge târziu, o găsește agitată. O ia de mijloc și un val de ușurare îi inundă fața. Vizitele lui sunt ceea ce așteaptă cel mai mult, îi spusese ea. Uneori îi strânge mâna în mânuțele ei și se uită împreună la un film. Când e departe de ea, se gândește adesea la părul de un galben șters de pe brațele ei, la ochii ei mici și căprui, la picioarele drăgălașe, la obrazii rotunzi, la felul în care își ține bărbia în mâini, în timp ce el îi citește una dintre cărțile de copii pe care le-a luat de la o librărie de lângă liceul francez. De câteva ori chiar și-a imaginat cum ar fi dacă ar lua-o în SUA, cum s-ar înțelege cu băieții lui de acasă, Zabi și Lemar. În ultimul an, el și Nahil se gândiseră la posibilitatea de a avea un al treilea copil.

— Și acum? întrebă Amra cu o zi înaintea plecării lui planificate.

Mai devreme în acea zi, Roshi îi dăduse lui Idris un desen făcut în creion pe o hârtie de la spital: erau două siluete din bețe care se uitau la un televizor. El a arătat spre cea cu părul lung:

Asta ești tu?

Și asta ești tu, Kaka Idris.

Aveai părul lung? Înainte?

Sora mea mi-l pieptăna în fiecare noapte. Știa cum să-l pieptene, așa că nu mă durea.

Trebuie să fi fost o soră bună. Când va crește la loc, poți să-l piepteni.

Cred că mi-ar plăcea. Nu pleca, Kaka! Nu mă lăsa!

— E o fată dulce, îi spune el Amrei.

Și chiar e. E bine crescută și umilă. Se gândește cu o urmă de vină la Zabi și Lemar aflați în San Jose, care nu-și suportă de mult timp numele afgane, care se transformă rapid în niște mici tirani, în copiii americani obraznici și pretențioși pe care el și Nahil au jurat că nu-i vor avea niciodată.

— E o supraviețuitoare, spune Amra.

— Da.

Amra se sprijină de zid. Doi infirmieri trec în grabă pe lângă ei, împingând o targă. Pe ea stă întins un băiat care are capul înfășurat într-un bandaj îmbibat în sânge și niște răni deschise pe coapse.

— Alți afgani din America sau Europa, spune Amra, vin și îi fac

poze. O filmează. Îi fac promisiuni. Apoi merg acasă și le arată familiilor lor. Ca și cum ar fi un animal de la zoo. Le dau voie pentru că mă gândesc că poate o vor ajuta. Dar uită. Nu mai aud niciodată de ei. Așa că te întreb din nou, și acum?

— Operația de care are nevoie? spune el. Vreau să o fac posibilă.

Ea se uită la el cu ezitare.

— Avem o secție de neurochirurgie în spitalul unde lucrez eu. O să vorbesc cu șeful meu. O să facem toate aranjamentele necesare ca să vină în California și să facă operația.

— Da, dar banii?

— O să obținem fonduri. În cel mai rău caz, voi plăti eu.

— Din portofel.

El râde.

— Se spune „din buzunar”, dar, da.

— Trebuie să obținem permisiunea unchiului.

— Dacă își mai face apariția.

Nu-l mai văzuse nimeni și nu mai auzise nimeni de el din ziua în care Idris îi dăduse cele două sute de dolari.

Amra îi zâmbește. Idris nu mai făcuse așa ceva până acum. Era ceva încurajator, amețitor, euforic chiar în modul în care își luase acest angajament, fără să se gândească prea mult. Se simte plin de energie. Aproape că i se taie răsuflarea. Spre uimirea sa, îl mâncau ochii care i se umeziseră.

— *Hvala*, spune ea. Mulțumesc.

Se ridică pe vârful picioarelor și îl sărută pe obraz.

— M-am culcat cu una dintre olandeze, spune Timur.

— De la petrecere?

Idris, cu capul lipit de fereastră, se ridică. Admira de unde era platourile netede ale Munților Hindu Kush, de culoare maronie.

— Cu bruneta. M-am încărcat pe jumătate cu energie și am făcut dragoste până la chemarea la rugăciunea de dimineață.

— Iisuse! O să te maturizezi vreodată? spune Idris, enervat că Timur l-a împovărat din nou, atunci când a aflat de comportamentul lui oribil, de infidelitatea și de maimuțările grotești ale vărului său.

Timur zâmbește cu aroganță.

— Amintește-ți, vere, ce se întâmplă la Kabul...

— Te rog să nu continui fraza asta.

Timur râde.

Undeva în spatele avionului se dă o petrecere. Cineva cântă în paștună, iar altul bate într-o farfurie Styrofoam ca într-o *tamboura*.

— Nu-mi vine să cred că am dat peste bătrânu' Nabi, murmură Timur. Iisuse!

Idris își scoate somniferul pe care îl păstrase în buzunarul de la piept și îl înghite fără apă.

— Așa că mă întorc luna viitoare, spune Timur, punându-și mâinile în sân și închizând ochii. Probabil voi mai face câteva drumuri după aceea, dar ar trebui să fie bine.

— Ai încredere în tipul ăsta Farooq?

— Ba bine că nu. De-aia mă întorc.

Farooq este avocatul pe care l-a angajat Timur. Specialitatea lui e să-i ajute pe afganii care au trăit în exil să-și revendice proprietățile lăsate la Kabul. Timur vorbește întruna despre hârtiile pe care le va înregistra Farooq, despre judecătorul care, speră el, va prezida și va conduce dezbaterile, un văr de-al doilea al soției lui Farooq. Idris își sprijină din nou capul de geam, așteptând ca pastila să-și facă efectul.

— Idris? îl strigă Timur încet.

— Da.

— Foarte trist ce am văzut acolo, nu?

Ești șocat rău, frate!

— Da, spune Idris.

În scurt timp, Idris începe să audă un bâzâit în cap și i se încețoșează vederea. În timp ce simte cum se cufundă în somn, se gândește la momentul despărțirii de Roshî, când îi ținea degetele, spunându-i că se vor vedea curând, iar ea suspina ușor, aproape în tăcere, la pieptul lui.

În timp ce se îndrepta spre casă, de la Aeroportul Internațional din San Francisco, Idris își amintește cu nostalgie traficul haotic de la Kabul. I se părea ciudat să-și conducă acum Lexus-ul pe benzile îngrijite, fără gropi, ale autostrăzii 101, care ducea spre sud, cu toate indicatoarele întotdeauna utile, cu toată lumea asta de pe șosea atât

de politicoasă și de corectă, care semnaliza și acorda prioritate. Zâmbește când își aduce aminte de toți șoferii de taxi adolescenți și extrem de tupești, cărora el și Timur le încredințaseră viața lor la Kabul.

De pe scaunul din dreapta, Nahil pune tot felul de întrebări. Era Kabulul sigur? Cum era mâncarea? S-a îmbolnăvit? I s-a făcut rău de la vreun aliment? A făcut poze și a filmat tot ce a putut? El își dă toată silința să fie cât mai exact. Îi descrie școlile de pe care căzuse tencuiala, intrușii care locuiau ilegal în clădiri fără acoperiș, cerșetorii, noroiul, întreruperea continuă a curentului electric, dar e ca și cum ar descrie muzica. Nu poate să le aducă la viață. Detaliile vii și captivante despre Kabul – sala pentru culturism în mijlocul molozului, de exemplu, un afiș cu Schwarzenegger lipit de geam. Astfel de detalii îi scapă acum, iar descrierile lui sună generic, insipid, ca o poveste banală de la știri.

Pe bancheta din spate a mașinii, băieții îi fac pe plac, ascultându-l un timp, sau cel puțin pretinzând că o fac. Idris simte că sunt plictisiți. Apoi Zabi, care are zece ani, îi cere lui Nahil să dea drumul la un film. Lemar, care este cu doi ani mai mare, se străduiește să-l mai asculte un timp pe tatăl lor, dar Idris aude curând zgomotul unei mașini de curse din DS Nintendo.

— Ce se întâmplă cu voi, băieți? îi ceartă Nahil. Tatăl vostru tocmai s-a întors de la Kabul. Nu sunteți curioși? Nu aveți nicio întrebare?

— E în regulă, spune Idris. Lasă-i!

Dar *este* supărat pe lipsa lor de interes, pe ignoranța crasă față de loteria genetică ce le-a acordat dreptul la niște vieți privilegiate. Simte o ruptură bruscă între el și familia sa, chiar și cu Nahil, ale cărei întrebări se învârt mai mult în jurul restaurantelor și a lipsei instalațiilor tehnico-sanitare de interior. Se uită la ei într-un mod acuzator, așa cum trebuie să se fi uitat și localnicii din Kabul la el când a ajuns pentru prima dată acolo.

— Mi-e foarte foame, spune el.

— Ce ți-ar plăcea? întreabă Nahil. Sushi, mâncare italiană? S-a deschis un magazin de delicatese lângă Oakridge.

— Hai să luăm mâncare afgană, propune el.

Merg la Abe's Kabob House, în partea de est a orașului San Jose, lângă vechea piața de vechituri Berryessa. Proprietarul, Abdullah, este un bărbat cu părul cărunt, trecut de șaizeci de ani, cu o mustață în furculiță și cu mâini puternice. Este unul dintre pacienții lui Idris, la fel ca și soția lui. Abdullah le face cu mâna din spatele casei de marcat când Idris și familia sa intră în restaurant. Abe's Kabob House este o mică afacere de familie. Are numai opt mese – acoperite adesea cu fețe de masă din mușama – meniuri plastifiate, postere cu Afganistan pe pereți, un automat vechi de sifon și un „vânzător” în colț. Abdullah îi întâmpină pe oaspeți, se ocupă de casa de marcat și face curățenie. Soția sa, Sultana, e în spate. Ea este cea responsabilă cu „magia”. Idris o vede acum în bucătărie, aplecată, cu părul strâns sub o bonetă din plasă, cu ochii mici din cauza aburului. Ea și Abdullah s-au căsătorit în Pakistan, la sfârșitul anilor '70, după ce comuniștii puseseră stăpânire pe țara lor, îi povestiseră ei lui Idris. Li s-a acordat azil în SUA în 1982, în anul în care s-a născut fiica lor, Pari.

Ea e cea care le ia comanda acum. Pari este prietenoasă și politicoasă, are pielea deschisă la culoare ca a mamei sale și aceeași strălucire de forță emoțională în ochi. Are un corp ciudat de disproporționat, este subțire și delicată în partea de sus, dar cântărește mult sub talie, are șolduri mari, coapse groase și glezne la fel. Poartă acum una dintre obișnuitele ei fuste largi.

Idris și Nahil comandă miel cu orez brun și *bolani*. Băieții se hotărăsc pentru *chapli kabobs*, cel mai apropiat fel de mâncare de hamburger, pe care îl pot găsi în meniu. În timp ce așteaptă mâncarea, Zabi îi spune lui Idris că echipa lui de fotbal a ajuns în finală. El joacă pe partea dreaptă. Meciul este duminică. Lemar îi spune că are un recital la chitară sâmbătă.

— Ce interpretezi? întrebă Idris domol, începând să simtă disconfortul produs de diferența de fus orar.

— „Paint It Black”.

— Foarte tare!

— Nu sunt sigură că ai repetat îndeajuns, intervine Nahil, muștrându-l prudentă.

Lemar lasă să-i cadă șervețelul de hârtie pe care îl rulse.

— Mamă! Pe bune! Nu vezi prin ce trec în fiecare zi? Am atâtea de

făcut!

Pe la jumătatea mesei, Abdullah vine să-i salute, ștergându-și mâinile pe șorțul legat în jurul taliei. Îi întreabă dacă le place mâncarea și dacă îi mai poate servi cu ceva.

Idris îi spune că el și Timur tocmai s-au întors din Kabul.

— Ce are de gând Timur jan? întreabă Abdullah.

— Ca de obicei, nimic bun.

Abdullah râde. Idris știe cât de apropiat este Abdullah de Timur.

— Cum merge afacerea cu *kabob*?

Abdullah oftează.

— Domnule Bashiri, dacă o să vreau să blestem vreodată pe cineva, voi spune „să-ți dea Domnul un restaurant”.

Preț de câteva clipe toată lumea râde.

Mai târziu, când părăsesc restaurantul și se urcă în mașină, Lemar întreabă:

— Tati, le dă tuturor mâncare pe gratis?

— Bineînțeles că nu, spune Idris.

— Atunci ție de ce nu-ți cere bani?

— Pentru că suntem afgani și pentru că sunt doctorul lui, îl lămurește Idris, ceea ce era parțial adevărat.

Motivul cel mai important este, bănuiește el, faptul că este vărul lui Timur, iar Timur i-a împrumutat bani cu ani în urmă lui Abdullah ca să deschidă restaurantul.

Acasă, Idris este surprins inițial să vadă covoarele strânse în sufragerie și în holul de la intrare, cuie și plăci de lemn pe scări. Apoi își amintește că reamenajau casa, înlocuind covoarele cu lemn de esență tare – scânduri mari de cireș într-o nuanță pe care furnizorul de pardoseală o numise *arămie*. Ușile dulapului din bucătărie fuseseră date cu șmirghel, iar în locul cuptorului cu microunde nu mai era nimic. Nahil îi spune că luna lucrează doar o jumătate de zi ca să se poată întâlni dimineața cu cei care aveau să pună pardoseala și cu Jason.

— Jason?

Apoi își amintește, Jason Speer, tipul cu home cinema.

— Vine să ia măsurători. Ne-a obținut deja subwoofer-ul și proiectorul la discount. Va trimite trei băieți care să se apuce de lucru

miercuri.

Idris dă din cap. Home cinema-ul fusese ideea lui, ceva ce își dorise dintotdeauna. Dar acum îl pune în încurcătură. Se simte deconectat de la tot, de Jason Speer, de dulapurile noi și de podeaua arămie, de adidașii cu talpă înaltă de o sută șaiszeci de dolari ai copiilor, de cuvertura cu ciucuri din camera sa, de energia cu care el și Nahil au căutat să realizeze toate aceste lucruri. Fructele ambiției sale îl lovesc acum frivole. Nu fac decât să-i amintească de brutala deosebire dintre viața lui și ceea ce a găsit la Kabul.

— Ce s-a întâmplat, iubitele?

— Diferența de fus orar, spune Idris. Trebuie să trag un pui de somn.

Sâmbătă reușește să asculte tot recitalul la chitară, iar duminică vede mare parte din meciul de fotbal al lui Zabi. În timpul celei de-a doua reprize se furișează în parcare și doarme o jumătate de oră. Spre ușurarea lui, Zabi nu observă nimic. Duminică seara vin câțiva dintre vecini la cină. Își dau din mână în mână fotografiile din călătoria lui Idris și se uită politicoși la filmarea de o oră de la Kabul pe care Nahil, împotriva voinței lui Idris, insistă ca ei să o vadă.

La masă îl întreabă pe Idris cum a fost în excursie și cum vede situația din Afganistan. Sorbind din mojito, le răspunde scurt.

— Nu pot să-mi imaginez cum e acolo, spune Cynthia.

Cynthia este instructor de pilates la sala de sport unde Nahil face exerciții.

— Kabul înseamnă... Idris caută cuvântul potrivit. O mie de tragedii pe metru pătrat.

— Trebuie să fi avut un adevărat șoc cultural ducându-te acolo.

— Da, așa a fost.

Idris nu spune că adevăratul șoc cultural a fost să se întoarcă.

În cele din urmă, ajung să discute despre violarea corespondenței care se petrecuse recent în cartier.

Stând în pat în acea noapte, Idris spune:

— Crezi că trebuie să avem toate astea?

— „Toate astea?” se miră Nahil.

El o vede în oglindă, spălându-se pe dinți deasupra chiuvetei.

— Toate astea. Toate lucrurile astea.

— Nu, nu avem *nevoie* de ele, dacă la asta te referi, spune ea.

Scuipă în chiuvetă și face gargară.

— Nu crezi că toate astea sunt prea multe?

— Am muncit din greu, Idris. Îți aduci aminte de examenele de admitere la medicină și la drept, toți anii de studiu, de anii de rezidențiat? Nimeni nu ne-a *dat* nimic. Nu trebuie să ne cerem iertare pentru nimic.

— Cu banii pe care i-am dat pe sistemul home cinema am fi putut construi o școală în Afganistan.

Ea vine în dormitor și se așază pe pat ca să-și scoată lentilele de contact. Are cel mai frumos profil. Îi place cum fruntea ei abia coboară unde începe nasul, îi plac pomeții ei puternici și gâtul subțire.

— Atunci fă-le pe amândouă, spune ea, întorcându-se spre el, clipind repede ca să-și rețină picăturile. Nu văd de ce nu ai putea.

Cu câțiva ani în urmă, Idris descoperise că Nahil îl susținea financiar pe un băiat columbian pe nume Miguel. Nu-i spusese nimic despre el și, pentru că ea era cea care se ocupa de scrisori și de bani, Idris nu știuse ani de-a rândul asta, până într-o zi când a văzut-o citind o scrisoare de la Miguel. Scrisoarea fusese tradusă din spaniolă de o călugăriță. Era și o fotografie cu un băiat înalt, musculos, lângă o colibă din paie, jucându-se cu o minge de fotbal, iar în spatele lui doar niște vaci cam costelive și niște dealuri verzi. Nahil începuse să-l susțină pe Miguel când începuse să studieze dreptul. De unsprezece ani, cecurile lui Nahil s-au intersectat în liniște cu fotografiile lui Miguel și cu scrisorile lui de mulțumire, traduse de călugăriță.

Își dă jos inelele.

— Deci, despre ce e vorba? Te simți vinovat că ai supraviețuit?

— Văd lucrurile puțin diferit acum, asta-i tot.

— Bine. Pune-le în practică, atunci. Dar nu te mai gânde atât la ele.

Disconfortul creat de diferența de fus orar nu-l lăsa să doarmă în noaptea aceea. Citește puțin, se duce la parter și se uită la o parte din filmul *West Wing*, difuzat în reluare acum, apoi ajunge în fața calculatorului, în camera de oaspeți pe care Nahil a transformat-o în birou. Găsește un e-mail de la Amra. Aceasta speră că a ajuns în siguranță acasă și că familia lui este bine. A plouat „cu furie” la Kabul,

scrie ea, iar pe străzi intri în noroi până la glezne. Ploaia a adus cu ea inundații și vreo două sute de familii au trebuit evacuate cu elicopterul din Shomali, la nord de Kabul. Securitatea e pe poziții, deoarece Kabulul susține războiul lui Bush în Irak și așteaptă represalii din partea Al-Qaida. Ultimul ei rând este: *ai vorbit deja cu șeful tău?*

Sub e-mail-ul Amrei este adăugat un paragraf din partea lui Roshi, pe care Amra l-a transcris. Sună în felul următor:

Salaam, Kaka Idris,

Inshallah, ai ajuns cu bine în America. Sunt sigură că familia ta e foarte fericită să te vadă. În fiecare zi mă gândesc la tine. În fiecare zi mă uit la filmele pe care mi le-ai cumpărat. Îmi plac toate. Sunt tristă că nu ești aici să ne uităm împreună la ele. Mă simt bine și Amra jan are foarte mare grijă de mine. Te rog să-i spui familiei tale Salaam din partea mea. Inshallah, ne vom vedea curând în California.

*Cu respect,
Roshana*

Îi răspunde Amrei, îi mulțumește și îi scrie că-i pare rău să audă de inundații. Speră că ploaia se va domoli. Îi spune că va vorbi săptămâna aceasta cu șeful lui despre Roshi. Sub aceste rânduri scrie:

Salaam, Roshi jan,

Mulțumesc mult pentru mesajul tău drăguț. Am fost foarte fericit să aud de tine. Și eu mă gândesc mult la tine. I-am povestit familiei mele totul despre tine și sunt toți nerăbdători să te întâlnească, mai ales fiii mei, Zabi jan și Lemar jan, care mă tot întreabă de tine. De-abia așteptăm să ajungi aici. Cu dragoste,

Kaka Idris

Iese de pe internet și merge la culcare.

Luni, când intră în birou, este întâmpinat de o groază de mesaje pe telefon. Cereri de rețete medicale se revarsă dintr-un coș, așteptând aprobarea lor. Are peste o sută și zeci de e-mail-uri pe care trebuie să le citească, iar căsuța vocală este plină. Își studiază cu atenție programul pe calculator și este înspăimântat să vadă că orarul său este supraîncărcat toată săptămâna – cu *pile*, așa cum spun medicii.

Și, mai rău de atât, o va vedea în această după-amiază pe temuta doamnă Rasmussen, o prezență într-adevăr neplăcută, care se confruntă de ani de zile cu tot felul de simptome, care mai de care mai ciudate, ce nu răspund la niciun tratament. Îl apucă transpirațiile la gândul că trebuie să facă față dependenței ei agresive de mersul la doctor. Și mai este și un mesaj vocal de la șefa sa, Joan Schaeffer, care îi spune că un pacient pe care îl diagnosticase cu pneumonie chiar înainte de a pleca la Kabul a suferit, de fapt, o insuficiență cardiacă congestivă. Cazul va fi folosit săptămâna viitoare pentru Peer Review, o conferință video pe care o urmărește tot personalul și în timpul căreia se prezintă greșeli ale unor medici, care rămân anonimi, pentru a se învăța din ele. Anonimitatea nu merge prea departe, Idris știe asta. Cel puțin jumătate dintre persoanele din cameră vor ști cine este vinovatul.

Simte cum îl apucă o durere de cap.

În acea dimineață rămâne teribil de în urmă cu programul. Un astmatic intră fără programare, având nevoie urgent de tratament și de o monitorizare îndeaproape a fluxului de vârf și a saturației de oxigen. Un director de vârstă mijlocie, pe care Idris l-a văzut ultima dată cu trei ani în urmă, intră cu un infarct miocardic anterior care evoluează. Idris ia prânzul cu o jumătate de oră întârziere. În sala de conferințe unde mănâncă toți medicii, mușcă hărțuit din sendvișul uscat de curcan, încercând să-i prindă din urmă cu notițele. Răspunde la aceleași întrebări venite acum din partea colegilor. Te simțai în siguranță în Kabul? Ce cred afganii de acolo despre prezența americanilor? Le dă replici lapidare, scurte, cu gândul la doamna Rasmussen, la mesajele vocale la care trebuie să răspundă, cererile pe care trebuie să le aprobe, la cele trei pile din orarul său din acea după-amiază, la viitoarea conferință Peer Review, la muncitorii de acasă care taie cu fierăstrăul, dau găuri și bat cuie. Când vorbește despre Afganistan – și e surprins să vadă cât de repede și imperceptibil s-a petrecut asta – simte dintr-o dată că discută despre un film văzut recent, care te umple de emoție, dar ale cărui efecte încep să pălească.

Săptămâna aceasta se dovedește una dintre cele mai grele din cariera sa. Deși a intenționat să vorbească cu Joan Schaeffer despre

Roshi, nu a găsit timp. Toată săptămâna este într-o dispoziție proastă. Petrece puțin timp cu băieții acasă, se enervează cu muncitorii care ba intră, ba ies din casă și cu tot zgomotul. Încă nu și-a revenit la normal cu somnul. Mai primește două e-mail-uri de la Amra cu ultimele informații de la Kabul. Rabia Balkhi, spitalul pentru femei, s-a redeschis. Guvernul Karzai va permite rețelelor de televiziune să transmită programe, provocându-i pe conservatorii islamiști care s-au opus. Într-un post-scriptum de la sfârșitul celui deal doilea e-mail, ea scrie că Roshi a devenit mai retrasă de când a plecat el și îl întreabă din nou dacă a vorbit cu șefa lui. Se ridică din fața tastaturii. Se întoarce mai târziu, rușinat de cât de mult l-au iritat cuvintele Amrei, de cât de tentat a fost, pentru o clipă, să-i răspundă cu majuscule:

O SĂ VORBESC. LA TIMPUL POTRIVIT.

— Sper că a fost OK pentru tine.

Joan Schaeffer stă în spatele biroului, cu mâinile în poală. E o femeie de o energie extraordinară, cu o față rotundă și cu un păr alb și aspru. Se uită la el peste ochelarii mici de citit, așezați pe nas.

— Înțelegi că nu a fost vorba de vreun atac împotriva ta?

— Da, bineînțeles, spune Idris. Înțeleg.

— Și nu te simți prost. I se putea întâmpla oricărui dintre noi. Insuficiență cardiacă congestivă și pneumonie pe bază de radiografie, uneori e cam greu de spus.

— Mulțumesc, Joan.

Se ridică să plece, dar se oprește la ușă.

— A! E ceva ce voiam să discut cu tine.

— Sigur. Sigur. Ia loc.

Se așază din nou. Îi spune de Roshi, îi descrie rana, lipsa de resurse de la Spitalul Wazir Akbar Khan. Îi spune despre promisiunea pe care i-a făcut-o Amrei și lui Roshi. Spunându-o cu voce tare, se simte apăsător de acest angajament într-un fel în care nu se simțise la Kabul, când stătuse în hol cu Amra și ea l-a sărutat pe obraz. E tulburat să vadă că simte un fel de remușcare.

— Doamne, Idris, spune Joan, clătinând din cap, ești de laudat. Dar cât de înspăimântător! Biata copilă! Nu pot să-mi imaginez!

— Știi, spune el.

O întrebă dacă grupul ar fi dispus să acopere operația.

— Sau *operațiile*. Am sentimentul că are nevoie de mai mult de una.

Joan oftează.

— Mi-aș dori. Dar, sincer, mă îndoiesc că cei din consiliul de administrație vor aproba asta, Idris. Mă îndoiesc foarte tare. Știi că am fost pe roșu în ultimii cinci ani. Și ar mai fi și problemele legale, foarte complicate.

Ea așteaptă, și poate e pregătită, ca el să conteste asta, dar nu o face.

— Înțeleg, spune el.

— Ar trebui să găsești o organizație umanitară care face lucruri de genul acesta, nu? Ți-ar lua ceva timp, dar...

— O să mă interesez. Mulțumesc, Joan.

Se ridică din nou, surprins că se simte mai eliberat, aproape ușurat de răspunsul ei.

Mai trece încă o lună până la instalarea home cinema-ului acasă, dar e o minune. Din tavan se proiectează o imagine intensă, iar mișcărilor pe ecranul cu diagonală de 259 de centimetri sunt izbitor de realiste. Sistemul surround cu 7.1 canale, egalizatorul grafic și atenuatorul de bas pe care le-au pus în cele patru colțuri ale camerei au făcut minuni pentru acustică. Se uită la *Pirații din Caraibe*, băieții sunt absolut încântați de tehnologie, stând unul în stânga, celălalt în dreapta lui, mâncând din coșul cu floricele de porumb din poala lui. Adorm înaintea de scena prelungită de bătaie de la final.

— Îi duc în pat, îi spune Idris lui Nahil.

Îl ridică pe unul, apoi pe celălalt. Băieții sunt în creștere, corpurile lor slabe se alungesc cu o viteză alarmantă. Îi învelește pe fiecare și devine conștient de suferința care îl pândește în ceea ce îi privește pe băieți. Într-un an, cel mult doi, el va fi înlocuit. Băieții se vor îndrăgosti de alte lucruri, de alți oameni, se vor simți stânjeniți de el și de Nahil. Idris se gândește cu dor la vremurile în care erau mici și neajutorați și atât de dependenți de el. Își amintește cât de înspăimântat era Zabi în copilărie de gurile de canal, ocolindu-le cât

de mult putea, cu stângăcie. Odată, când se uitau la un film vechi, Lemar l-a întrebat pe Idris dacă apucase filmele alb-negru. Amintirea îl face să zâmbească. Îi sărută pe obraji.

Stă în spate, în întuneric, uitându-se la Lemar care doarme. Își dă seama acum că îi judecase în grabă și pe nedrept pe băieții săi. Și se judecase aspru și pe sine. Nu este un criminal. Tot ceea ce îi aparține a câștigat cinsti. În anii '90, pe când jumătate din tipii pe care îi știa stăteau prin cluburi și vânau femei, el era îngropat în studiu, târându-se pe holurile spitalului la ora două dimineața, renunțând la timpul liber, la confort, la somn. Îi dăruise medicinei zece ani din viață. Și-a plătit datoriile. De ce să se simtă prost? E familia lui. E viața lui.

În ultima lună, Roshi a devenit ceva abstract pentru Idris, ca un personaj dintr-o piesă de teatru. Legătura dintre ei a devenit mai slabă, aproape s-a răcit Intimitatea surprinzătoare pe care a descoperit-o în acel spital a dispărut între timp. Experiența trăită la spitalul din Kabul nu mai avea putere asupra lui. Își dă seama că acolo fusese cuprins de o hotărâre puternică, de ceea ce s-a dovedit de fapt o iluzie, un miraj. Căzuse sub influența unui fel de drog. Acum simte distanța dintre el și față ca fiind enormă. Infinită, insurmontabilă, iar promisiunea față de ea, o greșeală nesăbuită, o interpretare eronată a propriilor sale puteri, a voinței și a caracterului său. Ceva care cel mai bine ar trebui să fie dat uitării. Dar nu este în stare. Pur și simplu. În ultimele două săptămâni a primit încă trei e-mail-uri de la Amra. L-a citit pe primul și nu a răspuns. Iar pe următoarele două le-a șters fără ca măcar să le mai deschisă.

Vreo douăsprezece-treisprezece persoane stau la coadă în librărie. Coada se întinde de la scena improvizată, până la standul cu reviste. O femeie înaltă, cu fața lată, le dă câte un post-it celor care așteaptă, ca să-și scrie numele și vreun mesaj personal ce va apărea ca dedicație în carte. O vânzătoare care stătea lângă autoare îi ajută pe oameni să dea repede la pagina de titlu.

Idris este aproape de ele și ține un exemplar în mână. Femeia din fața lui, de vreo cincizeci și ceva de ani, blondă cu părul scurt, se întoarce spre el și îl întreabă:

— Ați citit-o?

— Nu, spune el.

— O să o citim pentru clubul de carte de luna viitoare. E rândul meu să aleg.

— Aha!

Se încruntă și-și duce mâna la piept.

— Sper ca oamenii să o citească. E o poveste atât de înduioșătoare! Te inspiră. Pun pariu că o să se facă un film după ea.

E adevărat ce i-a spus. Nu a citit cartea și se îndoiește că o va citi vreodată. Nu crede că are dispoziția necesară să se revadă în paginile ei. Dar ceilalți vor citi. Și când o vor face, el va fi expus. Oamenii vor ști. Nahil, băieții, colegii. Îi vine greață când se gândește la asta.

Deschide din nou cartea, trece repede de mulțumiri, de biografia coautorului, care este, de fapt, adevăratul scriitor. Se uită din nou la fotografia de pe copertă. Nici urmă de rană. Dacă a rămas cu o cicatrice, ceea ce trebuie să se fi întâmplat, părul ei negru, lung și ondulat o ascunde. Roshî poartă o bluză cu mărgelile mici aurii, un pandantiv Allah și niște cercei mici și rotunzi din lapislazuli. Se sprijină de un pom, uitându-se fix la aparat și zâmbește. El se gândește la siluetele din niște simplii linii pe care ea i le desenase. *Nu pleca! Nu mă lăsa, Kaka!* Nu găsește în această tânără nici măcar o urmă din făptura mică și timidă pe care o găsisese cu șase ani în urmă în spatele unei perdele.

Idris se uită la pagina cu dedicații.

Celor doi îngeri din viața mea: mamei mele Amra și lui Kaka Timur. Sunteți salvatorii mei. Vă datorez totul.

Oamenii înaintează. Femeia cu părul blond și scurt are acum cartea semnată. Se dă într-o parte, iar Idris, cu inima bătându-i, face un pas înainte. Roshî își ridică privirea. Poartă un șal afgan peste o bluză cu mâneci lungi de culoarea doivleacului și cercei mici ovali din argint. Ochii ei sunt mai negri decât își amintește el, iar corpul ei emană feminitate. Se uită la el fără să clipească și, deși niciun semn de pe fața ei nu-i dă de înțeles că l-a recunoscut, iar zâmbetul ei pare unul politic, este ceva în expresia feței femeii ce o face să pară distrată și distantă, jucăușă, șireată, greu de pus în încurcătură. Îl intimidează și, dintr-o dată, toate cuvintele pe care le compusese – chiar și scrise, repetate în minte până a ajuns în fața ei – au dispărut.

Nu poate să se adune să spună ceva. Poate doar să stea acolo, uitându-se ca un prost.

Vânzătoarea își drege glasul.

— Domnule, dacă îmi dați cartea, deschid la pagina de titlu și Roshi vă va da un autograf.

Cartea. Idris își coboară privirea și o vede, o ține strâns în mâini. Nu a venit ca să obțină o semnătură, bineînțeles. Ar fi enervant – grotesc de enervant – după tot ce s-a întâmplat. Totuși, se vede înmânând cartea vânzătoarei care o deschide imediat la pagina corectă, ca o expertă, iar mâna lui Roshi mângălește ceva sub titlu. Mai are doar câteva secunde în care poate să spună ceva, nu că l-ar scuza câtuși de puțin în fața ei, ci pentru că el crede că îi datorează asta. Dar când vânzătoarea îi dă cartea înapoi, nu poate rosti niciun cuvânt. Își dorește acum măcar o fărâmă din curajul lui Timur. Se uită din nou la Roshi. Fata se uită deja lung la următoarea persoană care așteaptă la rând.

— Sunt... începe el.

— Trebuie să plecați acum, domnule, spune vânzătoarea.

Idris se îndepărtează cu capul plecat.

A lăsat mașina în fața magazinului unde era foarte multă lume. Drumul până la ea i se pare cel mai lung din viața lui. Deschide portiera și se oprește înainte să urce. Cu mâinile încă tremurânde deschide din nou cartea. Mângălitura nu este o semnătură. I-a scris două propoziții în engleză.

Închide cartea, apoi ochii. Presupune că ar trebui să se simtă ușurat. Dar o parte din el își dorește altceva. Poate că dacă s-ar fi strâmbat la el, dacă i-ar fi spus ceva infantil, plină de aversiune și ură! O izbucnire de ranchiună! Poate că ar fi fost mai bine. În loc de asta, o respingere decentă, diplomatică. Și însemnarea asta. *Nu-ți face griji. Nu ești în ea.* Un act de bunătate. Poate, mai exact, un act de caritate. Ar trebui să se simtă ușurat. Dar doare. Simte aceste cuvinte ca pe izbitura unui topor în cap.

În apropiere este o bancă sub un ulm. Se îndreaptă spre ea și lasă cartea acolo. Se întoarce la mașină și se așază la volan. Durează câteva minute până prinde curaj să întoarcă cheia în contact și să plece.

Capitolul 6

Februarie, 1974

Nota Editorului,
Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 5

Dragi cititori,

Acum cinci ani, când am început edițiile noastre trimestriale în care apăreau interviuri cu poeți mai puțin cunoscuți, nu am putut anticipa cât de populare vor deveni. Mulți dintre voi au cerut mai multe și, într-adevăr, scrisorile voastre entuziaste au făcut ca aceste ediții să devină o tradiție anuală aici, în *Parallaxe*. Profilurile au devenit favoritele scriitorilor din staff. Articolele au dus la descoperirea sau redescoperirea unor poeți de valoare și la o apreciere târzie a operei lor.

Este trist, dar deasupra ediției curente plutește o umbră. Artistul acestei ediții este Nila Wahdati, o poetă afgană interviuată de Étienne Boustouler iarna trecută în orașul Courbevoie de lângă Paris. Doamna Wahdati – suntem siguri că veți fi de acord – i-a oferit domnului Boustouler unul dintre cele mai revelatoare și uimitor de sincere interviuri pe care le-am publicat vreodată. Am aflat cu mare tristețe de moartea ei prematură, la scurt timp după acest interviu. Comunitatea de poeți îi va duce dorul. A lăsat în urmă o fiică.

E stranie sincronizarea. Ușa liftului se deschide cu zgomot, exact în momentul în care se aude telefonul sunând. Pari îl aude, pentru că vine din apartamentul lui Julien, care este la capătul coridorului îngust, slab luminat și, prin urmare, cel mai aproape de lift. Știe intuitiv cine sună. După expresia de pe fața lui Julien, și el știe.

Julien, care s-a urcat deja în lift, îi spune:

— Lasă-l să sune.

În spatele lui se află o femeie rezervată, cu fața roșie, care a coborât de mai sus. Se uită firoasă la Pari, nerăbdătoare. Julien o

numește *La chèvre*, din cauza firelor de păr ca de capră de pe barba ei.

El spune:

— Să mergem, Pari. Am întârziat deja.

Făcuse rezervări pentru ora șapte la un restaurant nou din arondismentul 16, care stârnise vâlvă pentru *poulet braisé, sole cardinale* și ficatul de vițel cu oțet din vin de Xeres. Se întâlnește cu Christian și Aurélie, prieteni vechi pe care Julien și-i făcuse la universitate – pe când era student, nu profesor. Stabiliseră să se întâlnească la șase și jumătate pentru aperitive și e deja șase și un sfert. Trebuie să mai meargă până la stația de metrou, apoi până la Muette și încă șase blocuri până la restaurant.

Telefonul continuă să sune.

Femeia pe care Julien o numește capră tușește.

Julien spune, cu mai multă fermitate de data aceasta:

— Pari?

— E probabil Maman, spune ea.

— Da, îmi dau seama.

În mod irațional, Pari se gândește că Maman – cu talentul ei nemărginit pentru dramă – a ales să o sune chiar în acest moment, ca să o pună să facă exact această alegere: să intre în lift cu Julien sau să-i răspundă la telefon.

— Ar putea fi important, spune ea.

Julien oftează.

În timp ce ușa liftului se închide în spatele lui, se sprijină de peretele coridorului. Își bagă mâinile adânc în buzunarele pardesiului, părând să arate, pentru un moment, ca un personaj dintr-un *policier* al lui Melville.

— Termin într-un minut, spune Pari.

Julien îi aruncă o privire sceptică.

Apartamentul lui Julien e mic. Șase pași rapizi și a traversat deja holul, a trecut prin bucătărie și s-a așezat pe marginea patului, întinzându-se după telefonul de pe singura noptieră pentru care au avut spațiu. Priveliștea este totuși impresionantă. Acum plouă, dar într-o zi senină poate să se uite pe fereastra dinspre est și să vadă destul de mult din arondismentele 19 și 20.

— *Oui, allô?* spune ea în receptor.

În aparat, vocea unui bărbat.

— *Bonsoir*. Domnișoara Pari Wahdati?

— Cine mă caută?

— Sunteți fiica doamnei Nila Wahdati?

— Da.

— Sunt doctorul Delaunay. Vă sun în legătură cu mama dumneavoastră.

Pari închide ochii. Înainte să fie cuprinsă de frica obișnuită, simte un sentiment de vină. A mai primit astfel de apeluri până acum, prea multe la număr, când era adolescentă, fără doar și poate, dar chiar și înainte – odată, în clasa a cincea, era în timpul unei lucrări la geografie când profesorul a fost nevoit să o întrerupă, să iasă cu ea pe hol și să-i explice cu o voce liniștită ce s-a întâmplat. Aceste apeluri îi sunt familiare lui Pari, dar repetarea lor nu a dus la indiferență. La fiecare apel se gândește, *De data asta, asta e momentul*, și mereu închide și se grăbește la Maman. În câteva cuvinte, Julien îi spusese lui Pari că, dacă nu mai răspunde și nu îi mai acordă atâta atenție, poate nu vor mai exista nici atâtea insistențe.

— A avut un accident, spune doctorul Delaunay.

Pari stă lângă fereastră și ascultă explicațiile lui. Răsuțește firul telefonului pe deget și îl desface în timp ce acesta îi povestește despre venirea mamei sale la spital, tăietura de pe frunte, suturi, injecția preventivă cu tetanos, curățarea cu apă oxigenată, antibiotice, bandaje. Pari își amintește de o zi în care, la vârsta de zece ani, ajunsese acasă de la școală și găsisse pe masa din bucătărie douăzeci și doi de franci și un bilet scris de mână. *Am plecat în Alsacia cu Marc. Îți aduci aminte de el. Mă întorc în vreo două zile. Să fii cuminte. (Să nu stai până seara târziu!) Te iubesc. Maman.* Pari stătuse tremurând în bucătărie, cu ochii plini de lacrimi, spunându-și că două zile nu era chiar atât de rău, nu era chiar atât de mult.

Doctorul îi pune o întrebare.

— Poftim?

— Întrebam dacă veniți să o luați acasă, domnișoară. Rana nu e gravă, înțelegeți, dar probabil că ar fi mai bine să nu se ducă acasă singură. Sau îi putem chema un taxi.

— Nu. Nu e nevoie. Ar trebui să ajung cam într-o jumătate de oră.

Stă pe pat. Julien sigur se va supăra, se va simți probabil prost în prezența lui Christian și a lui Aurélie, ale căror opinii par să conteze foarte mult pentru el. Pari nu vrea să iasă pe coridor și să dea piept cu Julien. Nu vrea nici să meargă la Courbevoie, dar nici să o vadă pe mama ei. Mai degrabă s-ar întinde și ar asculta cum vântul aruncă stropi de ploaie pe geam până ar adormi.

Își aprinde o țigară, iar când Julien intră în cameră și o întreabă din spate: „Nu vii, nu-i așa?”, ea nu îi răspunde.

EXTRAS DIN „AFGHAN SONGBIRD”,
UN INTERVIU CU NILA WAHDATI,
DE ÉTIENNE BOUSTOULER,

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 33

EB: Să înțeleg că sunteți, de fapt, jumătate afgană, jumătate franțuzoaică?

NW: Mama a fost franțuzoaică, da. Din Paris.

EB: Dar pe tatăl dumneavoastră l-a întâlnit la Kabul. V-ați născut acolo.

NW: Da, s-au întâlnit acolo în 1927. La un dineu la Palatul Regal. Mama îl însoțea pe tatăl ei – bunicul meu – care fusese trimis la Kabul pentru a-l sfătui pe regele Amanullah în legătură cu reformele lui. Ați auzit de el, de regele Amanullah?

Stăm în sufrageria apartamentului mic al Nilei Wahdati, la etajul trei al unei clădiri rezidențiale din orașul Courbevoie, la nord-vest de Paris. Camera este mică, slab luminată și sărăcăcios mobilată: o canapea cu tapițerie galbenă ca șofranul, o măsuță de cafea și două rafturi înalte. Stă cu spatele la fereastra pe care a deschis-o ca să iasă fumul de la țigările pe care le aprinde încontinuu.

Nila Wahdati spune că are patruzeci și patru de ani. Este o femeie extraordinar de atrăgătoare, poate că a trecut de floarea vârstei, dar, totuși, nu se află prea departe. Pomeți înalți regali, pielea fină, talia subțire. Are niște ochi inteligenți și cocheti, o privire pătrunzătoare care te face să te simți respectat, testat, fermecat și, în același timp, să simți că se joacă cu tine. Rămân

încă, presupun, o armă redevabilă de seducție. E dată doar cu ruj, a depășit puțin conturul într-o parte. Și-a băgat o bandană deasupra sprâncenelor și poartă o bluză de un mov pal peste blugi și pantofi fără șosete. Deși este abia unsprezece dimineața, își toarnă niște vin dintr-o sticlă de Chardonnay care nu a fost pusă la rece. Mi-a oferit cordial un pahar, dar am refuzat-o.

NW: A fost cel mai bun rege pe care ei l-au avut vreodată.

Remarca ei mi se pare interesantă prin pronumele ales.

EB: „Ei”? Nu te consideri afgană?

NW: Să spunem că am divorțat de jumătatea mea supărătoare.

EB: M-ați făcut curios.

NW: Dacă ar fi reușit, mă refer la regele Amanullah, e posibil să vă fi răspuns altfel la întrebare.

O rog să-mi explice.

NW: Vedeți dumneavoastră, s-a trezit într-o dimineață regele, și și-a prezentat planul de reconstrucție a țării – gesticulând și adresându-se pe un ton autoritar – unei națiuni noi și mai luminate. Gata! a spus el. Să renunțăm la vâl, în primul rând. Imaginați-vă, domnule Boustouler, o femeie arestată în Afganistan pentru că poartă *burqa*²²! Când soția sa, regina Soraya, a apărut cu nerușinare în public? *Oh là là!* Plămâni mullahilor s-au umplut cu destul aer cu care ar fi putut zbura nu un *Hindenburg*, ci o mie. Și fără poligamie, a spus el! Asta, înțelegeți, într-o țară în care regii au mii de concubine și nu se uită niciodată la majoritatea copiilor pe care i-au făcut de plăcere. De acum înainte, a declarat el, niciun bărbat nu te mai poate forța să te măriți. Gata cu plătitul miresei și cu măritișul de mici. Și încă ceva: o să mergeți toate la școală.

EB: Era un vizionar, atunci.

NW: Sau un prost. Întotdeauna mi s-a părut riscant de subțire linia dintre ele.

EB: Ce s-a întâmplat cu el?

²² Veșmânt purtat de femei în majoritatea țărilor islamice, care le acoperă întreg corpul.

NW: Răspunsul este pe cât de supărător, pe atât de predictibil, domnule Boustouler. Jihadul, bineînțeles. I-au declarat Jihad, mullahii și șefii triburilor. Imaginați-vă o mie de pumni îndreptați spre cer! Regele a făcut pământul să se miște, vedeți, dar a fost înconjurat de un ocean de fanatici și știți foarte bine ce se întâmplă când fundul oceanului se cutremură, domnule Boustouler. O armată de rebeli cu barbă s-au năpustit asupra sărmanului rege și i-au provocat moartea, în timp ce el se zbătea neputincios în mâinile lor, l-au târât în India, apoi în Italia și în final în Elveția, unde a reușit să iasă din mizerie și a murit bătrân și deziluzionat, în exil.

EB: Și țara în care ai mers apoi? Să înțeleg că nu ți s-a potrivit.

NW: Și invers e la fel de adevărat.

EB: De aceea te-ai mutat în Franța în 1955.

NW: M-am mutat în Franța pentru că am vrut să-mi salvez fiica de un anumit stil de viață.

EB: Despre ce stil de viață e vorba?

NW: Nu am vrut să o văd devenind, împotriva voinței și firii ei, una dintre acele femei triste, harnice, care sunt crescute într-o robie tăcută, toată viața, fiindu-le mereu frică să arate, să spună sau să facă vreun lucru greșit. Femei care sunt admirate de câteva semene de-ale lor din Occident – aici în Franța, de exemplu – transformate în eroine pentru viețile lor dure. Dar sunt admirate de la distanță tocmai de cele care nu ar putea suporta să se pună măcar o zi în pielea lor. Femei care își văd dorințele înăbușite și visele abandonate, și totuși – și asta e cel mai rău, domnule Boustouler – dacă le întâlnești, zâmbesc și pretind că nu le este frică de nimic. Ca și cum ar duce o viață de invidiat. Dar te uiți mai bine la ele și le vezi privirea neajutorată, disperarea și cum totul contrazice buna dispoziție pe care o afișează. E complet patetic, domnule Boustouler. Nu am vrut asta pentru fiica mea.

EB: Să înțeleg că ea își dă seama de toate astea.

Își mai aprinde o țigară.

NW: Ei bine, copiii nu sunt niciodată tot ceea ce ai sperat,

domnule Boustouler.

În camera de la urgență, o asistentă irascibilă îi dă indicații lui Pari să aștepte la biroul de înregistrare, lângă o etajeră mobilă plină cu clipboard-uri și tabele. Pari este surprinsă să vadă oameni care își petrec de bunăvoie tinerețea, pregătindu-se pentru o profesie care îi aduce într-un astfel de loc. Nu poate să-i înțeleagă deloc. Îi este silă și teamă de spitale. Urăște să-i vadă pe oameni într-o stare jalnică, să simtă mirosul greu, să audă zgomotul târgilor, să vadă holurile cu picturile șterse și nenumăratele pagini din dosarul medical de deasupra capului.

Doctorul Delaunay se dovedește a fi mai tânăr decât a crezut Pari. Are nasul subțire, gura mică și părul blond în bucle mici. O conduce afară din camera de gardă, prin ușa dublă, în holul principal.

— Când mama dumneavoastră a ajuns aici, spune el pe un ton confidențial, era complet beată... Nu pareți surprinsă.

— Nu sunt.

— Și nici câteva dintre asistente nu au fost. Spun că are niște datorii la noi. Eu sunt nou aici, așa că, bineînțeles, nu am avut plăcerea să o cunosc până acum.

— Cât de rău a fost?

— A fost foarte încăpățânată, spune el. Și, aș spune, mai degrabă teatrală.

Își zâmbesc cu subînțeles.

— O să fie bine?

— Da, în scurt timp, spune doctorul Delaunay. Dar trebuie să vă recomand, și subliniez asta, să reducă din consumul de alcool. A avut noroc de data asta, dar cine știe, data viitoare...

Pari dă din cap.

— Unde e?

El o conduce din nou în camera de la gardă și apoi după un colț.

— Patul trei. Vin imediat cu instrucțiunile de externare.

Pari îi mulțumește și se îndreaptă spre patul mamei sale.

— *Salut, Maman.*

Maman îi zâmbește obosită. Are părul ciufulit și în picioare șosete desperecheate. I-au bandajat fruntea și un lichid incolor curge pe un

tub legat la brațul stâng. Poartă un halat de spital pe dos, care nici nu e legat bine. Halatul s-a desfăcut puțin în față și Pari vede ceva din linia verticală groasă, închisă la culoare, vechea cicatrice de la cezariană. O întrebase cu câțiva ani înainte de ce nu are semnul orizontal obișnuit și Maman i-a explicat că doctorii i-au dat la timpul acela un motiv tehnic pe care nu și-l mai amintește. *Ce e important, a spus ea, e că te-au scos afară.*

— Ți-am stricat seara, murmură Maman.

— Accidentele se întâmplă. Am venit să te duc acasă.

— Aș putea dormi o săptămână.

Ochii aproape că i se închid, dar continuă să vorbească domol și fără vlagă.

— Stăteam și mă uitam la televizor. Mi s-a făcut foame. M-am dus la bucătărie să iau niște pâine cu marmeladă. Am alunecat. Nu știi cum sau pe ce, dar m-am lovit cu capul de mânerul de la ușa cuptorului. Cred că mi-am pierdut cunoștința pentru un minut sau două. Stai jos, Pari. Nu te văd bine.

Pari se așază.

— Doctorul a spus că ai băut.

Maman își deschide un ochi pe jumătate. Are de-a face des cu doctorii, dar nu-i suferă deloc.

— Băiatul acela? A spus el asta? *Le petit salaud*. Ce știe el? Respirația lui încă mai miroase a lapte.

— Tot timpul glumești! De fiecare dată când aduc vorba despre asta.

— Sunt obosită, Pari. Poți să-mi faci morală cu altă ocazie. Oricum, nu te întrece nimeni la asta!

Acum chiar adoarme. Sforăie, deloc plăcut, cum i se întâmplă mereu după beție.

Pari stă pe taburetul de la marginea patului, așteptându-l pe doctorul Delaunay, imaginându-și-l pe Julien la o masă slab luminată, cu meniul în mână, explicându-le lui Christian și lui Aurélie despre criză, pe deasupra cupelor înalte de Bordeaux. S-a oferit să o însoțească la spital, dar doar de fațadă. Era o simplă formalitate. Oricum ar fi fost o idee proastă să vină. Dacă doctorul Delaunay era de părere că a văzut ceva teatral înainte... Totuși, chiar dacă n-ar fi

putut să vină cu ea, Pari și-ar fi dorit ca el să nu se fi dus fără ea la cină. E încă puțin mirată că a mers. Ar fi putut să le explice lui Christian și lui Aurélie. Ar fi putut să aleagă o altă seară, să schimbe rezervarea. Dar Julien se dusese. Nu era pur și simplu din neatenție. Nu. Era ceva răutăcios în mutarea asta, ceva intenționat, ceva care rănea. Pari știa de ceva timp că el are abilitatea asta. Se întreba mai nou dacă îi și plăcea chestia asta.

Într-o cameră de gardă cam ca aceasta îl întâlnește Maman pe Julien. Se întâmpla cu zece ani în urmă, în 1963, când Pari avea paisprezece ani. El venise cu un coleg care avea o migrenă. Maman o adusese pe Pari, ea era pacienta pe atunci, întrucât își luxase rău glezna la ora de gimnastică de la școală. Stătea întinsă pe o targă când Julien și-a adus un scaun în cameră și a început o conversație cu Maman. Pari nu-și mai amintește acum ce și-au spus. Dar și-l amintește pe Julien spunând:

— Paris ca orașul?

Și pe Maman dând replica ei familiară:

— Nu, fără s. Înseamnă „zână” în farsi.

L-au întâlnit la cină într-o seară ploioasă din acea săptămână, la un restaurant mic de lângă bulevardul Saint-Germain. Maman făcuse un adevărat show înainte, în apartament, nehotărâtă cu ce să se îmbrace, alegând în cele din urmă o rochie de un albastru pastel, mulată, mănuși de seară și pantofi cu toc cui și cu vârf ascuțit. Chiar și așa, o întrebase pe Pari în lift:

— Nu sunt prea cochetă, nu? Ce părere ai?

Înainte de cină au fumat toți trei, iar Maman și Julien au băut bere din halbe mari și aburite. Au terminat primul rând, Julien a mai comandat unul, apoi a urmat și al treilea. Julien, îmbrăcat cu cămașă albă, cu cravată și o jachetă de seară în carouri, se comporta curtenitor, având manierele unui bărbat bine crescut. Zâmbea cu ușurință și râdea fără efort. Încărunțise puțin la tâmple, dar Pari nu observase în lumina slabă de la camera de gardă și estimase că el și Maman aveau cam aceeași vârstă. Era la curent cu evenimentele actuale și a vorbit mult timp despre opunerea lui De Gaulle în privința intrării Angliei în Piața Comună și, spre surprinderea lui Pari, aproape a reușit să facă subiectul interesant. Numai după ce l-a

întrebat Maman a mărturisit că începuse să predea economia la Sorbona.

— Profesor? E fascinant!

— O, abia la început, a spus el. Ar trebui să vii cândva. Te-ai vindeca imediat de subiectul ăsta.

— Poate voi veni.

Pari putea spune că Maman era deja puțin beată.

— Poate mă voi furișa într-o zi. Să te văd în acțiune.

— „Acțiune”? Nu uita, predau teorii economice, Nila. Dacă o să vii, o să afli că studenții mei mă consideră un neghiob.

— Ei bine, mă îndoiesc!

Și Pari se îndoia. Bănuia că destul de multe dintre studentele lui Julien voiau să se culce cu el. În timpul cinei a avut grijă să nu fie surprinsă uitându-se la el. Fața lui era desprinsă parcă din filmul *noir*, o față predestinată parcă să apară în alb și negru, tăiată de umbrele paralele ale storurilor venețiene, cu un fir de fum de țigară în jurul ei. O șuviță de păr reușise să-i cadă pe frunte, sub forma unei paranteze, foarte grațios – poate prea grațios. Dacă îi căzuse, de fapt, pur și simplu, nici nu se deranja să o aranjeze, observase Pari.

A întrebat-o pe Maman de librăria mică a cărei proprietară și șefă era. Se afla dincolo de Sena, de partea cealaltă a Podului Arcole.

— Ai cărți despre jazz?

— *Bah oui*, a spus Maman.

Afară ploaia se întetise, iar în restaurant era multă gălăgie și agitație. În timp ce chelnerul le servea bulete cu brânză și frigărui cu șuncă, Maman și Julien au discutat îndelung despre Bud Powell, Sonny Stitt, Dizzy Gillespie și favoritul lui Julien, Charlie Parker. Maman i-a spus lui Julien că îi plăcea mai mult stilul de pe Coasta de Vest al lui Chet Baker și Miles Davis. Ascultase „Kind of Blue”? Pari a fost surprinsă să afle că lui Maman îi plăcea jazz-ul *atât* de mult și că era atât de familiarizată cu atât de mulți muzicieni diferiți. A fost cuprinsă, nu pentru prima dată, de o admirație copilăroasă pentru Maman și de sentimentul tulburător că nu-și cunoaște propria mamă. Ceea ce nu a surprins-o a fost ușurința și desăvârșirea cu care Maman l-a sedus pe Julien. Era în elementul ei acolo. Nu a avut niciodată probleme în atragerea atenției bărbaților. Îi sufoca.

Pari o privea pe Maman cum murmura veselă, chicotind la glumele lui Julien, înclinându-și capul și răsucindu-și absentă pe un deget o buclă. Se minuna din nou de cât de tânără și de frumoasă era Maman – Maman care era cu doar douăzeci de ani mai în vârstă decât ea. Părul negru și lung, pieptul voluptuos, ochii neobișnuiți și fața luminoasă, cu trăsături clasice, regale, care-i intimida pe ceilalți. Pari se minuna în continuare de cât de puțin semăna ea cu Maman, cu ochii ei palizi și gravi, nasul lung, cu zâmbetul care-i dezvăluia strungăreață și cu sânii mici. Măcar dacă s-ar fi putut spune despre ea că este frumoasă. De fapt, era banală. În preajma mamei sale își amintea mereu că frumusețea ei era îmbrăcată în haine obișnuite. Din când în când, chiar Maman era cea care îi aducea aminte, deși acest lucru venea mereu ascuns într-un cal troian de complimente.

Ea spunea: *Ești norocoasă, Pari. Nu o să fii nevoită să te chinui atât pentru ca bărbații să te ia în serios. Or să-ți acorde atenție. Prea multă frumusețe strică. Râdea. O, ascultă-mă! Nu am spus că vorbesc din experiență. Bineînțeles că nu. E pur și simplu o observație.*

Vrei să spui că nu sunt frumoasă.

Spun că nu vrei să fii. În plus, ești drăguță și e destul de bine așa. Je t'assure, ma chérie. E chiar mai bine.

Pari se gândea că nu prea seamănă nici cu tatăl ei. Fusesse un om înalt, cu un chip serios, cu fruntea înaltă, bărbia îngustă și buzele subțiri. Pari păstra în camera ei câteva fotografii cu el din copilăria pe care o petrecuse în casa de la Kabul. Se îmbolnăvisese în 1955 – când Maman și ea se mutaseră la Paris – și a murit la scurt timp după aceea. Pari se uita uneori lung la fotografiile lui vechi, mai ales la una dintre ele, alb-negru, în care ea și tatăl ei stăteau în fața unei mașini americane vechi. Stătea sprijinit de aripă și o ținea în brațe, zâmbeau amândoi. Își amintea cum a stat o dată lângă el când picta girafe și maimuțe cu coada lungă pe ușa din față a dulapului ei. O lăsase să coloreze una dintre maimuțe, ținându-i pensula în mână și ghidând-o cu răbdare.

La vederea feței tatălui ei din acele fotografii, s-a trezit în ea o senzație veche, un sentiment pe care îl avusese dintotdeauna, din câte își amintește. Sentimentul că îi lipsește ceva, sau cineva, fundamental pentru existența ei. Uneori era vag, ca un mesaj trimis

pe drumuri secundare umbrite și la distanțe lungi, un semnal slab la un radio, izolat, ciripit. Alteori era atât de clară această absență, atât de intimă, încât îi tresărea inima. De exemplu, cu doi ani înainte, în Provence, când Pari văzuse un stejar uriaș la o fermă. Altădată în Grădinile Tuileries când zărise o mamă tânără împingându-l pe fiul ei într-un cărucior mic roșu. Pari nu a înțeles. A citit odată o poveste despre un turc de vârstă mijlocie care a intrat brusc într-o depresie profundă când fratele geamăn, de a cărui existență nu avea habar, a suferit un infarct ce i-a fost fatal, pe când se afla într-o excursie în pădurea amazoniană unde plouă mult și făcea canoe. Era cel mai apropiat sentiment de ceea ce simțea ea.

I-a vorbit odată lui Maman despre asta.

Ei bine, abia dacă e un mister, mon amour. Ți-e dor de tatăl tău. A plecat din viața ta. E normal să te simți așa. Bineînțeles că asta e. Vino încoace! Dă-i lui Maman un pupic.

Răspunsul mamei sale a fost rezonabil, dar nu a mulțumit-o. Pari credea într-adevăr că s-ar simți completă dacă tatăl ei ar fi încă în viață, dacă ar fi acolo cu ea. Dar își amintea că avusese același sentiment și pe când era mică, în casa imensă de la Kabul, unde locuia cu ambii părinți.

La scurt timp după ce au terminat de mâncat, Maman s-a scuzat ca să meargă până la baie, iar Pari a rămas câteva minute singură cu Julien. Au vorbit despre un film pe care Pari îl văzuse cu o săptămână înainte, în care Jeanne Moreau interpreta rolul unui cartofor, apoi au mai discutat despre școală și muzică. Pari vorbea, el se sprijinea cu coatele de masă și se înclina puțin spre ea, ascultând-o cu mult interes, zâmbind și încruntându-se, neluându-și ochii de la chipul fetei. Face show, își spusese Pari, se preface doar. Se pricepe la asta, face așa cu toate femeile, alesese să acționeze astfel sub impulsul momentului, să se joace puțin cu ea și să se amuze pe socoteala ei. Și totuși, sub privirea lui necruțătoare, simțea cum îi crește pulsul și i se strânge stomacul. S-a trezit vorbind pe un ton artificial sofisticat, ridicol, care nu semăna deloc cu felul în care vorbea în mod normal. Știa asta, dar nu se putea opri.

El i-a spus că a fost căsătorit cândva, o perioadă scurtă de timp.

— Serios?

— Acum câțiva ani. Când aveam treizeci de ani. Locuiam la Lyon pe vremea aceea.

Se căsătorise cu o femeie mai în vârstă. Căsnicia nu durase, fiindcă ea fusese foarte posesivă. Julien nu făcuse această dezvăluire mai devreme, atunci când era și Maman la masă.

— A fost o relație fizică, serios, a spus el. *C'était complètement sexuelle*. Voia să mă posed, și atât.

Se uita fix la ea când i-a spus asta și a afișat un zâmbet fin, cuceritor, în timp ce-i urmărea cu atenție reacția. Pari și-a aprins o țigară, pretinzând că nu o interesează, precum Bardot, ca și cum bărbații i-ar fi spus tot timpul astfel de lucruri. Dar, în adâncul sufletului, tremura. Știa că avusese loc un mic act de trădare la masă. Ceva cam greu de acceptat, care nu era total inofensiv, dar era palpitant, fără îndoială. Când Maman s-a întors, cu părul pieptănat și cu un strat proaspăt de ruj pe buze, momentul lor intim a luat sfârșit și, pentru câteva clipe, Maman i-a părut lui Pari o intrusă, ca apoi să fie imediat cuprinsă de remușcări.

L-a văzut din nou cam peste o săptămână. Era dimineață și se ducea în camera lui Maman cu cafea. L-a găsit stând pe marginea patului ei, aranjându-și ceasul la mână. Nu știuse că își petrecuse noaptea acolo. I-a zărit din hol, prin ușa crăpată. Stătea acolo, împietrită, cu cafeaua în mână, având senzația că a înghițit ceva otrăvitor și îl privea: avea pielea albă pe spate, abdomenul plat și un cearșaf șifonat aruncat neglijent pe el, acoperindu-i parțial nuditatea. Și-a fixat ceasul și s-a întins după o țigară de pe noptieră, a aprins-o și apoi și-a aruncat privirea întâmplător asupra ei, ca și cum ar fi știut că a fost mereu acolo. I-a zâmbit cu gura închisă. Apoi Maman a spus ceva de sub duș, iar Pari s-a întors brusc. A fost o minune că nu s-a opărit cu cafeaua.

Maman și Julien erau iubiți de vreo șase luni. Se duceau des la cinema, la muzee și la mici galerii de artă unde erau expuse lucrările unor pictori necunoscuți, cu nume străine, care se străduiau să devină cineva. Într-un weekend au mers pe plaja din Arcachon, lângă Bordeaux, și s-au întors cu fețele bronzate și cu o ladă de vin roșu. Julien o lua la evenimente din mediul universitar, iar Maman îl invita la lecturi ale scriitorilor la librărie. Pari s-a ținut după ei la început –

Julien îi ceruse asta, iar Maman părea să fie mulțumită – dar, în curând, a început să se scuze pentru a rămâne acasă. Nu se mai ducea, nu mai putea. Era insuportabil. Era prea obosită, spunea ea, sau nu se simțea bine. Se ducea acasă la prietena ei Collette ca să învețe, spunea altădată. Prietena ei din clasa a doua, Collette, părea firavă, dar era forțoasă, avea părul lung, fragil și nasul ca ciocul unei ciorii. Îi plăcea să șocheze oamenii și să spună lucruri nerușinate și scandaloase.

— Pun pariu că e dezamăgit, a spus Collette. Că nu ieși cu ei.

— Ei bine, dacă e, nu o spune.

— N-ar spune-o, nu? Ce ar crede mama ta?

— Despre ce? a întrebat Pari, deși știa, bineînțeles ce vrea să știe prietena ei.

Știa, dar își dorea să o audă.

— Despre ce? Tonul lui Collette era viclan și interesat. Că e cu ea ca să ajungă la tine. Pe tine te vrea.

— E dezgustător, a spus Pari, fluturând din mână.

— Sau poate vă vrea pe amândouă. Poate că îi place să fie cu mai multe în pat. În acest caz, s-ar putea să te rog să pui o vorbă bună și pentru mine.

— Ești dezgustătoare, Collette!

Uneori, când Maman și Julien erau plecați, Pari se dezbrăca în hol și se privea în oglinda înaltă. Îi găsea numeroase defecte corpului ei. Era mult prea înaltă, credea ea, prea lipsită de forme, prea... puțin atrăgătoare. Nu moștenise nimic din formele cu care Maman îi vrăjea pe bărbați. Uneori mergea dezbrăcată până în camera mamei sale și se așeza pe pat, unde știa că Maman și Julien făcuseră dragoste. Pari se întindea acolo complet dezbrăcată, cu ochii închiși, cu inima bătându-i, lăfăindu-se cu nepăsare în căldura așternutului, simțind un freamăt trecându-i pe deasupra pieptului, pântecului și chiar mai jos.

Relația aceasta s-a terminat, bineînțeles. Maman și Julien s-au despărțit. Pari a respirat ușurată, dar nu a fost surprinsă. În cele din urmă, bărbații dădeau mereu greș cu Maman. Era întotdeauna o catastrofa pentru ei să nu poată atinge cine știe ce ideal pe care Maman îl impusese. Ceea ce începea cu euforie și pasiune se termina

mereu cu acuzații dure, vorbe spuse la ură, furie, crize de plâns, trântitul ustensilelor de bucătărie și leșin. O dramă de mari proporții. Maman nu era capabilă să înceapă sau să încheie o relație fără excese.

Apoi urma perioada previzibilă în care lui Maman îi plăcea dintr-odată singurătatea. Stătea în pat, purtând o haină veche de iarnă peste pijamale, fiind o prezență plictisită, tristă și fără zâmbet în apartament. Pari știa că trebuie să o lase singură. Încercările de a o consola și de a-i ține companie nu erau bine primite. Supărarea ei ținea săptămâni. Cu Julien, a durat și mai mult.

— *Ah, merde!* spune Maman acum.

Stă în capul oaselor în pat. Este încă în halatul de la spital. Doctorul Delaunay i-a dat lui Pari hârtiile de externare și infirmiera scoate perfuzia din brațul lui Maman.

— Ce e?

— Tocmai mi-am amintit. Am un interviu peste câteva zile.

— Un interviu?

— Pentru o revistă de poezie.

— E fantastic, Maman.

— Or să pună și o fotografie.

Arată spre suturile de pe frunte.

— Sunt sigură că o să găsești un mod elegant de a le ascunde, spune Pari.

Maman oftează și se uită în altă parte. Când infirmiera trage acul, Maman tresare și îi strigă femeii ceva urât și nemeritat.

EXTRAS DIN „AFGHAN SONGBIRD”,
UN INTERVIU CU NILA WAHDATI,
DE ÉTIENNE BOUSTOULER

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 36

Mă uit din nou în jurul meu prin apartament și zăresc, pe unul dintre rafturi, o fotografie înrămată. E o fetiță care stă ghemuită pe un câmp cu tufe sălbatice, complet absorbită în timp ce culege ceva, un fel de boabe. Poartă o haină de un galben deschis, închisă la gât, în contrast cu cerul acoperit de nori, ce pare cenușiu. În plan îndepărtat se zărește o fermă din

piatră, cu obloanele trase și cu țigla spartă. O întreb de fotografie.

NW: E fiica mea, Pari. Ca orașul, dar fără s. Înseamnă „zână”. Fotografia asta este dintr-o călătorie pe care am făcut-o în Normandia, doar noi două. Prin 1957, cred. Trebuie să fi avut opt ani.

EB: Locuiește la Paris?

NW: Studiază matematica la Sorbona.

EB: Trebuie să fiți mândră.

Îmi zâmbește și dă din umeri.

EB: Sunt puțin surprins de alegerea ei în materie de carieră, având în vedere că dumneavoastră v-ați dedicat artei.

NW: Nu știu de unde are abilitatea asta. Toate formulele și teoriile alea de neînțeles. Cred că ea le înțelege. Eu abia pot să fac înmulțiri.

EB: Poate că ăsta-i felul ei de a se răzvrăti. Bănuiesc că și dumneavoastră v-ați răzvrătit la un moment dat, mă gândesc.

NW: Da, dar eu am făcut-o cum trebuie. Am băut, am fumat și mi-am făcut iubiți. Cine se răzvrățește făcând matematică?

Râde.

NW: În afară de asta, ar fi rebela fără cauză, din proverbe. I-am oferit o libertate inimaginabilă. Fiica mea nu-și dorește nimic. Nu-i lipsește nimic. Trăiește cu cineva. E cam în vârstă. Din cale afară de șarmant, citit, simpatic. Un narcisist până-n pânzele albe, desigur. Are un ego imens.

EB: Nu aprobați relația lor.

NW: Dacă o aprob sau nu este irelevant. Suntem în Franța, domnule Boustouler, nu în Afganistan. Tinerii nu mai au nevoie de acordul părinților ca să știe cum să trăiască sau să moară.

EB: Să înțeleg că fiica dumneavoastră nu este legată de Afganistan?

NW: Am plecat de acolo când avea șase ani. Își amintește foarte puțin din timpul petrecut în acel loc.

EB: Dar nu și dumneavoastră, bineînțeles.

Am rugat-o să-mi povestească despre tinerețea ei.

Se scuză și părăsește camera pentru câteva clipe. Când se

Întoarce, îmi arată o fotografie alb-negru, veche, cu multe cute. Înfățișează un domn solid, cu o privire severă, cu ochelari, cu părul strălucitor, pieptănat cu o cărare impecabilă. Stă în spatele unui birou, citind o carte. Poartă un costum cu reverele îndoite, o vestă la două rânduri de nasturi, o cămașă albă cu guler înalt și papion.

NW: Tatăl meu. În 1929. Anul în care m-am născut.

EB: Arată foarte distins.

NW: A făcut parte din aristocrația paștună de la Kabul. Foarte educat, ireproșabil de manierat, cât de cât sociabil. Și un mare povestitor. Cel puțin în public.

EB: Și în viața privată?

NW: Vă încumetați să ghiciți, domnule Boustouler?

Iau fotografia și mă uit din nou la ea.

EB: Distant, aș spune. Serios. Enigmatic. Intransigent.

NW: Chiar insist să beți un pahar cu mine. Urăsc – nu, detest – să beau singură.

Îmi toarnă un pahar de Chardonnay. Din politețe, iau o înghițitură.

NW: Tata avea mâinile reci. Nu conta vremea. Mâinile lui erau întotdeauna reci. Și purta mereu costum, indiferent de vreme. Perfect croit, călcat la dungă. Și o pălărie fedora²³. Și, desigur, pantofi perforați, în două culori. Era chipeș, presupun, dar într-un mod aristocrat. De asemenea – am înțeles asta mult mai târziu – într-un mod artificial, ușor ridicol, neeuropean, cizelat, desigur, de jocul de bowling și polo din fiecare săptămână și de către o soție franțuzoaică de invidiat, toate acestea cu aprobarea tânărului rege progresist.

Își curăță o unghie și nu mai spune nimic timp de câteva momente. Întorc caseta în aparat.

NW: Tata dormea în camera lui, iar eu și mama în ale noastre. În cele mai multe zile lua prânzul cu miniștri și

²³ Pălărie îndoită de-a lungul pe partea de sus și strâmtată în față și în lateral. Pălăria a apărut ca un accesoriu rezervat aristocraților la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

consilieri ai regelui. Sau, dacă nu, călărea, juca polo sau vâna. Îi plăcea să meargă la vânătoare.

EB: Deci nu prea l-ați văzut. Era o figură absentă.

NW: Nu în totalitate. Petrecea mereu câteva minute cu mine, la vreo două-trei zile. Venea în camera mea, se așeza pe pat, iar acesta era semnalul ca eu să mă urc la el în brațe. Mă sălta pe genunchi câteva clipe, niciunul dintre noi nescoțând un sunet, iar la final spunea „Ei bine, și acum ce facem, Nila?” Uneori mă lăsa să-i iau batista din buzunarul de la piept și să o împățuresc. Bineînțeles că eu doar o strângeam și o îndesam înapoi în buzunar, iar el se prefăcea că e surprins, ceea ce mi se părea așa de amuzant! Și continuam să facem asta până când se sătura, iar asta se întâmpla destul de repede. Apoi îmi mângâia părul cu mâinile lui reci și spunea: *Papa trebuie să plece acum, căprioara mea. Fugi!*

Duce fotografia înapoi în camera cealaltă și se întoarce, scoate un nou pachet de țigări din sertar și aprinde una.

NW: Așa mă striga el. Îmi plăcea. Obişnuiam să țopăi prin grădină – aveam o grădină foarte mare – cântând „Sunt căprioara lui Papa! Sunt căprioara lui Papa!” Nu am realizat decât mult mai târziu cât de sinistră era porecla.

EB: Poftim?

Zâmbește.

NW: Tatăl meu împușca și căprioare, domnule Boustouler.

Ar fi putut să meargă pe jos până la apartamentul lui Maman, erau doar câteva blocuri până acolo, dar începuse să plouă destul de tare. În taxi, Maman stă ghemuită pe banchetă, acoperită cu haina de ploaie al lui Pari, uitându-se pe fereastră, fără să scoată vreun cuvânt. În acest moment, lui Pari i se pare că e bătrână, mult mai bătrână de patruzeci și patru de ani. Bătrână și fragilă, și prea slabă.

Pari nu a mai fost de ceva timp în apartamentul lui Maman. Când descuie, iar apoi deschide ușa, găsește blatul de la bucătărie plin de pahare murdare de vin, de pungi de chipsuri deschise, de paste nepreparate, de farfurii cu grămezi de mâncare învechită și mucegăită. Pe masă se află o pungă din hârtie în care au fost îndesate

sticle goale de vin, cât pe ce să cadă. Pe podea zărește ziare, unul dintre ele e îmbibat de sângele care a curs mai devreme în acea zi, iar pe el o șosetă roz de lână. Pari e îngrozită să vadă locuința lui Maman în halul ăsta. Și se simte și vinovată. Știind-o pe Maman, probabil că acesta a fost efectul dorit. Apoi detestă că s-a gândit la așa ceva. E genul acela de lucruri pe care l-ar gândi Julien. *Vrea să te facă să te simți prost.* Îi spusese asta de mai multe ori în ultimul an. *Vrea să te facă să te simți prost.* Când a spus-o prima dată, Pari s-a simțit ușurată, înțeleasă. Îi era recunoscătoare pentru că articulase ceea ce ea nu putea sau nu voia. Se gândea că a găsit un aliat. Dar în ultimele zile începuse să-și pună întrebări. Întrezărește în cuvintele lui o urmă de răutate. O absență tulburătoare a bunătății!

Pe podeaua din dormitor e la fel de dezordine: sunt haine, CD-uri, cărți, ziare peste tot. Pe pervaz se află un pahar umplut pe jumătate cu apă care s-a îngălbenit de la chiștoacele ce plutesc în ea. Aruncă revistele vechi și cărțile de pe pat și o ajută pe Maman să se bage sub pătură.

Maman o privește cu dosul palmei sprijinit de fruntea bandajată. Pare o actriță dintr-un film mut care mai are puțin și leșină.

— O să fii bine, Maman?

— Nu cred, spune ea.

Nu sună ca și cum ar cerși atenția ei. Maman o spune pe un ton invariabil, plictisit. Sună obosit, sincer și decisiv.

— Mă sperii, Maman.

— Pleci acum?

— Vrei să rămân?

— Da.

— Atunci o să rămân.

— Stinge lumina.

— Maman?

— Da.

— Îți iei pastilele? Ai încetat să le mai iei? Cred că da și de aceea îmi fac griji.

— Nu începe, te rog! Stinge lumina!

Pari face cum i se spune. Se așază pe marginea patului și o privește pe mama sa adormind. Apoi se îndreaptă spre bucătărie ca să înceapă

formidabila sarcină de a face curățenie. Găsește o pereche de mănuși și începe cu vasele. Spală pahare care miros a lapte acru, boluri pe care s-au întărit resturi de cereale, farfurii cu mâncare mucegăită. Își amintește când a spălat pentru prima dată vasele în apartamentul lui Julien, în dimineața după ce dormiseră pentru prima dată împreună. Julien pregătise omletă. Cât a savurat acest gest casnic simplu, de a spăla vase la chiuveta lui, în timp ce el pusesese o melodie a lui Jane Birkin la patefon!

Reluase legătura cu el cu un an în urmă, în 1973, când se întâlnise cu el pentru prima dată după aproape un deceniu. Îl întâlnise întâmplător la un marș stradal pe lângă Ambasada Canadei, un protest al studenților împotriva vânătorii de foci. Pari nu voia să meargă și, în plus, avea de terminat o lucrare despre funcțiile meromorfe, dar Collette insistase. Locuiau împreună pe vremea aceea, era un aranjament de care se dovedeau din ce în ce mai nemulțumite.

Collette fuma acum iarbă. Purta banderole pe cap și tunici largi de un roșu aprins, imprimare cu păsări și margarete. Aducea acasă băieți cu părul lung, nepieptănați, care îi mâncau porția lui Pari și cântau prost la chitară. Pe Collette o vedeai mereu pe străzi, strigând, denunțând cruzimea față de animale, rasismul, sclavia, testele nucleare ale francezilor în Pacific. Era mereu agitație în apartamentul în care locuiau: oameni care intrau și ieșeau și pe care Pari nu-i cunoștea. Iar când erau singure, Pari simțea o tensiune nouă între ele, aroganță din partea lui Collette și un refuz al acceptării prezenței ei.

— Mint, spunea Collette cu însuflețire. Spun că metodele lor sunt umane. Umane! Ai văzut ce folosesc ca să le lovească peste cap? Acele *hakapiks*²⁴? În jumătate din cazuri, bietul animal nici nu apucă să moară și nenorociții bagă cârligele în el și îl trag cu greu la barcă. Le juipoaie de vii, Pari. De vii!

Felul în care Collette a spus acest ultim lucru, felul în care a pus accent pe el a făcut-o pe Pari să vrea să-și ceară scuze. Pentru ce, nu era prea sigură, dar știa că în acele zile se simțea sufocată de Collette, de reproșurile și de multele ei nemulțumiri.

²⁴ Unelte asemănătoare unui târnăcop.

La protest au apărut doar vreo treizeci de persoane. Se zvonea că avea să-și facă intrarea și Brigitte Bardot, dar totul s-a dovedit a fi doar atât, un zvon. Collette era dezamăgită. Se afla în mijlocul unei discuții aprinse cu un tânăr slab, palid, cu ochelari, pe nume Eric și care se ocupa de organizarea marșului, din câte înțelegea Pari. Sărmanul Eric! Lui Pari i se făcuse milă de el. Încă fierbând de supărare, Collette a preluat conducerea. Pari s-a retras în spate, lângă o față cu pieptul mic care striga slogane cu un fel de înviorare nervoasă. Pari își ținea ochii în pământ și făcea tot posibilul să nu iasă în evidență.

La un colț de stradă, un bărbat a bătut-o pe umăr.

— Arăți de parcă ești în pragul morții și aștepti să fii salvată!

Purta o jachetă din stofă în carouri, din tweed, peste un pulover, blugi și un fular de lână. Avea părul mai lung și îmbătrânise puțin, dar într-un mod elegant, pe care unele femei de vârsta lui l-ar găsi nedrept și care le-ar enerva, dacă li s-ar întâmpla lor. Încă slab și în formă, cu câteva riduri în jurul ochilor, cu puțin mai mult păr cărunt la tâmpile, pe fața lui se zărea doar o urmă de oboseală.

— Așa mă simt, spune ea.

S-au sărutat pe obraji și, când a întrebat-o dacă ar vrea să bea o cafea cu el, ea a acceptat.

— Prietena ta pare furioasă. Extrem de furioasă.

Pari s-a uitat în spatele ei, unde Collette stătea cu Eric, scandând în continuare și lovind cu pumnul în aer, dar, în mod absurd, uitându-se revoltată la ei. Pari s-a abținut să nu râdă – ceea ce ar fi provocat daune ireparabile. A dat din umeri în semn de scuze și a dispărut.

Au mers într-o cafenea și s-au așezat la o masă de lângă fereastră. El a comandat cafea și câte un *millefeuille*²⁵ pentru amândoi. Pari se uita la el în timp ce vorbea cu chelnerul pe tonul lui autoritar și amabil pe care și-l amintea bine și simțea aceeași senzație în stomac pe care a avut-o și când era mai mică, iar el venea să o ia pe Maman. Devine dintr-o dată conștientă de unghiile ei roase, de fața pe care nu o pudrase, de părul în bucle lipsite de vlagă – își dorea acum să-l fi

²⁵ Plăcintă din foi cu cremă.

uscat după duș, dar fusese în întârziere, iar Collette era extrem de nervoasă.

— Nu mi s-a părut că ești genul protestatar, a spus Julien, aprinzându-i țigara.

— Nu sunt. Era mai mult dintr-un sentiment de vinovăție decât din convingere.

— Vinovăție? Legată de vânătoarea de foci?

— De Collette.

— Aha! Da. Știi, cred că mă cam sperie.

— Și pe noi.

Au râs. El s-a întins peste masă și i-a atins eșarfa. Și-a lăsat mâna să cadă.

— Ar fi banal să spun că ai crescut, așa că nu o voi face. Dar ești răpitor de frumoasă, Pari!

Ea apucă eticheta de la haina de ploaie.

— Ce, îmbrăcată așa, à la Clouseau?

Collette îi spusese că era un obicei prost, acela de a se purta ca un clovn și de a se subestima, obicei cu care Pari încerca să-și mascheze nervozitatea în preajma bărbaților de care era atrasă. Mai ales când îi făceau complimente. Nu era prima dată și nici pe departe ultima în care o invidia pe Maman pentru starea ei naturală de siguranță.

— În continuare vei spune că mă ridic la nivelul numelui meu, a spus ea.

— A, *non*. Te rog. Prea evident! Știi, e o artă să faci complimente unei femei.

— Nu știi. Dar sunt sigură că tu știi.

Chelnerul le-a adus prăjiturile și cafeaua. Pari se uita fix la mâinile lui în timp ce acesta aranja ceștile și farfuriile pe masă, iar palmele ei străluceau de transpirație. Avusese doar patru iubiți în toată viața ei – un număr modest, știa asta, în comparație cu Maman la vârsta ei sau chiar cu Collette. Era prea reținută și precaută, prea rațională, prea umilă și greu adaptabilă, într-un cuvânt mai echilibrată și mai puțin obositoare decât Maman sau Collette. Dar acestea nu erau calități care să-i atragă prea tare pe bărbați. Și nu-i iubise pe niciunul – deși îl mințise pe unul, spunându-i că-l iubește – iar când le simțea corpul deasupra ei se gândea la Julien, la fața lui frumoasă, ce părea să

lumineze de la sine.

În timp ce mâncau, au vorbit despre munca lui. I-a spus că nu mai predă de ceva timp. Lucrase câțiva ani la FMI pe sustenabilitatea datoriei publice. Cel mai bun lucru fusese faptul că putuse să călătorească, i-a spus el.

— Unde?

— În Iordania, în Irak. Apoi, în anii următori, am scris o carte despre economia subterană.

— A fost publicată?

— Așa se pare.

A zâmbit.

— Acum lucrez aici, la Paris, la o firmă privată de consultanță.

— Și eu vreau să călătoresc, a spus Pari. Collette tot spune că ar trebui să mergem în Afganistan.

— Bănuiesc că știi de ce ar vrea ea să meargă acolo.

— Ei bine, m-am tot gândit la asta. Să mă întorc în Afganistan, vreau să spun. Nu mă interesează hașișul, vreau doar să călătoresc prin țară, să văd unde m-am născut. Poate voi găsi casa în care am locuit cu părinții mei.

— Nu mi-am dat seama că ai această dorință puternică.

— Sunt curioasă, vreau să spun. Îmi amintesc atât de puțin.

— Cred că ai spus odată ceva de un bucătar al familiei.

Pari a fost profund flatată că Julien își amintea ceva ce ea îi spusese cu atât de mulți ani în urmă. Trebuie să se fi gândit la ea, atunci, în acea perioadă. Trebuie să fi fost în mintea lui.

— Da. Îl chema Nabi. Era și șofer. Conducea mașina tatălui meu, o mașină mare americană, albastră, cu o capotă de culoarea argăselii. Îmi amintesc că avea un cap de vultur pe capotă.

El a întrebat-o mai târziu de studii, iar ea i-a povestit și de pasiunea ei: variabilele complexe. O asculta într-un mod în care Maman nu o făcuse niciodată – Maman, care părea plictisită de subiect și uimită de pasiunea lui Pari. Maman nu putea nici măcar să se prefacă interesată. Făcea glume vesele care, la suprafață, păreau să ia în răs propria ignoranță. *Oh là là*, spunea ea, râzând forțat, *capul meu! Capul meu! Mi se învârte ca un titirez! Să facem un târg, Pari. Torn niște ceai pentru amândouă, iar tu revii la realitate, d'accord?*

Chicotea, iar Pari îi făcea pe plac, dar simțea ceva mai mult în aceste glume, un mod indirect de a o mustra, impresia că aceste cunoștințe ale ei fuseseră judecate ca fiind ezoterice, iar faptul că urmărirea acest lucru era frivol. *Frivol*. Ceea ce era prea mult, se gândea Pari, venind din partea unei poete, și totuși nu i-ar fi spus niciodată mamei sale acest lucru.

Julien a întrebat-o ce a văzut în matematică și ea i-a spus că găsește confort.

— Cred că așa spune „intimidant”, mai degrabă, a spus el.

— Și asta.

Spunea că era un confort să se găsească în permanența adevărilor matematice, în lipsa arbitrariului și în absența ambiguității. Să știi că răspunsurile pot să-ți scape printre degete, dar că pot fi găsite. Erau acolo, așteptând-o, la câteva mâzgălituri de cretă.

— Nu seamănă cu viața, cu alte cuvinte, a spus el. În viață există întrebări care fie nu au răspuns, fie au niște răspunsuri confuze.

— Sunt chiar atât de transparentă?

Ea a râs și și-a acoperit fața cu un șervețel.

— Par idioată.

— Deloc, a spus el.

I-a luat șervețelul.

— Deloc.

— Ca unul dintre studenții tăi. Trebuie să-ți amintesc de studenții tăi.

I-a pus mai multe întrebări, în care Pari a văzut că el avea destule cunoștințe despre teoria analitică a numerelor și că era familiarizat, cel puțin în trecere, cu Carl Gauss și Bernhard Riemann. Au vorbit până când s-a lăsat întunericul. Au băut cafea, apoi bere și în cele din urmă au ajuns la vin. Iar apoi, când a simțit că nu mai poate să amâne, Julien s-a aplecat puțin și, pe un ton politic, supus, i-a pus întrebarea:

— Spune-mi, ce mai face Nila?

Pari și-a umflat obraji cu aer, apoi a expirat aerul ușor.

Julien a dat din cap cu subînțeles.

— S-ar putea să piardă librăria, a spus Pari.

— Îmi pare rău să aud asta.

— Afacerea a mers din ce în ce mai prost în ultimii ani. S-ar putea să fie nevoită să o închidă. N-ar recunoaște asta, dar ar fi o nenorocire. Ar lovi-o cumplit.

— Scrie?

— Nu a mai scris de mult.

El a schimbat repede subiectul. Pari era ușurată. Nu voia să vorbească despre Maman, despre faptul că era alcoolică și că ea se lupta să o facă să-și ia pastilele. Pari își amintea toate privirile acelea penibile, toate dățile în care erau singuri, ea și Julien, iar Maman se îmbrăca în camera de lângă, Julien uitându-se la Pari, iar ea încercând să găsească ceva de spus. Maman trebuie să o fi simțit. Să fie motivul pentru care a terminat-o cu Julien? Dacă ar fi așa, Pari avea bănuiala că a făcut-o mai mult în calitate de iubită geloasă decât de mamă protectoare.

Câteva săptămâni mai târziu, Julien i-a cerut lui Pari să se mute cu el. Locuia într-un apartament mic din arondismentul 7, pe malul stâng al Senei. Pari a spus da. Ostilitatea evidentă a lui Collette crease o atmosferă de nesuportat în apartament.

Pari își amintește prima ei duminică în locuința lui Julien. Stăteau pe canapea, unul lângă celălalt. Pari, încântată, era pe jumătate trează, iar Julien bea ceai, cu picioarele întinse pe măsuta de cafea. Citea un articol de pe ultima pagină a ziarului. În fundal se auzea Jacques Brel. Din când în când, Pari își punea capul pe pieptul lui, iar Julien se apleca și o săruta încet pe o pleoapă, pe ureche sau pe nas.

— Trebuie să-i spunem lui Maman.

Îl simțea încordat. A împăturit ziarul, și-a scos ochelarii de citit și i-a pus pe brațul canapelei.

— Trebuie să știe.

— Presupun, a spus el.

— Presupui?

— Nu, bineînțeles. Ai dreptate. Ar trebui să o suni. Dar ai grijă. Nu-i cere permisiunea sau binecuvântarea, nu o vei obține pe niciuna. Doar spune-i. Și asigură-te că știe că nu negociați așa ceva.

— E ușor de zis.

— Ei bine, poate. Totuși, amintește-ți că Nila este o femeie

răzbunătoare. Îmi pare rău să spun asta, dar din acest motiv ne-am și despărțit. E extrem de răzbunătoare. Așa că eu știu. Nu îți va fi ușor.

Pari a oftat și a închis ochii. I se strângea stomacul la gândul acesta.

Julien a mângâiat-o pe spate.

— Nu fi așa sensibilă.

Pari a sunat-o în ziua următoare. Maman știa deja.

— Cine ți-a spus?

— Collette.

Bineînțeles, s-a gândit Pari.

— Intenționeam să-ți spun.

— Știu că intenționezi. Intenționezi. Nu poți să ascunzi un lucru ca ăsta.

— Ești supărată?

— Mai contează?!

Pari stătea la fereastră. Trasa absentă cu degetul conturul albastru al scrumierei vechi și ciobite a lui Julien. A închis ochii.

— Nu, Maman. Nu contează.

— Ei bine, mi-aș dori să spun că *asta* nu a durut.

— Nu am vrut să doară.

— Cred că este un lucru discutabil.

— De ce aș vrea să-ți fac rău, Maman?!

Maman râdea. Dar râsul ei suna gol, urât.

— Mă uit uneori la tine și nu mă regăsesc în tine. Bineînțeles că nu mă regăsesc. Presupun că nu e greu de înțeles, până la urmă. Nu știu ce fel de om ești, Pari. Nu știu cine ești cu adevărat și de ce ești capabilă în realitate. Ești o străină pentru mine.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, a spus Pari.

Dar mama ei închisese deja.

EXTRAS DIN „AFGHAN SONGBIRD”,
UN INTERVIU CU NILA WAHDATI,
DE ÉTIENNE BOUSTOULER,

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 38

EB: Ai învățat franceză aici?

NW: M-a învățat mama la Kabul, când eram mică. Mi-a vorbit numai în franceză. Făceam lecții în fiecare zi. Mi-a fost foarte greu când a părăsit Kabulul.

EB: Ca să vină în Franța?

NW: Da. Părinții mei au divorțat în 1939, când aveam zece ani. Eram singurul copil al tatălui meu. Nu intra în discuție să mă lase să plec cu ea. Așa că am rămas, iar ea a plecat la Paris să locuiască cu sora ei, Agnes. Tatăl meu a încercat să compenseze pierderea, ocupându-mi timpul cu un profesor la domiciliu și cu lecții de călărie și artă. Dar nimic nu înlocuiește prezența unei mame.

EB: Ce s-a întâmplat cu ea?

NW: O, a murit. Când nașiștii au intrat în Paris. Nu au omorât-o pe ea. Au omorât-o pe Agnes. Mama a murit de pneumonie. Tata nu mi-a spus asta până când Aliții nu au eliberat Parisul, dar eu știam deja. Pur și simplu știam.

EB: Trebuie să vă fi fost foarte greu.

NW: A fost devastator. Mi-am iubit mama. Plănuisem să locuiesc cu ea în Franța după război.

EB: Presupun că asta înseamnă că nu v-ați înțeles cu tatăl dumneavoastră.

NW: Existau tensiuni între noi. Ne certam. Destul de mult, ceea ce era o noutate pentru el. Nu era obișnuit să i se răspundă, cu siguranță nu de către femei. Ne certam pentru că nu era de acord cu ce mă îmbrăcam, unde mergeam, ce spuneam, cum o spuneam și cui îi spuneam. Devenisem îndrăzneță și aventurieră, iar el, chiar mai ascetic și mai auster din punct de vedere emoțional. Ajunsesem niște adversari naturali.

Chicotește și-și strânge nodul de la bandana pe care o avea pe cap.

NW: Apoi am început să mă îndrăgostesc. Des, cu disperare și, spre oroarea tatălui meu, de bărbații de care nu trebuia. O dată de fiul unei menajere, altădată de un servitor politicos, de nivel mediu, care se ocupa de niște afaceri ale tatălui meu. Pasiuni nesăbuite, îndărătnice, toate sortite eșecului de la bun

început. Aranjam întâlniri clandestine și mă furișam de acasă și, bineînțeles, cineva avea grijă să-i spună tatălui meu că am fost văzută undeva pe stradă într-o companie sau alta. Îi relatau că îmi dădeam aere – mereu spuneau asta – că mă „rupeam în figuri”. Sau îi spuneau că „faceam paradă”. Tatăl meu trebuia să trimită o echipă de oameni să mă caute și să mă aducă înapoi. Mă ținea închisă. Zile întregi. Îmi spunea de partea cealaltă a ușii: *Mă faci de râs. De ce mă umilești în halul acesta? Ce-o să mă fac cu tine?* Uneori răspundea la această întrebare cu o lovitură de curea sau cu un pumn. Mă alerga prin cameră. Cred că se gândea că voi ajunge să mă supun, dacă mă teroriza. Am scris mult în acel timp, poezii lungi și scandaloase despre pasiuni adolescente. Mai degrabă melodramatice și teatrale, mă tem. Păsări închise în colivie și îndrăgostiți încătușați, genul acesta de lucruri. Nu sunt mândră de ele.

Simt că falsa modestie nu i se potrivește, așa că pot doar să presupun că e sinceră în legătură cu acele scrieri din tinerețe. Dacă e așa, e probabil extrem de exigentă. Poeziile ei din acea perioadă sunt, de fapt, uluitoare, chiar și în traducere, mai ales dacă ne gândim la vârsta fragedă la care le-a scris. Sunt înduioșătoare, bogate în figuri de stil, emoție, analiză psihologică și suferință. Vorbesc foarte frumos despre singurătate și despre durerea nemărginită. Relatează dezamăgirile ei, apogeul și coborâșurile iubirii din tinerețe cu toată strălucirea, promisiunile și capcanele ei. Și mai e adesea și sentimentul unei claustrofobii transcendente, al unui orizont mărginit și întotdeauna al unei lupte împotriva tiraniei circumstanțelor – adesea imaginate de o figură masculină, sinistră, niciodată numită, care domnește peste tot. O aluzie destul de transparentă la tatăl ei, din câte înțeleg. Îi spun toate astea.

EB: Și în aceste poezii renunțați la ritm, la rimă și la metru, care înțeleg că sunt o componentă esențială a poeziei clasice în farsi. Vă folosiți de figuri de stil și versuri libere. Elogiați detalii întâmplătoare, lumești. A fost foarte inovativ. Ar fi corect să

spun că, dacă v-ați fi născut într-o țară mai bogată – să spunem, Iran – ați fi aproape în mod cert cunoscută drept un pionier în literatură?

Ea zâmbește, strâmbându-se.

NW: Imaginați-vă!

EB: Totuși, sunt încă șocat de ce mi-ați spus înainte. Că nu erați mândră de acele poezii. Sunteți mulțumită de vreuna dintre lucrările dumneavoastră?

NW: E o întrebare dificilă. Presupun că aș răspunde afirmativ, numai dacă aș putea să le țin departe de procesul creator în sine.

EB: Vreți să spuneți să separați acest proces creator de rezultatul lui, de opera finală?

NW: Văd procesul creator ca pe un act necesar de hoție. Cercetați ce se află în spatele unei poezii frumoase, domnule Boustouler, și veți găsi numai dezonoare. Să crezi înseamnă să vandalizezi viețile altor oameni, să-i transformi în participanți ostili și involuntari. Le furi dorințele, visele, le răscolești slăbiciunile și suferințele. Iei ceea ce nu-ți aparține. Și faci asta cu bună știință.

EB: Și ați fost foarte bună la asta.

NW: Nu am făcut-o de dragul vreunei idei înalte și superioare despre artă, ci pentru că nu am avut de ales. Dorința a fost mult prea puternică. Dacă nu m-aș fi abandonat ei, mi-aș fi pierdut mințile. Mă întrebați dacă sunt mândră. Mi se pare greu să etalez ceva obținut prin ceea ce eu știu că sunt mijloace discutabile din punct de vedere moral. Îi las pe ceilalți să decidă dacă fac sau nu reclamă.

Își golește paharul cu vin și toarnă ce a mai rămas în sticlă.

NW: În orice caz, ce pot să vă spun acum e că nimeni nu-mi făcea reclamă la Kabul. Cei din Kabul mă considerau un pionier de prost gust, o desfrânată, cu un caracter imoral. Tatăl meu credea încă și mai mult de atât. Spunea că scrierile mele sunt divagațiile unei *curve*. Folosea chiar acest cuvânt. Spunea că i-am făcut numele de rușine, fără cale de întoarcere. Zicea chiar că l-am trădat. Mă tot întreba de ce mi se părea așa

de greu să fiu respectabilă.

EB: Ce i-ați răspuns?

NW: I-am spus că nu-mi pasă despre ce crede el că înseamnă să fii respectată. I-am spus că nu-mi doresc să merg în lesă.

EB: Presupun că asta l-a nemulțumit și mai mult.

NW: Bineînțeles.

Ezit să spun asta în continuare.

EB: Dar îi înțeleg supărarea.

Ea ridică dintr-o sprânceană.

EB: Era un patriarh, nu? Iar dumneavoastră erați o provocare directă pentru toți cei pe care îi știa, care îi erau dragi. Pledați, într-un fel, prin viața și prin scrierile dumneavoastră, pentru noi limite pentru femei, pentru ca femeile să aibă un cuvânt de spus despre propriul statut, să ajungă să aibă o individualitate legitimă. Sfidați monopolul pe care bărbații ca el îl au de ani de zile. Spuneți ce nu putea fi spus cu voce tare. Conduceți o mică revoluție, a unei singure femei, am putea spune.

NW: Și, în tot acest timp, am crezut că scriu despre sex.

EB: Dar și asta e o parte din ea, nu?

Îmi răsfoiesc notițele și menționez câteva dintre poeziile evident erotice – „Spini”, „Dacă n-ar fi așteptarea”, „Perna”. Îi mărturisesc, de asemenea, că acestea nu se numără printre preferatele mele. Remarc faptul că le lipsesc nuanțele și ambiguitatea. Se citesc ca și cum ar fi fost create doar pentru a șoca și a scandaliza. Sunt niște acuzații dure, polemice la adresa tradițiilor tipic afgane care mă uimesc.

NW: Ei bine, eram furioasă. Furioasă pe această atitudine că trebuia să mă protejiez de sex. Că trebuia să mă protejiez de propriul meu corp. Pentru că eram femeie. Și femeile, nu știți, sunt imature din punct de vedere emoțional, moral și intelectual. Le lipsește autocontrolul, înțelegeți, sunt vulnerabile în fața tentației fizice. Sunt niște ființe foarte active sexual, care trebuie controlate, ca nu cumva să ajungă în pat cu orice Ahmad și Mahmood.

EB: Dar – iertați-mă că spun asta – chiar asta ați făcut, nu?

NW: Doar ca protest împotriva acelei idei.

Are un răs încântător, plin de haz și inteligență vicleană. Mă întrebă dacă vreau să mănânc de prânz. Spune că fiica ei i-a umplut recent frigiderul și se apucă să pregătească ceea ce se dovedește un sendviș excelent cu *jambon fumé*. Face doar unul. Ea își desface o nouă sticlă de vin și-și mai aprinde o țigară. Se așază.

NW: Sunteți de acord, de dragul acestei conversații, să rămânem în termeni buni, domnule Boustouler?

Îi spun că sunt de acord.

NW: Atunci faceți-mi două favoruri. Mâncăți-vă sendvișul și încetați să vă mai uitați la paharul meu.

Inutil de menționat că acest lucru îmi înăbușă preventiv orice impuls pe care l-aș fi avut să-i pun vreo întrebare despre băutura.

EB: Ce s-a întâmplat mai departe?

NW: M-am îmbolnăvit în 1948, când aveam aproape nouăsprezece ani. A fost ceva grav, nu spun mai multe. Tata m-a dus la Delhi pentru tratament. A stat cu mine șase săptămâni, timp în care doctorii au avut grijă de mine. Mi s-a spus că puteam să mor. Poate că ar fi trebuit. Moartea poate fi mutarea cea mai importantă din carieră pentru un tânăr poet. Când m-am întors, eram sensibilă și retrasă. Nu puteam să scriu. Mâncarea, conversațiile și distracția nu prea mă interesau. Nu-mi plăcea să am vizitatori. Voiam doar să trag perdelele și să dorm toată ziua, în fiecare zi. Ceea ce am și făcut, în general. În cele din urmă m-am ridicat din pat și mi-am reluat obligațiile zilnice, iar prin asta mă refer la acele lucruri esențiale și stringente de care o persoană are nevoie pentru a rămâne funcțională și un cetățean cu numele. Nu mă mai simțeam un întreg. Ca și cum lăsasem ceva vital din mine în India.

EB: Tatăl dumneavoastră era îngrijorat?

NW: Dimpotrivă. Era încurajat. Se gândea că întâlnirea mea cu moartea m-a trezit din imaturitatea și încăpățânarea mea.

Nu înțelegea că mă simțeam pierdută. Am citit, domnule Boustouler, că, dacă ești îngropat de o avalanșă și zaci acolo sub zăpada aia, nu știi dacă direcția în care mergi este cea bună. Vrei să ieși de acolo, dar alegi drumul greșit și ajungi să te îngropi definitiv. Așa mă simțeam eu, dezorientată, confuză, fără să-mi mai știu drumul. Și nespus de deprimată. Și, în starea asta, ești vulnerabil. Probabil că de asta am spus da în anul următor, în 1949, când Suleiman Wahdati i-a cerut tatălui meu mâna mea.

EB: Aveai douăzeci de ani.

NW: El nu.

Îmi oferă un alt sendviș, pe care îl refuz, și o ceașcă de cafea, pe care o accept. În timp ce pune apa la fiert, mă întrebă dacă sunt căsătorit. Îi spun că nu și că mă îndoiesc că voi fi vreodată. Se uită la mine peste umăr, cu o privire stăruitoare, și se străduiește să râdă.

NW: A! De obicei îmi dau seama.

EB: Surpriză!

NW: Poate lovitura este de vină.

Arată spre bandana cu care era legată la cap.

NW: Nu este un accesoriu. Acum câteva zile am alunecat și am căzut, lovindu-mă rău la frunte. Totuși, ar fi trebuit să știu. Despre dumneavoastră, vreau să spun. Din experiența mea, puțini bărbați ca dumneavoastră, care le înțeleg atât de bine pe femei, ar vrea să aibă de-a face cu ele.

Îmi dă cafeaua, aprinde o țigară și se așază.

NW: Am o teorie despre căsătorie, domnule Boustouler. Întotdeauna vei ști cam din primele două săptămâni dacă va ține sau nu. E uimitor cât de mulți oameni rămân încătușați ani de zile, decenii chiar, într-o stare prelungită și reciprocă de autoamăgire, de falsă speranță, când au, de fapt, răspunsul în primele două săptămâni. Personal, nu am avut nevoie nici măcar de atât. Soțul meu era un bărbat decent. Dar era mult prea serios, distant și neinteresant. În plus, era îndrăgostit de sofer.

EB: A! Trebuie să fi fost un șoc.

NW: Ei bine, vorba aceea, s-a îngroșat gluma.

Zâmbetul ei este puțin trist.

NW: În majoritatea timpului mi-a părut rău de el. Nu ar fi putut alege niște vremuri mai proaste și un loc mai nepotrivit în care să se nască așa cum era el. A făcut un accident vascular cerebral când fiica noastră avea șase ani și a murit. În acel moment aș fi putut rămâne la Kabul. Aveam casa și averea soțului meu. Aveam un grădinar și șoferul despre care ți-am pomenit mai sus. Ar fi fost o viață confortabilă. Dar mi-am făcut bagajele și am plecat cu Pari în Franța.

EB: Ceea ce, așa cum ați spus mai înainte, ați făcut pentru binele ei.

NW: Tot ce am făcut, domnule Boustouler, a fost pentru fiica mea. Nu că ar înțelege sau ar aprecia tot ce am făcut pentru ea. Fiica mea poate să fie incredibil de nepăsătoare. Dacă ar ști ce viață ar fi trebuit să îndure dacă nu aș fi fost eu...

EB: Este fiica dumneavoastră o dezamăgire?

NW: Domnule Boustouler, am început să cred că e pedeapsa mea.

Într-o zi a anului 1975, când Pari ajunge acasă, în noul ei apartament, găsește un pachet mic pe pat. Se întâmplă la un an după ce a luat-o pe mama ei de la spital și la nouă luni după ce l-a părăsit pe Julien. Pari locuiește acum cu o studentă la școala de asistente, Zahia, o tânără din Algeria, cu părul șaten numai bucle și cu ochii verzi. E o fată inteligentă, veselă și care nu obosește niciodată, locuiesc împreună fără să aibă neînțelegeri sau conflicte, deși Zahia este acum logodită cu prietenul ei Sami și se va muta cu el la sfârșitul semestrului.

Lângă pachet se află o foaie de hârtie împăturită. *A venit pentru tine. Rămân peste noapte la Sami. Ne vedem mâine. Te pup! Zahia*

Pari deschide pachetul. Înăuntru se află o revistă și, prinsă de ea, un alt bilețel, cu un scris familiar, aproape la fel de grațios ca cel al unei femei. *A fost trimisă Nilei, apoi cuplului care locuiește acum în fostul apartament al lui Collette și acum a ajuns la mine. Ar trebui să-ți modifici adresa de contact. Citește-o pe propriul tău risc. Niciunul dintre noi nu o duce prea bine, mă tem. Julien*

Pari aruncă revista pe pat și-și pregătește o salată de spanac și niște cușcuș. Se schimbă în pijamale și mănâncă în fața televizorului închiriat, unul mic, alb-negru. Se uită absentă la niște imagini cu refugiații din sudul Vietnamului, care sunt duși cu avionul la Guam. Se gândește la Collette care a protestat pe străzi împotriva războiului american din Vietnam. Collette, cea care adusese o coroană cu dalii și margarete la înmormântarea lui Maman, care a ținut-o în brațe și a sărutat-o pe Pari pe obraji, care recitase frumos una dintre poeziile lui Maman pe scenă.

Julien nu venise la înmormântare. Sunase și spusese, neconvingător însă, că nu-i plăceau înmormântările, i se păreau deprimante.

Cui îi plac? întrebă Pari.

Cred că e mai bine să stau departe.

Fă cum vrei, spusese Pari în receptor, dar nu vei fi mai puțin vinovat dacă nu vii. Și nici eu nu voi fi mai puțin vinovată că mă duc. Cât de nesăbuiți am fost! Cât de nepăsători! Doamne! Pari a închis, știind că aventura ei cu Julien fusese lovitura finală pentru Maman. Închisese, fiind sigură că tot restul vieții o va urmări sentimentul de vinovăție, o remușcare teribilă și că va suferi până în adâncul sufletului din cauza asta. Se va lupta, acum și în toate zilele care vor urma, cu acest lucru. În mintea ei, va fi la fel ca picătura chinezească.

După cină își face o baie și își aruncă ochii pe niște notițe pentru un examen pe care îl va avea curând. Se mai uită la televizor, spală și șterge vasele, dă cu mătura în bucătărie. Dar toate acestea nu au niciun sens. Nu poate să se gândească la altceva. Revista stă încă pe pat.

După aceea, își pune o haină de ploaie peste pijamale și iese să se plimbe pe bulevardul de la Chapelle, la câteva blocuri de apartament, spre sud. E răcoare, stropii de ploaie lovesc pavajul și vitrinele magazinelor, iar apartamentul nu e suficient de mare acum pentru neliniștea ei. Are nevoie de aerul rece, umed și de spațiu deschis.

Când era mică, își amintește Pari, punea tot felul de întrebări. *Am verișori la Kabul, Maman? Am mătuși sau unchi? Și buni, am un grand-père și o grand-maman? De ce nu vin niciodată în vizită? Putem să le scriem o scrisoare? Te rog, putem să-i vizităm?*

Majoritatea întrebărilor se învârtteau în jurul tatălui ei. *Care era culoarea lui preferată, Maman? Spune-mi Maman, înota bine? Știa multe glume?* Își amintește cum o alerga odată în dormitorul ei. Cum o rostogolea pe covor și îi gădila tălpile și burta. Își amintește mirosul săpunului de lavandă, fruntea lui înaltă și strălucitoare și degetele lungi. Butonii lui ovali din lapislazuli și dunga pantalonilor de la costum. Poate vedea și acum firele de praf care se ridicau din covorul pe care stătuseră amândoi.

Ceea ce Pari își dorise mereu de la mama ei era acel ceva cu care să țină laolaltă fragmentele vagi și desperate din amintirile ei, să le transforme într-un fel de narațiune coerentă. Dar Maman nu spunea niciodată prea multe. Ascundea întotdeauna detalii din viața ei și traiul lor de la Kabul. O ținea pe Pari la distanță de trecutul pe care îl împărțeau și, în cele din urmă, Pari a încetat cu întrebările.

Iar acum se dovedește că Maman i-a spus acestui redactor, acestui Étienne Boustouler, despre ea și despre viața ei mai mult decât i-a spus vreodată propriei fiice.

Sau îi spusese.

Când se întoarce, Pari citește articolul de trei ori. Și nu știe ce să gândească, ce să creadă. Atât de multe afirmații sună fals. Unele părți se citesc ca o parodie. O melodramă senzațională a unor frumuseți încătușate, a unor povești de dragoste sortite eșecului și a opresiunii omniprezente, toate spuse dintr-o răsuflare, cu entuziasm.

Pari se îndreaptă spre vest, în direcția Pigalle, mergând repede, cu mâinile în buzunarele impermeabilului. Cerul se întunecă cu repeziciune, iar ploaia care o lovește peste față se întetește și nu pare să se oprească, curgând în valuri pe ferestre, murdărind farurile. Pari nu-și amintește să-l fi întâlnit vreodată pe acel bărbat, pe bunicul ei, tatăl lui Maman; văzuse doar o fotografie cu el citind la birou, dar se îndoiește că era acel ticălos cu mustața răsucită de care vorbise Maman. Pari crede că poate pătrunde tainele acestei povești. Are propriile ei idei. În versiunea sa, el este un bărbat pe drept îngrijorat de bunăstarea unei fiice profund nefericite și care se distruge singură, neputându-se abține să ducă o viață dezordonată. E un bărbat care suferă umiliri și atacuri repetate la demnitatea lui, dar este încă alături de fiica lui, o duce în India când e bolnavă, stă cu ea acolo șase

săptămâni. Și, referitor la asta, ce pățise Maman de fapt? Ce i-au făcut în India? Pari se întrebă, gândindu-se la cicatricea verticală din zona pelvisului – Pari se interesase, iar Zahia îi spusese că inciziile pentru cezariană erau făcute pe orizontală.

Și mai era și ce îi spusese Maman reporterului despre soțul ei, tatăl lui Pari. Era o calomnie? Era adevărat că îl iubise pe Nabi, șoferul? Și, dacă era așa, de ce să dezvălui un astfel de lucru acum, după tot acest timp, dacă nu pentru a crea confuzie, a umili și poate pentru a produce durere? Și, dacă e așa, atunci cui?

În ceea ce o privește, Pari nu este surprinsă de tratamentul aspru pe care i-l rezervase Maman – nu după Julien – și nu este uimită nici de descrierea selectivă și cenzurată a propriei maternități.

Minciuni?

Și totuși...

Maman fusese o scriitoare talentată. Pari a citit fiecare cuvânt pe care Maman îl scrisese în franceză și fiecare poezie tradusă din farsi. Puterea și frumusețea scrierii sale erau incontestabile. Dar dacă descrierea vieții ei pe care Maman o făcuse în interviu era o minciună, atunci de unde veneau imaginile din lucrările ei? Unde era izvorul cuvintelor care erau sincere, și încântătoare, și brutale, și triste? Era pur și simplu un șarlatan talentat? Un magician, cu un stilou în loc de baghetă, capabil să miște audiența evocând emoții pe care nu le-a cunoscut? Era posibil așa ceva?

Pari nu știe – chiar nu știe. Și poate că asta fusese intenția adevărată a lui Maman, să facă în așa fel încât să îi fugă pământul de sub picioare lui Pari. Să o neliniștească intenționat și să o dea peste cap, să o facă să devină o enigmă pentru sine însăși, să-i sădească îndoiala în minte, referitor la tot ceea ce fata știa despre viața ei, să o facă să se simtă pierdută, ca și cum ar rătăci noaptea printr-un deșert, în mijlocul întunericului și al necunoscutului, iar adevărul să-i scape printre degete.

Poate că asta era răsplata lui Maman, se gândește Pari. Nu numai pentru Julien, dar și pentru dezamăgirea permanentă care a fost pentru ea Pari. Pari, care se presupune că ar fi trebuit să o ajute să pună capăt băuturii, aventurilor cu bărbați, anilor iroșiți cu apeluri disperate la fericire. Tuturor acelor momente adunate, impasuri în

viața ei. Fiecare dezamăgire o lăsa pe Maman mai zdruncinată, mai dezamăgită și tulburată, iar fericirea devenea mai iluzorie. *Ce eram eu, Maman? se gândește Pari. Ce se presupune că eram, crescând în pânțelele tău – gândindu-mă că în pânțelele tău am fost concepută? O sămânță de speranță? Un bilet cumpărat care să te scoată din întuneric? Un petic pentru acea gaură din inima ta? Dacă e așa, nu am fost de ajuns. Nu am fost câtuși de puțin de ajuns. Nu am fost balsam pentru durerea ta, ci doar un alt impas, o altă povară, și tu trebuie să fi văzut asta din timp. Trebuie să-ți fi dat seama de asta. Dar ce puteai să faci? Nu puteai să mergi la casa de amanet și să mă vinzi.*

Poate că în interviul acesta Maman a răs la urmă, dar a răs mai bine.

Pari se adăpostește de ploaie sub acoperișul unei braserii, la câteva blocuri de spitalul în care Zahia învață. Își aprinde o țigară. Se gândește că ar trebui să o sune pe Collette. Au vorbit doar o dată sau de două ori de la înmormântare. Când erau mai mici, obișnuiau să mestece tone de gumă, până când le dureau fălcile, și stăteau în fața oglinzii de la dulapul lui Maman și își pieptăneau una alteia părul, prinzându-l sus. Pari zărește o bătrână peste drum, care purta o bonetă de plastic ca să se apere de ploaie și înainta cu greu pe trotuar, urmată de un terier mic gălbui. Un nor sparge ceața în care zac amintirile lui Pari, luând încet forma unui câine. Nu o „jucărie” mică, cum era cea a bătrânei doamne, ci un specimen mare, rău, cu blană mare, murdar, cu coada și cu urechile despicate. Pari nu e sigură dacă aceasta este de fapt o amintire sau fantoma uneia, sau nici una nici alta. O întrebase cândva pe Maman dacă au avut vreodată un câine la Kabul, iar Maman i-a spus: *Știi că nu-mi plac câinii. Nu au respect de sine. Îi lovești și tot te iubesc. E deprimant.*

Altceva ce-i spusese Maman și-i ridica semne de întrebare:

Nu mă vad în tine. Nu știi cine ești.

Pari aruncă țigara. Se hotărăște să o sune pe Collette. Plănuiește să o întâlnească undeva la un ceai. Să vadă ce mai face. Cu cine se vede. Să se uite în vitrinele magazinelor, așa cum obișnuiau să facă odinioară.

Să vadă dacă vechea ei prietenă mai e dornică să facă acea excursie în Afganistan.

Pari se întâlnește cu Collette. Se văd într-un bar popular, cu un design marocan, draperii mov și perne portocalii peste tot și unde un tip cu părul creț cântă la oud²⁶ pe o scenă mică. Collette nu a venit singură. A adus cu ea un tânăr. Îl cheamă Eric Lacombe. Predă teatru la clasele a șaptea și a opta la un liceu din arondismentul 18. Îi spune lui Pari că s-au mai întâlnit cu câțiva ani în urmă la un protest studențesc împotriva vânătorii de foci. Pari nu-și amintește pe moment, dar apoi își dă seama că el era cel pe care Collette se supăraseră rău din cauza numărului mic de persoane prezente, cel pe care îl îmbrâncise. Stau pe jos, pe niște perne pufoase de culoarea fructului de mango, și comandă băuturi. Inițial, Pari are impresia că Eric și Collette formează un cuplu, dar Collette îl tot laudă pe Eric, și Pari înțelege în curând că l-a adus pentru ea. Disconfortul de care ar fi cuprinsă într-o astfel de situație se oglindește în – și este atenuat de – neliniștea lui Eric. Lui Pari i se pare amuzant, ba chiar șarmant, felul în care tot roșește și clatină din cap, în semn de scuză și încurcătură. Pari se uită la el pe deasupra pâinii și a tapenadei²⁷ de măslina verzi. Nu ar putea spune că este chipeș. Are părul lung și firav, legat cu un elastic la baza gâtului. Are mâinile mici și pielea deschisă la culoare. Nasul îi este prea îngust, fruntea prea ieșită în afară, iar bărbia aproape că lipsește, dar când râde ochii îi strălucesc și are obiceiul să încheie fiecare propoziție cu un zâmbet în așteptare, ca un semn de întrebare vesel. Și, deși fața lui nu o vrăjește pe Pari așa cum se întâmplase în cazul lui Julien, este una de departe mai caldă, mai umană și, cum Pari avea să afle curând, un excelent maestru al acordării de atenție, al stăpânirii absolute de sine și al decenței permanente; toate acestea se regăsesc în Eric.

Se căsătoresc într-o zi răcoroasă din primăvara anului 1977, la câteva luni după ce Jimmy Carter și-a depus jurământul. Deși nu e dorința părinților lui, Eric insistă să facă o cununie civilă restrânsă, doar ei doi și Collette ca martor. Spune că o nuntă formală e o extravaganță pe care nu și-o poate permite. Tatăl lui, care e un

²⁶ Instrument cu coarde din spațiul arab.

²⁷ Aperitiv provensal.

bancher înstărit, se oferă să plătească. Până la urmă, Eric este singurul lor copil. Îi oferă bani drept cadou, apoi ca împrumut. Dar Eric refuză. Și, deși nu o spune niciodată, Pari știe că face asta ca să o scutească de penibilitatea unei ceremonii la care ar fi singură, fără ca familia ei să fie prezentă la biserică, fără ca cineva să o conducă la altar, fără ca cineva să verse o lacrimă de fericire pentru ea.

Când îi spune de planurile ei de a merge în Afganistan, el o înțelege într-un fel în care Pari crede că Julien nu ar fi făcut-o niciodată. Și într-un fel în care nu a recunoscut-o niciodată deschis față de ea însăși.

— Crezi că ai fost adoptată, spune el.

— O să vii cu mine?

Se hotărăsc să călătorească în acea vară, când pentru Eric se termină școala și Pari poate să-și ia o pauză scurtă de la lucrarea de doctorat. Eric se înscrie împreună cu ea la cursuri de farsi cu un meditator pe care l-a găsit prin intermediul mamei unuia dintre elevii săi. Pari îl găsește adesea pe canapea, cu căștile în urechi, cu casetofonul pe piept, cu ochii închiși, concentrându-se, în timp ce murmură cu un accent apăsător *Mulțumesc, Bună și Ce mai faci?* în farsi.

Cu câteva săptămâni înainte de începerea verii, când Eric tocmai se uita după bilete de avion și cazare, Pari descoperă că este însărcinată.

— Am putea încă să mergem, spune Eric. Ar trebui încă să mergem.

Pari e cea care se hotărăște să nu mai meargă.

— Ar fi iresponsabil din partea noastră, spune ea.

Locuiesc într-o garsonieră cu încălzire defectuoasă, instalație neetanșă, fără aer condiționat și cu mobilă desperecheată, adunată din mai multe locuri.

— Nu este un loc potrivit pentru un copil, spune ea.

Eric își mai ia o slujbă, dă lecții de pian, ceea ce își dorise să urmeze înainte să pună ochii pe teatru, iar când Isabelle vine pe lume – Isabelle cea dulce, cu pielea deschisă la culoare, cu ochii de culoarea zahărului caramelizat – se mutaseră deja într-un apartament micuț cu două dormitoare, aproape de Grădina Luxemburgului, cu sprijin

financiar din partea tatălui lui Eric, pe care l-au acceptat de această dată cu condiția să fie un împrumut.

Pari își ia liber trei luni. Își petrece toată ziua cu Isabelle, lângă care se simte viaaie și plină de viață. Simte o strălucire în jurul ei de fiecare dată când Isabelle își întoarce privirea spre ea. Când Eric vine seara acasă de la liceu, primul lucru pe care îl face e să-și lase haina și servieta la ușă, apoi se aruncă pe canapea, își întinde brațele și mișcă din degete.

— Dă-mi-o mie, Pari. Dă-mi-o pe Isabelle.

În timp ce o face pe Isabelle să țopăie pe pieptul lui, Pari îl pune la curent cu toate noutățile zilei – cât lapte a băut fiica lor, cât de des a dormit, ce au văzut împreună la televizor, jocurile animate pe care le-au jucat, sunetele noi pe care le-a scos. Eric nu se satură niciodată să o asculte.

Au amânat plecarea în Afganistan. Adevărul este că Pari nu mai simte nevoia urgentă să găsească răspunsuri și să-și afle rădăcinile. Pentru că acum îl are pe Eric care o liniștește și îi este mereu alături. Și pentru că o are pe Isabelle care i-a dat un sentiment de stabilitate – stabilitate în care mai există totuși goluri și pete albe, toate întrebările fără răspuns, toate lucrurile la care Maman nu ar renunța. Sunt încă acolo. Doar că Pari nu mai este atât de nerăbdătoare să afle răspunsurile, așa cum era înainte.

Și sentimentul vechi pe care l-a avut dintotdeauna – acela al unei absențe vitale în viața ei, a unei persoane sau a unui lucru – s-a atenuat. Mai revine când și când, uneori cu o putere care o ia pe nepregătite, dar mai rar decât înainte. Pari nu a fost niciodată atât de mulțumită, nu s-a simțit niciodată pe culmile fericirii ca acum.

În 1981, când Isabelle are trei ani, Pari, însărcinată în câteva luni cu Alain, trebuie să plece la München pentru o conferință. Va prezenta o lucrare, a cărei coautoare a fost, despre formele modulare în afara teoriei numerelor, în special în topologie și în fizica teoretică. Prezentarea este bine primită, iar după aceasta, Pari merge împreună cu câțiva academicieni într-un bar zgomotos unde beau bere și mănâncă covrigi și *Weisswurst*²⁸. Se întoarce în camera de hotel

²⁸ Cârnat tradițional bavarez făcut din carne de vită și slănină de porc.

înainte de miezul nopții și se bagă în pat fără să se schimbe sau să se spele pe față. O trezește telefonul la ora 2.30. E Eric, sună de la Paris.

— E vorba despre Isabelle, spune el.

Are febră. Gingiile i s-au umflat brusc și s-au înroșit. Sângerează profund la cea mai mică atingere.

— Abia îi văd dinții, Pari. Nu știu ce să fac. Am citit undeva că ar putea fi...

Vrea să-l oprească. Să-i spună să tacă, pentru că nu poate suporta să audă asta, dar e prea târziu. Aude cuvântul *leucemia copiilor*, sau poate spune *limfom*, și oricum, care ar fi diferența? Pari stă pe marginea patului, împietrită, simte cum îi zvâcnește capul și pielea i se umezește de transpirație. E furioasă pe Eric pentru că îi bagă în cap un lucru atât de oribil în mijlocul nopții, când ea e la șapte sute de kilometri depărtare și complet neputincioasă. E furioasă pe ea însăși pentru propria-i stupiditate. Pentru că s-a arătat, în mod voluntar, deschisă unei vieți pline de griji și teamă. Era o nebunie. O nebunie curată. O credință prostească și nefondată, împotriva șanselor imense ca o lume pe care nu o controlezi să nu-ți ia singurul lucru pe care nu ai suporta să-l pierzi. Credința că lumea nu te va distruge. *Nu am inimă pentru asta*. O spune de fapt doar pentru ea. *Nu am inimă pentru asta*. În momentul acela nu se poate gândi la un lucru mai nesocotit, mai irațional decât alegerea de a fi părinte.

Și o parte din ea – *Să mă ajute Dumnezeu, gândește Pari, să mă ierte Domnul pentru asta* – e furioasă pe Isabelle pentru că îi face asta, pentru că o face să sufere atât.

— Eric, Eric! *Écoute-moi*, o să te sun înapoi. Trebuie să închid acum.

Își golește geanta pe pat și găsește carnețelul maro în care are scrise numerele de telefon. Sună la Lyon. Collette locuiește acum acolo cu soțul ei, Didier, unde și-a deschis o mică agenție de voiaj. Didier se pregătește să devină doctor. El e cel care răspunde la telefon.

— Știi că studiez psihiatria, Pari, nu-i așa? spune el.

— Știu. Știu. Dar m-am gândit că...

El îi pune câteva întrebări. A pierdut Isabelle din greutate? Transpirații nocturne, vânătași neobișnuite, oboseală, febră cronică?

La final, îi spune că Eric ar trebui să o ducă la un doctor de dimineață. Dar, dacă își amintește corect din formarea generală pe care a primit-o la facultatea de medicină, îi sună ca o gingivită acută.

Pari strânge receptorul atât de tare, încât o doare încheietura.

— Te rog, Didier, spune ea răbdătoare.

— A, scuze. Ceea ce am vrut să spun e că sună ca o primă manifestare a unui herpes.

— Un herpes.

Apoi adaugă cele mai fericite cuvinte pe care Pari le-a auzit vreodată.

— Cred că o să fie bine.

Pari nu l-a întâlnit pe Didier decât de două ori, o dată înainte și o dată după nunta cu Collette. Dar în acel moment simte că-l iubește cu adevărat. Îi spune asta plângând la telefon. Îi spune că îl iubește – de mai multe ori – iar el râde și îi urează noapte bună. Pari îl sună pe Eric care o va duce pe Isabelle a doua zi la doctorul Perrin. Pari se întinde apoi în pat, îi vâjâie urechile, privește la lumina de afară care se strecoară printre obloanele din lemn de un verde mai. Se gândește la vremea în care era internată cu pneumonie, când avea opt ani, iar Maman refuza să plece acasă, insistând să doarmă pe un scaun lângă patul ei, și simte o asemănare nouă, neașteptată, întârziată, cu mama ei. I-a lipsit de multe ori în ultimii ani. La nuntă, de exemplu. La nașterea Isabellei. Și în nenumărate alte momente. Dar niciodată mai mult decât în această noapte teribilă, dar și minunată, în același timp, din hotelul din München.

Când se întoarce la Paris a doua zi, îi spune lui Eric că nu ar trebui să mai aibă copii după ce se naște Alain. Ar crește doar șansele ei de suferință.

În 1985, când Isabelle are șapte ani, Alain patru și micuțul Thierry doi, Pari acceptă să predea la o universitate renumită din Paris. Devine astfel, pentru un timp, victima meschinărilor academice previzibile – deloc surprinzătoare, având în vedere că la cei treizeci și șase de ani e cea mai tânără profesoară din departament și una din cele două femei. Înfruntă totul într-un mod în care își imaginează că Maman nu ar fi putut sau nu ar fi făcut-o niciodată. Nu îi fletează și nu îi lingusește pe colegi. Se abține de la certuri și plângeri. Va fi

întotdeauna sceptică. Odată cu prăbușirea Zidului Berlinului se prăbușesc și zidurile din viața ei academică și îi câștigă încet de partea sa pe majoritatea colegilor cu bunul ei simț și cu sociabilitatea ei dezarmantă. Își face prieteni în departamentul ei – și în altele – participând la evenimente universitare, la strângeri de fonduri, la cocktailuri ocazionale și la dineuri. Eric o însoțește la aceste serate. Ca o glumă personală, insistă să poarte de fiecare dată aceeași cravată din lână și sacoul din catifea reiată cu petice la cot. Se plimbă prin camera aglomerată, gustând aperitive, bând vin, părând jovial, confuz și, câteodată, Pari se duce la el și îl fură dintr-un grup de matematicieni, înainte să-și dea cu părerea despre teoria varietăților și aproximările lui Diophantus.

Inevitabil, cineva o va întreba la aceste petreceri despre viziunea ei asupra dezvoltării din Afganistan. Într-o seară, un profesor invitat, ușor beat, pe nume Chatelard, o întreabă pe Pari ce crede că se va întâmpla în Afganistan când vor pleca sovieticii.

— Își va găsi poporul dumneavoastră pacea, doamna profesoară?

— N-aș ști să vă spun, răspunde ea. Practic vorbind, sunt afgană doar cu numele.

— *Non mais, quand même*, spune el. Dar totuși, trebuie să aveți o părere.

Ea zâmbește, încercând să ascundă sentimentul de vinovăție pe care îl simte de fiecare dată când își pune astfel de întrebări.

— Doar ce am citit în *Le Monde*. La fel ca și dumneavoastră.

— Dar ați crescut acolo, *non*?

— Am plecat când eram foarte mică. L-ați văzut pe soțul meu? E cel cu sacoul cu petice la cot.

De fapt, spune adevărul. Urmărește știrile, citește în ziare despre război, despre înarmarea mujahedinilor de către Occident, dar Afganistanul s-a estompat în mintea ei. Are o grămadă de lucruri care o țin ocupată acasă, în noua casă drăguță cu patru dormitoare din Guyancourt, la vreo douăzeci de kilometri de centrul Parisului. Locuiesc pe o colină, lângă un parc cu trasee de mers pe jos și heleșteie. Eric scrie acum și piese de teatru, pe lângă faptul că predă. Una dintre piesele sale, o farsă politică amuzantă, va fi jucată la toamnă într-un teatru mic de lângă Primăria din Paris, și i s-a cerut să

mai scrie una.

Isabelle a devenit o adolescentă tăcută, dar isteță și serioasă. Ține un jurnal și citește un roman pe săptămână. Îi place Sinéad O'Connor. Are degete lungi și frumoase și ia lecții de violoncel. Peste o săptămână va interpreta *Chanson Triste* a lui Ceaikovski într-un recital. La început, fusese reticentă față de violoncel, dar Pari luase câteva lecții cu ea în semn de solidaritate. Se dovedise nu doar inutil, ci și imposibil de realizat. Inutil pentru că Isabelle a înțeles imediat, de bunăvoie, cum să cânte la instrument, și imposibil de realizat pentru că, din cauza violoncelului, o dureau îngrozitor de tare mâinile. De un an de zile, Pari se trezește dimineața cu mâinile și cu încheieturile înțepenite și durează o jumătate de oră, uneori chiar o oră, până i se dezmoțesc. Eric a încetat să mai facă presiuni asupra ei pentru a merge la doctor, dar acum insistă.

— Ai doar patruzeci și trei de ani, Pari, spune el. Nu-i normal.

Pari și-a făcut o programare.

Alain, cel de-al doilea copil, e un șmecher și are un farmec ștrengăresc. E obsedat de artele marțiale. S-a născut prematur și este încă mic pentru un băiat de zece ani, dar ceea ce îi lipsește în privința înălțimii este compensat de dorință și talent. Adversarii lui sunt mereu păcăliți de trupul lui subțire și de picioarele mici. Toți îl subestimează. Pari și Eric s-au minunat adesea, stând întinși în pat, noaptea, de voința lui imensă și de energia debordantă. Pari nu-și face griji nici pentru Isabelle, nici pentru Alain.

Thierry este cel care o îngrijorează mai degrabă. Thierry, care poate, în adâncul sufletului, simte că a fost mai degrabă un copil nedorit, neașteptat. De fiecare dată când Pari îi cere câte ceva, Thierry fie tace, răbind-o, fie o privește scurt, fie se agită, fie se tot mișcă de colo-colo. O sfidează doar ca să o sfideze, așa i se pare lui Pari. În unele zile, se adună ca un nor de furtună deasupra lui. Pari poate confirma asta. Aproape că îl vede. Se adună și se umflă până când, în cele din urmă, se deschide, dând drumul unui torent de mânie, care îl face pe Thierry să bată din picior și să-i tremure obrajii, sperind-o pe Pari și făcându-l pe Eric să clipească și să zâmbească trist. Pari știe instinctiv că Thierry va fi toată viața o grijă pentru ea, la fel ca durerea din articulații.

Se întreabă adesea ce fel de bunică ar fi fost Maman. Mai ales pentru Thierry. Intuitiv, Pari se gândește că Maman ar fi ajutat-o mult cu Thierry. E posibil să fi văzut ceva din ea în fiul ei – deși nu biologic, bineînțeles, Pari e sigură de asta de ceva timp. Copiii știu de Maman. Isabelle, mai ales, este foarte curioasă. A citit multe dintre poeziile ei.

— Îmi doresc să o fi întâlnit, spune ea. Sună fascinant. Cred că am fi fost prietene bune, eu și ea. Nu crezi?! Am fi citit aceleași cărți. Aș fi cântat la violoncel pentru ea.

— Ei bine, i-ar fi plăcut mult, spune Pari. De asta sunt sigură.

Pari nu le-a spus copiilor că bunica lor s-a sinucis. S-ar putea să afle într-o zi, probabil că vor afla. Dar nu de la ea. Nu le va băga în cap ideea că un părinte e capabil să-și abandoneze copiii, să le spună *Nu-mi ești de ajuns*. Pentru Pari, copiii și Eric au fost mereu de ajuns. Și vor fi întotdeauna.

În vara lui 1994, Pari și Eric îi duc pe copii în Mallorca. Collette este cea care, prin agenția ei de voiaj prosperă, le organizează vacanța. Collette și Didier li se alătură în Mallorca și stau împreună două săptămâni într-o casă închiriată cu vedere spre plajă. Collette și Didier nu au copii, nu din cauze biologice, ci pentru că nu-și doresc. Pentru Pari, sincronizarea e bună. Artrita ei reumatoidă este bine controlată în acea perioadă. Ia o doză săptămânală de methotrexat, pe care îl tolerează bine. Din fericire, nu a fost nevoită să ia steroizi în ultimul timp și nu a suferit de insomnie.

— Ca să nu mai vorbim de kilogramele în plus, îi spune ea lui Collette, și de faptul că trebuie să intru într-un costum de baie în Spania! Râde. O, deșertăciune!

Își petrec zilele făcând turul insulei, mergând pe coasta de nord-vest pe lângă Munții Serra de Tramuntana, oprindu-se pentru o plimbare prin plantația de măslini și prin pădurea de pini. Mănâncă *porcella*, un fel delicios de mâncare din biban de mare, *lubina*, și o tocană din vinete și dovlecei, *tumbet*. Thierry refuză să guste din ele și, la fiecare restaurant, Pari trebuie să-i ceară bucatarului-șef să-i pregătească o farfurie cu spaghete cu sos de roșii simplu, fără carne, fără brânză. La cererea lui Isabelle – care a descoperit recent opera – merg într-o seară să vadă o reprezentație a operei lui Giacomo

Puccini, *Tosca*. Ca să supraviețuiască acestei torturi, Collette și Pari își dau pe furiș din mână-n mână o sticlută argintie cu votcă ieftină. Pe la mijlocul actului doi sunt amețite și nu se pot abține să nu chicotească ca niște școlărițe văzându-l pe artistul care interpretează rolul lui Scarpia.

Într-o zi, Pari, Collette, Isabelle și Thierry își iau prânzul la pachet și merg la plajă; Didier, Alain și Eric au plecat de dimineață într-o excursie de-a lungul Golfului Sólter. În drum spre plajă, intră într-un magazin ca să-i cumpere lui Isabelle un costum de baie care îi luase ochii. La intrarea în magazin, Pari își zărește în treacăt propria-i reflexie pe sticlă. În mod normal, mai ales în ultimul timp, când pășește în fața unei oglinzi, are loc un proces mintal automat care o pregătește să-și întâlnească egoul îmbătrânit. Acționează ca zonă de tampon, atenuând șocul. Dar în fața vitrinei, luată pe nepregătite, rămâne uimită de imaginea reflectată de realitatea nedistorsionată, înșelându-se singură. Vede o femeie de vârstă mijlocie într-o bluză ștearsă, care atârnă pe ea, și o fustă de plajă care nu ascunde destul de bine pielea care-i atârnă sub genunchi. Soarele îi scoate în evidență firele cărunte de păr. Și în ciuda conturului de ochi și a rujului care îi delimitează buzele, are o față la care trecătorii se vor uita o clipă, apoi își vor întoarce privirea de la ea, ca și cum ar fi un semn de circulație sau un număr pe o cutie poștală. Momentul este unul scurt, abia de ajuns pentru ridicarea pulsului, dar suficient de lung pentru ca egoul ei iluzoriu să ajungă din urmă realitatea femeii care o privește din vitrină. E puțin descurajator. Asta înseamnă să îmbătrânești, se gândește ea, urmând-o pe Isabelle în magazin. Aceste momente neplăcute te surprind când te aștepți mai puțin.

Mai târziu, când se întorc de pe plajă la casa închiriată, văd că bărbații au venit deja.

— Papa îmbătrânește, remarcă Alain.

Din spatele barului, Eric, care amestecă o carafă de sangria, se holbează la Alain și ridică simpatic din umeri.

— Credeam că o să trebuiască să te car în spate, Papa.

— Dă-mi un an. Ne întoarcem la anul și o să te alerg în jurul

insulei, *mon pote*²⁹.

Nu se vor mai întoarce niciodată în Mallorca. La o săptămână după ce revin la Paris, Eric suferă un infarct. Se întâmplă când e la lucru, în timp ce vorbea cu un inginer de lumini. Îi supraviețuiește, dar va mai suferi încă două în următorii trei ani, dintre care ultimul se va dovedi fatal. Și astfel, la vârsta de patruzeci și opt de ani, Pari, la fel ca și Maman, e văduvă.

Într-o zi de la începutul primăverii lui 2010, Pari primește un telefon de foarte departe. Apelul nu este unul neașteptat. De fapt, Pari se pregătise întreaga dimineață pentru el. Înainte de asta, se asigură că are apartamentul doar pentru ea. Asta înseamnă că îi cere lui Isabelle să plece mai devreme decât de obicei. Isabelle și soțul ei, Albert, locuiesc în partea de nord a Insulei Saint-Denis, doar la câteva blocuri de apartamentul cu un singur dormitor în care stă Pari. Isabelle trece să o vadă în fiecare dimineață, după ce își duce copiii la școală. Îi aduce câte o baghetă și fructe proaspete. Pari nu este încă dependentă de scaunul cu roțile, o posibilitate pentru care se pregătește însă. Deși boala a obligat-o să se pensioneze prematur, cu un an înainte de termen, încă e capabilă să meargă de una singură la piață și să facă o plimbare în fiecare zi. Mâinile – urâte și strâmbe – sunt cele care nu prea o mai ajută, iar în zilele proaste le simte ca și cum ar avea cioburi de cristal în jurul articulațiilor. Pari poartă mănuși de fiecare dată când iese afară, ca să-și țină mâinile calde, dar mai ales pentru că îi este rușine cu ele, are articulațiile de la degete prea umflate, degetele ei urâte suferind de ceea ce doctorul numește *deformare în gât de lebădă*, cu degetul mic stâng îndoit permanent.

O, deșertăciune, îi spune lui Collette.

În această dimineață, Isabelle i-a adus niște smochine, câteva bucăți de săpun, pastă de dinți și un recipient din plastic plin cu supă de castane. Albert se gândește să le sugereze proprietarilor restaurantului la care este bucătar secund să o adauge în meniu. Pe măsură ce despachetează, Isabelle îi spune lui Pari de noua sarcină pe care o are. Scrie acum muzică pentru emisiuni de televiziune,

²⁹ Prietene, amice.

reclame și speră să scrie în curând și pentru un film. Spune că va începe să scrie coloana sonoră pentru o miniserie care se filmează în acel moment la Madrid.

— O să te duci acolo? Întreabă Pari. La Madrid?

— *Non*. Bugetul este prea mic. Nu o să-mi acopere costurile de transport.

— Păcat! Ai fi putut să stai la Alain.

— O, îți dai seama, Maman? Sărmanul Alain! Abia are spațiu să-și întindă picioarele.

Alain este consultant financiar. Locuiește într-un apartament mic la Madrid împreună cu soția lui, Ana, și cu cei patru copii. Îi trimite lui Pari în mod regulat e-mail-uri cu poze și filmulețe scurte cu cei mici.

Pari o întreabă pe Isabelle dacă știe ceva de Thierry, iar Isabelle îi spune că nu. Thierry e în Africa, în partea de est a Ciadului, unde lucrează într-o tabără de refugiați din Darfur. Pari știe asta pentru că Thierry o contactează rar pe Isabelle. E singura căreia îi spune câte ceva despre el. Așa află Pari în linii mari care este viața fiului ei – de exemplu, faptul că a petrecut ceva timp în Vietnam. Sau că a fost căsătorit cândva cu o vietnameză, pentru scurt timp, când avea douăzeci de ani.

Isabelle pune apă la fiert și scoate două cești din dulap.

— Nu în dimineața asta, Isabelle. De fapt, trebuie să-ți cer să pleci.

Isabelle o privește rănită, iar Pari are muștrări că nu a știut să se exprime mai bine. Isabelle a fost mereu o fire delicată și sensibilă.

— Ceea ce vreau să spun e că aștept un telefon și am nevoie de puțină intimitate.

— Un telefon? De la cine?

— O să-ți spun mai târziu, o asigură Pari.

Isabelle stă cu brațele în sân și se străduiește să râdă.

— Ți-ai găsit un iubit, Maman?

— Un iubit! Ești oarbă? Te-ai uitat la mine în ultimul timp?

— Nu-i nimic în neregulă cu tine.

— Trebuie să pleci. O să-ți explic mai târziu, promit.

— *D'accord, d'accord*.

Isabelle își pune geanta pe umăr, își ia haina și cheile, apoi pleacă.

— Dar să știi că sunt cât se poate de intrigată.

Bărbatul care sună la 9.30 se numește Markos Varvaris. A contactat-o pe Pari pe Facebook, lăsându-i mesajul următor, scris în engleză: *Sunteți fiica poetei Nila Wahdati? Dacă da, aș dori foarte mult să vorbesc cu dumneavoastră despre ceva care vă interesează.* Pari tastase numele lui pe internet și aflase că era un chirurg plastician care lucra pentru o organizație nonprofit la Kabul. Acum, la telefon, o salută în farsi și continuă să vorbească în această limbă până când Pari îl întrerupe.

— Domnule Varvaris, îmi cer scuze, dar am putea vorbi în engleză?

— A, bineînțeles. Scuzele mele. Am presupus... Deși, desigur, are sens, ați plecat când erați foarte mică, nu-i așa?

— Da, așa este.

— Am învățat farsi aici. Aș spune că pot să mă folosesc mai mult sau mai puțin de ea. Locuiesc aici din 2002, am ajuns la puțin timp după plecarea talibanilor. Erau zile destul de optimiste. Da, toată lumea era pregătită pentru reconstrucție și democrație și alte lucruri de acest gen. Acum e o altă poveste. Bineînțeles, ne pregătim de alegerile prezidențiale, dar asta e o altă poveste. Mă tem că asta e.

Pari ascultă răbdătoare, în timp ce Markos Varvaris face o paranteză lungă despre provocarea logistică pe care o reprezintă alegerile în Afganistan – pe care, spune el, le va câștiga Karzai – și apoi despre incursiunile îngrijorătoare ale talibanilor în nord, despre cenzurarea din ce în ce mai mare a știrilor de către islamici, despre suprapopularea Kabulului și, în cele din urmă, despre costul construirii de locuințe. Înainte să închidă paranteza, spune:

— Locuiesc în casa asta de câțiva ani. Înțeleg că și dumneavoastră ați locuit aici.

— Ce spuneți?

— A fost casa părinților dumneavoastră. Sau cel puțin așa mi s-a spus.

— Dacă pot întreba, cine v-a spus asta?

— Proprietarul. Îl cheamă Nabi. Îl *chema* Nabi, ar trebui să spun. A murit recent, din păcate. Vă aduceți aminte de el?

Numele îi evocă lui Pari o față tânără și chipeșă, cu favoriți și cu un

păr negru și des pieptănat pe spate.

— Da. Mai mult de numele lui. Era bucătarul casei. Și șofer.

— A fost și una și alta, da. A trăit aici, în casa asta, din 1947. Șaizeci și trei de ani. Pare incredibil, nu? Dar, după cum v-am spus, a murit. Luna trecută. L-am îndrăgit mult. Toată lumea îl îndrăgea.

— Înțeleg.

— Nabi mi-a dat un bilet, a continuat Markos Varvaris. Trebuia să-l citesc doar după moartea lui. Când a murit, l-am rugat pe un coleg afgan să-l traducă în engleză. Biletul acesta este mai mult decât un bilet. Este, de fapt, o scrisoare, și încă una remarcabilă. Nabi spune niște lucruri acolo. V-am căutat pentru că multe vă privesc și pentru că îmi cere direct în scrisoare să vă găsec și să vi-o dau. Ne-a luat ceva timp, dar am reușit să vă localizăm. Grație internetului.

Lasă să-i scape un râset scurt.

O parte din Pari vrea să închidă. Intuitiv nu se îndoiește că orice revelație ar fi scris acest bătrân pe hârtie – această persoană din trecutul ei îndepărtat – la o jumătate de lume distanță, e adevărată. Știe de mult timp că Maman a mințit-o cu privire la copilăria ei. Dar dacă viața ei se clădise pe o minciună, ceea ce Pari a investit de atunci este la fel de adevărat și solid și de neclintit ca un stejar gigant. Eric, copiii, nepoții, cariera ei, Collette. Ce sens are? După tot acest timp, ce sens mai are? Poate e mai bine să închidă.

Dar nu o face. Simțind cum îi crește pulsul și cum îi transpiră palmele, îi spune:

— Ce... ce spune în acest bilet, în această scrisoare?

— Ei bine, în primul rând, susține că a fost unchiul dumneavoastră.

— Unchiul meu!

— *Unchiul vitreg*, ca să fiu mai exact. Și mai e ceva. Spune multe alte lucruri.

— Domnule Varvaris, îl aveți? Biletul ăsta, scrisoarea asta sau traducerea? Le aveți la dumneavoastră?

— Le am.

— Poate îmi citiți și mie? Puteți să îmi citiți?

— Vreți să spuneți acum?

— Dacă aveți timp. Vă pot suna, plătesc eu.

— Nu e nevoie, nu. Dar sunteți sigură?

— *Oui*, spune ea în receptor. Sunt sigură, domnule Varvaris.

Îi citește scrisoarea. Îi citește tot. Durează ceva timp. Când termină, ea îi mulțumește și îi spune că îl va contacta în curând.

După ce închide, setează espressorul de cafea pentru o ceașcă și se duce la fereastră. De acolo vede priveliștea familiară – alea îngustă și pietruită de jos, farmacia mai sus de bloc, restaurantul ieftin din colț unde se servește falafel³⁰ și bistroul condus de familia bască.

Îi tremură mâinile. I se întâmplă un lucru înfiorător. Ceva cu adevărat remarcabil. Imaginea din mintea ei este cea a unui topor care lovește solul și, dintr-o dată, petrolul iese abundent la suprafață. Asta i se întâmplă, o năpădesc amintirile, ridicându-se din adâncuri. Se uită lung pe fereastră în direcția bistroului, dar ceea ce vede nu e chelnerul slab de sub copertină, cu un șort negru legat în talie, așezând o față de masă, ci un cărucior roșu și mic, cu o roată care scârțâie, înaintând sub un cer plin de nori în continuă mișcare, rostogolindu-se pe culmi și coborând prin defileuri uscate, pe dealuri cu un sol gălbui, care domină peisajul, apoi coboară. Vede tot felul de pomi fructiferi în duminică, prin frunze adie vântul, iar rândurile de viță-de-vie leagă între ele casele cu acoperiș plat. Vede sârme de rufe și femei stând pe vine lângă un pârâu și funiile care fac să scârțâie un leagăn sub un copac înalt, și un câine mare, care stă ghemuit, cauza răutății copiilor din sat și un bărbat cu nas de șoim săpând un șanț având cămașa lipită de spate din cauza transpirației și o femeie cu vâl aplecată deasupra unui foc pe care fierbea ceva.

Dar mai e ceva dincolo de toate acestea, pe lentila amintirilor ei – și asta e ceea ce o atrage cel mai mult – o umbră nedeslușită. O siluetă. Moale și tare în același timp. O mână moale care a ținut-o pe a ei. Genunchi tari pe care și-a așezat cândva obrazul. Îi caută chipul, dar îi scapă, și încearcă să îl identifice de fiecare dată când se întoarce spre el. Pari simte cum se deschide un gol înăuntrul ei. Simțise întotdeauna o mare lipsă, o mare absență. Cumva, a știut asta tot timpul.

³⁰ Chifteluțe din năut servite de obicei într-o pită, fel de mâncare popular în Orientul Mijlociu.

— Frate, murmură ea, dar nu-și dă seama că vorbește.
Nu-și dă seama că plânge.
Un vers dintr-un cântec în farsi i se așterne brusc pe buze:

*Știu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.*

Mai este unul, poate înaintea acestuia, mai este un vers, e sigură de asta, dar și acesta îi scapă.

Pari se așază. Trebuie. Nu crede că poate sta în picioare în acest moment. Așteaptă să se termine de făcut cafeaua și se gândește că va lua o ceașcă atunci când va fi gata, și poate și o țigară, apoi intenționează să meargă în sufragerie, să o sune pe Collette la Lyon să vadă dacă vechea ei prietenă poate să-i aranjeze o călătorie la Kabul.

Dar, pentru moment, Pari stă. Închide ochii, în timp ce espressorul de cafea începe să bolborosească, iar ea descoperă, în spatele pleoapelor, dealuri netede și un cer înalt și albastru, soarele care apune în spatele unei mori de vânt și întotdeauna, întotdeauna, lanțurile muntoase în ceață care coboară pierzându-se în orizont.

Capitolul 7

Vara, 2009

— Tatăl tău este un om important.

Adel și-a ridicat privirea. Malalai, profesoara lui, se aplecase și îi șoptise asta la ureche. O femeie de vârstă mijlocie, durdulie, purtând un șal violet cu mărgelile pe umeri, îi zâmbea cu ochii închiși.

— Și ești un băiat norocos.

— Știu, i-a șoptit el.

— *Bine*, a rostit ea.

Stăteau pe treptele de la intrarea în noua școală pentru fete din oraș, o clădire dreptunghiulară, de un verde deschis, cu acoperișul neted și ferestrele largi, în timp ce tatăl lui Adel, Baba jan al lui, rostea o scurtă rugăciune urmată de un discurs animat. În arșița amiezii se adunaseră în fața lor mulți copii ce se uitau cu coada ochiului, părinți și vârstnici, cam o sută de localnici din orașelul Shadbagh-e-Nau, „Noul Shadbagh”.

— Afganistanul e mama noastră, a tuturor, spusese tatăl lui Adel, cu degetul arătător gros ridicat spre cer.

Soarele se reflecta în inelul cu agată.

— Dar este o mamă bolnavă și a suferit mult timp. Acum, e adevărat că o mamă are nevoie de fiii ei ca să-și revină. Da, dar are nevoie și de fiicele ei – la fel de mult, dacă nu mai mult!

S-au auzit aplauze răsunătoare și mai multe strigăte în semn de aprobare. Adel privea atent chipurile oamenilor. Se uitau vrăjiți la tatăl lui. Baba jan, cu sprâncenele negre și stufoase și cu barba mare trona deasupra tuturor, înalt, puternic și uriaș, cu umerii destul de lați ca să acopere intrarea în școală din spatele lui.

Tatăl lui a continuat. Adel și-a aruncat privirea asupra lui Kabir, unul dintre cei doi bodyguardzi ai lui Baba jan, ce stăteau impasibili de o parte și de alta, cu kalașnikovul în mână. Adel vedea mulțimea reflectată în ochelarii de aviator cu lentile închise la culoare ai lui Kabir. Era scund, slab, aproape fragil și purta costume în culori tipătoare – lavandă, turcoaz, portocaliu – dar Baba jan spunea că era

un șoim și să-l subestimezi era o greșeală pe care o făceai pe propriul tău risc.

— Așa că vă spun aceasta vouă, tinere fiice ale Afganistanului, a conchis Baba jan, cu brațele lungi și groase deschise într-un gest de bun-venit. Aveți o datorie solemnă acum. Să învățați, să munciți din greu, să excelați în studiile voastre, să vă faceți mândri nu numai tații și mamele, dar și pe mama care este a noastră, a tuturor. Viitorul ei e în mâinile voastre, nu în ale mele. Vă cer să nu vă gândiți la această școală ca la un cadou de la mine pentru voi. E pur și simplu o clădire care găzduiește înăuntru *adevăratul* cadou, iar acesta sunteți voi. Voi sunteți cadoul, tinere surori, nu numai pentru mine și pentru comunitatea din Shadbagh-e-Nau, ci, cel mai important, pentru Afganistanul însuși! Domnul să vă binecuvânteze!

Au urmat ropote de aplauze. Mai mulți oameni au strigat: *Domnul să vă binecuvânteze, Comandante Sahib!* Baba jan a ridicat pumnul, zâmbind cu gura până la urechi. Ochii lui Adel aproape că s-au umezit de mândru ce era.

Profesoara Malalai i-a înmânat lui Baba jan o foarfecă. O panglică roșie fusese legată la intrarea în clasă. Mulțimea a avansat puțin ca să vadă mai bine, iar Kabir i-a dat pe câțiva oameni mai în spate, împingându-i pe vreo doi-trei dintre ei cu mâna în piept. Din mulțime s-au ridicat mâini cu telefoane mobile care să filmeze tăierea panglicii. Baba jan a luat foarfeca, s-a oprit, s-a întors spre Adel și i-a spus:

— Aici, băiete, fă tu onorurile.

I-a înmânat foarfeca lui Adel.

Adel a clipit din ochi.

— Eu?

— Dă-i bătaie, a spus Baba jan, făcându-i cu ochiul.

Adel a tăiat panglica. Au izbucnit aplauze îndelungi și furtunoase. Adel a auzit click-ul câtorva aparate foto și pe oameni țipând „*Allah-u-akbar!*”³¹

Baba jan stătea acum la ușă în timp ce elevele făcuseră coadă și intrau una câte una în clasă. Erau fete mici, între opt și cincisprezece

³¹ Allah e mare!

ani, toate purtau eșarfe albe și uniforme în dungi subțiri negre și gri pe care Baba jan li le dăduse. Adel se uita cum fiecare elevă i se prezenta cu timiditate lui Baba jan la intrarea în clasă. Baba jan zâmbea călduros, le mângâia pe cap și le spunea câteva cuvinte de încurajare.

— Îți doresc succes, Bibi Mariam. Să înveți mult, Bibi Homaire. Să ne faci mândri, Bibi Ilham.

Mai târziu, aflându-se lângă Land Cruiser-ul negru și transpirând de căldură, Adel îl privea pe tatăl lui cum dădea mâna cu localnicii. Baba jan trecea printre degete un șir de mătănii și îi asculta răbdător, aplecându-se puțin, cu sprâncenele încruntate, dând din cap, atent la fiecare persoană care venea să-i spună mulțumesc, să-și ofere rugăciunea, să-și arate respectul. Mulți dintre ei chiar profitau de ocazie pentru a cere o favoare. O mamă al cărei copil bolnav avea nevoie să meargă la un chirurg la Kabul, un bărbat amărât care avea nevoie de un împrumut ca să-și deschidă o cizmărie, un mecanic care își dorea o nouă trusă de unelte.

Comandante Sahib, dacă ai putea găsi în inima ta...

Nu am către cine să mă îndrept, Comandante Sahib...

Adel nu auzise niciodată pe cineva în afara membrilor familiei să i se adreseze altfel lui Baba jan decât cu „Comandante Sahib”, chiar dacă rușii pleaseră de mult și Baba jan nu mai trăsese cu arma de un deceniu sau chiar mai mult. Sufrageria lor era plină cu fotografii înrămate ale lui Baba jan din zilele Jihadului. Adel își amintea de fiecare dintre acestea: tatăl său sprijinit de aripa unui jeep vechi, prăfuit, stând pe vine pe turela unui tanc carbonizat, pozând mândru alături de oamenii săi, încins la piept cu o curea pentru muniție, lângă un elicopter pe care îl doborâseră. Mai era una în care purta vestă și bandulieră, stând cu fruntea lipită de nisipul din deșert, la rugăciune. Tatăl lui Adel era mult mai slab în acele zile și în toate aceste fotografii, în spatele lui, nu se vedeau decât munții și nisipul.

Baba jan fusese împușcat de două ori de ruși în timpul bătăliei. Îi arătase lui Adel rănila pe care le avea, una chiar sub coaste, în partea stângă – spunea că aceasta l-a costat splina – și una la o distanță de aproximativ un deget mare de ombilic. Se considera norocos, dacă ținea cont de tot. Avea prieteni care își pierduseră brațe, picioare,

ochi; prieteni cărora le arsese fața. O făcuseră pentru țara lor, spunea Baba jan și pentru Domnul. Aceasta însemna Jihadul, spunea el. Sacrificiu. Îți sacrificai membrele, vederea – chiar și viața – și o făceai bucuros. Prin Jihad îți câștigai anumite drepturi și privilegiile, spunea el, pentru că Domnul are grijă ca cei care se sacrifică cel mai mult să-și primească și recompensa în mod just.

Atât în viața asta, cât și în cealaltă, spunea Baba jan, arătând cu degetul lui gros mai întâi în jos, apoi în sus.

Uitându-se la aceste fotografii, Adel își dorea să fi fost acolo, să lupte alături de tatăl său în acele zile mai aventuroase. Îi plăcea să-și imagineze că el și Baba jan trăgeau împreună în elicopterele rusești, distrugeau tancuri, se apărau de focurile de armă, trăiau în munți și dormeau în peșteri. Tată și fiu, eroi de război.

Mai exista și o fotografie mare, înrămată, cu Baba jan zâmbind alături de președintele Karzai în Arg, Palatul prezidențial de la Kabul. Era mai recentă, făcută în timpul unei mici ceremonii în care i se înmânase lui Baba jan un premiu pentru campania sa umanitară în Shadbagh-e-Nau. Un premiu pe care Baba jan l-a meritat din plin. Noua școală pentru fete era doar ultimul lui proiect. Adel știa că femeile din sat mureau adesea dând naștere unui copil. Dar nu au mai murit, pentru că tatăl lui deschisese o clinică mare, condusă de doi doctori și de trei moașe ale căror salarii le plătea din buzunarul lui. Toți oamenii din oraș primeau îngrijiri gratuite în clinică; niciun copil din Shadbagh-e-Nau nu rămăsese nevaccinat. Baba jan trimisese echipe care să localizeze punctele de apă din orașe și să sape fântâni. Baba jan era cel care ajutase la instalarea curentului electric permanent în Shadbagh-e-Nau. Mai bine de zece afaceri se deschisese cu ajutorul împrumuturilor date de el, care abia dacă erau vreodată returnate, aflase Adel de la Kabir.

Adel a vorbit serios când i-a spus mai devreme profesoarei ce i-a spus. Știa că era norocos să fie fiul unui astfel de bărbat.

Când oamenii aproape terminaseră de dat mâna cu tatăl lui, Adel a zărit un bărbat slab apropiindu-se. Purta ochelari rotunzi cu rame subțiri, avea o barbă scurtă și căruntă și niște dinți mici, precum capetele arse ale bețelilor de chibrit. Era urmat de un băiat cam de vârsta lui Adel. Băiatului îi ieșeau degetele mari de la picioare prin

găurile de la adidași. Avea părul încurcat, într-o dezordine încremenită. Blugii erau rigizi de atâta praf și mizerie și, în plus, erau prea scurți. În schimb, tricoul îi atârna aproape până la genunchi.

Kabir s-a pus între bătrân și Baba jan.

— Ți-am spus deja că nu este un moment potrivit, a spus el.

— Vreau doar să vorbesc puțin cu comandantul, a spus bătrânul.

Baba jan l-a luat pe Adel de braț și l-a condus cu afecțiune și grijă pe bancheta Land Cruiser-ului.

— Să mergem, fiule! Te așteaptă mama ta.

S-a urcat lângă Adel și a închis ușa.

Din mașină, în timp ce geamul fumuriu se ridica, Adel l-a văzut pe Kabir spunându-i ceva bătrânului, dar nu a auzit ce anume. Apoi, Kabir și-a făcut drum spre mașină și s-a urcat la volan, punând kalașnikovul pe scaunul de lângă el, înainte să pornească.

— Despre ce era vorba? a întreat Adel.

— Nimic important, a spus Kabir.

A întors mașina spre stradă. Câțiva dintre băieții care stătuseră în mulțime i-au urmărit cu puțin înainte ca Land Cruiser-ul să se îndepărteze. Kabir a luat-o pe drumul principal, aglomerat, care tăia în două orașul Shadbagh-e-Nau, claxonând frecvent și strecurându-se prin trafic. Toată lumea îi acorda prioritate. Câțiva oameni făceau cu mâna. Adel privea trotuarele pline de lume de o parte și de alta, aruncându-și privirea spre locuri familiare, apoi uitându-se în altă parte – la carcăsele care atârnavă în cuie în măcelării, la potcovarii care lucrau la roțile de lemn, pompând aer în foaie, la vânzătorii de fructe care goneau muștele de pe strugurii și cireșele lor, la bărbierul de pe trotuar de pe scaunul din nuiele care își ascute briciul. Trec pe lângă ceainării, restaurante unde se servește kebab, un atelier de reparații auto, o moschee, înainte să vireze mașina prin marea piață publică a orașului, în centrul căreia se află o fântână albastră și un mujahedin din piatră neagră înalt de aproape trei metri, uitându-se spre est, cu turbanul frumos înfășurat pe cap și cu un RPG³² pe umăr. Baba jan a angajat personal un sculptor din Kabul ca să ridice statuia.

³² Abreviere de la *Rocket-Propelled Grenade*, lansator de grenade sau de rachete.

În partea de nord a șoselei se aflau câteva blocuri în zona rezidențială, alcătuită în principal din străzi înguste și nepavate și case mici cu acoperișul plat, vopsite în alb, galben sau albastru. Antene de satelit se înălțau pe acoperișurile câtorva case; la niște ferestre atârna steagul afgan. Baba jan îi spusese lui Adel că majoritatea caselor și afacerilor din Shadbagh-e-Nau erau relativ noi, de vreo cincisprezece ani. Participase la construcția multora dintre ele. Majoritatea oamenilor care locuiau aici îl considerau fondatorul orașului Shadbagh-e-Nau, iar Adel știa că cei mai în vârstă se oferiseră să numească orașul după Baba jan, dar el refuzase această onoare.

De acolo, strada principală se prelungește trei kilometri spre nord înainte să facă legătura cu Shadbagh-e-Kohna, Vechiul Shadbagh. Adel nu știa cum arăta satul cu câteva decenii în urmă. Când Baba jan s-a mutat cu mama sa de la Kabul în Shadbagh, satul practic dispăruse. Nu mai erau case. Singura relicvă a trecutului era o moară de vânt în ruine. În Shadbagh-e-Kohna, Kabir virează la stânga de pe șoseaua principală pe un drum larg, nepavat, lung de jumătate de kilometru, care făcea legătura între șoseaua principală și zidurile groase de aproximativ șaiszeci de centimetri ale curții în care locuia Adel cu părinții lui – singura structură în picioare din Shadbagh-e-Kohna, făcând abstracție de moara de vânt. Adel vede zidurile albe pe măsură ce mașina de teren înaintează, sărind la cea mai mică denivelare. Pe ziduri este încolăcită sârmă ghimpată.

Un paznic în uniformă, care supraveghea permanent porțile principale ale curții, salută și deschide porțile. Kabir conduce mașina pe o cărare pietruită spre casă.

Casa este înaltă de trei etaje, fiind vopsită în roz deschis și verde turcoaz. Are coloane înalte, streșini ascuțite și geamuri din sticlă transparentă ca ale unui zgârie-nori, ce strălucesc în soare. Are frontoane, o verandă cu mozaic lucios și balcoane mari cu grilaj din fier forjat. Înăuntru se află nouă dormitoare și șapte băi, și uneori, când Adel și Baba jan se jucau de-a v-ați ascunselea, Adel rătăcea prin camere o oră sau chiar mai mult, căutându-și tatăl. Toate blaturile de la baie și bucătărie erau făcute din granit și marmură de un verde gălbui. În ultimul timp, spre încântarea lui Adel, Baba jan vorbea

despre posibilitatea de a construi o piscină la subsol.

Kabir a înaintat pe aleea circulară din fața porților înalte ale casei. A oprit motorul.

— Ce-ar fi să ne lași singuri un minut? a spus Baba jan.

Kabir a dat din cap și a ieșit din mașină. Adel l-a privit urcând treptele din marmură și sunând la poartă. Azmaray, celălalt bodyguard – un tip scund, gras și nepoliticos – a deschis poarta. Cei doi au schimbat câteva cuvinte, apoi au zăbovit pe scări, aprinzându-și fiecare câte o țigară.

— Chiar trebuie să pleci? a început Adel.

Tatăl lui pleca spre sud în dimineața următoare ca să inspecteze câmpurile de bumbac din Helmand și să se întâlnească cu muncitorii de la fabrica de bumbac pe care o construise acolo. Va fi plecat pentru două săptămâni, un interval de timp care părea interminabil pentru Adel.

Baba jan și-a întors privirea spre el. L-a înghesuit pe Adel, ocupând mai mult de jumătate din banchetă.

— Îmi doresc să nu, fiule.

Adel a dat din cap.

— Am fost mândru azi. Am fost mândru de tine.

Baba jan și-a lăsat mâna sa mare și grea pe genunchiul lui Adel.

— Mulțumesc, Adel. Apreciez asta. Dar să știi că te iau la astfel de evenimente ca să înveți, ca să înțelegi că este important ca cei norocoși, ca noi, să fie la înălțimea responsabilităților.

— Mi-aș dori doar să nu fie nevoie să pleci tot timpul.

— Și eu, fiule, și eu. Dar nu plec până mâine. Voi fi acasă mai pe seară.

Adel a dat din cap, coborându-și privirea spre mâinile lui.

— Uite, a spus tatăl său cu o voce blândă, oamenii din acest oraș au nevoie de mine, Adel. Au nevoie de ajutorul meu ca să aibă o casă, un serviciu și să-și ducă traiul. Kabulul are propriile probleme. Nu-i poate ajuta. Așa că dacă nu o fac eu, nu o să-i ajute nimeni. Iar apoi, acești oameni ar suferi.

— Știu asta, a murmurat Adel.

Baba jan i-a strâns ușor genunchiul.

— Ți-e dor de Kabul, știi, și de prietenii tăi. V-a fost greu să vă

adaptați aici ție și mamei tale. Și știi că sunt mereu plecat, în călătorie sau la vreo întâlnire și că mulți oameni îmi iau din timp. Dar... Uită-te la mine, fiule.

Adel se uită în ochii lui Baba jan. Aceștia îi strălucesc plin de bunăvoință de sub bolta de sprâncene stufoase.

— Nimeni de pe pământul acesta nu contează mai mult pentru mine decât tu, Adel. Tu ești fiul meu. Aș renunța fericit la toate acestea pentru tine. Mi-aș da viața pentru tine, fiule!

Adel a dat din cap, iar ochii i s-au umezit puțin. Uneori, când Baba jan vorbea așa, Adel își simțea inima crescând și crescând până abia mai putea respira.

— Mă înțelegi?

— Da, Baba jan.

— Mă crezi?

— Te cred.

— Bine. Atunci dă-i tatei o sărutare.

Adel și-a aruncat mâinile în jurul gâtului lui Baba jan, iar acesta l-a strâns în brațe puternic și răbdător. Adel și-a amintit de vremea în care era mic și îl bătea pe tatăl său pe umăr la miezul nopții, tremurând încă din cauza unui coșmar, iar acesta dădea pătura la o parte și îl lăsa să se urce în pat, acoperindu-l și sărutându-l pe frunte, până când Adel înceta să mai tremure și adormea la loc.

— Poate o să-ți aduc ceva mic de la Helmand, a spus Baba jan.

— Nu trebuie, a spus Adel cu vocea înăbușită.

Avea deja mai multe jucării decât ar fi avut nevoie. Și nu exista nicio jucărie pe pământ care să compenseze absența tatălui său.

Mai târziu în acea zi, Adel s-a urcat până la mijlocul scărilor și a pândit scena ce se desfășura mai jos de el. A sunat cineva la ușă, iar Kabir a deschis. Acum stătea sprijinit de tocul ușii cu brațele încrucișate, blocând intrarea, în timp ce vorbea cu cineva care se afla de partea cealaltă. Era bătrânul de mai devreme de la școală, a văzut Adel, bărbatul cu ochelari și cu dinții ca niște bețe de chibrit arse. Băiatul cu găuri în adidași era și el acolo, lângă bătrân.

Bătrânul a întrebat:

— Unde a plecat?

Kabir a spus:

— Cu afaceri. În sud.

— Am auzit că pleacă mâine.

Kabir a ridicat din umeri.

— Cât timp va fi plecat?

— Două, poate trei luni. Cine știe!

— Nu asta am auzit.

— Nu faci altceva decât îmi pui răbdarea la încercare, bătrâne, a spus Kabir, desfăcându-și brațele.

— O să-l aștept.

— Nu aici, n-o să faci asta.

— Peste stradă, voiam să spun.

Kabir s-a mutat nerăbdător de pe un picior pe altul.

— Fă ce vrei, a spus el. Dar comandantul e un om ocupat. Nu se știe când se va întoarce.

Bătrânul a dat din cap și s-a îndepărtat, iar băiatul l-a urmat.

Kabir a închis ușa.

Adel a tras perdeaua din camera părinților și i-a privit pe fereastră pe bătrân și pe băiat urcând șoseaua nepavată, care lega curtea de strada principală.

— L-ai mințit, a spus Adel.

— Face parte din îndatoririle mele, sunt plătit pentru asta: să-l protejez pe tatăl tău de toți șacalii.

— În orice caz, ce vrea? O slujbă?

— Cam așa ceva.

Kabir s-a mutat pe canapea și și-a scos pantofii. S-a uitat la Adel și i-a făcut cu ochiul. Lui Adel îi plăcea Kabir, mai mult decât Azmaray care era dezagreabil și care rar îi adresa vreun cuvânt. Kabir și Adel jucau cărți și se uitau la DVD-uri împreună. Lui Kabir îi plăceau mult filmele. Avea o colecție pe care o cumpărase de pe piața neagră și se uita la zece, douăsprezece filme pe săptămână – iraniene, franțuzești, americane și, bineînțeles, filme de la Bollywood – nu-i păsa. Și, uneori, dacă mama lui Adel era în altă cameră și Adel promitea că nu-i spune tatălui său, Kabir își golea cartușul kalașnikovului și îl lăsa pe Adel să-l țină ca un mujahedin. Acum, arma era rezemată de perete, în fața ușii principale.

Kabir stătea întins cu picioarele pe brațul canapelei. Se apucase să răsfoiască un ziar.

— Arată destul de inofensivi, a spus Adel, lăsând perdeaua și întorcându-se spre Kabir.

Vedea fruntea bodyguardului deasupra ziarului.

— Poate că ar fi trebuit să-i chem la un ceai în cazul ăsta, a murmurat Kabir. Să-i servesc și cu niște prăjituri.

— Nu-ți bate joc de mine!

— Toți arată inofensivi.

— O să-i ajute Baba jan?

— Probabil, a oftat Kabir. Tatăl tău este o speranță pentru acești oameni.

A lăsat ziarul și a rânjit.

— De unde e asta? Haide, Adel! Am văzut-o luna trecută.

Adel a ridicat din umeri. Începuse să urce scările.

— *Lawrence*, a strigat Kabir de pe canapea. *Lawrence al Arabiei*.

Anthony Quinn.

Și apoi, exact când Adel ajunsese sus:

— Sunt niște șacali, Adel. Nu te lăsa păcălit de ei. L-ar jupui pe tatăl tău dacă ar putea.

Într-o dimineață, la câteva zile după ce tatăl său plecase la Helmand, Adel a mers în dormitorul părinților. De partea cealaltă a ușii muzica era dată tare și cu bași. A intrat și a găsit-o pe mama lui în pantaloni scurți și într-un tricou în fața imensului televizor cu ecran plat, imitând mișcările unui trio de blonde transpirate: o serie de sărituri, ghemuiri, plonjoane și întinderi. Femeia l-a zărit în oglinda mare de la dulapul de haine.

— Vrei să mi te alături? l-a întrebat ea, gâfâind peste muzica dată tare.

— O să stau doar aici, a spus el.

S-a așezat pe podeaua acoperită cu covor și a privit-o pe mama lui, pe care o chema Aria, cum sărea ca o broască prin cameră.

Mama lui Adel avea mâinile și picioarele fine, nasul mic, în vânt, și fața drăguță ca cea a unei actrițe din unul din filmele de la Bollywood ale lui Kabir. Era slabă, sprintenă și tânără – avea doar paisprezece

ani atunci când se căsătorise cu Baba jan. Adel mai avea o mamă, mai în vârstă, și trei frați vitregi mai mari, dar Baba jan îi mutase în est, la Jalalabad, iar Adel nu-i vedea decât o dată pe lună când mergea cu Baba jan în vizită. Spre deosebire de mama lui și de mama vitregă care nu se sufereau, Adel și frații săi vitregi se înțelegeau bine. Când mergea în vizită la Jalalabad, îl lua cu ei în parcuri, la bazar, la cinema și la concursurile de Buzkași. Jucau împreună *Resident Evil*, împușcau zombi în *Call of Duty* și îl lua mereu în echipa lor la meciurile de fotbal din cartier. Adel își dorea atât de mult ca ei să locuiască aici, aproape de el.

Adel o privea pe mama sa cum stătea întinsă pe spate, ridicându-și picioarele drepte de pe podea și coborându-le la loc, cu o minge albastră de plastic între gleznele goale.

Adevărul era că Adel se plictisea de moarte în Shadbagh. De doi ani, de când locuiau aici, nu-și făcuse nici măcar un prieten. Nu putea să meargă cu bicicleta în oraș, cu siguranță nu singur, nu cu valul de răpiri care avea loc peste tot în regiune – deși se mai furișa din când în când afară pentru scurt timp, nepărăsind totuși perimetrul curții. Nu avea colegi de clasă pentru că Baba jan nu-l lăsa să meargă la școala din sat – din „motive de securitate”, spunea el – așa că, în fiecare dimineață, venea la ei un profesor pentru lecții. Adel își petrecea majoritatea timpului citind sau bătând mingea de fotbal de unul singur, sau uitându-se la filme împreună cu Kabir, adesea la aceleași, de nu știi câte ori. Se plimba apatic pe holurile largi, cu tavanul înalt, ale casei uriașe, prin toate camerele mari și goale, sau se uita pe fereastră din dormitorul de la etaj. Locuia într-o casă mare, dar într-o lume închisă. În unele zile era atât de plictisit încât ar fi mestecat și lemn.

Știa că și mama lui se simțea teribil de singură aici. Încearca să-și umple zilele cu activități care deveniseră o rutină: exerciții dimineața, duș, apoi mic dejun, apoi citit, grădinărit, iar după-amiaza, telenovele indiene la televizor. Când Baba jan era plecat, ceea ce se întâmpla des, mama lui umbla mereu prin casă într-un trening gri și în adidași, nemachiată, cu părul strâns într-un coc la spate. Rar de tot deschidea cutia de bijuterii în care își ținea toate inelele, colierele și cerceii pe care Baba jan i le adusese din Dubai. Uneori vorbea ore în șir cu

familia ei, la Kabul. Doar când sora și părinții ei veneau în vizită pentru câteva zile, o dată la două sau trei luni, Adel o vedea pe mama lui înviind. Purta o rochie lungă cu imprimeuri și pantofi cu toc; se machia. Îi străluceau ochii și râsul ei răsuna peste tot în casă. În astfel de momente întrezărea Adel persoana care poate a fost înainte.

Când Baba jan era plecat, Adel și mama lui încercau să fie refugiu unul pentru celălalt. Rezolvau puzzle-uri, jucau golf și tenis pe consola Wii a lui Adel. Dar cel mai mult îi plăcea lui Adel să facă cu mama lui case din scobitori. Aceasta desena pe o foaie de hârtie planul tridimensional al casei, completându-l cu o verandă la intrare, cu un acoperiș cu frontoane, cu scări în interior și cu pereți care să separe diferitele camere. Construia mai întâi fundația, apoi pereții interiori și scările, petrecând ore bune cu lipitul atent al scobitorilor între ele și lăsând porțiuni din acestea la uscat. Mama lui Adel a declarat că, atunci când era mai tânără, înainte să se mărite cu tatăl lui Adel, visase să devină arhitect.

Odată, când construia un zgârie-nori, i-a povestit lui Adel cum se măritase cu Baba jan.

Trebuia, de fapt, să se însoare cu sora mea mai mare, a spus ea.

Mătușa Nargis?

Da. Se întâmpla la Kabul. A văzut-o într-o zi pe stradă și asta a fost. Trebuia să o ia de soție. A venit la noi acasă a doua zi, însoțit de cinci dintre oamenii săi. S-au autoinvitat mai mult sau mai puțin înăuntru. Erau toți încălțați în ghete. A clătinat din cap și a râs ca și cum era amuzant ce făcuse Baba jan, dar nu râdea așa cum o făcea de obicei când i se părea ceva amuzant. Trebuia să fi văzut ce față au făcut bunicii tăi.

Stătuseră în sufragerie: Baba jan, oamenii lui și părinții ei. Ea era în bucătărie și prepara ceai, în timp ce ei discutau. Era o problemă, a spus ea, pentru că sora ei, Nargis, era deja logodită, fiind promisă unui văr care locuia la Amsterdam, unde studia ingineria. Cum să rupă angajamentul? se întrebau părinții ei.

Apoi am intrat eu, ducând o tavă cu ceai și dulciuri. Le-am umplut ceștile și am pus mâncarea pe masă, iar tatăl tău mă vede și, când mă întorc să plec, spune, „Poate aveți dreptate, domnule. Nu e drept să rupeți un angajament. Dar dacă îmi spuneți că și ea este luată, atunci

mă tem că nu am altă alegere decât să cred că nu vă pasă de mine”.
Apoi izbucnește în râs. Și așa ne-am căsătorit.

A ridicat un tub de lipici.

Ți-a plăcut de el?

Ea a ridicat puțin din umeri. Ca să-ți spun adevărul, am fost mai mult speriată decât orice altceva.

Dar îți place de el acum, nu? Îl iubești.

Bineînțeles că da, spune mama lui Adel. Ce întrebare!

Nu regreti că te-ai măritat cu el.

Ea a lăsat jos lipiciul și a așteptat câteva secunde înainte să răspundă. Uită-te la viețile noastre, Adel, a spus ea pe un ton blând. Uită-te în jurul tău. Ce e de regretat? Ea a zâmbit și l-a tras ușor de lobul urechii. În plus, nu te-aș mai avea pe tine.

Mama lui Adel a oprit acum televizorul și s-a așezat pe podea gâfâind și ștergându-și gâtul de transpirație cu un prosop.

— De ce nu faci ceva singur în dimineața asta? l-a întrebat ea, îndreptându-și spatele. Mă duc să fac un duș și să mănânc. Și mă gândeam să-i sun pe bunicii tăi. N-am mai vorbit cu ei de câteva zile.

Adel a oftat și s-a ridicat în picioare.

În camera lui, aflată cu un etaj mai jos și într-o altă aripă a clădirii, și-a scos mingea de fotbal și s-a îmbrăcat cu tricoul cu Zidane pe care i-l dăduse Baba Jan la ultima sa aniversare, când împlinise doisprezece ani. Când a coborât scările, l-a găsit pe Kabir trăgând un pui de somn, cu ziarul pe piept, ținându-i loc de pătură. Și-a luat o sticlă cu suc de mere din frigider și a ieșit.

Adel a mers pe aleea pavată spre intrarea principală în curte. Cabina din care paznicul înarmat supraveghea totul era goală. Adel știa când se schimbă turele. A deschis poarta cu grijă și a ieșit, închizând-o în spatele lui. Aproape imediat a avut impresia că poate respira mai bine de partea cealaltă a zidului. În unele zile se simțea în curte ca într-o închisoare.

A mers la umbra groasă a zidului spre spatele curții, depărtându-se de strada principală. Acolo, în spate, se aflau livezile de care Baba Jan era tare mândru. De asemenea, mai mulți acri de rânduri lungi și paralele de peri și meri, caiși, cireși, smochini și gutui. În plimbările îndelungate pe care Adel le făcea împreună cu tatăl său prin aceste

livezi, Baba Jan îl ridică pe umeri și Adel culegea două mere coapte pentru ei. Între curte și livezi se afla un loc defrișat, cel mai adesea gol, cu un fel de magazie, unde grădinarii își țineau uneltele. Singurul lucru care mai rămăsese acolo era butucul neted a ceea ce fusese cândva, după cum părea, un stejar uriaș. Baba Jan îi numărăse odată cu Adel inelele și ajunsese la concluzia că acest copac a fost probabil martor al trecerii armatei lui Gînghis Han. Spunea, clătînd trist din cap, că cel care l-a tăiat nu a fost decît un prost.

Era o zi toridă, soarele strălucea cu putere pe un cer de un albastru la fel de imaculat ca cel din cerurile pe care Adel obișnuia să le deseneze în creion când era mic. A pus sticla cu suc de mere pe trunchiul de copac și s-a apucat să facă jonglerii cu mingea. Recordul personal era de șaiszeci și opt de lovituri fără ca mingea să atingă pămîntul. Stabilise acel record în primăvară, iar acum era mijlocul verii și încă încerca să-l depășească. Ajunsese la douăzeci și opt de lovituri când și-a dat seama că cineva se uită la el. Era băiatul acela care îl însoțea pe bătrînul ce încercase să se apropie de Baba Jan la ceremonia de deschidere a școlii. Stătea acum ghemuit la umbra adăpostului din cărămidă.

— Ce faci aici? a întrebat Adel, încercînd să se adreseze pe un ton dur, așa cum făcea Kabir când vorbea cu străinii.

— Stau la umbră, a spus băiatul. Să nu mă spui.

— Nu trebuie să fii aici.

— Nici tu.

— Ce?

Băiatul a chicotit.

— Nu contează.

Și-a întins mâinile și s-a ridicat în picioare. Adel încerca să vadă dacă are buzunarele pline. Poate venise să fure fructe. Băiatul s-a apropiat de Adel și a ridicat mingea cu un picior, a jonglat rapid cu ea, apoi a trimis-o cu călcîiul spre Adel. Adel a prins mingea și a luat-o sub braț.

— Unde ne-a lăsat teroristul vostru să așteptăm, peste stradă, pe mine și pe tata nu e deloc umbră. Și nu este nici măcar un nor pe cer.

Adel a simțit nevoia să-i ia apărarea lui Kabir.

— Nu e terorist.

— Ei bine, s-a asigurat că i-am văzut kalașnikovul, asta pot să-ți spun.

S-a uitat la Adel, cu un zâmbet leneș pe buze. A scuipat la picioarele lui.

— Văd că ești un fan al ăluia care dă cu capul.

Lui Adel i-a luat un moment să-și dea seama la cine se referă.

— Nu-l poți judeca după o singură greșeală, a spus el. A fost cel mai bun. A fost un magician la mijlocul terenului.

— Am văzut și mai buni.

— Da? Cum ar fi?

— Maradona.

— Maradona? a repetat Adel, indignat.

Avusese această discuție înainte cu unul dintre frații lui vitregi de la Jalalabad.

— Maradona a fost un trișor! „Mâna lui Dumnezeu”³³, îți amintești?

— Toată lumea înșală și toată lumea minte.

Băiatul a căscat și a dat să plece. Era aproape la fel de înalt ca Adel, poate puțin mai înalt, și erau probabil de aceeași vârstă, se gândea Adel. Dar, într-un fel, mergea ca și cum ar fi fost mai mare, fără să se grăbească și având aerul că ar fi văzut tot ce a fost de văzut și nu l-a surprins nimic.

— Mă cheamă Adel.

— Gholam.

Și-au dat mâinile. Gholam i-a strâns zdravăn mâna cu palma lui uscată și bătătorită.

— Și, oricum, câți ani ai?

Gholam a ridicat din umeri.

— Treisprezece, presupun. S-ar putea să fie deja paisprezece.

— Nu știi când e ziua ta de naștere?

Gholam s-a forțat să râdă.

— Pariez că tu o știi pe a ta. Pariez că numeri zilele.

³³ Gol faimos înscris de Maradona cu mâna în sferturile de finală ale Campionatului Mondial de Fotbal din 1986, în partida Argentina-Anglia (numit ulterior „Hand of God” de către fotbalist).

— Nu fac asta, a spus Adel apărându-se. Vreau să spun, nu număr zilele.

— Ar trebui să plec. Tatăl meu e singur și mă așteaptă.

— Am crezut că este bunicul tău.

— Ai crezut greșit.

— Vrei să tragem lovituri? a întrebat Adel.

— Vrei să spui lovituri de la 11 metri?

— Câte cinci fiecare... cele mai bune.

Gholam a scuipat din nou, s-a uitat cu coada ochiului spre stradă și apoi s-a întors spre Adel, care a observat că bărbia îi era cam mică pentru fața lui și că mai avea un rând de canini suprapuși în față, unul dintre ei spart și aproape putred. Sprânceana stângă era tăiată în două de o cicatrice scurtă și îngustă. De asemenea, mirosea urât. Dar în aproape doi ani – când, singur fiind, se juca – nu mai avusese vreo conversație cu vreun băiat de vârsta lui, neluând în calcul vizitele lunare la Jalalabad. Adel se pregătea să fie dezamăgit, dar Gholam a ridicat din umeri și a zis:

— Bine, de ce nu? Dar eu trag primul la poartă.

Pe post de porți au folosit două pietre pe care le-au așezat la o distanță de opt pași. Gholam și-a folosit cele cinci lovituri. A dat un gol, două au trecut pe lângă poartă, iar Adel a apărat cu ușurință alte două. Gholam s-a dovedit încă mai slab la apărat decât la tras la poartă. Adel a reușit să înscrie de patru ori, păcălindu-l pe Gholam de fiecare dată să se aplece în direcția greșită, iar singurul șut pe care l-a ratat nici măcar nu a fost un gol.

— La naiba! a exclamat Gholam, aplecat din mijloc, cu palmele pe genunchi.

— Revanșa?

Adel încerca să nu-l privească cu o bucurie răutăcioasă, dar era greu. Îi crescuse stima de sine, se simțea mai puternic.

Gholam a acceptat, iar rezultatul a fost și mai neechilibrat. A reușit din nou doar un gol, iar Adel le-a înscris de data asta pe toate cinci.

— Asta e, sunt terminat, a spus Gholam, ridicându-și mâinile.

S-a târât spre butuc și s-a așezat, oftând obosit. Adel a luat mingea și s-a așezat lângă el.

— Probabil că astea nu mă ajută, a spus Gholam, scoțând un

pachet de țigări din buzunarul din față al blugilor.

Mai avea doar o țigară. A aprins-o dintr-un singur foc de chibrit, a tras mulțumit un fum, apoi i-a oferit-o lui Adel. Acesta era tentat să o ia, chiar dacă o făcea doar ca să-l impresioneze pe Gholam, dar s-a abținut, făcându-și griji că mama lui sau Kabir l-ar fi mirosit ulterior.

— Înțelept, a spus Gholam, dându-și capul pe spate.

O vreme au vorbit despre fotbal și, spre surpriza plăcută a lui Adel, cunoștințele lui Gholam s-au dovedit a fi solide. Au vorbit despre meciul preferat și au povestit despre golul preferat. Și-a făcut fiecare o listă cu primii cinci jucători care le plăceau cel mai mult: în linii mari erau aceiași, exceptând faptul că Gholam îl inclusera pe brazilianul Ronaldo, iar Adel pe portughezul Ronaldo. Inevitabil au ajuns să vorbească despre finala din 2006 și despre amintirea dureroasă pentru Adel a incidentului loviturii cu capul. Gholam a spus că s-a uitat la tot meciul în vitrina unui magazin de televizoare, în mijlocul mulțimii, nu departe de tabără.

— „Tabără?”

— Cea în care am crescut. În Pakistan.

Gholam i-a povestit lui Adel că se afla pentru prima dată în Afganistan. Trăise toată viața în Pakistan, în tabăra de refugiați din Jalozai, unde se născuse. Spunea că Jalozai-ul era un fel de oraș, un labirint uriaș de corturi, colibe din chirpici și case construite din plastic și aluminiu, de o parte și de alta a trotuarului îngust, plin de mizerie și rahat. Era un oraș într-un oraș încă și mai mare. El și frații lui – el era mai mare cu trei ani decât ei – crescuseră în tabără. Trăise într-o casă mică din chirpici cu frații săi, mama și cu tatăl lui pe care îl chema Iqbal, dar și cu bunica din partea tatălui, Parwana. Pe aleile de acolo el și frații lui învățaseră să meargă și să vorbească. Acolo se duseseră la școală. Se jucase cu bețe și cu roți ruginite de bicicletă pe străzile murdare, alergând împreună cu ceilalți copii refugiați, până când apunea soarele și bunica îl striga să vină în casă.

— Mi-a plăcut acolo, a spus el. Aveam prieteni. Știam pe toată lumea. Și era bine pentru toți. Am un unchi în America, fratele vitreg al tatălui meu, unchiul Abdullah. Nu l-am întâlnit niciodată. Dar ne trimitea bani la câteva luni. Ne-a ajutat. Ne-a ajutat mult.

— De ce ați plecat?

— A trebuit. Pakistanezii au închis tabăra. Spuneau că afganii trebuiau să stea în Afganistan. Și apoi, banii de la unchiul meu au încetat să mai vină. Așa că tatăl meu a spus că am putea la fel de bine să ne ducem acasă și să o luăm de la zero, acum că talibanii fuseseră nevoiți să fugă peste graniță, la pakistanezi. Spunea că eram niște musafiri care abuzaseră de ospitalitatea celor din Pakistan. Chiar eram abătut. Locul ăsta – a făcut semn cu mâna – e o țară străină pentru mine. Iar copiii din tabără, cei care fuseseră în Afganistan? Niciunul nu spunea ceva bun despre asta.

Adel voia să-i spună lui Gholam că știe cum se simte. Voia să-i spună cât de mult îi lipsește Kabulul, și prietenii lui, și frații lui vitregi din Jalalabad. Dar avea sentimentul că Gholam va râde de el. În loc să-i spună ce gândea, s-a mulțumit să comenteze:

— Ei bine, e cam plictisitor pe aici.

Gholam a râs oricum.

— Nu cred că asta au vrut să spună, a zis el.

Adel a înțeles vag că fusese pus la colț.

Gholam a tras din țigară, suflând fumul în rotocoale. S-au uitat împreună la ele, cum pluteau ușor și se dezintegrau.

— Tata ne zicea mie și fraților mei, a spus el: „Așteptați... așteptați să respirați aerul din Shadbagh, băieți, și să gustați apa de acolo”. Tata s-a născut și a crescut aici. Spunea: „N-ați mai băut apă atât de rece și atât de dulce, băieți!”. Ne vorbea mereu despre Shadbagh, care cred că era doar un sătuc atunci când locuia el aici. Spunea că exista un soi de struguri care creștea doar în Shadbagh și nicăieri altundeva în lume. Ai crede că descria Paradisul.

Adel l-a întrebat unde stătea acum. Gholam a aruncat chiștocul de țigară, și-a ridicat privirea spre cer, uitându-se chiorăș cum strălucea.

— Știi câmpul deschis de lângă moara de vânt?

— Da.

Adel mai aștepta să mai spună ceva, dar nu a mai urmat nimic.

— Locuiești pe un câmp?

— Deocamdată, a mormăit Gholam. Avem un cort.

— Nu ai familie aici?

— Nu. Unii au murit, alții au plecat. Ei bine, tata are un unchi la Kabul. Sau avea. Cine știe dacă o mai trăi! A fost fratele bunicii mele,

a lucrat pentru o familie bogată de acolo. Dar presupun că Nabi și bunica mea n-au mai vorbit de ani de zile – cincizeci de ani sau mai mult, cred. Sunt practic niște străini. Cred că dacă n-ar avea încotro tata s-ar duce la el. Dar vrea să se descurce singur aici. E la el acasă.

Au mai întârziat câteva minute pe trunchiul acela de copac, uitându-se la frunzele din livadă care tremurau în bătaia vântului cald. Adel se gândea la Gholam și la familia acestuia care dormeau noaptea într-un cort, iar pe câmp, în jurul lor, mișunau șerpi și scorpioni.

Adel nu prea știe de ce a ajuns să-i povestească lui Gholam despre motivul pentru care el și părinții lui s-au mutat de la Kabul aici. Sau, mai degrabă, nu reușea să se oprească la un motiv anume. Nu era sigur dacă o făcuse ca să-i demonstreze lui Gholam că nu duce o existență lipsită de griji pentru simplul fapt că locuiește într-o casă mare. Sau ca un fel de laudă așa cum se practică în curtea școlii. Poate ca să-i atragă simpatia. A făcut-o ca să micșoreze distanța dintre ei? Nu știa. Poate din toate aceste motive la un loc. Adel nu știa nici de ce i se părea important ca Gholam să-l placă, dar înțelegea oarecum că motivul era mai complex decât faptul că era cel mai adesea singur și că își dorea să-și facă un prieten.

— Ne-am mutat la Shadbagh pentru că cineva a încercat să ne omoare la Kabul, a spus el. O motocicletă s-a oprit într-o zi lângă proprietatea familiei mele și motociclistul a tras o ploaie de gloanțe în casa noastră. Nu a fost prins niciodată. Dar, slavă Domnului, niciunul dintre noi nu a fost rănit!

Nu știa la ce să se aștepte, dar l-a surprins că Gholam nu a reacționat în niciun fel. Încă uitându-se cu coada ochiului la soare, Gholam a spus:

— Da, știu.

— Știi?

— Taică-tău se scobește în nas și află toată lumea.

Adel s-a uitat la el cum a strâns cutia goală de țigări într-un cocoloș de forma unei mingi și a îndesat-o în buzunarul din față al blugilor.

— *Are dușmanii lui, taică-tău, a oftat Gholam.*

Adel știa asta. Baba jan îi explicase că unii dintre oamenii care

luptaseră alături de el împotriva sovieticilor în anii '80 deveniseră puternici și corupți. Rătăciseră calea dreaptă, spunea el. Și, pentru că nu li se alătura în acțiunile lor criminale, încercau mereu să-l sape, să-i păteze numele, împrăștiind zvonuri false și supărătoare despre el. De astfel de lucruri Baba Jan încerca mereu să-l ferească pe Adel – nu ținea ziare în casă, de exemplu, și nu voia ca băiatul să se uite la știri la televizor sau să stea pe internet.

Gholam s-a aplecat și a spus:

— Am auzit și că ar fi fermier.

Adel a ridicat din umeri.

— Poți să vezi cu propriii ochi. Doar câțiva acri de livadă. Ei bine, și câmpurile de bumbac din Helmand, cred, pentru fabrică.

Gholam îi căuta privirea lui Adel, în timp ce pe față i se afișa un rânjel care-i dezvăluia caninii putreziți.

— Bumbac zici! Hai că ești o mare figură! Știi și eu ce să spun?!

Adel nu prea a înțeles ce vrea să spună. S-a ridicat și a bătut mînea.

— Poți să spui „Revanșă”!

— Revanșă!

— Haide!

— Numai că de data asta pariez că nu dai niciun gol.

De data asta Adel era cel care zâmbea.

— Zi-mi pe ce pariem.

— E ușor. Pe Zidane.

— Și dacă o să câștig? Nu, de fapt *când* o să câștig eu?

— Dacă aș fi în locul tău, a spus Gholam, nu mi-aș face griji, oricum e puțin probabil.

A avut loc o luptă extraordinară. Gholam plonja la stânga și la dreapta, salvând toate golurile lui Adel. Dându-și jos tricoul, Adel se simțea stupid că a fost păcălit și că i s-a luat ceva ce era pe drept al lui, poate lucrul cel mai de preț. I l-a înmănat lui Gholam. S-a speriat puțin de lacrimile care stăteau să-l podidească, dar și le-a înăbușit până la urmă.

Cel puțin Gholam era diplomat și nu se îmbrăcase cu tricoul câștigat în prezența lui Adel. Când se pregătea să plece, i-a rânjit peste umăr:

- Taică-tău nu e plecat chiar pentru trei luni, nu-i așa?
- O să joc pentru el mâine, a spus Adel. Pentru tricou.
- Mai vedem.

Gholam s-a îndreptat spre stradă. La jumătatea drumului s-a oprit, a scos din buzunar pachetul de țigări făcut ghemotoc și l-a aruncat peste zidul casei lui Adel.

În fiecare zi timp de o săptămână, după lecțiile de dimineață, Adel își lua mingea și ieșea din curte. Reușise să-și sincronizeze primele două escapade cu turele paznicilor înarmați. Dar la a treia încercare paznicul l-a prins și nu l-a mai lăsat să plece. Adel s-a dus în casă și s-a întors cu un iPod și cu un ceas. De atunci înainte, paznicul îl lăsa pe Adel să iasă pe furiș, cu condiția să nu se aventureze mai departe de marginea livezilor. Cât despre Kabir și mama sa, aceștia abia dacă observau absențele lui de o oră sau două. Era unul dintre avantajele de a locui într-o casă atât de mare.

Adel se juca singur în spatele curții, pe lângă butucul bătrân din grădină, sperând, în fiecare zi, să-l zărească pe Gholam apropiindu-se. Se tot uita la aleea nepavată ce se întindea spre strada principală în timp ce făcea jonglerii cu mingea sau stătea pe butuc uitându-se la urma lăsată pe cer de vreun avion de vânătoare, în timp ce arunca apatic cu pietricele. Apoi, își lua mingea și se întorcea agale în curte.

Într-o zi însă, Gholam a apărut, cărând o pungă de hârtie.

— Unde ai fost?

— La muncă, a răspuns Gholam.

I-a povestit lui Adel că el și tatăl lui fuseseră angajați pentru câteva zile să facă niște cărămizi. Gholam trebuia să amestece mortarul. Spunea că a cărat găleți cu apă, a târât saci de ciment și de nisip pentru construcții mai grei decât el. I-a explicat lui Adel cum a amestecat mortarul în roabă, apoi a înglobat amestecul în apă cu o sapă, a amestecat din nou și din nou, a adăugat apă, apoi nisip, până când a obținut un amestec de o consistență bună, care nu s-a fărâmițat. După aceea a împins roaba până unde se aflau zidarii și s-a întors repede să mai facă un alt amestec. Și-a deschis palmele și i-a arătat lui Adel bășicile.

— Uau! a fost tot ce a reușit să spună Adel – în mod stupid, știa

asta, dar nu s-a putut gândi la altceva.

Singura dată când a muncit într-adevăr fizic a fost într-o după-amiază, cu trei ani în urmă, când l-a ajutat pe grădinar să planteze câțiva puieți de măr în curtea din spate a casei lor de la Kabul.

— Am o surpriză pentru tine, a spus Gholam.

A căutat în sacoșă și i-a aruncat lui Adel tricoul cu Zidane.

— Nu înțeleg, a spus Adel, surprins și emoționat, deși precaut.

— L-am văzut zilele trecute pe un puști îmbrăcat cu el, a spus Gholam, cerând mingea, în timp ce făcea semne cu degetele.

Adel i-a aruncat mingea și Gholam a jonglat cu ea în timp ce-i povestea ce s-a întâmplat.

— Îți vine să crezi? Mă duc la el și-i zic: „Hei, ăsta e tricoul amicului meu.” Se uită la mine. Ca să nu ne mai lungim, ne-am rezolvat problema pe alee. La sfârșit, mă roagă să-i iau tricoul!

A prins mingea din aer, a scuipat, apoi i-a zâmbit lui Adel.

— Bine, poate că i-l vândusem cu câteva zile mai înainte.

— Nu-i cinstit. Dacă i l-ai vândut înseamnă că era al lui.

— Ce, nu-l mai vrei acum? După ce am trecut prin ce-am trecut ca să-ți fac rost de el? Nu doar eu am dat, să știi. Mi-a dat și el câțiva pumni ca lumea.

— Dar... a murmurat Adel.

— Pe lângă asta, te-am păcălit și mi-a părut rău. Acum ai bluza înapoi. Iar eu...

A arătat spre picioarele lui, iar Adel a zărit o pereche nouă de adidași albaștri cu alb.

— Se simte bine, tipul ăla? a întrebat Adel.

— O să supraviețuiască. Acum nu mai bine ne jucăm decât să vorbim despre asta?

— Ești cu tatăl tău?

— Azi nu. E la tribunal la Kabul. Hai, să mergem!

S-au jucat puțin, lovind mingea înainte și înapoi, alergând după ea. Mai târziu au făcut o plimbare, Adel neținându-și promisiunea pe care i-o făcuse bodyguardului și mergând amândoi în livadă. Au cules

și au mâncat câteva fructe de loquat³⁴ și au băut Fanta rece din sticlele pe care Adel le-a adus pe ascuns din bucătărie.

În curând au început să se întâlnească zilnic. Se jucau cu mingea, se fugăreau printre rândurile paralele de pomi din livadă. Pălăvrăgeau despre sport și filme și, când nu aveau nimic de zis, se uitau la casele de deasupra orașului, la dealurile line din depărtare și la lanțul de munți care abia se zărea, încă și mai departe, și tot era bine și așa.

Adel se trezea acum în fiecare zi nerăbdător să-l vadă pe Gholam furișându-se pe aleea neîngrijită, să-i audă vocea puternică și încrezătoare. Era adesea distrat în timpul orelor de dimineață, pierzându-și concentrarea pentru că se gândea la jocurile pe care aveau să le joace mai târziu, la poveștile pe care și le vor spune. Se temea că într-o zi îl va pierde pe Gholam. Era îngrijorat că tatăl lui Gholam, Iqbal, nu-și va găsi un loc de muncă stabil în oraș sau o locuință, iar Gholam va fi nevoit să se mute în alt oraș, într-o altă parte a țării, iar Adel încercase să se pregătească pentru această posibilitate, să-și facă singur curaj, știind că odată și odată va trebui să-și ia rămas-bun.

Într-o zi, pe când stăteau pe trunchiul de copac, Gholam s-a trezit întrebând:

- Adel, ai fost vreodată cu o fată?
- Vrei să spui...
- Da, asta vreau să spun.

Adel a simțit că un val de căldură îi cuprinde urechile. Pentru o clipă a vrut să mintă, dar știa că Gholam și-ar fi dat seama de asta. A mormăit:

- Tu ai fost?

Gholam și-a aprins o țigară și i-a oferit una și lui Adel. De data asta, Adel a luat-o, după ce a aruncat o privire peste umăr, asigurându-se că bodyguardul nu era ascuns după colț, iar Kabir nu se hotărâse să iasă. A tras un fum și a intrat imediat într-o criză prelungită de tuse, în timp ce Gholam zâmbea cu superioritate și-l bătea pe spate.

³⁴ Fruct exotic de culoare galben-portocalie, de mărimea unei caise, originar din China.

— Dar tu ai fost sau nu? a repetat Adel cu greu, cu ochii lacrimându-i.

— Un prieten din tabără, a spus Gholam pe un ton conspirativ, mai mare decât mine, m-a dus la un bordel din Peshawar.

I-a spus povestea. Camera mică, murdară. Perdelele portocalii, zidurile crăpate, singurul bec atârând din tavan, șobolanul care fugea pe podea. Sunetul pe care-l făceau ricșele de afară, care urcau și coborau străzile, uruitul mașinilor. Tânăra de pe saltea, terminând o farfurie cu *biryani*, mestecând și uitându-se la el fără nicio expresie. Putea spune, chiar și în lumina slabă, că era drăguță la față și că abia dacă era mai mare decât el. Apoi a strâns repede și ultimele boabe de orez cu o felie de pâine, a îndepărtat farfuria, s-a întins și s-a șters pe mâini de pantaloni în timp ce și-i dădea jos.

Adel asculta fascinat, vrăjit. Nu avusese niciodată un prieten ca el. Gholam știa despre lume mai multe chiar și decât frații lui vitregi, care erau mult mai mari decât el. Iar prietenii lui Adel din Kabul? Erau toți copii de tehnocrați, demnitari și miniștri. Aceștia duceau o viață asemănătoare cu cea a lui Adel. Gholam îl lăsase să vadă că viața lui era plină de neazuri, imprevizibilitate, greutate, dar și de aventuri, o viață extrem de diferită de cea a lui Adel, deși se desfășura practic la un pas de el. Ascultând poveștile lui Gholam, lui Adel i se părea uneori că duce o viață plictisitoare, fără speranță.

— Deci, ai făcut-o atunci? a insistat Adel. Ai, știi tu, băgat-o în ea?

— Nu. Am băut câte o ceașcă de *chai* și am vorbit despre Rumi. Tu ce crezi?

Adel s-a înroșit la față.

— Cum a fost?

Dar Gholam trecuse deja mai departe. Cam așa arătau discuțiile lor de obicei: Gholam era cel care alegea despre ce vor vorbi, spunând cu talent o poveste, prinzându-l în laț pe Adel, numai ca să-și piardă imediat interesul și să lase baltă povestea, iar pe Adel în aer.

Acum, în loc să termine povestea începută, Gholam a spus:

— Bunica mea spune că soțul ei, bunicul meu Saboor, i-a spus cândva o poveste despre acest copac. Ei bine, asta s-a întâmplat cu mult timp înainte să-l taie, bineînțeles. Bunicul meu i-a istorisit-o când erau amândoi copii. Povestea spune că, dacă ai o dorință,

trebuie să îngenunchezi în fața copacului și să o spui în șoaptă. Iar dacă acesta e de acord să ți-o îndeplinească, va lăsa să cadă exact zece frunze deasupra capului tău.

— Nu am auzit niciodată așa ceva, a spus Adel.

— Ei bine, nu aveai de unde, nu?

Abia atunci și-a dat Adel seama ce voia Gholam de fapt să spună.

— Ia stai. Bunicul tău a tăiat copacul nostru?

Gholam s-a uitat în ochii lui.

— Copacul vostru?! Nu e copacul vostru.

Adel a clipit.

— Ce vrei să spui?

Gholam s-a uitat în continuare la Adel, străfulgerându-l cu privirea. Pentru prima dată, Adel nu a găsit nici urmă din vioiciunea obișnuită a prietenului său, ori în zâmbetul lui arogant, original, sau din poznele lui. Fața i se transformase, avea o expresie sobră, de om matur, care îl uimea pe Adel.

— A fost copacul familiei mele. Pentru că acesta a fost pământul familiei mele. A fost al nostru de generații întregi. Tatăl tău și-a construit casa asta uriașă pe pământul nostru, în timpul războiului, când noi eram în Pakistan.

A arătat spre livezi.

— Astea? Aici erau casele oamenilor odinioară. Dar tatăl tău le-a dărâmat pe toate. Așa cum a dărâmat și casa în care s-a născut și a crescut tatăl meu.

Adel a clipit din ochi.

— Și-a revendicat pământul nostru ca fiind al lui și a construit asta – aici a râs de fapt disprețuitor, în timp ce și-a îndreptat degetul mare spre curte – *chestia* asta în locul ei.

Simțindu-se puțin îngrețoșat, cu inima bătându-i să-i iasă din piept, Adel abia a reușit să rostească:

— Am crezut că suntem prieteni. De ce spui minciunile astea îngrozitoare?

— Îți aduci aminte când te-am păcălit și ți-am luat tricoul? a spus Gholam, înroșindu-se în obraji. Aproape că ai plâns. Nu nega, că te-am văzut. Și asta din cauza unei bluze. O *bluză*. Imaginează-ți cum s-a simțit familia mea, bătând tot drumul din Pakistan până aici ca să

coboare din autobuz și să găsească *chestia* asta pe pământul nostru. Apoi teroristul vostru în costum mov ne cere să plecăm de pe pământul nostru.

— Tatăl meu nu e un hoț! i-a strigat Adel. Întreabă pe cine vrei din Shadbagh-e-Nau, întreabă-i ce a făcut pentru orașul ăsta.

Se gândea cum Baba jan îi întâmpina pe oameni în moscheea orașului, aplecat pe podea, cu ceașca de ceai în față și cu mărgelile de rugăciuni în mână. Un șir solemn de oameni, întinzându-se de la perna lui până la intrarea principală, bărbați cu mâinile murdare, femei bătrâne fără dinți, tinere văduve cu copiii, fiecare dintre ei un amărât, așteptând la rând pentru a cere o favoare, o slujbă, un împrumut mic ca să repare un acoperiș sau un canal de irigații sau să cumpere lapte pentru cei mici. Tatăl lui dădea din cap, ascultându-i cu o atenție deosebită, ca și cum fiecare persoană de la coadă ar fi făcut parte din familia lui.

— Da? Atunci cum se face că tatăl meu are actul de proprietate? a replicat Gholam. Cel pe care i l-a dat judecătorului la tribunal.

— Sunt sigur că dacă tatăl tău vorbește cu Baba...

— Baba al tău n-o să vorbească cu el. N-o să recunoască ce a făcut. Trece pe lângă noi de parcă am fi câinii străzii.

— Nu sunteți câini, a spus Adel.

Se străduia să-și păstreze tonul vocii.

— Sunteți niște șacali. Așa cum a spus Kabir. Trebuia să fi știut.

Gholam s-a ridicat, a făcut un pas sau doi și s-a oprit.

— Ca să știi și tu, a adăugat el, nu am nimic cu tine. Ești doar un băiețuș care habar n-are de nimic. Dar data viitoare, când Baba se mai duce la Helmand, spune-i să te ia cu el la fabrica aia a lui. Să vezi ce cultivă el acolo. Îți dau un indiciu. Nu e bumbac.

Mai târziu în acea seară, înainte de cină, Adel stătea în cadă, în apă caldă plină de spumă. Auzea televizorul de la parter: Kabir se uita la un film vechi cu pirați. Supărarea care îl ținuse toată după-amiaza îi trecuse și acum se gândea că fusese prea dur cu Gholam. Baba jan îi spusese cândva că, indiferent cât de multe faci, săracul tot îl va vorbi de rău pe cel bogat. O fac, în general, pentru că sunt dezamăgiți de propriile vieți. Nu se pot abține. Ba chiar e firesc. *Și nu trebuie să-i*

judcăm, Adel, a mai adăugat el.

Adel nu era atât de naiv încât să nu știe că lumea este fundamental un loc nedrept; trebuia doar să se uite pe fereastra dormitorului. Dar își imagina că pentru oameni ca Gholam recunoașterea acestui adevăr nu le aducea satisfacție. Poate că oamenii ca Gholam aveau nevoie de cineva pe care să îl scoată țăp ispășitor, de o țință în carne și oase, de cineva la îndemână pe care îl puteau considera cauza nenorocirii lor, de cineva pe care să-l condamne, să-l acuze și pe care să-și verse supărarea. Și poate că Baba jan avusese dreptate când spusese că răspunsul cel mai bun este să-i înțelegi și să te abții de la a-i judeca. Și să le răspunzi cu blândețe, chiar. Privind bulele de spumă ce ieșeau la suprafață și se spărgeau, Adel se gândea la tatăl lui care construia școli și clinici, când știa bine că există oameni în oraș care răspândesc zvonuri răutăcioase despre el.

În timp ce se ștergea cu prosopul, mama lui a băgat capul pe ușă.

— Vii jos la cină?

— Nu mi-e foame, a spus el.

— Cum așa?

A intrat și a luat un prosop de pe raft.

— Aici. Așază-te. Lasă-mă să-ți șterg părul.

— Mă descurc singur, a spus Adel.

Ea stătea în spatele lui, studiindu-l în oglindă.

— Ești bine, Adel?

Băiatul a dat din umeri. Ea și-a pus o mână pe umărul lui și s-a uitat la Adel ca și cum s-ar fi așteptat ca el să-și apropie obrazul de al ei. Dar nu a făcut-o.

— Mamă, ai văzut vreodată fabrica lui Baba jan?

Adel a observat imediat pauza din mișcărilor mamei sale.

— Bineînțeles, a răspuns ea. Și tu ai văzut-o.

— Nu vorbesc de fotografii. Dacă ai văzut-o în realitate? Ai fost vreodată acolo?

— Cum să mă duc acolo? s-a mirat mama lui, înclinându-și capul spre oglindă. În Helmand e periculos. Tatăl tău nu ne-ar pune niciodată pe mine sau pe tine în pericol.

Adel a dat din cap.

La parter, se auzeau tunurile și strigătele de război ale piraților.

Trei zile mai târziu, Gholam a apărut din nou. A mers sprinten la Adel și s-a oprit în fața lui.

— Mă bucur că ai venit, a spus Adel. Am ceva pentru tine.

A luat de pe butuc haina pe care o aducea mereu cu el de când se certaseră. Era din piele de un maro ciocolatiu, cu o căptușeală moale din blană de oaie și o glugă detașabilă. I-a întins-o lui Gholam.

— Am purtat-o doar de câteva ori. E puțin cam mare pentru mine. Ar trebui să-ți vină.

Gholam nu s-a mișcat din loc.

— Ieri am luat un autobuz spre Kabul și am fost la tribunal, a spus el fără să se arate emoționat în vreun fel. Ghici ce ne-a spus judecătorul. Ne-a spus că are vești proaste pentru noi. Ne-a spus că a avut loc un accident. Un mic incendiu. Actul de proprietate al tatălui meu a ars în acel incendiu. S-a dus. E distrus.

Adel a lăsat încet în jos mâna în care ținea jacheta.

— Și ne spune că nu poate face nimic fără acte, dar știi ce are la încheietura mâinii? Un ceas nou-nouț din aur pe care nu-l avea ultima dată când tata l-a văzut.

Adel a clipit.

Gholam și-a aruncat privirea asupra jachetei. Era o privire tăioasă, menită să condamne și să inducă un sentiment de rușine. A mers. Adel s-a făcut mic. În mâna lui, simțea cum haina se schimbă dintr-o ofertă de pace într-o mită.

Gholam s-a întors și s-a îndreptat spre stradă cu pași repezi.

În seara zilei în care s-a întors acasă, Baba jan a dat o petrecere. Adel stătea lângă tatăl lui, la capătul feței mari de masă care fusese așternută pe podea pentru mâncare. Baba jan prefera uneori să stea pe jos și să mănânce cu degetele, mai ales dacă se întâlnea cu prieteni din anii Jihadului. *Îmi amintește de zilele din peșteră*, glumea el. Femeile mâncau la masă în sufragerie, cu linguri și furculițe, iar mama lui Adel stătea în capul mesei. Adel auzea ecoul pălăvrăgelii lor prin pereții de marmură. Una dintre ele, o femeie cu șolduri mari și păr lung și roșcat, se mărita cu unul dintre prietenii lui Baba jan. Mai devreme, în acea seară, îi arătase mamei lui Adel fotografii pe aparatul ei digital cu magazinul de nuntă pe care îl vizitaseră în

Dubai.

După masă, la ceai, Baba jan le-a povestit despre vremea în care unitatea lui a atacat prin surprindere o coloană sovietică, oprind-o să ajungă în valea dinspre nord. Toată lumea asculta atentă.

— Când au intrat în zona de atac, a spus Baba jan, mângâind absent cu o mână părul lui Adel, am deschis focul. Am lovit vehiculul care mergea în față, apoi câteva jeep-uri. Am crezut că se vor retrage sau că vor încerca să înainteze cu greu. Dar nemernicii s-au oprit, au coborât și au început să tragă. Vă vine să credeți?

Un murmur a cuprins toată camera. Oamenii clătinau din cap. Adel știa că cel puțin jumătate din bărbații din cameră erau foști mujahedini.

— Îi depășeam ca număr, poate cu trei la unul, dar aveau arme puternice și nu a durat mult până când *ei* ne-au atacat *pe noi!* Ne atacau în livezi. În curând, toată lumea s-a împrăștiat. Am fugit ca să scăpăm. Eu și tipul acesta, Mohammad nu mai știu cum, am fugit împreună. Alergam umăr la umăr pe un câmp cu viță-de-vie, care însă nu era pusă pe sârmă și legată, ci era lăsată să crească pe pământ. Gloanțele veneau din toate direcțiile, iar noi alergam ca să ne salvăm viețile când, dintr-o dată, ne-am împiedicat amândoi și am căzut. Într-o secundă mă ridic și continui să alerg, dar nu-l mai văd pe acest Mohammad nu mai știu cum. Mă întorc și urlu cât mă ține gura, „Ridică-te naiba, măgarule!”

Baba jan s-a oprit pentru efectul dramatic. Și-a pus pumnul la gură ca să nu râdă.

— Apoi se ridică repede și începu să alerge. Și – vă vine să credeți? – nebunul de legat căra două brațe pline de struguri! Câte o grămadă în fiecare braț!

Oamenii au izbucnit în râs. Adel la fel. Tatăl lui l-a frecat pe spate și l-a tras lângă el. Cineva a început să spună o altă poveste, iar Baba jan s-a întins după țigara care stătea lângă farfuria lui. Dar nu a mai avut șansa să o aprindă pentru că, brusc, undeva în casă s-a spart un geam.

În sufragerie, femeile țipau. Ceva metalic, poate o furculiță sau un cuțit de unt, a făcut un zgomot puternic pe marmură. Bărbații au alergat în camera femeilor. Azmaray și Kabir au venit într-un suflet și

ei, cu armele deja scoase.

— S-a auzit de la intrare, a spus Kabir.

Chiar în timp ce spunea asta, s-a spart din nou un geam.

— Așteptați aici, Comandante Sahib, ne ducem să vedem ce e, a spus Azmaray.

— Să credeți voi, a bombănit Baba jan, înaintând deja. Nu mă fac mic sub propriul acoperiș.

S-a îndreptat spre holul de la intrare, urmat de Adel, Azmaray, Kabir și de toți bărbații invitați. Pe hol, Adel l-a văzut pe Kabir apucând o tijă de metal pe care o foloseau iarna ca să întetească focul în sobă. Adel a văzut-o și pe mama sa alergând să li se alăture, palidă și trasă la față. Când au ajuns în hol, o piatră a zburat prin fereastră și cioburile s-au împrăștiat pe podea. Femeia cu părul roșcat, viitoarea mireasă, a țipat. Afară, cineva urla.

— Cum naiba au reușit să treacă de paznic? comenta cineva în spatele lui Adel.

— Comandante Sahib, nu! a urlat Kabir.

Dar tatăl lui Adel deschisese deja ușa de la intrare.

Lumina era slabă, dar era vară, iar cerul mai păstra încă urmele asfințitului. În depărtare, Adel zărea lumini slabe laolaltă: oamenii din Shadbagh-e-Nau se așezau împreună cu familia la masa de seară. Dealurile de la orizont se întunecaseră și, în curând, noaptea se va așterne peste toate. Dar nu era destul de întuneric, nu încă, pentru a-l învălui pe bătrânul pe care Adel l-a văzut stând la ușă, în fața scării, cu o piatră în fiecare mână.

— Du-l sus, i-a spus Baba jan peste umăr mamei lui Adel. Acum!

Mama lui Adel l-a luat pe băiat de umeri și l-a condus sus, apoi pe hol până la dormitorul matrimonial pe care îl împărțea cu Baba jan. A închis ușa, a încuiat-o, a tras perdelele și a dat drumul la televizor. L-a dus pe Adel în pat unde s-au așezat amândoi. La televizor, doi arabi, îmbrăcați în cămași lungi de tip kurta și cu câte o beretă tricotată, lucrau la un camion uriaș.

— Ce o să-i facă bătrânului? a întrebat Adel.

Nu se putea opri din tremurat.

— Mamă, ce o să-i facă?

Și-a ridicat privirea spre mama sa, prinzând din zbor o umbră de

neliniște pe fața ei și a știut dintr-odată, imediat, că orice i-ar fi spus în secunda următoare nu avea nicio importanță.

— O să vorbească cu el, a spus înfiorându-se. O să discute în mod rațional cu oricine ar fi acolo, afară. Așa face de obicei tatăl tău. Discută rațional cu oamenii.

Adel a clătinat din cap. Plângea acum, suspina.

— Ce o să facă, mamă? Ce o să-i facă bătrânului?

Mama lui a continuat să spună același lucru, că totul avea să fie bine, că totul avea să se încheie cu bine, că nimeni nu avea să fie rănit. Dar cu cât repeta mai mult aceleași fraze, cu atât Adel plângea mai rău, până când, istovit, a adormit cu capul în poala ei.

Fostul Comandant scapă de încercarea de asasinat

Adel a citit povestea în biroul tatălui său, la calculatorul acestuia. În articol, atacul era descris ca fiind „violent”, iar atacatorul drept un fost refugiat cu „legături suspecte cu talibanii”. Pe la jumătatea articolului, tatăl lui Adel era citat spunând că s-a temut pentru siguranța familiei lui. *Mai ales pentru băiețelul meu nevinovat*, spusese el. Articolul nu menționa numele atacatorului și nici ce se întâmplase cu el.

Adel a închis calculatorul. Nu avea voie să-i dea drumul, iar el încălcase această interdicție, venind în biroul tatălui său. Cu o lună în urmă, nu ar fi îndrăznit nici măcar asta. S-a târât în camera lui, s-a întins pe pat și a început să lovească cu o minge veche de tenis în perete. *Poc! Poc! Poc!* Nu a trecut mult și mama lui și-a băgat capul pe ușă și i-a spus să înceteze, dar el nu a vrut. A mai zăbovit puțin la ușă înainte să plece.

Poc! Poc! Poc!

Aparent, nimic nu se schimbase. Lista de activități zilnice ale lui Adel l-ar fi arătat intrat în ritmul normal. Se trezea la aceeași oră, se spăla, lua micul dejun împreună cu părinții și făcea lecții cu profesorul particular. După aceea, mânca de prânz și își petrecea după-amiaza stând degeaba, uitându-se la filme cu Kabir sau jucându-se jocuri video.

Dar nimic nu mai era la fel. Gholam îi deschisese poate o ușă, dar Baba jan fusese cel care îl împinsese dincolo de ea. Un mecanism care

hibernase până atunci a început să funcționeze în mintea lui. Adel se simțea ca și cum, peste noapte, dobândise un simț cu totul nou, auxiliar, unul care îl făcea să vadă lucruri pe care nu le văzuse înainte, lucruri pe care le avusese de ani de zile în fața ochilor. Vedea, de exemplu, că mama lui are tot felul de secrete. Când se uita la ea, practic le citea pe fața ei. Vedea cum se chinuie să țină departe de el toate lucrurile pe care le știa, toate lucrurile pe care le ținea sub cheie, închise, păstrate cu grijă, așa cum erau ei doi în această casă mare. Vedea pentru prima dată ce însemna, de fapt, casa tatălui său pentru ceilalți: o monstruozitate, o jignire, un monument al nedreptății. Vedea în graba oamenilor care-i făceau pe plac tatălui său intimidarea, frica, teama, acestea fiind adevăratele motive ale respectului și supunerii lor. Se gândea că Gholam ar fi mândru de el pentru această capacitate de a înțelege lucrurile. Pentru prima dată, Adel era perfect conștient de complexitatea evenimentelor care i-au guvernat dintotdeauna viața.

Și de adevărurile extrem de conflictuale care sălășluiau într-o singură persoană. Nu numai în tatăl său, sau în mama lui, sau în Kabir.

Ci și în el.

Această ultimă descoperire era, cumva, cea mai surprinzătoare pentru Adel. Revelațiile referitoare la ceea ce știa acum despre ce a făcut tatăl său – mai întâi în numele Jihadului, apoi în numele a ceea ce el numea *adevăratele recompense ale sacrificiului* – îl amețiseră pe Adel. Cel puțin o bună bucată de timp. Zile întregi după seara în care pietrele au trecut prin geamurile casei lor, Adel simțea durere în stomac de fiecare dată când tatăl său intra în cameră. Îl găsea adesea pe Baba Jan urlând la telefon sau îl auzea fredonând o melodie în baie și simțea un fior pe șira spinării, iar gâtul i se usca rău. Tatăl lui îl săruta de noapte bună, iar instinctul lui Adel era să se dea înapoi. Avea coșmaruri. Visa că stă la marginea livezilor, urmărind o bătaie printre copaci, strălucirea unei tije de metal care s-a ridicat și a căzut, sunetul metalului lovind în carne și oase. Se trezea din aceste vise cu un urlat gata să-i iasă din piept. Îl apucau din senin crizele de plâns.

Și totuși.

Și totuși.

Se mai întâmpla și altceva. Adel era conștient de ce aflase, dar în curând a mai descoperit ceva care se opunea celor dintâi, dar care nu le anula, ci venea să se adauge la ceea ce deja știa. Adel simțea că se trezește în el cealaltă parte, care-l îngrijora, a lui. Partea din el care, cu timpul, va accepta încetul cu încetul, aproape imperceptibil, noua sa identitate care, în prezent, nu-i dădea pace. Adel credea că, în final, va accepta probabil lucrurile așa cum făcuse până acum mama lui. La început, se supăraseră pe ea; dar acum devenise mai înțelegător. Poate că ea închisese ochii, fiindu-i frică de soțul ei. Sau ca o mulțumire pentru viața de lux pe care o ducea. Cel mai adesea, Adel se gândea că a acceptat toate acestea din aceleași motive pentru care o făcuse și el: pentru că a fost nevoită. Ce altă posibilitate avea? Adel nu mai putea să fugă de viața lui, așa cum fugea Gholam de a lui. Oamenii au învățat să trăiască cu cele mai greu de imaginat lucruri în viața lor. Așa va face și el. Asta era viața lui. Aceasta era mama lui. Acesta era tatăl lui. Și acesta era el, chiar dacă nu a știut-o dintotdeauna.

Adel a înțeles că nu-l va mai iubi niciodată pe tatăl său ca înainte, pe când dormea fericit, încolăcit în brațele lui groase. Acest lucru era acum de neconceput. Dar va învăța să-l iubească din nou, chiar dacă acum era o situație diferită, mai complicată și mai încurcată. Adel simțea aproape că a sărit peste copilărie. În curând va fi adult. Și atunci nu va mai avea cale de întoarcere, pentru că să fii adult se aseamnă cu ceea ce tatăl său îi spusese cândva despre ce înseamnă să fii erou de război: odată ce ai devenit unul, așa mori.

Stând noaptea în pat, Adel se gândea că într-o zi – poate în ziua următoare sau peste două zile, sau poate săptămâna următoare – va pleca de acasă și va merge până la câmpul cu moara de vânt, unde Gholam îi spusese că se adăpostește familia lui. Credea că va găsi câmpul gol. Va sta pe marginea străzii, imaginându-și-i pe Gholam, pe mama, pe frații și pe bunica acestuia mergând în șir indian, răsfirați, cu catrafusele legate într-o bocceluță, înaintând încet pe marginea drumurilor prăfuite de țară, căutând un loc unde să se stabilească. Gholam era acum capul familiei. Va fi nevoit să muncească. Va trebui să-și petreacă tinerețea curățind canale, săpând șanțuri, făcând cărămizi și adunând recolta de pe câmpuri. Gholam se

Capitolul 8

Toamna, 2010

Mă întorc în seara asta acasă de la clinică și găsesc un mesaj de la Thalia pe robotul telefonului fix din dormitor. Îl ascult în timp ce îmi dau jos pantofii și mă așez la birou. Îmi spune că este răcită, e sigură că a luat răceala de la Mamá, apoi întreabă de mine; mă întreabă cum mai merge treaba la Kabul. La sfârșit, chiar înainte să închidă, spune: *Odie mă tot bate la cap că nu o suni. Bineînțeles că nu o să-ți spună. Așa că îți spun eu. Markos! Pentru numele lui Dumnezeu! Sun-o pe mama ta. Măgarule!*

Zâmbesc.

Thalia.

Am o fotografie de-ale ei pe birou, cea pe care am făcut-o cu mulți ani în urmă pe plaja din Tinos – Thalia stă pe o stâncă, cu spatele la aparat. Am înrămat-o, dar dacă te uiți mai atent poți să observi o pată maro închis în colțul din stânga jos, din cauza unei tinere italiene nebune care a încercat să-i dea foc cu mulți ani în urmă.

Deschid laptopul și încep să-mi notez operațiile din ziua precedentă. Camera mea se află la etaj – este unul dintre cele trei dormitoare de la etajul al doilea al acestei case în care locuiesc din 2002, de când am ajuns la Kabul – iar biroul meu are o fereastră care dă înspre grădină. Se văd pomii de loquat pe care i-am plantat împreună cu fostul proprietar, Nabi, acum mulți ani. Se vede lângă zidul din spate și baraca de pe vremuri a lui Nabi, care a fost revopsită. După ce a murit, i-am oferit-o unui tânăr prieten olandez care se ocupă de domeniul informatic la liceele din zonă. Și, la dreapta, e Chevrolet-ul lui Suleiman Wahdati, din anii '40, nemutat de decenii, ruginit tot precum o stâncă plină de mușchi, acoperit acum de un strat subțire de zăpadă care a căzut ieri, pe neașteptate, destul de devreme, prima din anul acesta. După ce Nabi a murit, m-am gândit un moment să duc mașina la un cimitir de vechituri din Kabul, dar nu am avut curaj. Mi se părea o parte esențială din trecutul casei, din istoria ei.

Îmi termin notițele și mă uit la ceas. E deja 21.30. În Grecia e ora șapte seara.

Sun-o pe mama ta. Măgarule!

Dacă vreau să o sun pe mama în seara asta, nu mai pot amâna. Îmi amintesc că Thalia scrisese într-unul dintre e-mail-uri că Mamá se culca din ce în ce mai devreme. Trag aer în piept și îmi fac curaj. Ridic receptorul și formez numărul.

Am întâlnit-o pe Thalia în vara anului 1967, când aveam doisprezece ani. Venise împreună cu mama ei, Madaline, la Tinos, ca să ne viziteze pe Mamá și pe mine. Mamá, pe care o chema Odelia, spunea că nu o mai văzuse pe prietena ei Madaline de ani de zile – mai precis de cincisprezece ani. Madaline plecase de pe insulă la șaptesprezece ani, ca să meargă la Atena, unde avea să devină, cel puțin pentru scurt timp, o actriță modestă.

— Nu am fost surprinsă, a spus Mamá, când am auzit că e actriță. Pentru că arăta așa cum arăta. Toată lumea era înnebunită după Madaline. O să vezi cu ochii tăi când o s-o întâlnești.

Am întrebat-o pe Mamá de ce nu a vorbit niciodată despre ea.

— Nu am vorbit? Ești sigur?

— Sunt sigur.

— Aș fi putut să jur.

Apoi a spus:

— Fata. Thalia. Trebuie să fii atent cu ea pentru că a avut un accident. A mușcat-o un câine. Are o cicatrice.

Mamá nu a spus mai multe, iar eu am fost destul de înțelept ca să nu mă bizui pe ea în legătură cu asta. Dar această descoperire m-a intrigat mult mai mult decât trecutul Madalinei în film și pe scenă, curiozitatea mea fiind alimentată de bănuiala că acea cicatrice trebuie să fie semnificativă și vizibilă pentru ca fata să merite o atenție specială. Cu o nerăbdare morbidă, așteptam momentul în care voi vedea cicatricea.

— Am întâlnit-o pe Madaline într-o mulțime de oameni, când eram mici, a spus Mamá.

Aproape imediat, a povestit ea, au devenit prietene de nedespărțit. Se țineau de mână pe sub bancă, în clasă sau în pauză, la biserică sau

în timp ce se plimbau pe lângă lanurile de orz. Își juraseră să rămână surori pe viață. Și-au promis că vor locui una aproape de cealaltă, chiar și după ce aveau să se mărite. Vor fi vecine, iar dacă unul dintre soți ar fi insistat să se mute, atunci ele ar cere divorțul. Îmi amintesc că Mamá a zâmbit puțin cu subînțeles când mi-a povestit toate astea, amuzându-se pe seama ei, poate ca să se distanțeze de această exuberanță și prostie a tinereții, de toate aceste jurăminte făcute în grabă, fără să se gândească. Dar am văzut pe fața ei și o urmă de durere nerostită, o umbră de dezamăgire pe care Mamá era mult prea mândră ca să o recunoască.

Madaline era acum căsătorită cu un bărbat înstărit și mult mai în vârstă, un domn Andreas Gianakos, producătorul celui de-al doilea film al ei, cu ani în urmă, și, așa cum s-a dovedit, al ultimului ei film. Acum se ocupa de construcții și avea o firmă mare la Atena. De curând, Madaline și domnul Gianakos se certaseră rău. Mamá nu mi-a spus nimic despre asta; știam după ce citisem, fără ca ea să știe, în grabă, o parte a scrisorii pe care Madaline i-o trimisese și în care o anunța de intenția de a veni în vizită.

Devine atât de obositor, îți spun, să fiu lângă Andreas și prietenii lui de dreapta și muzica lor militantă. Stau tot timpul cu buzele strâns lipite. Nu spun nimic când ei îi ridică în slăvi pe acești criminali militari, care au făcut o bătaie de joc din democrația noastră. Dacă aș rosti un singur cuvânt împotriva lor, sunt sigură că m-ar cataloga drept o anarhistă comunistă și atunci nici măcar influența lui Andreas nu m-ar mai salva de închisoare. Poate că nici nu s-ar deranja să se folosească de ea, mă refer la influența sa. Uneori cred că intenția lui e de fapt să mă provoace într-atât, încât să ajung să mă îndoiesc de mine însămi. O, cât de mult îmi lipsești, draga mea Odie! Cât de mult îmi lipsește compania ta...

În ziua în care trebuiau să sosească oaspeții noștri, Mamá s-a trezit devreme ca să facă curățenie. Locuiam într-o casuță construită sub coasta unui deal. Ca multe alte case din Tinos, era făcută din piatră văruiată, iar acoperișul era drept, cu țigla roșie. Dormitorul mic de la etaj pe care îl împărțeam cu Mamá nu avea ușă – scările înguste duceau exact în el – dar avea o fereastră cu ventilator și o terasă îngustă cu o balustradă din fier forjat care ajungea până în dreptul

taliei, de unde puteai să cuprinzi cu privirea acoperișurile altor case, măslinii și caprele, și serpentinele din piatră, și bolțile și, bineînțeles, Marea Egee, albastră și calmă în acea dimineață de vară, învăluită în alb după-amiaza, când vântul *meltemi* sufla dinspre nord.

După ce a terminat curățenia, Mamá s-a îmbrăcat în ceea ce numea o ținută sofisticată, cea în care se îmbrăca de fiecare dată pe 15 august, la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, la Biserica Panagia Evangelistria, când pelerinii coborau pe insulă de peste tot din zona Mediteranei ca să se roage la icoana vestită a bisericii. Am o fotografie cu mama în acea ținută – în rochia lungă, de un auriu ruginiu șters, rotundă la gât, cu puloverul alb strâns pe corp, cu ciorapi și pantofi negri greoi. Mamá arăta ca văduva inabordabilă, cu fața ei aspră, sprâncenele stufoase, cu nasul cârn, stând țeapănă, cu o privire mohorâtă, pioasă, ca și cum ar fi fost un pelerin. Și eu apar cu ea în fotografie, stând drept lângă șoldul mamei. Sunt îmbrăcat într-o cămașă albă, pantaloni albi scurți și ciorapi lungi pe care îi trăsesem până la genunchi. Îți dai seama din privirea mea încruntată că mi se impusese să stau drept, să nu zâmbesc, că fața mea a fost curățată și părul pieptănat în jos cu apă, împotriva voinței mele și cu mare tam-tam. Poți simți din fotografie că era un val de nemulțumire între noi. Îl poți vedea în modul rigid în care stăm: corpurile noastre abia dacă se apropie.

Sau poate nu-l percepi. Dar eu îl simt de fiecare dată când mă uit la acea fotografie, ultima dată fiind acum doi ani. Nu pot decât să văd grija, teama, neliniștea. Nu pot decât să văd doi oameni stând unul lângă altul dintr-un sentiment al datoriei genetice, fiecare sortit să-l turbure și să-l dezamăgească pe celălalt, fiecare cu părerea lui despre onoare, sfidându-l pe celălalt.

De la fereastra dormitorului de la etaj am privit-o pe Mamá plecând spre portul de feriboturi din orașul Tinos. Cu o eșarfa legată sub bărbie, Mamá a intrat cu capul sus în ziua însorită și senină. Era o femeie slabă, cu oasele mici, cu un corp de copil, dar când o vedeai venind, făceai bine dacă o lăsa să treacă mai departe. Îmi amintesc că mă ducea în fiecare dimineață la școală – Mamá este pensionară acum, dar a fost profesoară. Pe drum, Mamá nu m-a ținut niciodată de mână. Celelalte mame îți țineau copiii de mână, dar nu și Mamá.

Spunea că trebuie să mă trateze ca pe oricare alt elev. Mergea în față, cu mâna strânsă în pumn la gâtul puloverului, iar eu încercam să țin pasul cu ea, cu mâncarea de prânz în mână, clătinându-mă pe urmele pașilor ei. În clasă, stăteam mereu în spate. Mi-o amintesc pe Mamă cum stătea la tablă și săgeta un elev neastâmpărat cu o singură privire care echivala cu efectul tragerii cu praștia, exact la țintă. Și te putea anihila doar cu o privire încruntată sau cu un moment brusc de liniște.

Mamă credea mai presus de toate în loialitate, chiar și cu prețul dăruirii de sine. Mai ales cu prețul dăruirii de sine. Mai credea și că era întotdeauna cel mai bine să spui adevărul, să-l spui pur și simplu, fără tam-tam, și, cu cât adevărul era mai neplăcut, cu atât mai repede trebuia să-l spui. Era o persoană directă și nu îi plăceau jumătățile de măsură. Era – *este* – o femeie cu o voință enormă, o femeie care nu-și cere scuze și cu care nu ți-ai dori să ai vreo dispută – deși nu am înțeles niciodată, nici măcar acum, dacă temperamentul îi era dat de Sus sau îl adoptase din necesitate, după ce soțul îi murise la aproape un an de la căsătorie, lăsând-o să mă crească singură.

Am adormit sus la puțin timp după ce Mamă a plecat. Am tresărit mai târziu, când am auzit vocea înaltă, ca un clopoțel, a unei femei. M-am ridicat în capul oaselor și am zărit-o, era toată plină de ruj, pudră, parfum, cu rotunjimi delicate, ca într-o reclamă la o companie aeriană, zâmbindu-mi prin vălul subțire al unei pălării mici și rotunde. Stătea în mijlocul camerei, îmbrăcată într-o rochie mini, de un verde neon, cu valiza din piele la picioarele ei lungi, cu părul de un roșu închis, zâmbindu-mi malițios, cu o strălucire pe față și vorbind neîncetat, în timp ce vocea ei era plină de voioșie și aplomb.

— Deci tu ești micul Markos al lui Odie! Nu mi-a spus niciodată că ești atât de frumos! O, și o regălesc în tine, în jurul ochilor – da, aveți aceeași ochi, cred, sunt sigură că ți s-a mai spus. Am fost atât de nerăbdătoare să te cunosc. Eu și Mamă ta – noi – o, Odie ți-a spus cu siguranță, așa că poți să-ți dai seama, poți să-ți imaginezi ce încântată sunt să vă văd pe amândoi, să te cunosc, Markos. Markos Varvaris! Ei bine, eu sunt Madaline Gianakos și pot spune că sunt încântată să te cunosc.

Și-a scos o mănușă din satin de culoare crem, lungă până la cot,

genul acela pe care l-am văzut doar în reviste, purtat de doamne elegante la o serată, fumând pe treptele largi ale operei sau fiind ajutate să iasă dintr-o mașină neagră strălucitoare, cu fețele luminate de blițuri. A trebuit să tragă de fiecare vârf al degetului de câteva ori înainte ca mănuașă să iasă, iar apoi s-a aplecat ușor din talie și mi-a întins mâna.

— Încântată, a spus ea.

Mâna îi era moale și rece, în ciuda mănuii pe care o purta.

— Iar aceasta este fiica mea, Thalia. Dragă, salută-l pe Markos Varvaris.

Stătea la intrarea în cameră, lângă Mamá, uitându-se la mine fără nicio expresie: era o fată înaltă și subțire, palidă, cu bucle moi. Mai mult de atât nu pot să-ți spun. Nu țin minte ce culoare avea rochia pe care o purta în acea zi – asta, dacă purta o rochie – sau cum erau pantofii ei, sau dacă purta ciorapi, sau vreun ceas, sau poate un lăncișor, un inel sau o pereche de cercei. Nu pot să-ți spun, pentru că, dacă ai fi la un restaurant și cineva s-ar dezbrăca brusc, ar sări pe o masă și ar începe să jongleze cu lingurițe, nu numai că nu te-ai uita, dar ar fi singurul lucru la care ai *putea* să te uiți. Masca ce-i acoperea feței jumătatea stângă a feței era ceva de genul acesta. Distrugea orice posibilitate de a observa altceva.

— Thalia, spune *Bună!* dragă. Nu fi nepoliticoasă.

Credeam că văd o încuviințare slabă din cap.

— Bună, am articulat eu cu gura uscată.

Era o undă în aer. Un curent. Mă simțeam încărcat cu ceva care era jumătate emoție, jumătate groază, ceva care crescuse înăuntrul meu și care se instalase acolo. Mă holbam la ea și eram conștient de asta, dar nu mă puteam opri, nu-mi puteam lua ochii de la materialul de un albastru ca cerul al măștii, de la cele două seturi de benzi care o legau la spatele capului, la deschizătura orizontală din dreptul gurii. Am știut chiar atunci că nu voi suporta să o văd, orice s-ar ascunde sub masca aia. Dar că, de fapt, abia așteptam să văd ce ascunde. Nimic din viața mea nu-și putea relua cursul normal și ritmul, și ordinea, până ce nu vedeam eu însumi ceea ce era atât de teribil, de înfricoșător, astfel ca eu și ceilalți să fim protejați.

Cealaltă posibilitate, ca masca să fi fost creată poate ca să o apere

pe Thalia de noi, nu mi-a trecut prin cap. Cel puțin nu în chinurile amețitoare ale acelei prime întâlniri.

Madaline și Thalia au mers la etaj să despacheteze, în timp ce Mamá pregătea niște bucăți de limbă-de-mare pentru cină. M-a rugat să-i pregătesc Madalinei o ceașcă de *ellinikós kafés*, ceea ce am și făcut, și m-a trimis să i-o duc, i-am dus-o deci pe o tavă, cu o farfurioară de *pastelli*.

Au trecut atâtea decenii și totuși rușinea mă mai cuprinde și acum, ca un lichid cald, lipicios, când îmi aduc aminte de ce s-a întâmplat în continuare. Pot să-mi imaginez scena din acea zi ca un fotograf care o imortalizase. Madaline fumează la fereastra dormitorului, privind marea prin ochelari de soare retro cu lentile galbene, stând cu mâinile în șold și cu gleznele încrucișate. Pălăria ei mică și rotundă stă pe dulap. Deasupra dulapului atârnă o oglindă, iar în oglindă se vede Thalia, stând pe marginea patului, cu spatele la mine. E aplecată, face ceva, poate își desface șireturile, și am înțeles că și-a dat masca jos. Stă lângă ea, pe pat. Mă trece un fior rece pe șira spinării, încerc să-l opresc, dar îmi tremură mâinile, ceea ce face ca ceașca de porțelan să se miște pe farfurioară, pe Madaline să se întoarcă de la fereastră spre mine, iar pe Thalia să-și ridice privirea. Îi văd fața în oglindă.

Tava mi-a alunecat din mână. Porțelanul s-a făcut țandări. Lichidul fierbinte s-a scurs pe jos, iar tava a căzut cu zgomot pe trepte. S-a declanșat dintr-odată haosul, eu stăteam în patru labe, sforțându-mă să vomit pe cioburile de porțelan, în timp ce Madaline repetă *O, dragă! O, dragă!*, iar Mamá a urcat scările într-un suflet, strigând *Ce s-a întâmplat? Ce ai făcut, Markos?*

A mușcat-o un câine, îmi spusese Mamá în chip de avertizare. *Are o cicatrice*. Câinele nu mușcase din fața Thaliei; *o mâncase*. Și poate că existau cuvinte care să descrie ce am văzut în acea zi în oglindă, dar *cicatrice* nu era unul dintre ele.

Îmi amintesc că Mamá m-a luat de umeri, m-a ridicat și m-a întors repede, spunând:

— Ce e cu tine? Ce se întâmplă cu tine?

Și îmi amintesc că și-a ridicat privirea deasupra capului meu. A înghețat atunci. Nu a mai putut rosti niciun cuvânt. Avea o față

lipsită de expresie. Măinile i-au căzut de pe umerii mei. Apoi am fost martorul celui mai extraordinar lucru, ceva ce nu am crezut că voi vedea vreodată, mai degrabă ar fi venit împăratul Constantin la ușa noastră îmbrăcat în clovn: o lacrimă, una singură, apărând la colțul ochiului drept al mamei mele.

— Deci cum era? întrebă Mamá.

— Cine?

— Cum cine? Franțuzaica. Nepoata proprietarului, profesoara de la Paris.

Duc receptorul la cealaltă ureche. Mă surprinde că își amintește. Toată viața am avut sentimentul că pentru Mamá cuvintele rostite de mine dispăreau în aer, fără să le fi auzit, ca și cum ar exista un scurtcircuit între noi, o conexiune proastă. Uneori, când o sun de la Kabul, așa cum fac acum, simt că ea a lăsat jos încet receptorul și că a plecat, iar eu vorbesc în gol între două continente – deși știu că este la capătul celălalt al firului și îi aud respirația în ureche. Alteori îi povestesc despre ceva ce am văzut la clinică – vreun băiat rănit până la sânge pe care tatăl îl cară în spinare, de exemplu, cu fragmente metalice încrustate în obraji, cu urechea ruptă complet, o altă victimă care s-a jucat pe strada nepotrivită în momentul nepotrivit și în ziua nepotrivită – și apoi, fără să mă avertizeze, un zgomot puternic; dintr-odată nu o mai aud bine pe Mamá, are vocea înăbușită, care se înalță și coboară, aud ecoul pașilor, ceva tras pe podea și tac, așteptând să se întoarcă, ceea ce face în cele din urmă, mereu cu respirația puțin tăiată, explicându-mi: *I-am spus că stau bine în picioare. I-am spus-o clar. I-am spus: „Thalia, aș vrea să stau la fereastră și să privesc apa în timp ce vorbesc cu Markos.” Dar ea îmi spune: „O să obosești, Odie, trebuie să stai jos.” Următorul lucru pe care îl face e să târască fotoliul – chestia asta mare din piele pe care mi-a cumpărat-o anul trecut – îl târăște la fereastră. Doamne, ce forță are! Nu ai văzut fotoliul, bineînțeles. De fapt, sigur că nu l-ai văzut.* Oftează apoi cu o exasperare simulată și îmi cere să continui povestea, dar nu mă mai simt în stare să o fac. Efectul pe care l-am obținut a fost să mă facă să mă simt muștrat și, mai mult, că o merit, vinovat de greșeli pe care nu le-am mărturisit, de jigniri de care nu

am fost niciodată acuzat. Chiar dacă îmi continui povestea, ea îmi pare ne semnificativă. Nu se compară cu drama fotoliului pe care o trăiesc Mamá și Thalia.

— Încă o dată, cum ai zis că o cheamă? Întreabă Mamá acum. Pari nu mai știi cum, nu?

I-am povestit despre Nabi, care îmi era un prieten drag. Știe doar viața lui în linii mari. Știe că i-a lăsat prin testament casa din Kabul nepoatei sale Pari, care a fost crescută în Franța. Dar nu i-am spus de Nila Wahdati, de fuga ei la Paris după accidentul vascular al soțului ei, de mulții ani pe care Nabi i-a petrecut având grijă de Suleiman. Acea poveste. Prea multe paralele ca un bumerang. Este ca și cum ai citi cu voce tare propria vinovăție.

— Pari. Da. E drăguță, spun eu. Și caldă. Mai ales pentru o academiciană.

— Mai spune-mi odată ce e! Chimistă?

— *Matematiciană*, spun eu, închizând capacul laptopului.

A început din nou să ningă încet, iar fulgii subțiri plutesc în întuneric și se lovesc de fereastra mea.

Îi povestesc despre vizita lui Pari Wahdati de la sfârșitul verii care a trecut. Era într-adevăr foarte drăguță. Blândă, slabă, cu părul cărunt, cu gâtul lung pe care se vedea câte o venă albastră urcând de fiecare parte, cu un zâmbet cald care-i dezvăluia strungăreață. Părea puțin fragilă, mai în vârstă decât ar trebui să fie. Artrită reumatoidă gravă. Măinile cu noduri, încă se mai ajuta de ele, dar se apropie ziua și ea o știe. M-a făcut să mă gândesc la Mamá și la venirea zilei ei.

Pari Wahdati a stat o săptămână cu mine în casa de la Kabul. I-am făcut turul când a venit de la Paris. Deși ultima dată când văzuse casa fusese în 1955, părea destul de surprinsă de amintirea vie pe care o avea despre acest loc, planul general, cele două trepte între sufragerie și locul unde se lua masa, de exemplu, unde spunea că stătea pe la mijlocul dimineții la lumina unei raze de soare și citea. Era uimită de cât de mică era casa în comparație cu imaginea întipărită în mintea ei. Când am dus-o la etaj, a știut care fusese dormitorul ei, deși acum locuiește acolo un coleg german care lucrează pentru Programul Alimentar Mondial. Îmi amintesc momentul în care a zărit dulăpiorul din colțul dormitorului – una dintre puținele relicve din copilăria ei

care supraviețuiseră vremurilor. Mi-am adus aminte de el din biletul pe care Nabi mi l-a lăsat înainte să moară. S-a așezat pe vine lângă el și și-a plimbat degetele pe vopseaua galbenă scorojită și pe girafele și maimuțele cu coadă lungă decolorate de pe ușile lui. Când s-a uitat din nou la mine, am văzut că avea ochii puțin umezi, și m-a întrebat, foarte timidă și scuzându-se, dacă ar fi posibil să fie transportat la Paris. S-a oferit să plătească pentru un altul în schimb. Era singurul lucru pe care îl voia din casă. I-am spus că mă voi ocupa cu plăcere de asta.

În cele din urmă, în afară de dulap, pe care l-am trimis la câteva zile după plecarea ei, Pari Wahdati nu s-a întors în Franța cu nimic altceva decât cu desenele lui Suleiman Wahdati, scrisoarea lui Nabi și câteva dintre poeziile mamei sale Nila, pe care Nabi le salvase. Ce mi-a mai cerut cât a stat aici a fost să-i aranjez un drum până la Shadbagh, ca să vadă satul unde se născuse și unde spera să-l găsească pe fratele ei vitreg, Iqbal.

— Bănuiesc că va vinde casa, a spus Mamá, acum că este a ei.

— Mi-a spus că pot să stau cât vreau, de fapt, spun eu. Fără chirie.

Deși nu o văd, sunt sigur că Mamá și-a strâns buzele sceptică. Ea trăiește pe insulă. Suspectează motivele tuturor celor care nu trăiesc pe insulă și se uită bănuitoare la acțiunile lor aparent binevoitoare. Acesta este unul dintre motivele pentru care am știut, când eram mic, că voi pleca într-o bună zi din Tinos, când voi avea șansa să o fac. Obișnuiam să intru într-un fel de disperare când auzeam oameni vorbind așa.

— Cum mai merge cu porumbarul? am întrebat ca să schimb subiectul.

— A trebuit să renunț la el. M-a obosit.

Acum șase luni, mamei i s-a pus un diagnostic la Atena de un neurolog la care am insistat să se ducă, după ce Thalia mi-a spus că Mamá avea spasme și îi scăpau mereu lucrurile din mână. Thalia a fost cea care a dus-o. De când a fost la neurolog, Mamá nu mai poate fi ținută în frâu. Știu asta din e-mail-urile pe care mi le trimite Thalia. Revopsește casa, repară scurgerea, încearcă să o convingă pe Thalia să o ajute să construiască un nou dulap la etaj, să înlocuiască țiglele crăpate de pe acoperiș, dar, slavă Domnului, Thalia a pus capăt

acestor lucruri. Iar acum chestia cu porumbarul. Mi-o imaginez pe Mamá cu mânecele suflecate, cu un ciocan în mână, cu transpirația prelingându-i-se pe spate, bătând cuie în scânduri de lemn. Luându-se la întrecere cu neuronii care o lasă. Solicitându-i la maximum cât încă mai poate.

— Când vii acasă? întrebă Mamá.

— Curând, spun eu.

Curând am spus și acum un an când mi-a pus aceeași întrebare. Nu am mai fost în Tinos de doi ani.

A urmat o pauză scurtă.

— Nu aștepta prea mult. Vreau să te văd înainte să mă bage în plămânul de fier.

Râde. E un obicei vechi, să facă gluma asta și să facă pe clovnul în fața problemelor, să disprețuiască și cea mai mică urmă de autocompătimire. Are efectul paradoxal – și știu eu, calculat – de a micșora și de a amplifica nenorocirea.

— Vino de Crăciun dacă poți, spune ea. Înainte de patru ianuarie, în orice caz. Thalia spune că vom vedea în acea zi eclipsa solară deasupra Greciei. A citit pe internet. Am putea să o privim împreună.

— O să încerc, Mamá, spun eu.

Era ca și cum te-ai fi trezit într-o dimineată și ai fi aflat că se plimbă un animal sălbatic prin casa ta. Niciun loc nu mi se mai părea sigur. Era acolo, la fiecare colț și cotitură, stând la pândă, dând târcoale, tamponându-și mereu obrazul cu o batistă ca să-l șteargă de picăturile care-i curgeau constant din gură. Casa noastră de dimensiuni reduse făcea în așa fel încât îmi era imposibil să scap de ea. Mă înspăimânta mai ales în timpul mesei, când trebuia să îndur spectacolul pe care Thalia îl oferea, ridicându-și partea de jos a măștii ca să-și ducă la gură lingurile pline cu mâncare. Mi se întorcea stomacul pe dos văzând-o și auzind-o. Mânca zgomotos, iar bucăți de mâncare semimestecată cădeau mereu, cu zgomotul a ceva ud, pe farfuria ei sau pe masă, sau chiar pe podea. Era constrânsă să bea toate lichidele, chiar și supa, printr-un pai pe care Mamá ei îl avea mereu în geantă. Sorbea și gâlgâia când mânca supa cu paiul și i se murdărea mereu masca, iar supa i se scurgea pe bărbie până jos pe

gât. Prima dată am cerut voie să mă ridic de la masă, iar Mamá mi-a aruncat o privire dură. Așa că am încercat să mă obișnuiesc să-mi îndepărtez privirea și să mă fac că nu aud, dar nu era nimic ușor. Mergeam în bucătărie și ea era acolo, stând în liniște, în timp ce Madaline o dădea cu un unguent pe obraz ca să prevină iritația. Am început să țin un calendar, o numărătoare inversă în minte a celor patru săptămâni pe care Mamá spusese că Madaline și Thalia le vor petrece la noi.

Îmi doream ca Madaline să fi venit singură. Îmi plăcea de ea. Stăteam toți patru, în curtea mică și pătrată din fața ușii, iar ea sorbea din ceașca de cafea și fuma țigară după țigară. Crengile măslinului îi umbreau fața. Purta o pălărie aurie din pai care ar fi trebuit să arate absurd pe capul ei, dar sigur *ar* fi arătat așa pe oricine altcineva – pe Mamá, de exemplu. Dar Madaline era una dintre acele persoane elegante fără să depună vreun efort pentru asta, ca și cum ar fi fost o chestie genetică. Când eram cu Madaline, nu existau pauze în discuții; poveștile pur și simplu izvorau din ea. Într-o dimineață ne-a povestit despre călătoriile ei – la Ankara, de exemplu, unde a cutreierat malurile Râului Enguri Su și a băut ceai verde aromat cu *raki*, sau când ea și domnul Gianakos au mers în Kenya și s-au plimbat cu elefanții printre salcâmi spinoși și au stat să mănânce terci din mălai și orez din nucă de cocos cu localnicii.

Poveștile Madalinei stârneau o neliniște veche în mine, un impuls pe care l-am avut dintotdeauna: să-mi iau lumea în cap și să nu mă tem de nimic. Viața mea din insulă părea extrem de banală. Vedeam cum viața mi se desfășoară în nimicnicia ei nemărginită și chiar așa mi-am petrecut cei mai mulți ani ai copilăriei în Tinos, afundându-mă în rutina zilnică din ce în ce mai mult, simțindu-mă ca o dublură a mea, ca și cum ar fi trăit altcineva în locul meu, ca și cum întregul meu ego s-ar fi aflat în altă parte, așteptând să se unească într-o zi cu acest ego mai întunecat. Mă simțeam un naufragiat. În exil în propria mea casă.

Madaline spunea că la Ankara a mers într-un loc numit Parcul Kuğulu și a privit lebedele cum alunecau pe apă. Spunea că apa era orbitoare.

— Eram în extaz, a spus ea, râzând.

— Nu, a spus Mamá.

— E un obicei vechi. Vorbesc prea mult. Am vorbit dintotdeauna mult. Îți amintești ce mult deranjem cu sporovăiala mea în timpul orei? Nu ai fost niciodată de vină, Odie. Erai atât de responsabilă și de serioasă.

— Sunt interesante poveștile tale. Duci o viață interesantă.

Madaline s-a holbat la ea.

— Ei bine, știi blestemul chinezesc.

— Ți-a plăcut în Africa? a întrebat-o Mamá pe Thalia.

Thalia și-a dus batista la obraz și nu a răspuns. Eram bucuros. Vorbea în cel mai ciudat mod posibil. Era ceva straniu în discursul ei, un amestec de bâlbâială și gargară.

— O, Thaliei nu-i place să călătorească, a spus Madaline, stingându-și țigara.

A spus-o ca și cum era un adevăr incontestabil. Nu s-a uitat la Thalia pentru confirmare sau vreo formă de protest.

— Nu este pe gustul ei.

— Ei bine, nici pe gustul meu, i-a spus Mamá Thaliei. Îmi place să stau acasă. Cred că pur și simplu nu am găsit niciodată un motiv care să mă constrângă să plec din Tinos.

— Și eu unul ca să rămân, a spus Madaline. Altul în afară de tine, bineînțeles.

A atins-o pe Mamá la încheietura mâinii.

— Știi care a fost teama mea cea mai mare când am plecat? Grija mea cea mai mare? Cum o să mă descurc fără Odie? Îți jur, înmărmuream la gândul acesta.

— Te-ai descurcat bine, se pare, a spus Mamá rar, luându-și privirea de la Thalia.

— Nu înțelegi, a spus Madaline, și am realizat că eu eram cel care nu a înțeles, pentru că se uita direct la mine. Nu aș fi reușit fără Mamá ta. Ea m-a salvat.

— Acum ești prea entuziasmată, a spus Mamá.

Thalia și-a ridicat capul. Se uita chiorăș. Un avion, sus pe cer, marcându-și traiectoria în liniște cu o singură dâră, lungă, albă.

— Tatăl meu, a spus Madaline, de el m-a salvat Odie.

Nu mai eram sigur dacă mi se adresa mie sau nu.

— Era unul dintre acei oameni care s-au născut răi, a continuat ea. Avea ochii umflați și gâtul gros și scurt, cu un neg negru pe spate. Și niște pumni. Pumni ca niște cărămizi. Venea acasă și nici măcar nu trebuia să facă ceva, doar sunetul ghetelor lui pe hol și zgomotul cheilor atunci când descuia ușa erau suficiente. Când era supărat, ofta mereu și își ținea ochii strâns închiși, ca și cum era profund adâncit în gânduri, apoi se freca pe față și spunea: *Bine, fetițo, bine*, și știa că venea – venea furtuna – și nu putea fi oprită. Nimeni nu era în stare să te ajute. Uneori, doar se freca pe față, sau ofta pe sub mustăți și vedeam negru în fața ochilor. Am mai cunoscut de atunci bărbați ca el. Mi-aș fi dorit să spun altceva. Dar am mai cunoscut. Și ce am aflat este că trebuie doar să sapi puțin și descoperi că sunt toți la fel, mai mult sau mai puțin. Unii sunt mai șlefuiți, cu siguranță. S-ar putea să aibă și puțin șarm – sau mult – și asta poate să te prostescă. Dar, de fapt, sunt toți niște bieți puști nefericiți care se zbat în furia lor. Se simt nedreptățiți. Nu li s-a dat ce li se cuvine. Nimeni nu i-a iubit destul. Bineînțeles că se așteaptă să-i iubești tu. Vor să fie ținuți în brațe, legănați, calmați. Dar este o greșeală să faci asta. Nu pot accepta așa ceva. Nu pot accepta să le pui pe tavă exact lucrul de care au nevoie. Ajung să te urască pentru asta. Și nu se termină niciodată, pentru că nu te pot urî destul. Nu se termină niciodată – suferința, scuzele, promisiunile, încălcarea cuvântului, toată mizeria asta. Așa a fost primul meu soț.

Eram uluit. Nimeni nu mai vorbise vreodată așa de direct în prezența mea, cu siguranță nu Mamá. Nimeni din cei pe care îi știam nu-și dezvăluiseră experiența de viață nefericită în felul acesta. Mă simțeam stânjenit pentru Madaline, dar o admiram în același timp pentru candoarea ei.

Când l-a menționat pe primul ei soț, am observat că, pentru prima dată de când o întâlnisem, o umbră s-a așezat pe fața ei, care anunța pentru moment ceva întunecat, ceva care rănea, care contrasta cu râsul ei energic și cu rochia largă gogoșar cu flori pe care o purta. Îmi amintesc că m-am gândit în acel timp ce actriță bună trebuie să fie, să ascundă cu atâta voioșie dezamăgirea și durerea. Ca o mască, m-am gândit, și eram mulțumit în sinea mea de conexiunea deșteaptă pe care o făcusem.

Mai târziu, când am crescut, nu mi-a mai fost așa de clar. Privind în urmă, constat că era ceva fals în felul în care a făcut o pauză când l-a menționat pe primul ei soț, când și-a coborât privirea, în nodul din gâtul ei, în tremurul ușor al buzelor, la fel ca și în energia ei debordantă și în glumele ei, în farmecul ei viu, în felul în care chiar și disprețul părea blând, însoțit de un semn făcut cu ochiul de liniștire și de bucurie. Poate că erau amândouă expresii ale ipocriziei, sau poate că nu. Eram total confuz, nu mai distingeam spectacolul de ceea ce era real – ceea ce m-a făcut în cele din urmă să mă gândesc la ea ca la o actriță infinit mai *interesantă*.

— De câte ori nu am venit alergând și refugiindu-mă în casa asta, Odie? a spus Madaline.

Acum zâmbește din nou, apoi începe să râdă.

— Bieții tăi părinți! Dar casa asta era raiul pentru mine. Sanctuarul meu. Așa a fost mereu. O insulă mică în interiorul uneia mai mari.

Mamá a ținut să precizeze:

— Ai fost mereu binevenită aici.

— Mamá ta a fost cea care a pus capăt bătăilor, Markos. Ți-a spus vreodată asta?

I-am răspuns că nu.

— Abia dacă mă surprinde. Asta e Odelia Varvaris.

Mamá strângea marginea șorțului din poală și îl întindea din nou cu o privire visătoare.

— Am venit aici într-o noapte, limba îmi sângera, îmi fusese smuls un smoc de păr de la tâmplă, iar urechea încă îmi mai vuia de la lovitura primită. De data aceea chiar pusese mâna pe mine. În ce stare eram! În ce stare!

Din felul în care Madaline o spunea, ai fi crezut că descria o masă bogată sau un roman bun.

— Mamá ta nu mă întreba nimic, pentru că știa. Bineînțeles că știa. Se uita doar la mine câteva clipe – la mine care stăteam acolo, tremurând – și spunea, încă îmi amintesc, Odie a spus: *Ei bine, ajunge cu asta*. Spunea: *O să-i facem o vizită tatălui tău, Maddie*. Și încep să mă rog de ea. Mă temeam că ne va omorî pe amândouă. Dar știi cum e ea, Mamá ta.

I-am spus că știu, iar Mamá mi-a aruncat o privire piezișă.

— Nu mă asculta. Avea privirea asta. Sunt sigură că știi privirea ei. S-a îndreptat într-acolo, dar nu înainte să ia pușca de vânatoare a tatălui ei. Tot timpul cât am mers spre casa mea, am încercat să o opresc, să-i spun că nu m-a lovit atât de rău. Dar ea nu mă asculta. Am ajuns în fața ușii și l-am găsit acolo pe tatăl meu, în prag, iar Odie a ridicat țeava și a împins-o în bărbia lui, spunând: *Fă-o din nou și o să mă întorc ca să te împușc direct în față cu pușca asta*. Tata clipește și timp de câteva secunde nu mai rostește nimic. Nu poate scoate niciun cuvânt. Și vrei să afli partea cea mai tare, Markos? Mă uit în jos și văd un cerc mic – ei bine, cred că ghicești – un cerc mic mărindu-se încet pe podea sub picioarele lui desculțe.

Madaline și-a dat părul pe spate și a spus, aprinzându-și bricheta:

— Iar asta, dragul meu, este o poveste adevărată.

Nu era nevoie să îmi spună asta, știam că este adevărată. Recunoșteam în ea loialitatea naturală de care dădea dovadă Mamá și fermitatea ei de neclintit. Impulsul ei, nevoia de a îndrepta lucrurile și de a se erija în apărătorul celor asupriți sau nedreptățiți. Și puteam spune că este adevărată și din murmurul pe care l-a scos Mamá cu gura închisă la menționarea ultimului detaliu. Nu era de acord. I se părea probabil dezgustător, și nu numai dintr-un motiv evident. În viziunea ei, oamenii, chiar dacă s-au comportat deplorabil în viață, meritau un strop de demnitate atunci când nu mai erau. Mai ales cei din familie.

Mamá s-a învârtit pe scaun și a rostit:

— Deci dacă nu îți place să călătorești, ce îți place să faci, Thalia?

Privirile noastre s-au îndreptat către Thalia. Madaline vorbise ceva timp și îmi amintesc că, stând în curte cu lumina soarelui căzând peste tot în petice în jurul nostru, mă gândeam că putea chiar să atragă atenția, să cuprindă totul în vârtejul ei, astfel încât Thalia, de exemplu, să fie uitată. Am lăsat loc și posibilității de a se fi adaptat la această dinamică din necesitate, fiica tăcută fiind eclipsată de obișnuința mamei de a distrage atenția, preocupată în exces de propria-i persoană, narcisismul Madalinei fiind astfel poate un act de bunătate, de protecție maternă.

Thalia a balmăjit ceva.

— Puțin mai tare, dragă, a venit sugestia din partea Madalinei.

Thalia și-a dres glasul, era un sunet ca un bubuit, flegmatic.

— Știința.

Am observat pentru prima dată culoarea ochilor ei, verzi ca iarba necosită, părul negru ca abanosul, aspru, iar pielea fără pete, la fel ca a mamei ei. Mă întrebam dacă fusese drăguță cândva, poate chiar la fel de frumoasă ca Madaline.

— Spune-le de cadranul solar, dragă, a zis Madaline.

Thalia a ridicat din umeri.

— A construit un cadran solar, a spus Madaline. Chiar în curtea din spatele casei noastre. Vara trecută. Nu a ajutat-o nimeni. Nici Andreas. Și cu siguranță nici eu.

A râs mulțumită.

— Ecuatorial sau orizontal? a întrebat Mamá.

În ochii Thaliei am observat o umbră de mirare. Ca un efect întârziat. Reacția Thaliei semăna cu cea pe care ar putea-o avea o persoană ce coboară pe o stradă aglomerată într-un oraș străin și, la un moment dat, aude rostindu-se ceva în limba ei maternă.

— Orizontal, a spus ea, cu vocea ei ciudată și umedă.

— Ce ai folosit pe post de gnomon?

Thalia se uita în continuare la Mamá.

— Am tăiat o ilustrată.

A fost prima dată când am văzut cum aș putea să trăiesc între cele două.

— Obișnuia să-și demonteze jucăriile când era mică, a spus Madaline. Îi plăceau jucăriile mecanice, chestii cu dispozitive în interior. Nu că s-ar fi jucat cu ele, nu-i așa, dragă? Nu, le rupea în bucăți, toate acele jucării scumpe le deschidea imediat ce i le dădeam. Obișnuiam să-mi ies din fire. Dar Andreas – și trebuie să-l cred aici – Andreas îmi spunea să o las, era doar o minte curioasă.

— Dacă vrei, putem construi unul împreună, a spus Mamá. Mă refer la un cadran solar.

— Știu deja cum.

— Ai grijă cum te porți, dragă, a spus Madaline, întinzându-și, apoi îndoindu-și un picior, ca și cum se pregătea pentru dansul ei zilnic. Mătușa Odie încearcă să te ajute.

— Poate altceva, atunci, a spus Mamá. Am putea construi altceva.

— O! O! a exclamat Madaline, expirând repede fumul de țigară și respirând cu greu. Nu pot să cred că nu ți-am spus încă, Odie. Am vești. Ghici.

Mamá a dat din umeri.

— Mă întorc pe platourile de filmare! În filme! Mi s-a oferit un rol, rolul principal într-o producție importantă. Îți vine să crezi?

— Felicitări, a rostit Mamá moale.

— Am scenariul la mine. O să ți-l dau să-l citești, Odie, dar îmi fac griji că nu o să-ți placă. E rău? Aș fi terminată, nu mă tem să-ți spun. Nu mi-aș putea reveni. Începem să filmăm la toamnă.

În dimineața următoare, după micul dejun, Mamá m-a luat deoparte.

— Bine, ce se întâmplă? Ce e cu tine?

I-am spus că nu știu despre ce vorbește.

— Mai bine o lași baltă. Atitudinea asta stupidă. Nu ți se potrivește, a spus ea.

Avea un stil de a-și face ochii mici și de a-și înclina capul doar un pic. Până acum a avut un control asupra mea.

— Nu pot, Mamá. Nu mă prinde.

— Și de ce nu, mai exact?

Cuvintele au ieșit înainte să le pot opri.

— E un monstru.

Mamá și-a strâns buzele. Mă privea nu cu supărare, ci descurajată, ca și cum aș fi supt toată seva din ea. Privirea ei avea o finalitate. Resemnarea. Ca un sculptor care-și lasă în cele din urmă ciocanul de lemn și dalta, renunțând la un bloc recalcitrant care nu va lua niciodată forma pe care și-a imaginat-o el.

— E o persoană căreia i s-a întâmplat un lucru groaznic. Mai spune-i odată așa, aș vrea să te văd. Spune-o și vezi ce se întâmplă.

Puțin mai târziu, eu și Thalia coboram pe o străduță pietruită mărginită de ziduri de piatră. M-am asigurat că merg cu câțiva pași în față, astfel încât trecătorii – sau, Doamne ferește, vreun băiat de la școală – să nu creadă că suntem împreună, ceea ce, bineînțeles, vor spune oricum. Oricine putea vedea asta. Cel puțin speram că distanța dintre noi va fi un indiciu al aversiunii pe care o simțeam. Spre

ușurarea mea, nu se chinuia să mă ajungă. Am trecut pe lângă fermieri arși de soare, arătând istoviți, întorcându-se de la piață. Măgarii lor duceau în spate coșuri din nuiele cu produsele nevândute, îi auzeam cum lovesc cu copitele piatra. Îi știam pe majoritatea dintre fermieri, dar mi-am ținut capul plecat și am evitat să mă uit la ei.

Am condus-o pe Thalia pe plajă. Am ales una stâncoasă, unde mă duceam uneori, știind că nu va fi atât de aglomerată ca celelalte plaje, precum Agios Romanos. Mi-am suflecat pantalonii și am sărit de pe o stâncă colțuroasă pe următoarea, alegând una aproape de locul în care valurile se spărgeau de țărm și se retrăgeau. Mi-am dat jos pantofii și mi-am băgat picioarele în bazinul mic, puțin adânc, care se formase între niște stânci. Un crab hermit se grăbea să treacă printre degetele mele de la picioare. Am văzut-o pe Thalia în dreapta mea, așezată pe o stâncă din apropiere.

Am stat mult timp fără să ne spunem ceva, privind marea care se lovea cu zgomot de stânci. O adiere rece a trecut pe lângă urechile mele, făcându-mă să simt miros de sare. Un pelican plana deasupra apei de un albastru-verzui, cu aripile desfăcute. Două doamne stăteau una lângă alta, cu picioarele în apă până la genunchi, cu fustele ridicate. Spre vest se zărea insula, albul predominant al caselor și al morilor de vânt, verdele lanurilor de orz, maroul închis al munților stâncoși din care izvorau ape. Tatăl meu a murit pe unul dintre acești munți. Lucra la o carieră de marmură verde și, într-o zi, când Mamá era gravidă în șase luni cu mine, a alunecat de pe o stâncă și a căzut de la o înălțime de treizeci de metri. Mamá spunea că uitase să-și fixeze centura de siguranță.

— Ar trebui să te oprești, a spus Thalia.

Aruncam pietricele într-o găleată veche din tablă galvanizată din apropiere, iar ea m-a speriat. N-am nimerit ținta.

— Ce-i cu tine?

— Vreau să-ți spun să nu te mai amăgești. Nici eu nu vreau asta.

Vântul îi făcea părul să fâlfâie, iar ea își ținea masca cu mâna, ca să nu zboare. Mă întrebam dacă trăia cu frica asta zilnică, și anume că o rafală de vânt i-o va smulge de pe față și va trebui să alerge după ea, expunându-se. Nu am spus nimic. Am aruncat o altă pietricică fără să nimeresc ținta.

— Ești un măgar, a spus ea.

După puțin timp s-a ridicat, iar eu m-am prefăcut că rămân. Apoi m-am uitat peste umăr și am văzut-o îndreptându-se spre plajă, cu spatele la drum, așa că m-am încălțat și am urmat-o spre casă.

Când ne-am întors, Mamá toca bame în bucătărie, iar Madaline stătea alături, făcându-și unghiile și fumând, scuturând scrumul într-o farfurioară. M-am dat înapoi cu groază când am văzut că farfurioara era din setul de porțelan pe care Mamá îl moștenise de la bunica ei. Era singurul lucru de valoare pe care Mamá îl avea, acest set de porțelan, și rar de tot îl lua de pe raftul de sus; aproape de tavan, unde îl ținea.

Madaline sufla între fumuri deasupra unghiilor ca să se usuce și vorbea despre Pattakos, Papadopoulos și Makarezos, cei trei colonei care dăduseră o lovitură de stat militară – Lovitura de Stat a Generalilor, așa cum se știa pe atunci – mai devreme în acel an la Atena. Spunea că știe un dramaturg – „un bărbat drag, drag”, așa cum îl descria ea – care fusese închis sub acuzația că era comunist subversiv.

— Ceea ce e absurd, bineînțeles! Pur și simplu absurd. Știi ce le fac oamenilor ca să-i facă să vorbească?

Spunea asta aproape în șoaptă, ca și cum poliția militară s-ar fi ascuns undeva în casă.

— Le bagă un furtun în fund și dau drumul la maximum la apă. E adevărat, Odie. Îți jur. Înmoaie niște cârpe în cele mai murdare lucruri – murdărie umană, înțelegi – apoi le îndeasă în gurile oamenilor.

— E îngrozitor, a rostit Mamá, fără să se lase însă impresionată.

Mă întrebam dacă nu cumva se plictisise deja de Madaline. Curentul de opinii politice exagerate, poveștile despre petrecerile la care Madaline și soțul ei fuseseră, poezii, intelectualii și muzicienii cu care ciocnise cupe de șampanie, lista de călătorii inutile, fără sens, pe care le făcuse în diverse orașe străine. Laudele ei cu viziunile proprii asupra dezastrelor nucleare, suprapopulării și poluării. Mamá o tolera pe Madaline, zâmbindu-i în timp ce ea povestea cu o expresie confuză pe față, dar știam că nu o privește cu ochi buni. Se gândea probabil că Madaline face pe grozava. Îi era probabil rușine pentru ea.

Asta o enervează pe Mamá și îi anulează calități precum bunătatea, dorința de a-i ajuta pe ceilalți și actele de curaj. Faptul că te face să te simți îndatorat le umbrește și mai mult. La fel așteptările și obligațiile pe care ți le pune în cârcă. Modul în care folosește aceste acțiuni pe post de monedă, pe care o dă în schimbul loialității și supunerii. Înțeleg acum de ce Madaline a plecat cu mulți ani în urmă. Funia care te scoate din potop poate să devină un laț în jurul gâtului tău. Oamenii o dezamăgesc mereu pe Mamá, la final, chiar și eu. Nu pot face nimic bun cu ceea ce au, nu în felul în care Mamá se așteaptă ca ei să procedeze. Consolarea ei stă în satisfacția că le este superioară, liberă să dea verdicte, având acest avantaj strategic, din moment ce este întotdeauna cea care se înșală.

Toate acestea mă întristează, fiindcă descopăr lucruri noi despre Mamá, cum ar fi sărăcia ei, anxietatea, frica de singurătate, teama de a fi închisă undeva, abandonată, uitată. Și ce spune acest lucru despre mine: că știu asta despre Mamá mea, că știu precis de ce are nevoie și totuși am refuzat-o în mod deliberat și categoric, având grijă să țin un ocean, un continent – sau chiar pe amândouă – între noi în cea mai mare parte a ultimelor trei decenii?

— Nu au niciun simț al ironiei, ăștia din juntă, spunea Madaline, zdrobindu-i pe oameni așa cum o fac. În Grecia! Locul de naștere al democrației... A, iată-vă! Ei bine, cum a fost? Ce ați pus voi doi la cale?

— Ne-am jucat pe plajă, a răspuns Thalia.

— A fost amuzant? V-ați distrat?

— Ne-am distrat pe cinste, a răspuns Thalia.

Mamá s-a uitat sceptică la mine, apoi la Thalia și din nou la mine, în timp ce Madaline zâmbea fericită și aplauda încet.

— Bine! Acum că nu trebuie să-mi mai fac griji că nu v-ați înțeleg, eu și Odie putem petrece mai mult timp împreună. Ce spui, Odie? Încă mai avem o grămadă de timp și de lucruri de recuperat!

Mamá a zâmbit binedispusă și s-a întins să ia o varză.

De atunci, eu și Thalia eram lăsați de capul nostru. Se presupunea că vizitam insula, ne jucam pe plajă, ne amuzam ca niște copii. Mamá ne dădea fiecăruia câte un sendviș și plecam împreună după micul

dejun.

Imediat ce nu ne mai zărea, ne despărțeam de cele mai multe ori. Pe plajă, înotam sau stăteam întins pe o stâncă, fără cămașă, în timp ce Thalia se ducea să adune cochilii de scoici sau să arunce pietre netede razant pe suprafața apei, dar nu avea sens, pentru că valurile erau prea mari. Am mers pe potecile care șerpuiau printre vii și lanuri cu orz, uitându-ne la umbrele noastre, fiecare preocupat de gândurile lui. Cel mai mult hoinăream. Pe vremea aceea, turismul nu era prea dezvoltat în Tinos. Era o insulă de agricultori, unde oamenii trăiau din creșterea vacilor, caprelor, din livezile de măslini și grâul pe care îl cultivau. Până la urmă ne plictiseam, mâncam undeva de prânz, în liniște, la umbra unui copac sau a unei mori de vânt, uitându-ne printre îmbucături la vâlcele, la întinderile cu tufe de arbuști spinoși, la munți și la mare.

Într-o zi am hoinărit de colo-colo, până am ajuns să ne îndreptăm spre oraș. Locuiam pe țărmul sud-vestic al insulei, iar orașul Tinos era doar la câțiva kilometri depărtare, spre sud. Era acolo un magazin mic cu mărunțișuri, condus de un bărbat văduv cu o față serioasă, aproape imobilă, domnul Roussos. În vitrina magazinului său puteai găsi orice ți-ai fi dorit, de la o mașină de scris din anii '40 la o pereche de bocanci din piele pentru lucru, sau o morișcă de vânt, sau un suport vechi pentru flori, lumânări mari din ceară, o cruce și, bineînțeles, copiii ale icoanei de la Panagia Evangelistria. Sau poate chiar și o gorilă din alamă. Era și fotograf amator și avea în spatele magazinului o cameră obscură improvizată. În fiecare lună august, când pelerinii veneau la Tinos să vadă icoana, domnul Roussos le vindea rolfilme și le developa fotografiile în camera lui obscură în schimbul unei sume de bani.

Cu vreo lună în urmă, zărisem în vitrină un aparat de fotografiat, așezat pe cutia veche și uzată din piele de culoarea ruginii. O dată la câteva zile mă plimbam prin fața magazinului, mă holbam la aparatul ăsta și mă imaginau în India, cu acea cutie din piele atârând de umărul meu, fotografiind orezăriile și plantațiile de ceai pe care le văzusem în *National Geographic*. Fotografiam Poteca Incașă. Pe spatele unei cămile, într-un camion vechi plin de praf sau pe jos, înfruntam căldura până când ajungeam în fața Sfinxului și a

Piramidelor spre care îmi înălțăm privirea și le fotografiam, apoi îmi vedeam fotografiile publicate în reviste cu pagini lucioase. Asta mă atrăsese în acea dimineață la vitrina magazinului domnului Roussos, deși magazinul era închis. Stăteam afară, cu fruntea lipită de geamul vitrinei, și visam cu ochii deschiși.

— Ce model e?

M-am dat puțin în spate și am zărit-o pe Thalia în geam. Își tampona obrazul stâng cu batista.

— Aparatul de fotografiat.

Am ridicat din umeri.

— Arată ca un Argus C₃, a spus ea.

— De unde știi?

— Doar e cel mai bine vândut aparat de treizeci și cinci de milimetri din lume în ultimii treizeci de ani, a spus ea cu puțină muștrare în voce. Dar nu arată cine știe ce. E urât. Pare o cărămidă. Deci vrei să devii fotograf? Când o să fii mare. Mamá ta spune că da.

M-am întors.

— Mamá ți-a spus asta?

— Deci?

Am ridicat din umeri. Mă simțeam rușinat că Mamá a vorbit despre asta cu Thalia. Mă întrebam cum de i-a spus așa ceva. Avea obiceiul să vorbească serios, dar și ironic uneori, despre lucruri care i se păreau fie pretențioase, fie frivole. Putea să-ți înăbușe aspirațiile pe loc. *Markos vrea să facă turul pământului și să-l immortalizeze cu lentila lui.*

Thalia stătea pe trotuar, își trăsese fusta peste genunchi. Era o zi fierbinte, soarele parcă mușca din piele, parcă ar fi avut dinți. Abia dacă zăreai pe cineva afară, doar un cuplu de bătrâni care-și târau picioarele cu greu în susul străzii. Bărbatul – Demis nu mai știu cum – purta o șapcă gri și o jachetă maro din tweed, ce părea prea groasă pentru anotimpul acela. Avea o expresie înghețată pe față și ochii mari, îmi amintesc, așa cum arată unii bătrâni, ca și cum ar fi speriați încontinuu de surpriza monstruoasă pe care o reprezintă vârsta – câțiva ani mai târziu, fiind student la medicină, am bănuț că avea Parkinson. Mi-au făcut cu mâna când au trecut și eu la fel. Am văzut că o observaseră pe Thalia, se opriseră o secundă, apoi își

continuaseră drumul.

— Ai un aparat de fotografiat? a întrebat Thalia.

— Nu.

— Ai făcut vreodată vreo fotografie?

— Nu.

— Și vrei să fii fotograf?

— Ți se pare ciudat?

— Puțin.

— Deci, dacă aș spune că vreau să fiu polițist, ți s-ar părea și asta ciudat? Pentru că nu am pus nimănui cătușe?

Puteam spune, din calmul din ochii ei, că, dacă ar fi putut, ar fi zâmbit.

— Deci ești un măgar deștept, a spus ea. Un sfat: nu spune nimic despre aparatul de fotografiat în prezența mamei mele sau o să ți-l cumpere. E foarte doritoare să le facă pe plac altora.

S-a șters din nou cu batista pe obraz.

— Dar mă îndoiesc că Odelia ar fi de acord. Cred că știi deja asta.

Eram impresionat și puțin tulburat de cât de mult părea să fi prins într-un timp atât de scurt. Poate era datorită măștii, m-am gândit, avantajul de a fi acoperită, libertatea de a fi vigilentă, de a observa și de a cerceta cu atenție.

— Probabil că te-ar face să-l dai înapoi.

Am oftat. Era adevărat. Mamá nu ar accepta astfel de recompense, mai ales dacă era vorba de bani.

Thalia s-a ridicat în picioare și s-a scuturat de praf pe spate.

— Dă-mi voie să te întreb, ai o cutie acasă?

Madaline și Mamá beau vin în bucătărie, în timp ce eu și Thalia am urcat scările, unde am colorat cu un marker negru o cutie de pantofi. Cutia îi aparținea Madalinei și conținea o pereche de pantofi noi din piele, de culoarea lămâii verzi, cu tocul înalt, încă înveliți în hârtie.

— Unde plănuia să se încalțe cu *ăștia*? am întrebat eu.

O auzeam pe Madaline la parter povestind despre o oră de actorie pe care a avut-o odată, când instructorul i-a cerut, ca exercițiu, să pretindă că este o șopârlă care stă nemișcată pe o stâncă. A urmat un val de râs – al ei.

Am terminat și cu al doilea strat, iar Thalia a zis că ar fi bine să mai dăm și a treia oară, ca să ne asigurăm că nu am omis ceva. Negrul trebuia să fie uniform și fără cusur.

— Asta înseamnă un aparat de fotografiat, a spus ea, o cutie neagră cu o gaură prin care să pătrundă lumina și ceva care să absoarbă lumina. Dă-mi acul.

I-am dat unul dintre acele de cusut pe care le avea Mamá. Eram sceptic, ca să nu spun mai mult, în legătură cu perspectivele acestui aparat făcut în casă și cu faptul că am fi putut face ceva cu el – o cutie de pantofi și un ac? Dar Thalia se implicase în proiectul acesta cu atât de multă convingere și încredere în sine încât trebuia să părăsesc camera în cazul în care, puțin probabil, ar fi mers. Mă făcea să cred că știe lucruri pe care eu nu le știam.

— Am făcut niște calcule, a spus ea, înțepând ușor cutia cu acul. Fără o lentilă, nu putem face orificiul pe latura mică, cutia este prea lungă. Dar lățimea e aproape perfectă. Important e să nimerim dimensiunea orificiului. Estimez vreo șase milimetri. Aici. Acum avem nevoie de o diafragmă.

La parter, vocea Madalinei se auzea acum și mai clar. Nu înțelegeam ce spune, dar vorbea mai rar decât înainte, pronunțând bine cuvintele, și mi-o imaginam aplecată în față, cu coatele pe genunchi, stabilind un contact vizual cu cei cărora li se adresa, fără să clipească. Cu anii am reușit să cunosc foarte bine acest ton al vocii. Când oamenii vorbeau așa, dezvăluiau, revelau, mărturiseau vreo nenorocire, implorându-l parcă pe cel care asculta. Este un mijloc folosit de echipele militare care bat la ușă pentru anunțarea accidentelor grave, de avocați care se laudă în fața clienților cu meritele a nenumărate pledoarii, de polițiști care opresc mașini pe stradă la 3 dimineața, de soți care înșală. De câte ori nu l-am folosit în spitalele de aici, din Kabul? De câte ori nu am condus familii întregi într-o cameră unde era liniște, le-am cerut să se așeze, mi-am luat și eu un scaun, adunându-mi toate puterile ca să le dau anumite vești, în general neplăcute, gândindu-mă cu groază la conversația care va urma?

— Vorbește de Andreas, a spus Thalia liniștită. Pun pariu că asta face. S-au certat rău. Dă-mi panglica și foarfeca aia.

— Cum e? Vreau să spun, în afară de faptul că e bogat?

— Cine, Andreas? E OK. Călătorește mult. Când este acasă, are mereu invitați. Oameni importanți – miniștri, generali, persoane de genul ăsta. Beau ceva lângă șemineu și vorbesc toată noaptea, în general despre afaceri și politică. Îi aud din camera mea. Se presupune că trebuie să stau la etaj când Andreas are o astfel de companie. Nu trebuie să cobor. Dar îmi cumpără diverse lucruri. Plătește un profesor ca să vină acasă. Și îmi vorbește destul de frumos.

A lipit cu o bandă adezivă o bucată dreptunghiulară de carton, pe care o colorasem în negru, deasupra orificiului.

Jos era liniște. Îmi făcusem deja o idee despre ceea ce se petrecea jos, la parter. Madaline plângea fără să scoată un sunet, se juca cu o batistă ca și cum ar fi fost un bulgăre de plastilină Play-Doh, iar Mamá nu prea îi era de ajutor, uitându-se neprietenos, cu un zâmbet abia schițat pe fața slăbită, ca și cum ținea ceva acru sub limbă. Mamá nu suporta să vadă pe cineva plângând în prezența ei. Abia dacă se putea uita la ochii aceia umflați, la fețele lor sincere, rugătoare. Să plângi i se pare un act de slăbiciune, o modalitate de a atrage atenția, și nu tolera așa ceva. Nu este capabilă să consoleze pe cineva. Crescând, am învățat că ăsta nu era unul dintre punctele ei forte. Durerea trebuie să fie personală, intimă, crede ea, nu să o etalezi. Odată, când eram mic, am întrebant-o dacă a plâns când a murit tata.

La funeralii? Vreau să spun, la înmormântare?

Nu, nu am plâns.

Pentru că nu erai tristă?

Pentru că nu era treaba nimănui dacă eram tristă sau nu.

Ai plânge dacă aș muri, Mamá?

Să sperăm că nu va trebui să aflăm vreodată, a spus ea.

Thalia a luat cutia cu hârtia fotografică și mi-a spus:

— Adu lanterna.

Ne-am mutat în dulapul mamei, având grijă să închidem ușa și să scăpăm de lumina zilei cu prosoape pe care le-am înghesuit pe lângă toc. De îndată ce ne-am regăsit în beznă, Thalia m-a rugat să aprind lanterna, pe care o acoperisem cu mai multe straturi de celofan roșu. Tot ceea ce puteam vedea din ce făcea Thalia, în licărirea slabă a

lanternei, erau degetele ei subțiri, care tăiau o coală de hârtie fotografică pe care a lipit-o în interiorul cutiei de pantofi, în fața orificiului. Cumpărasem hârtia cu o zi înainte de la magazinul domnului Roussos. Când am trecut de colț, domnul Roussos s-a uitat cercetător la Thalia pe deasupra ochelarilor și a întrebat: *E un jaf?* Thalia și-a îndreptat degetul arătător spre el și și-a ridicat degetul mare ca și cum ar fi armat un pistol.

Apoi a închis capacul cutiei de pantofi și a acoperit orificiul cu diafragma. Mi-a spus prin beznă:

— Măine vei face prima fotografie din cariera ta.

Nu puteam să spun dacă își bate joc de mine sau nu.

Am ales plaja. Am așezat cutia de pantofi pe o stâncă plată și am legat-o bine cu sfoară – Thalia spunea că nu se va mișca deloc când vom deschide diafragma. S-a așezat lângă mine și s-a uitat prin cutie ca printr-un vizor.

— Va ieși o fotografie perfectă, a spus ea.

— Aproape. Mai avem nevoie și de un personaj pe care să-l immortalizăm.

S-a uitat la mine, și-a dat seama la ce mă refeream și a spus:

— Nu, nu o s-o fac.

Ne-am tot certat, iar în cele din urmă a acceptat, cu condiția să nu-i apară fața în fotografie. S-a descălțat, s-a urcat pe niște stânci la câțiva metri în fața aparatului, folosindu-se de brațe precum cineva care merge pe sârmă, pe un cablu. S-a așezat pe una dintre stânci cu fața spre vest, în direcția insulelor Syros și Kythnos. Și-a trecut mâinile prin păr astfel încât să-i acopere benzile de la spatele capului care țineau masca nemișcată. S-a uitat la mine peste umăr.

— Amintește-ți, a strigat ea, să numeri până la o sută douăzeci.

S-a întors cu fața spre mare.

M-am aplecat și m-am uitat prin cutie la spatele Thaliei, la constelația de stânci din jurul ei, la algele de mare încurcate printre ele, ca niște șerpi morți, la un remorcher mic plutind în depărtare, la valurile care se ridicau, se loveau de malul stâncos și se retrăgeau. Am ridicat diafragma de pe orificiu și am început să număr.

Unu... doi... trei... patru... cinci...

Stăm întinși în pat. La televizor se întrec doi acordeoniști, dar Gianna a oprit sunetul. Razele soarelui de amiază pătrund printre jaluzele, căzând în fâșii pe resturile de Pizza Margherita pe care am comandat-o pentru prânz prin room service. Ne-a fost adusă de un bărbat înalt, subțirel, cu părul negru impecabil dat pe spate, cu haină albă și cravată neagră. Pe masa pe care a împins-o în cameră se afla o vază sub formă de cupă cu un trandafir roșu în ea. A ridicat grațios capacul sub formă de cupolă de pe pizza, dând din mână, așa cum face magicianul în fața publicului după ce a scos iepurele din pălărie.

Împrăștiate în jurul nostru, printre cearșafurile în dezordine, sunt fotografiile pe care i le-am arătat Giannei, fotografiile din excursiile mele din ultimul an și jumătate. Belfast, Montevideo, Tanger, Marsilia, Lima, Teheran. Îi arăt fotografiile din comunitatea din care am făcut parte pentru scurt timp la Copenhaga, trăind alături de tineri danezi nonconformiști, îmbrăcați în tricouri cu franjuri și cu fesuri pe cap, care construiseră această comunitate ce se guverna singură pe o bază care înainte fusese una militară.

Unde ești? întrebă Gianna. Nu apari în fotografii.

Îmi place mai mult să fiu în spatele aparatului, spun eu. E adevărat. Am făcut sute de fotografii, dar nu mă găsești în niciuna. Comand mereu două seturi de fotografii când las filmul la dezvoltat. Păstrez un set, iar pe celălalt i-l trimit Thaliei acasă.

Gianna mă întreabă cum îmi finanțez călătoriile și îi explic că plătesc cu bani din moștenire. E parțial adevărat, pentru că moștenirea e a Thaliei, nu a mea. Spre deosebire de Madaline, care din motive evidente nu a fost menționată în testamentul lui Andreas, Thalia apare ca unică moștenitoare. Mi-a dat jumătate din bani. Se presupune că mă folosesc de ei pentru terminarea studiilor.

Opt... nouă... zece...

Gianna se sprijină în coate și se întinde de-a lungul patului, peste mine, iar sânii ei mici îmi ating pielea. Își scoate pachetul și aprinde o țigară. Am întâlnit-o cu o zi înainte la Piazza di Spagna. Stăteam pe niște scări din piatră care făceau legătura între piața de jos și biserica de pe deal. A urcat și mi-a spus ceva în italiană. Arăta la fel ca multe dintre fetele drăguțe, aparent fără idealuri, pe care le văzusem furișându-se prin bisericile din Roma și prin piețe. Fumau, vorbeau

tare și râdeau mult. Am clătinat din cap și am spus: *Pardon?* Ea a zâmbit, a făcut *A*, iar apoi, într-o engleză cu un accent puternic, a spus: *Brichetă? Țigară.* Am clătinat din cap și i-am spus în engleza mea puternic accentuată că nu fumez. A râs. Ochii i s-au luminat și au devenit jucăuși. Soarele acelei dimineți târzii făcea o aură în jurul feței ei în formă de diamant.

Am ațipit puțin și m-am trezit pentru că îmi trăgea ghionturi în coaste.

La tua ragazza? spune ea. A găsit fotografia cu Thalia pe plajă, cea pe care am făcut-o cu mulți ani în urmă cu aparatul cu orificiu pe care îl meșterisem împreună acasă. *Iubita ta?*

Nu, spun eu.

Sora ta?

Nu.

La tua cugina? Verișoara ta, si?

Clatin din cap în semn că nu.

Mai studiază fotografia, trăgând fumuri rapide din țigară. *Nu*, spune ea brusc, spre surprinderea mea, chiar supărată. *Questa è la tua ragazza! Iubita ta. Cred că da, ești un mincinos!* Și apoi, nu mi-a venit să cred, dar și-a aprins bricheta și a dat foc fotografiiei.

Paisprezece... cincisprezece... șaisprezece... șaptesprezece...

Pe la prânz, în drum spre stația de autobuz, îmi dau seama că am pierdut fotografia. Le spun că trebuie să mă întorc. Nu am altă soluție, trebuie să mă întorc. Alfonso, un *huaso*³⁵ musculos, care-și ține gura închisă și care ni s-a alăturat ca ghid chilian, se uită întrebător la Gary. Este american. E masculul alfa din trioul nostru. Are părul de un blond murdar și urme de la acnee pe obraji. E o față care face aluzie la o viață grea pe care e posibil să o fi avut. Gary e într-o dispoziție proastă, și mai proastă din cauza foamei, a absenței alcoolului și a iritației neplăcute de pe gamba dreaptă pe care a contractat-o cu o zi în urmă frecându-se de un arbust dintr-un ghiveci. Îi întâlnisem pe amândoi la un bar aglomerat din Santiago, unde, după vreo șase rânduri de *piscola*³⁶, Alfonso a sugerat să facem

³⁵ Echivalentul cowboy-ului din America.

³⁶ Cocktail foarte popular în Chile.

o excursie la cascada din Salto del Apoquindo, unde obișnuia să meargă cu tatăl său când era mic. Am plecat a doua zi în excursie și am dormit noaptea în cort, lângă cascadă. Am fumat opiu, cu zgomotul apei în urechi, sub un cer deschis împânzit de stele. Ne târâm acum spre San Carlos del Apoquindo ca să prindem autobuzul.

Gary împinge pe spate borul larg al pălăriei de Cordoba și-și șterge fruntea cu o batistă.

E un drum de întoarcere de trei ore, Markos, spune el.

¿Tres horas, hágale comprende? se aude vocea lui Alfonso.

Știu.

Și tot vrei să te duci?

Da.

¿Para una foto? întrebă Alfonso.

Dau din cap în semn ca da. Nu zic nimic pentru că nu ar înțelege. Nu sunt sigur că înțeleg nici eu.

Știi că o să te rătăcești, spune Gary.

Probabil.

Atunci mult noroc, amigo, ne urează Gary, dându-mi mâna.

Es un griego loco, spune Alfonso.

Râd. Nu e prima dată când am fost numit grec nebun. Ne dăm mâna. Gary potrivește curelele rucsacului și se întorc amândoi pe poteca de munte, iar Gary îmi face o dată cu mâna fără să se uite, în timp ce ia o curbă în formă de U. Eu mă întorc pe drumul pe care venisem. Îmi ia patru ore, de fapt, pentru că m-am rătăcit, așa cum a prezis Gary. Sunt extenuat în momentul în care ajung în camping. Caut peste tot, lovind cu piciorul în tufișuri, uitându-mă printre stânci și înspăimântându-mă în timp ce scotocesc în zadar. Apoi, exact când încerc să mă resemnez cu ce e mai rău, zăresc o sclipire albă într-o grămadă de tufe, în vârful unei pante line. Găsesc fotografia agățată între niște rugi de mure, o iau, suflu praful de pe ea, în timp ce ochii mi se umezesc de lacrimi de ușurare.

Douăzeci și trei... douăzeci și patru... douăzeci și cinci...

La Caracas dorm sub un pod. La Bruxelles, într-un hotel pentru tineret. Uneori simt nevoia să arunc cu banii în dreapta și-n stânga și închiriez o cameră într-un hotel drăguț, fac lungi dușuri fierbinți, mă bărbieresc, mănânc în halat de baie. Mă uit la televizorul color.

Orașele, străzile, satele, oamenii pe care îi întâlnesc – toate încep să se estompeze. Îmi spun că sunt în căutarea unui lucru. Dar mai mult și mai mult, mă simt ca și cum aș rătăci și aș aștepta să mi se întâmple ceva, ceva ce va schimba totul, ceva pe care l-am căutat toată viața.

Treizeci și patru... treizeci și cinci... treizeci și șase...

A patra zi în India. Mă împleticesc în timp ce mă aflu pe o stradă murdară, printre vite rătăcite, cu lumea clătînându-se sub picioarele mele. Am vomitat toată ziua. Pielea mea e galbenă ca un sari și simt că niște mâini invizibile o jupoaie de vie. Când nu mai pot merge, mă întind pe marginea drumului. Un bătrân de peste stradă agită ceva într-o oală mare de oțel. Lângă el este o colivie, iar în colivie, un papagal cu roșu și albastru. Un vânzător cu pielea închisă la culoare, împingând un căruț plin de sticle verzi goale, trece pe lângă mine. E ultimul lucru pe care mi-l amintesc.

Patruzeci și unu... patruzeci și doi...

Mă trezesc într-o cameră mare. Aerul este înăbușitor, încărcat de un miros de cantalup stricat. Stau întins pe un pat dublu cu cadru din oțel, sprijinit de o saltea nu mai groasă decât o foaie de hârtie, pe un suport dur, fără arcuri. Camera este plină de paturi ca al meu. Văd brațe slăbite atârând pe margini, picioare negre ca niște bețe de chibrit ieșind de sub cearșafurile murdare, guri deschise aproape știrbe. Ventilatoarele din tavan nu funcționează. Zidurile au din loc în loc pete de mucegai.

Pe fereastra de lângă mine pătrunde căldura, aerul greu și lumina soarelui care îmi străpunge ochii. Infirmierul – un musulman corpulent care se uită încruntat, pe nume Gul – îmi spune că e posibil să mor de hepatită.

Cincizeci și cinci... cincizeci și șase... cincizeci și șapte...

Întreb de rucsacul meu. *Ce rucsac!?* spune Gul indiferent. Toate lucrurile mele au dispărut – hainele, banii, cărțile, aparatul de fotografiat. *Asta e tot ce ți-au lăsat hoții*, spune Gul repezit în engleză, arătând pe pervazul de lângă mine. E fotografia. O iau. E Thalia, cu părul fluturând în briza mării, cu apa mării bolborosind spumoasă în jurul ei, cu picioarele goale pe stânci, cu valurile Egeei lovind stâncile și cu imensitatea albastră întinzându-se în fața ei. Mi se pune un nod

în gât. Nu vreau să mor aici, printre acești străini, atât de departe de ea. Pun fotografia între geam și toc.

Șaizeci și șase... șaizeci și șapte... șaizeci și opt...

Băiatul din patul alăturat are fața unui om bătrân, istovit, cu ochii duși în fundul capului, cu tăieturi. Are burta umflată de o tumoare de dimensiunea unei mingi de bowling. De fiecare dată când o infirmieră îl atinge acolo, își ține ochii strâns închiși și lasă să-i scape un vaiet tăcut, în agonie. În această dimineață, unul dintre infirmieri, nu Gul, încearcă să-i dea niște pastile, dar băiatul își întoarce capul de pe o parte pe cealaltă, iar din gât scoate un zgomot hârșăit. În cele din urmă, infirmierul reușește să-i deschidă gura și să-i bage tabletele pe gât. Când acesta pleacă, băiatul își întoarce încet capul spre mine. Ne uităm unul la celălalt, parcurgând cu privirea spațiul dintre paturile noastre. O lacrimă mică se ivește și curge pe obrazul lui.

Șaptezeci și cinci... șaptezeci și șase... șaptezeci și șapte...

Suferința și disperarea din acest loc sunt ca un val care te copleșește. Se rostogolește din fiecare pat, se izbește de pereții pătați de mucegai, apoi se năpustește din nou spre tine. Poți să te îneci în el. Dorm mult. Când nu dorm, mă scarpin, iau pastilele pe care mi le dau infirmierele și acestea mă fac să adorm la loc. Altfel, mă uit la agitația de pe strada de la fereastra dormitorului comun, la lumina soarelui care curge deasupra bazarurilor acoperite și a ceainăriilor lăturalnice. Mă uit la copiii care aruncă pietricele pe trotuare ce dispar în mocirlă, la bătrânele care stau pe pragul ușii, la vânzătorii de pe stradă îmbrăcați în *dhoti*³⁷, ghemuiți pe preșurile lor, dând pe răzătoare nucă de cocos și încercând să vândă ghirlande din gălbenele. Cineva scoate un țipăt puternic din partea cealaltă a camerei. Ațipesc.

Optzeci și trei... optzeci și patru... optzeci și cinci...

Am aflat că pe băiat îl cheamă Manaar. Înseamnă „lumină călăuzitoare”. Mama lui a fost prostituată, iar tatăl hoț. A locuit împreună cu mătușa și cu unchiul său care îl băteau frecvent. Nimeni nu știe exact din ce cauză moare, se știe doar că moare. Nu-l vizitează nimeni, iar când va muri, peste o săptămână – o lună, cel mult două – nimeni nu va veni să-l ia. Nimeni nu va fi trist sau supărat. Nimeni

³⁷ Veșmânt tradițional bărbătesc în India.

nu-și va aminti de el. Va muri unde a trăit, printre dărâmături. Când doarme, mă uit la el, la tâmplele lui scobite, la capul care este prea mare pentru umerii lui, la cicatricea pigmentată de pe buza de jos, unde, mi-a spus Gul, proxenetul mamei sale avea obiceiul să-și stingă țigara. Încerc să-i vorbesc în engleză, apoi în cele câteva cuvinte în urdu pe care le știu, însă el doar clipește spre mine obosit. Uneori fac umbre de animale pe perete ca să scot un zâmbet de la el.

Optzeci și șapte... optzeci și opt... optzeci și nouă...

Într-o zi, Manaar îmi arată ceva pe fereastra mea. Îi urmăresc degetul, îmi ridic capul, dar nu văd decât fărâme albastre de cer printre nori, copii jucându-se cu apa care țâșnește de la o pompă de stradă, un autobuz care scoate gaze. Apoi îmi dau seama că îmi arată fotografia cu Thalia. O iau de la geam și i-o dau. O ține aproape de față, de colțul ars, și se uită la ea mult timp. Mă întreb dacă oceanul e cel care îl atrage. Mă întreb dacă a gustat vreodată apă sărată sau dacă a amețit privind fluxul care se retrăgea de la picioarele lui. Sau cine știe, deși nu-i poate vedea fața, simte în Thalia o rudă, cineva care știe ce înseamnă durerea. Vrea să-mi dea fotografia înapoi. Clatin din cap. *Păstrează-o*, spun eu. Văd o umbră de neîncredere pe fața lui. Îi zâmbesc. Și, nu sunt sigur, dar cred că îmi zâmbește și el.

Nouăzeci și doi... nouăzeci și trei... nouăzeci și patru...

Înving hepatita. E ciudat cum nu pot spune dacă Gul a fost mulțumit sau dezamăgit că i-am dovedit faptul că s-a înșelat. Dar știu că l-am luat prin surprindere când am întrebat dacă pot rămâne ca voluntar. Ridică din cap, se încruntă. Ajung să vorbesc cu unul dintre infirmierii principali.

Nouăzeci și șapte... nouăzeci și opt... nouăzeci și nouă...

Cabina de duș miroase a urină și a sulf. În fiecare dimineață îl duc pe Manaar acolo, ținându-i corpul dezgolit în brațe, atent să nu se legene – văzusem odată cum unul dintre infirmieri îl căra pe umăr, ca și cum ar fi fost un sac de orez. Îl pun ușor pe bancă și aștept să-și recapete răsuflarea. Îi clătesc corpul mic și fragil cu apă caldă. Manaar stă mereu tăcut, răbdător, cu palmele pe genunchi, cu capul plecat. E ca un bătrân temător, osos. Îi trec buretele îmbibat cu săpun peste coaste, peste nodurile coloanei vertebrale, peste omoplații care ies în afară precum înotătoarele rechinilor. Îl car înapoi în pat, îi dau

pastilele. Îl liniștește masatul picioarelor, așa că fac asta pentru el, fără să mă grăbesc. Când doarme, are mereu fotografia cu Thalia sub pernă.

O sută unu... o sută doi...

Fac plimbări lungi, fără țintă, prin oraș, măcar ca să scap de spital, de respirațiile la unison ale bolnavilor și ale celor care mor. Merg la asfințit pe străzile prăfuite, pe lângă ziduri însemnate cu graffiti, pe lângă tarabe cu acoperiș de tablă așezate una lângă cealaltă, înghesuite, întâlnind în drumul meu fete ce duc coșuri pline de bălegar pe cap, femei negre de funingine care fierb zdrențe în căzi mari de aluminiu. Mă gândesc mult la Manaar în timp ce cobor relaxat pe niște alei înguste încurcate, Manaar care așteaptă să moară în acea cameră plină de fețe distruse ca și a lui. Mă gândesc mult la Thalia, când stătea pe stâncă, uitându-se la mare. Simt că ceva dinăuntrul meu mă atrage într-acolo, trăgându-mă parcă un curent submarin. Vreau să-i cedez, să mă las prins de el. Vreau să renunț la punctele de reper, să ies din pielea mea, să scap de tot, așa cum se descotorosește șarpele de pielea veche.

Nu spun că Manaar a schimbat totul. Nu a făcut-o. A trebuit să mai rătăcesc prin lume încă un an înainte să mă aflu, în sfârșit, la un birou în colțul unei biblioteci din Atena, uitându-mă la o aplicație pentru facultatea de medicină. Între Manaar și aplicație petrecusem cele două săptămâni la Damasc, din care efectiv nu am altă amintire în afara fețelor celor două femei, cu un contur gros la ochi și cu câte un dinte de aur fiecare, rânjindu-mi. Sau cele trei luni la Cairo, la subsolul unei case închiriate, o dărăpănătură al cărei proprietar era dependent de hașiș. Am cheltuit banii Thaliei mergând cu autobuzul prin Islanda, mergând împreună cu un grup punk la München. În 1977, mi-am rupt un cot la un protest antinuclear la Bilbao.

Dar în momentele mele de liniște, în acele lungi plimbări stând pe un scaun în spatele unui autobuz, sau pe bancheta unui camion, mintea mea se întoarce mereu spre Manaar. Faptul că mă gândesc la el, la chinul din ultimele sale zile și la neputința mea în acele momente, face ca tot ceea ce am făcut, tot ceea ce vreau să fac, să pară la fel de nesemnificativ ca acele promisiuni pe care le faci când mergi la culcare, cele pe care le-ai uitat deja atunci când te trezești.

O sută nouăsprezece... o sută douăzeci.
Las diafragma să cadă.

Într-o noapte, la sfârșitul acelei veri, am aflat că Madaline pleacă la Atena și o lasă pe Thalia la noi, cel puțin pentru un timp.

— Doar pentru câteva săptămâni, a spus ea.

Mâncam de seară, toți patru, o supă de fasole albă pe care Mamá și Madaline o pregătiseră împreună. M-am uitat la Thalia, care era de cealaltă parte a mesei, ca să văd dacă eram singurul pentru care spusele Madalinei erau o noutate. Se părea că da. Thalia ducea calmă linguri de supă la gură, ridicându-și masca doar puțin de fiecare dată când ajungea cu lingura în dreptul gurii. Pe atunci, felul în care vorbea și mânca nu mă mai deranjau, sau cel puțin nu mai mult decât dacă m-aș fi uitat la o persoană în vârstă mâncând cu o proteză dentară nepotrivită, așa cum avea să facă Mamá mai târziu.

Madaline a spus că va trimite după Thalia imediat ce se vor termina filmările, care, spunea ea, erau programate să se încheie înainte de Crăciun.

— De fapt, o să vin să vă iau pe toți la Atena, a spus ea, cu veselia-i obișnuită pe față. Și vom merge împreună la premieră! O să fie grozav, nu, Markos? Toți patru, gătiți, făcându-ne apariția cu stil la teatru?

Am spus că va fi grozav, deși nu reușeam să mi-o închipui pe Mamá într-o rochie elegantă, pretențioasă sau simțindu-se în largul ei îmbrăcată așa.

Madaline a explicat cum totul va fi bine, cum Thalia își putea relua studiile în câteva săptămâni, când începea școala, – acasă, bineînțeles, cu Mamá. A spus că ne va trimite vederi, și scrisori, și fotografii din timpul filmărilor. A spus mai multe, dar nu prea am mai auzit ce. Simțeam o ușurare imensă, dar și o amețală. Teama de venirea sfârșitului verii era ca un nod în stomac, strângându-se cu fiecare zi care trecea, în timp ce mă încurajam spunându-mi că o să-mi iau curând rămas-bun. Acum mă trezeam în fiecare dimineață nerăbdător să o văd pe Thalia la micul dejun, să aud sunetul bizar al vocii ei. Imediat după micul dejun, mergeam afară, ne cățăram în copaci, ne alergam prin lanurile de orz, ne strecuram încet printre

lujerii tineri, scoteam țipete de război, iar șopârlele fugeau printre picioarele noastre. Am ascuns în joacă comori în peșteri, am găsit locuri pe insulă cu cele mai bune și puternice ecouri. Am făcut fotografii cu morile de vânt și porumbarele din insulă, folosind aparatul făcut de noi și le-am dus domnului Roussos care le-a dezvoltat. Ne-a și lăsat să intrăm în camera lui obscură și ne-a învățat despre diverse revelatoare, fixatoare, despre baia de stopare.

În noaptea în care Madaline a făcut acel anunț important, ea și Mamá au împărțit o sticlă de vin în bucătărie, Madaline fiind cea care a băut cel mai mult, în timp ce eu și Thalia eram sus, jucând o partidă de *tavli*³⁸. Thalia avea poziția *mana* și își mutase deja jumătate din table în casă.

— Are un iubit, a spus Thalia, aruncând cu zarurile.

Am sărit în sus.

— Cine?

— „Cine?” repetă ea. Cine crezi?

Învățasem în acea vară să citesc expresiile de pe fața Thaliei prin ochii ei, iar ea se uita acum la mine ca și cum aș fi stat pe plajă și aș fi întrebat unde era apa. Am încercat să-mi revin repede.

— Știu cine, am spus eu, simțind cum îmi ardeau obrajii. Vreau să spun, cine e... știi tu...

Eram un băiat de doar doisprezece ani. Vocabularul meu nu includea cuvinte precum *iubit*.

— Nu ghicești? Regizorul.

— Exact asta voiam să spun.

— Elias. E cineva. Își piaptănează părul astfel încât să stea lipit de cap, ca în anii '20. Are și o mustață mică, subțire. Cred că se gândește că asta îl face să arate stilat. E ridicol. Se crede un mare artist, bineînțeles. Și mama la fel. Ar trebui să o vezi cu el, timidă și supusă, ca și cum ar avea nevoie să facă o plecăciune în fața lui și să-l răsfețe pentru că e un geniu. Nu înțeleg cum de nu vede.

— O să se mărite cu el mătușa Madaline?

Thalia a ridicat din umeri.

— Are cele mai proaste gusturi în materie de bărbați. Cele *mai*

³⁸ Joc asemănător cu tablele.

proaste.

Agită zarurile în mână, părând să se mai gândească puțin.

— În afară de Andreas, presupun. E drăguț. Destul de drăguț. Dar, bineînțeles, îl va părăsi. Se îndrăgostește mereu de tot felul de nenorociți.

— Vrei să spui, ca tatăl tău?

S-a încruntat puțin.

— Tata a fost un străin pe care l-a întâlnit în drumul ei spre Amsterdam. Într-o gară, în timpul unei furtuni. Au petrecut o după-amiază împreună și atât. Habar n-am cine e. Și nici ea nu știe.

— O! Îmi amintesc că a spus ceva de primul ei soț. A spus că bea. Am presupus că...

— Ei bine, ăsta ar fi Dorian, a spus Thalia. Și el a fost cineva.

A mutat o altă piesă în casă.

— Obișnuia să o bată. Putea să se transforme într-o clipă dintr-un om drăguț și amabil într-unul furios. Ca vremea care se poate schimba dintr-o dată! Așa era și el. Bea cam toată ziua și nu făcea mai nimic altceva decât să lenevească prin casă. Când era beat devenea foarte uituc. Lăsa apa să curgă, de exemplu, și inunda casa. Îmi amintesc că a uitat odată să stingă cuptorul și a ars aproape tot.

A făcut un turn mic dintr-o grămadă de piese. S-a chinuit un timp în tăcere să-l îndrepte.

— Singurul pe care Dorian îl iubea era Apollo. Toți copiii vecinilor erau speriați de el – de Apollo, vreau să spun. Și abia dacă îl văzuseră; doar îl auzeau lătrând. Era suficient pentru ei. Dorian îl ținea legat în spatele curții. Îl hrănea cu bucăți mari de carne de miel.

Thalia nu mi-a mai spus nimic. Dar mi-am imaginat destul de ușor. Dorian în stare de inconștiență a uitat de câine, care se plimba dezlegat prin curte. O ușă de plasă deschisă.

— Câți ani aveai? am întrebat-o cu o voce joasă.

— Cinci.

Apoi i-am pus întrebarea pe care o aveam în cap de la începutul verii.

— Nu se poate face ceva... vreau să spun, nu puteau face...

Thalia și-a îndepărtat privirea.

— Te rog, nu întreba, a spus ea cu greutate. Simțeam că era o

durere profundă în sufletului ei. Mă obosește.

— Îmi pare rău, am spus.

— O să-ți povestesc într-o zi.

Și mi-a povestit, mai târziu. Intervenția chirurgicală nereușită, infecția postoperatorie care a devenit septică, i-a blocat rinichii, i-a provocat insuficiență hepatică, a pătruns prin grefa de piele și i-a obligat pe chirurghi să taie nu numai grefa, dar și din ce mai rămăsese din obrazul ei stâng și o parte din maxilar. Complicațiile au ținut-o aproape trei luni în spital. Aproape că murise, ar fi trebuit să moară. După aceea, nu i-a mai lăsat să o atingă.

— Thalia, am spus, îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat când ne-am întâlnit.

S-a uitat la mine, ridicând dintr-o sprânceană. Vechea strălucire jucăușă era acolo.

— Ar trebui să-ți pară rău. Dar am știut chiar dinainte să-ți scape totul pe jos.

— Ai știut ce?

— Că ești un măgar.

Madaline a plecat cu două zile înainte de începerea școlii. Purta o rochie strâmtă, fără mâneci, de culoarea untului, care îi venea bine pe corpul ei subțire, cu ochelari de soare retro, cu ramă de corn, și o eșarfă din mătase albă bine înnodată, care-i ținea părul strâns. Se îmbrăcase ca și cum ar fi fost îngrijorată că s-ar putea desprinde părți din ea – ca și cum, literal, ar fi vrut să le țină laolaltă. În portul de feriboturi din Tinos, ne-a îmbrățișat pe toți. Pe Thalia a ținut-o cel mai strâns, cel mai mult, cu buzele într-un singur sărut prelungit în vârful capului. Nu și-a dat jos nicio clipă ochelarii de soare.

— Îmbrățișează-mă, am auzit-o șoptind.

Thalia s-a supus rigidă.

Când feribotul s-a pus în mișcare, greoi și cu zgomot, lăsând în spate o dâră de apă involburată, m-am gândit că Madaline va sta la pupa, că ne va face cu mâna și ne va trimite bezele. Dar s-a dus repede spre prora și s-a așezat. Nici nu s-a uitat la noi.

Când am ajuns acasă, Mamá ne-a rugat să ne așezăm. Stând în picioare în fața noastră, ne-a spus:

— Thalia, vreau să știi că nu trebuie să mai porți chestia asta în casă. Nu din cauza mea. Sau a lui. Fă-o doar dacă așa vrei tu. Nu mai am nimic de spus în legătură cu această problemă.

Atunci am înțeles, mi-a fost clar dintr-o dată, ce văzuse Mamá deja. Că masca fusese pentru Madaline. Ca să o scutească *pe ea* de jenă și rușine.

Mult timp Thalia nu a făcut nicio mișcare și nu a scos niciun cuvânt. Apoi, ușor, și-a ridicat mâinile și și-a desfăcut benzile de la spatele capului. Și-a dat jos masca. M-am uitat direct la ea. Simțeam nevoia involuntară să mă dau în spate, așa cum ai face la un zgomot puternic. Dar nu am făcut-o. M-am uitat în continuare la chipul ei. Și am avut grijă să nu clipesc.

Mamá a spus că voi lua lecții acasă până se întorcea Madaline, pentru ca Thalia să nu rămână singură. Făceam lecțiile seara, după cină, și ne dădea teme pe care trebuia să le facem dimineața, când ea era la școală. Părea realizabil, cel puțin în teorie.

Dar să învățăm, mai ales când Mamá nu era acasă, s-a dovedit aproape imposibil. În toată insula se dusesse vestea despre fața desfigurată a Thaliei, iar oamenii băteau întruna la ușă, mânați de curiozitate. Ai fi crezut că, dintr-o dată, nimeni de pe insulă nu mai avea făină, usturoi, chiar sare, iar casa noastră era singurul loc unde mai puteau găsi așa ceva. Abia dacă făceau un efort ca să-și ascundă intenția. La ușă, privirea lor se ridica mereu peste umărul meu. Își lungeau gâtul, stăteau în vârful picioarelor. Mulți dintre ei nici măcar nu erau vecini cu noi. Merseseră kilometri întregi ca să ajungă aici, să ne ceară o cană de zahăr. Bineînțeles că nu-i lăsam niciodată să între în casă. Îmi dădea o anumită satisfacție să le închid ușa în nas. Dar mă simțeam trist și foarte descurajat, fiind conștient că, dacă aş rămâne aici, viața mea ar fi prea mult afectată de acești oameni. În cele din urmă, aş deveni unul dintre ei.

Cu cei mici era și mai rău, fiind de departe mai obraznici. În fiecare zi prindeam câte unul stând la pândă afară, cățărându-se pe zid. Învățam, iar Thalia mă bătea pe umăr cu creionul, înclinându-și bărbia, iar eu mă întorceam și descopeream o față, uneori mai multe, lipite de fereastră. Devenise atât de gravă situația încât trebuia să mergem la etaj și să tragem toate draperiile. Într-o zi i-am deschis ușa

unui băiat pe care îl știam de la școală, Petros, care era însoțit de trei prieteni. Mi-a oferit o mână de monede ca să-l las să arunce o privire. I-am spus că nu, unde se credea, la circ?

În cele din urmă a trebuit să-i spun mamei. Fața i s-a făcut roșie când a auzit. Dinții i s-au încleștat.

În dimineața următoare ne pregătise cărțile și două sendvișuri pe masă. Thalia a înțeles înaintea mea ce urma să se întâmple. A început să protesteze când a venit vremea să plecăm.

— Mătușă Odie, nu.

— Dă-mi mâna.

— Nu. Te rog.

— Haide! Dă-mi-o.

— Nu vreau să merg.

— O să întârziem.

— Nu mă obligă, te rog, mătușă Odie.

Mamă a ridicat-o pe Thalia de mâini de pe scaun, s-a aplecat și a fixat-o cu o privire pe care o cunoșteam bine. Nimic nu o mai putea opri acum.

— Thalia, a spus ea, reușind să fie blândă și fermă în același timp, nu mi-e rușine cu tine.

Am plecat toți trei – Mamă bosumflată, înaintând ca și cum ar fi tras la plug pe un vânt crunt, cu pași mici și repezi. Mi-am imaginat-o pe Mamă mergând la fel de hotărâtă la casa tatălui Madalinei, cu mulți ani în urmă, având pușca în mână.

Oamenii se uitau la noi și căscau gura în timp ce treceam repede pe lângă ei, pe aleile șerpuite ale insulei. Se opreau să se holbeze la noi. Câțiva dintre ei arătau cu mâna spre chipul Thaliei. Încercam să nu mă uit la ei. Erau niște fețe palide cu niște guri deschise care se pierdeau la marginile câmpului meu vizual.

În curtea școlii, copiii s-au dat într-o parte ca să ne lase să trecem. Am auzit-o pe o fată țipând. Mamă trecea printre copii ca o minge de bowling printre popice, trăgând-o pe Thalia după ea, în spate. A înaintat și și-a croit drum până în colțul curții, unde se afla o bancă. S-a urcat pe bancă, a ajutat-o pe Thalia să urce, apoi a suflat de trei ori din fluier. S-a așternut liniștea în curte.

— Aceasta este Thalia Gianakos, a țipat Mamă. Începând de azi...

A făcut o pauză.

— Cine vrea să țipe, să închidă gura înainte să-i dau eu motive să o facă. Începând de astăzi, Thalia este elevă în această școală. Mă aștept din partea voastră, a tuturor, să o tratați cu decență și respect. Dacă aud că sunteți răutăcioși și nu vă purtați cum se cade cu Thalia, o să vă gălesc și o să vă fac să vă pară rău. Știți că o să fac asta. Nu mai am nimic altceva de spus.

A coborât de pe bancă și, ținând-o pe Thalia de mână, s-a îndreptat spre sala de clasă.

Din acea zi, Thalia nu a mai purtat masca, nici în public, nici acasă.

Cu câteva săptămâni înainte de Crăciunul din acel an, am primit o scrisoare de la Madaline. Se întârzia cu filmarea, intervenise ceva. Mai întâi, directorul de imagine – Madaline scrisese *DOP*³⁹, iar Thalia a trebuit să ne explice – căzuse de pe o schelă pe platou și își fracturase brațul în trei locuri. Apoi vremea făcuse ca filmările în acea locație să facă din ce în ce mai greu.

Așa că suntem puțin „în așteptare”, cum spun ei. Nu ar fi chiar așa de rău, pentru că avem timp să rezolvăm niște probleme minore din scenariu, dacă nu ar însemna și că nu ne vom întâlni așa cum am sperat. Sunt distrusă, dragii mei. Îmi lipsiți toți atât de mult, mai ales tu, Thalia, dragostea mea. Pot doar să număr zilele până la sfârșitul primăverii, când vom termina filmările și vom fi din nou împreună. Vă port pe toți trei în inimă, în fiecare minut, în fiecare zi.

— Nu se va întoarce, a spus Thalia, fără nicio emoție, întinzându-i mamei scrisoarea.

— Bineînțeles că se va întoarce! am spus eu zăpăcit.

M-am întors spre Mamá, așteptând să spună ceva, măcar un cuvânt de încurajare. Dar ea a împăturit scrisoarea, a pus-o pe masă și a plecat fără să spună nimic să pună apă la fiert pentru cafea. Și îmi amintesc că m-am gândit cât de necugetat era din partea ei să nu o consoleze pe Thalia, chiar dacă și ea înțelesese că Madaline nu se va mai întoarce. Dar nu știam – nu încă – faptul că ele se cunoșteau bine una pe cealaltă, poate mai bine decât le cunoșteam eu pe ele. Mamá o

³⁹ Abreviere de la *Director of Photography*.

respecta prea mult pe Thalia ca să o cocoloșească. Nu ar insulta-o pe Thalia cu o încurajare falsă.

A sosit primăvara, cu toată splendoarea ei verde, și a trecut.

Am primit o carte poștală de la Madaline, ceea ce părea o scrisoare redactată în grabă, în care ne informa de mai multe probleme care apăruseră pe platoul de filmare, de data aceasta având de-a face cu cei care investiseră în film și care amenințau să se retragă din proiect din cauza tuturor întârzierilor. În această scrisoare, spre deosebire de ultima, nu a menționat nimic de ziua în care se va întoarce.

Într-o după-amiază caldă de la începutul verii – asta ar fi în 1968 – eu și Thalia am mers pe plajă cu o fată pe care o chema Dori. Pe atunci, Thalia locuia cu noi la Tinos de un an, iar fața ei desfigurată nu mai atrăgea așa de tare atenția și oamenii nu-i mai aruncau priviri stăruitoare. Era liniștită, deși fusese întotdeauna înconjurată de o curiozitate imensă, care acum începea să dispară. Avea deja prietenii ei – printre care Dori – care nu mai erau speriați de cum arăta, prieteni cu care mânca de prânz, bârfea, se juca după școală și învăța. Devenise aproape o figură obișnuită și, trebuia să recunosc cu admirație, cei de pe insulă o acceptaseră ca pe una de-a lor.

În acea după-amiază plănuisem să înotăm toți trei, dar apa era încă mult prea rece și am ajuns să stăm pe stânci și să moțăim. Când eu și Thalia ne-am întors acasă, am găsit-o pe Mamá în bucătărie, curățând morcovi. O altă scrisoare ne aștepta sigilată pe masă.

— E de la tatăl tău vitreg, a spus Mamá.

Thalia a luat scrisoarea și a urcat scările. A durat mult până când a coborât. A pus hârtia pe masă, s-a așezat, a luat un cuțit și un morcov.

— Vrea să mă duc acasă.

— Înțeleg, a spus Mamá.

Mi s-a părut că sesizez o emoție vagă în vocea ei.

— Nu chiar acasă. Zice că a contactat o școală privată în Anglia. Aș putea să mă înscriu la toamnă. Spune că ar plăti el totul.

— Și mătușa Madaline? am întrebat eu.

— A plecat. Cu Elias. Au fugit pe ascuns.

— Și filmul?

Mamá și Thalia s-au uitat una la alta și și-au îndreptat apoi privirea

în același timp spre mine. Și așa am văzut ceea ce ele știuseră tot timpul.

Într-o dimineață din 2002 – trecuseră mai bine de treizeci de ani de atunci – în perioada în care mă pregătesc să mă mut de la Atena la Kabul, dau în ziar de anunțul funerar al Madalinei. E trecută cu numele Kouris, dar recunosc pe fața bătrânei un zâmbet familiar, ochii ce îi strălucesc și ceva mai mult decât ruina frumuseții ei din tinerețe. Paragraful mic de sub poză spune că, în tinerețe, a fost pentru scurt timp actriță, înainte să-și înființeze propria companie de teatru la începutul anilor '80. Această companie primise numeroase aprecieri și laude din partea criticilor pentru mai multe producții, mai ales pentru reprezentațiile extinse *Long Day's Journey into Night* a lui Eugene O'Neill la mijlocul anilor '90, *Pescărușul* lui Cehov și *Engagements* de Dimitrios Mpogris. Anunțul funerar spune că era cunoscută în comunitatea de artiști ai Atenei pentru munca ei caritabilă, pentru prezența de spirit, simțul stilistic, petrecerile scumpe pe care le dădea și interesul său pentru autorii dramatici nepublicați. Paragraful anunță că a murit după o lungă luptă cu emfizemul, dar nu menționează vreun soț sau vreun copil în viață. Sunt uimit să aflu că a locuit la Atena mai mult de două decenii, într-o casă situată la doar șase blocuri de locuința mea din Kolonaki.

Las ziarul jos. Spre surprinderea mea, sunt un pic nervos și supărat pe această femeie, acum decedată, pe care nu am mai văzut-o de mai bine de treizeci de ani. Sunt surprins când citesc conținutul acestui anunț funerar. Mi-am imaginat-o mereu pe Madaline ducând o viață agitată, tumultuoasă, capricioasă, ani de crize și începuturi, colaps, regret, o viață plină de aventuri necugetate. Mi-am imaginat mereu că s-a autodistrus, probabil a avut o moarte timpurie pe care oamenii o numesc întotdeauna *tragică*. O parte din mine credea că era posibil ca ea să fi știut asta, să o fi adus pe Thalia în Tinos ca să o scutească și să o salveze de dezastrele pe care Madaline știa că nu le poate ține departe de fiica ei. Dar acum mi-o imaginez pe Madaline în felul în care Mamá trebuie să și-o fi imaginat-o mereu: Madaline, cartografă, stând jos, desenându-și calmă harta viitorului și excluzând-o cu grijă din granițele acestei hărți pe fiica ei care era o povară. Și reușise, într-

un mod spectaculos, să aibă o viață plină de împliniri, eleganță și respect, cel puțin așa reieșea din acest anunț funerar.

Îmi dau seama că nu pot accepta asta. Succesul Madalinei, faptul că până la urmă a ieșit basma curată. E ridicol. Unde era plata, unde era pedeapsa severă binemeritată?

Și totuși, în timp ce împătureau ziarul, am început să mă îndoiesc de concluziile trase după citirea enunțului, iar acest lucru să nu-mi dea pace. Ideea că am judecat-o prea dur pe Madaline, că eu și ea, de fapt, nu eram chiar atât de diferiți. Nu am tânjit amândoi după evadare, după reinventare, după identități noi?! Nu ne-am eliberat amândoi în cele din urmă, tăind sfoara ancorelor care ne țineau acolo? Am luat asta în derâdere, spunându-mi că nu semănăm deloc, chiar dacă simt că în spatele supărării mele este, de fapt, sentimentul de invidie, că ea reușise în viață mai bine decât mine.

Am aruncat ziarul. Dacă Thalia va afla asta, nu va fi de la mine.

Mamá a adunat morcovul ras de pe masă cu un cuțit și l-a pus într-un bol. Detesta să arunce mâncarea. Va face un borcan cu marmeladă din resturi.

— Ei bine, ai de luat o decizie importantă, Thalia, a spus ea.

Thalia m-a surprins întorcându-se spre mine și întrebându-mă:

— Ce vei face, Markos?

— O, știu ce ar face *el*, a spus Mamá repede.

— Aș pleca, am spus eu, răspunzându-i Thaliei, uitându-mă la Mamá, încântat să fac pe revoltatul care credea Mamá că sunt.

Bineînțeles că vorbeam și serios. Nu puteam să cred că Thalia ezita. Aș fi sărit în sus de bucurie să am șansa asta. O educație privată. La Londra.

— Ar trebui să te gândești la asta, a spus Mamá.

— M-am gândit deja, a răspuns Thalia ezitând.

Apoi, și mai nehotărâtă, și-a ridicat privirea spre Mamá:

— Dar nu vreau să fac asta.

Mamá a pus jos cuțitul. Am auzit-o expirând încet. Țiți ținuse respirația? Dacă da, atunci fața ei stoică nu trăda niciun semn de ușurare.

— Răspunsul este da. Bineînțeles că da.

Thalia s-a întins peste masă și a apucat-o pe Mamá de încheietura mâinii.

— Mulțumesc, mătușă Odie.

— O să spun asta o singură dată, am zis eu. Cred că e o greșeală. Faceți amândouă o mare greșeală.

S-au întors către mine și m-au privit.

— Vrei să plec, Markos? a întrebat Thalia.

— Da, am răspuns. O să-mi lipsești mult, și tu știi asta. Dar nu poți să dai cu piciorul unei educații într-o școală privată. Ai merge apoi la universitate. Ai putea deveni cercetătoare, om de știință, profesoară, inventatoare. Nu-ți dorești asta? Ești cea mai inteligentă persoană pe care o cunosc. Ai putea fi orice vrei tu!

M-am oprit.

— Nu, Markos, a spus Thalia apăsât. N-aș putea.

A spus-o cu așa o hotărâre încât am rămas fără replică.

Mulți ani după aceea, când mi-am început practica în chirurgia plastică, am înțeles ceva ce nu pricepusem în acea zi în bucătărie când încercam să o conving pe Thalia să părăsească Insula Tinos pentru internat. Am învățat că lumea, în general, nu vede ce se află înăuntru, că nu dă nici doi bani pe speranțele, visele, necazurile tale, care rămân ascunse dincolo de piele și oase. Era atât de simplu, de absurd și de crud în același timp! Pacienții mei știau asta. Vedeau că mult din ceea ce erau va fi sau putea fi pus în legătură cu simetria structurii osoase, cu spațiul dintre ochi, cu lungimea bărbiei, cu vârful nasului, dacă aveau un unghi ideal între nas și frunte, sau nu.

Frumusețea este un dar imens, nemeritat, oferit la întâmplare și în mod absurd.

Așa că mi-am ales ca specializare medicală să estompez handicapul oamenilor ca Thalia, să rectific, cu fiecare tăietură a bisturiului, o nedreptate arbitrară, să mă opun, fie și puțin, ordinii mondiale pe care o găseam degradantă, una în care o mușcătură de câine îi putea fura unei fetițe viitorul, transformând-o într-o proscrisă, într-un obiect de dispreț.

Cel puțin asta îmi spun. Presupun că mai există și alte motive pentru care mi-am ales chirurgia plastică. Banii, de exemplu, prestigiul, statutul social. Să spun că am ales-o doar pentru Thalia ar

fi prea simplu – oricât de încântătoare ar fi ideea – puțin prea ordonat și echilibrat. Dacă am învățat ceva la Kabul e că oamenii se comportă confuz, imprevizibil și sunt indiferenți la simetriile potrivite. Dar pentru mine este ceva confortabil existența unui model, a unei relatări a vieții mele care prinde formă, ca o fotografie în camera obscură, o poveste care începe încet și susține binele pe care am vrut mereu să-l văd în mine.

Mi-am petrecut jumătate din stagiul de practică medicală la Atena, îndepărtând riduri, ridicând sprâncene, întinzând obraji, dând o nouă formă unui nas nereușit. Cealaltă jumătate am petrecut-o făcând ceea ce voiam *de fapt*, și anume să zbor prin lume – în America Centrală, în Africa Subsahariană, în sudul Asiei și în Orientul Îndepărtat – și să lucrez cu cei mici, reparând buze despicate și cerul gurii, înlăturând tumori faciale, reparând răni faciale. Munca la Atena nu-mi aducea prea multă satisfacție, dar salariul era bun și îmi permiteam astfel luxul să-mi iau săptămâni și luni libere pentru munca voluntară.

Apoi, la începutul anului 2002, am primit un telefon la birou de la o femeie pe care o cunoșteam. O chema Amra Ademovic. Era o infirmieră din Bosnia. Ne întâlnisem la o conferință la Londra cu câțiva ani în urmă și avusesem un sentiment plăcut în acel weekend, pe care l-am considerat amândoi neimportant, deși am păstrat legătura și ne-am mai văzut în diferite alte ocazii în particular. Spunea că lucrează acum pentru o organizație nonprofit din Kabul și că erau în căutarea unui chirurg plastician care să lucreze cu cei mici – buze despicate, răni faciale provocate de resturi metalice și de gloanțe, ceva de genul acesta. Am acceptat imediat. Intenționam să stau trei luni la Kabul. Am plecat la sfârșitul primăverii anului 2002. Nu m-am mai întors niciodată.

Thalia vine să mă ia din portul de feriboturi. Poartă un fular verde din lână și o haină groasă de un roz șters peste un pulover cardigan și blugi. Descopăr că are părul lung, acoperindu-i umerii, cu cărare pe mijloc. Lung și alb, iar acum aceasta este ceea ce mă șochează și mă ia pe nepregătite când o văd, și nicidecum partea de jos a feței mutilate. Nu că m-ar surprinde; Thalia a început să încărunțască pe la treizeci și ceva de ani, și zece ani mai târziu avea deja fire albe ca bumbacul.

Știu că și eu m-am schimbat, făcusem burtă care creștea cu încăpățănare, aveam chelie care începuse în mod natural să se vadă, dar degradarea corpului meu e graduală, pe cât de imperceptibilă, pe atât de perfidă. Văzând-o pe Thalia cu părul alb, este cât se poate de evident, deși șocant, că se îndreaptă sigur și inevitabil spre bătrânețe – și, prin asociere, la fel mă simt și eu.

— O să-ți fie frig, spune ea, strângându-și fularul în jurul gâtului. E ianuarie, sfârșitul dimineții, cerul e înnorat și gri. O briză rece pune frunzele ofilite din copaci în mișcare.

— Dacă vrei frig, vino la Kabul, spun eu.

Îmi iau valiza.

— Facem cum vrei tu, doctore! Cu autobuzul sau pe jos? Tu alegi.

— Hai pe jos, am spus eu.

Ne îndreptăm spre nord. Trecem prin orașul Tinos. Bărcile cu vele și iahturile sunt legate în portul interior. La chioșcuri se vând ilustrate și tricouri. Oamenii beau cafea la măsuțele rotunde din fața cafenelelor, citind ziarul sau jucând șah. Chelnerii aranjează tacâmurile pentru prânz. Peste o oră sau două, mirosul de pește gătit se va strecura afară din bucătărie.

Thalia se aruncă cu aplomb într-o discuție despre un nou grup de bungalouri văruiate aflate în construcție în sudul orașului Tinos, cu vedere spre Mykonos și Marea Egee. Vor sta acolo peste vară în primul rând turiștii sau rezidenți înstăriți, care au venit în Tinos din anii '90. Spune că acestea au o piscină afară și un centru de fitness.

Mi-a trimis ani de-a rândul e-mail-uri, povestindu-mi despre aceste schimbări care rearanjează Tinosul: hotelurile de pe plajă cu antenele de satelit și cu conexiune dial-up, cluburile de noapte, barurile, tavernele, restaurantele și magazinele care furnizează mâncare turiștilor, taxiurile, autobuzele, mulțimile de oameni, femeile străine care fac topless pe plajă. Fermierii au acum furgonete în loc de măgari – cel puțin cei care au rămas acolo. Majoritatea au plecat cu mult timp în urmă, deși câțiva se întorc în insulă acum, la pensie.

— Odie nu prea este mulțumită de nimic din ce se întâmplă, a spus Thalia, referindu-se la transformarea pe care a suferit-o pe insulă.

Mi-a scris și despre asta – este vorba de aceeași suspiciune a vechilor locuitori ai insulei față de nou-veniți și de schimbările pe care aceștia le aduc cu ei.

— Nu pare să te deranjeze schimbarea, comentez eu.

— N-are rost să te plângi de ceea ce este inevitabil, spune ea.

Apoi adaugă:

— Odie spune: „Ei bine, e clar de ce *tu* spui asta, Thalia. Nu te-ai născut aici.”

A râs tare, cu poftă.

— Ai crede că după patruzeci și patru de ani în Tinos mi-am câștigat acest drept. Dar iată că nu.

Și Thalia s-a schimbat mult. Chiar și cu haina de iarnă pe ea, pot spune că a mai pus pe șolduri, a devenit mai grăsuță – nu pufoasă, ci robustă. Văd la ea o sfidare evidentă, o ironie atunci când comentează unele lucruri pe care le fac, care bănuiesc că i se par ușor prostești. Strălucirea din ochii ei, râsul ei nou, cu poftă, îmbujorarea din obraz – impresia generală este cea a unei soții de fermier. O femeie obișnuită a cărei voință puternică sugerează o autoritate rece și o tenacitate pe care ar fi imprudent să le pui sub semnul întrebării.

— Cum merg afacerile? am întrebat. Mai lucrezi?

— Așa și așa, spune Thalia. Știi cum sunt vremurile.

Clătinăm amândoi din cap. La Kabul urmărisem știrile despre pachetele de măsuri de austeritate luate de oficialități. Văzusem pe CNN tineri greci mascați, aruncând cu pietre în polițiștii în echipament de luptă, gata să intervină cu gaze lacrimogene și bâte.

Thalia nu are o afacere în adevăratul sens al cuvântului. Înainte de era digitală, se pricepea la toate. Mergea în casele oamenilor și lipea tranzistoare de putere la televizoare, înlocuia condensatori de semnal în radiourile vechi cu tub. O chemau ca să repare termostatele de la frigidere, să sigileze instalații neetanșe. Oamenii o plăteau cu cât aveau sau credeau de cuviință. Iar dacă nu-și permiteau să plătească, ea oricum își făcea treaba. *Nu prea am nevoie de bani*, îmi spunea ea. *O fac pentru munca în sine. Încă e o încântare pentru mine să desfac lucruri și să văd cum funcționează.* În aceste zile, afacerea ei este un fel de departament IT cu o singură femeie care lucrează pe cont propriu. Tot ce știe a învățat de una singură. Pune taxe nominale

pentru a rezolva problemele calculatoarelor oamenilor, pentru a schimba setările de IP, a debloca fișierele aplicațiilor, a mări viteza și a rezolva problemele de upgradare și de pornire a sistemului. Am sunat-o nu o singură dată de la Kabul, cerând ajutor când mi se bloca computerul.

Când ajungem la casa mamei, stăm câteva minute afară, lângă măslinul bătrân din curte. Văd dovada muncii și efortului exagerat care o cuprinseseră recent pe Mamá – pereții revopsiți, porumbarul pe jumătate terminat, un ciocan și o cutie de cuie deschisă pe o placă de lemn.

— Cum e? am întrebat-o.

— O, dificilă, ca întotdeauna. De asta am instalat chestia aia.

Arată spre o antenă de satelit de pe acoperiș.

— Ne uităm la telenovele străine. Cele arabe sunt cele mai bune sau cele mai proaste, ceea ce înseamnă cam același lucru. Încercăm să ne dăm seama de intrigă. Asta o ajută să fie mai calmă și mai puțin pretențioasă.

A intrat repede pe ușa din față.

— Bine ai venit acasă! Îți aduc ceva de mâncare.

E ciudat să fiu din nou în această casă. Văd câteva lucruri care nu mi sunt familiare, cum ar fi fotoliul gri de piele din sufragerie și o masă din răchită albă lângă televizor. Dar cam toate sunt acolo unde erau de obicei. Masa din bucătărie, acum acoperită cu o mușama cu un model în care alternează vinete și pere, scaunele cu spătarul drept din bambus, vechea lampă cu ulei din suportul de răchită, șemineul cu dungi pe margini înnegrit de fum, fotografia înrămată cu mine și Mamá – eu în tricou alb, Mamá în rochia ei bună – care încă mai atârnă în sufragerie deasupra poliței căminului, lângă setul din porțelan al mamei aflat pe raftul cel mai de sus.

Și totuși, în timp ce îmi las jos valiza, mă simt ca și cum ar exista un gol în mijlocul tuturor lucrurilor. Deceniile pe care Mamá le-a petrecut aici cu Thalia sunt niște spații întunecate și uriașe pentru mine. În tot acest timp am fost absent. Absent de la toate mesele pe care le-au luat împreună, de la râsete, de la certuri, de la perioadele de plictiseală, de la boli, din șirul de ritualuri simple care alcătuiesc

viața. Revenirea în casa copilăriei mă face să mă simt dezorientat, ca și cum aș citi finalul unui roman pe care l-am început și apoi l-am abandonat, cu mulți ani în urmă.

— Ce zici de niște ouă? întrebă Thalia, punându-și un șorț cu imprimeuri care-i acoperă pieptul și turnând ulei într-o tigaie mică.

Se mișcă prin bucătărie cu autoritate, ca o stăpână.

— Sigur. Unde e Mamá?

— Doarme. A avut o noapte grea.

— O să-mi arunc o privire.

Thalia scoate un tel din sertar.

— Dacă o trezești, o să ai de-a face cu mine, doctore.

Urc în vârful degetelor treptele până la dormitor. În cameră este întuneric. O singură rază de lumină, lungă și îngustă, pătrunde prin perdelele trase și cade de-a lungul patului mamei. Aerul este încărcat de boală. Nu e chiar un miros, ci mai degrabă ca o prezență fizică. Fiecare doctor o știe, o simte. Boala pătrunde în cameră ca aburul. Stau câteva minute la intrare, ca să le dau ochilor posibilitatea să se obișnuiască cu întunericul. Acesta e străpuns de un pătrat de lumină ce-și schimbă culoarea pe dulapul care, bănuiesc, e pe partea de pat a Thaliei, altădată a mea. E una dintre acele rame pentru fotografii digitale. Un câmp de orez și case din lemn acoperite cu țiglă gri dispar ca să apară un bazar aglomerat unde atârnă în cuie capre fără piele, apoi un bărbat cu pielea închisă la culoare stând pe vine lângă un râu noroios, spălându-se pe dinți cu degetul.

Îmi iau un scaun și mă așez lângă Mamá, la marginea patului. Uitându-mă la ea, acum că ochii mi s-au acomodat cu întunericul, simt cum se prăbușește ceva în mine. Sunt speriat de cât de mică a devenit Mamá. Deja. Pijamalele cu motive florale par largi în jurul umerilor ei mici, pe pieptul plat. Nu sunt îngrijorat de cum doarme, cu gura deschisă și întoarsă ca și cum ar visa urât. Nu-mi place însă să văd că proteza dentară i s-a deplasat în timpul somnului. Pleoapele îi tremură ușor. Rămân o vreme acolo. Mă întreb: La ce te-ai așteptat? Și ascult bătaia ceasului de pe perete, sunetul spatulei pe tigaie, venind de jos, de la Thalia. Fac un inventar al detaliilor banale din viața mamei aflate în această cameră. Televizorul cu ecran plat este prins de perete, calculatorul este într-un colț, jocul neterminat de

Sudoku e pe noptieră, cu ochelarii de citit drept semn de carte, telecomanda, sticluța cu lacrimi artificiale, un tub de unguent cu steroizi, un tub cu adeziv pentru proteză, o sticluță cu pastile și, pe podea, o pereche de papuci de casă pufoși, de culoarea stridiilor. Nu i-ar fi purtat înainte. Lângă papuci, e o pungă deschisă de scutece pentru adulți. Nu pot să mă împac cu gândul că toate aceste lucruri sunt pentru Mamá mea. Mă împotrivesc. Se uită la mine ca niște obiecte ale unui străin. Ale cuiva indolent, inofensiv. Ale cuiva pe care nu te-ai putea supăra niciodată.

De partea cealaltă a patului, imaginea din rama foto digitală se schimbă din nou. Urmăresc câteva. Apoi ajung la mine. Știi fotografiile astea. Eu le-am făcut. Când... Ce? Cutreieram pământul, presupun. Mă asiguram mereu că primesc dubluri și îi trimiteam un set Thaliei. Iar ea le păstra. În toți acești ani. Thalia. Simt afecțiunea la fel de dulce ca mierea. Ea a fost sora mea adevărată, adevăratul meu Manaar, tot timpul.

Mă strigă de jos pe nume.

Mă ridic repede. La ieșirea din cameră, ceva îmi atrage atenția. Ceva înrămat, atârnat pe perete sub ceas. Nu prea îmi dau seama în întuneric despre ce este vorba. Îmi aprind telefonul mobil și mă uit la lumina lui argintie. E un articol semnat Associated Press despre organizația nonprofit cu care lucrez la Kabul. Îmi amintesc interviul. Jurnalistul era un tip plăcut, cu origini americane și coreene, care se bâlbâise puțin. Împărțisem o farfurie de *qabuli*⁴⁰. În centrul articolului se află o fotografie de grup. Eu, câțiva copii, Nabi în spate, stând rigid, cu mâinile la spate, uitându-se în același timp cu o presimțire rea, cu timiditate, cu demnitate, așa cum fac de obicei afganii în fotografii. E și Amra acolo, cu fiica adoptată, Roshi. Toți copiii zâmbesc.

— Markos.

Închid telefonul mobil și cobor la parter.

Thalia îmi pune în față un pahar cu lapte și o farfurie caldă cu ouă pe un pat de roșii.

— Nu-ți face griji, am îndulcit deja laptele.

⁴⁰ Pilaf afgan cu orez brun, stafide și miel.

— Ți-ai amintit!

Se așază și ea, fără să se deranjeze să-și dea șorțul jos. Își pune coatele pe masă și mă privește în timp ce mănânc, tamponându-și din când în când obrazul stâng cu o batistă.

Îmi amintesc de toate momentele în care am încercat să o conving să mă lase să lucrez la fața ei. I-am spus că tehnicile chirurgicale au avansat mult din anii '60 înapoi și că eram sigur că pot, dacă nu să repar, atunci cel puțin să îmbunătățesc semnificativ deformarea feței. Însă Thalia m-a refuzat, spre marea mea dezamăgire și surpriză. *Asta e ceea ce sunt*, mi-a spus ea. Un răspuns insipid, nesatisfăcător, am crezut în acel moment. Ce însemna asta? Atunci nu am înțeles. Îmi veneau în minte imagini cu oameni închiși pentru tot restul vieții, temându-se să iasă, înspăimântați la gândul că vor trebui să promită ceva, că se vor schimba, că vor înfrunta o viață nouă dincolo de sârma ghimpată și de turnurile de pază.

Oferta mea pentru Thalia mai este valabilă și acum. Știu însă că nu o va accepta. Dar acum înțeleg de ce. Pentru că avea dreptate – asta e ceea ce e. Nu pot pretinde că știu cum ar fi fost dacă eu ar fi trebuit să mă uit în oglindă la acea față, în fiecare zi, să mă gândesc la această nenorocire și să-mi adun forțele să o accept. Toate acestea ar fi presupus tensiune maximă, efort și răbdare. Acceptarea ei s-a conturat încet, cu anii, la fel ca stâncile de pe plajă sculptate de fluxurile și refluxurile care le lovesc. Câinelui i-a luat câteva minute să-i facă Thaliei fața așa, iar ei i-a luat o viață să o modeleze într-o identitate. Nu m-ar lăsa să stric totul cu bisturiul meu. Ar fi ca și cum aș face o rană nouă peste cea veche.

Înting în ouă, știind că va fi mulțumită, chiar dacă nu prea mi-e foame.

— Sunt bune, Thalia.

— Deci, ai emoții?

— Ce vrei să spui?

Se întinde în spate și trage un sertar de sub blatul de bucătărie. Scoate o pereche de ochelari de soare cu lentile pătrate. Îmi ia un moment să-mi amintesc. Eclipsa.

— A, bineînțeles!

— Mai întâi, spune ea, m-am gândit pur și simplu să o privim

printr-un orificiu. Dar Odie mi-a spus apoi că vii. Și am zis: „Ei bine, atunci să o facem cu stil.”

Vorbim puțin despre eclipsa care trebuia să aibă loc a doua zi. Thalia spune că va începe de dimineață și că va atinge apogeul pe la prânz sau cam așa ceva. S-a interesat de vreme și a răsuflat ușurată că deasupra insulei nu vor apărea nori. Mă întrebă dacă mai vreau ouă și îi spun că da, iar ea îmi povestește despre un nou Internet café care s-a deschis pe locul vechii case de amanet a domnului Roussos.

— Am văzut fotografiile, spun eu. Sus. Și articolul.

Strânge cu mâna firimiturile de pe masă și le aruncă peste umăr în chiuvetă, fără să se uite.

— A, a fost simplu! Adică, să le scanez și să le încarc. Partea cea mai grea a fost să le organizez pe țări. A trebuit să stau și să încerc să ghicesc, pentru că nu trimiți niciodată detalii în afară de fotografii. A fost foarte clară în legătură cu asta, să le aibă organizate pe țări. Trebuia să le aibă așa. A insistat.

— Cine?

Oftează.

— „Cine?” întreabă ea. Odie. Cine altcineva?

— A fost ideea ei?

— Și articolul la fel. Ea l-a găsit pe internet.

— Mamá a căutat informații despre mine?

— Nu ar fi trebuit să o învăț niciodată. Acum nu o să se mai oprească.

Chicotește.

— Te verifică în fiecare zi. E adevărat. Ai pe cineva care te caută insistent pe net, Markos Varvaris.

Mamá coboară la începutul după-amiezii. Poartă un halat de baie albastru închis și papucii pufoși de casă pe care am ajuns deja să-i detest. Arată ca și cum abia s-ar fi pieptănat. Mă simt ușurat să văd că pare să se miște normal în timp ce coboară scările și-și deschide brațele spre mine, zâmbindu-mi adormită.

Stăm la măsuța de cafea.

— Unde e Thalia? întreabă ea, suflând în ceașcă.

— A plecat să cumpere niște bunătăți. Pentru mâine. E al tău,

Mamá?

Arăt spre un baston care stă sprijinit de zid în spatele noului fotoliu. Nu-l observasem când am intrat în casă.

— O, abia dacă îl folosesc. Doar în zilele proaste. Și pentru plimbări lungi. Chiar și atunci, mai mult pentru pacea minții, spune ea, refuzând cu hotărâre să ia problema în serios, ceea ce mă face să-mi dau seama că, de fapt, se folosește de el mult mai mult decât o arată. Pentru tine îmi fac griji. Veștile din țara aia sunt îngrozitoare! Thalia nu vrea să le ascult. Spune că or să mă agite.

— Avem și noi problemele noastre, spun eu, dar, în general, oamenii își duc viața ca și până acum. Și am întotdeauna grijă, Mamá.

Bineînțeles că omit să-i spun faptul că s-a tras de peste stradă în casa în care locuiesc sau că au avut loc recent valuri de atacuri asupra celor care aduc ajutoare străine, sau că prin *a avea grijă* înțeleg că am început să iau mereu cu mine un pistol de 9 mm când merg cu mașina prin oraș, ceea ce, în primul rând, nici măcar nu am voie.

Mamá soarbe din cafea și se dă puțin înapoi. Nu sunt sigur dacă se simte bine. Nu sunt sigur dacă a adormit, dacă s-a adâncit în ea însăși, așa cum fac bătrânii, sau dacă este doar o tactică să nu mă prindă mișcând sau dezvăluindu-i lucruri care ar supăra-o.

— Ne-ai lipsit de Crăciun, spune ea.

— Nu am putut să mă eliberez, Mamá.

Dă din cap.

— Ești aici acum. E ceea ce contează.

Iau și eu o gură de cafea. Îmi amintesc că în copilărie luam micul dejun împreună cu Mamá, la masa asta, în fiecare dimineață, într-o liniște aproape solemnă, înainte să plecăm la școală. Ne adresam atât de puține cuvinte.

— Știi, Mamá, și eu îmi fac griji pentru tine.

— Nu-i nevoie. Eu am mare grijă de mine.

O sclipire a mândriei ei, sfidătoare, ca o licărire slabă în ceață.

— Dar pentru cât timp?

— Cât de mult o să pot.

— Și când nu o să mai poți ce o să faci atunci?

Nu vreau să o provoc. Întreb doar pentru că nu știu. Nu știu care va fi rolul meu sau dacă voi avea măcar unul.

Se uită calmă la mine. Apoi adaugă o linguriță de zahăr în ceașca ei, amestecând ușor în ea.

— E amuzant, Markos, dar majoritatea oamenilor fac exact pe dos. Cred că trăiesc așa cum vor. Dar, ceea ce îi ghidează de fapt, e lucrul de care le e frică. Ceea ce *nu* vor.

— Nu mă prind, Mamá.

— Ei bine, să te luăm pe tine ca exemplu. Ai plecat de aici. Ți-ai făcut o viață. Ți-a fost mereu frică să nu cumva să te fi reținut aici cu mine. Te temeai să nu te trag înapoi. Sau hai să o luăm pe Thalia. A rămas aici pentru că nu voia să se mai holbeze oamenii la ea.

O privesc în timp ce bea din cafeaua în care mai pune o linguriță plină de zahăr. Îmi amintesc cum, în necunoștință de cauză, m-am simțit întotdeauna un băiat care încerca să se ia la ceartă cu ea. Vorbea într-un fel anume care nu mai lăsa loc de replică, luându-mă prin învăliuire și spunându-mi adevărul exact de la început, limpede și direct. Eram mereu învins și mă simțeam dezarmat înainte să apuc să spun mai mult de un cuvânt. Mi s-a părut mereu nedrept.

— Dar tu, Mamá? Întreb eu. De ce ți-e frică? Ce nu vrei?

— Să fiu o povară.

— Nu o să fii.

— O, ai dreptate, Markos!

La această remarcă misterioasă mă cuprinde o neliniște. Îmi zboară gândul la scrisoarea pe care mi-o dăduse Nabi la Kabul, confesiunea sa postumă. Pactul pe care Suleiman Wahdati îl făcuse cu el. Nu mă pot abține să nu mă întreb dacă Mamá nu a încheiat un pact similar cu Thalia, dacă nu a ales-o pe Thalia să o salveze când va veni timpul. Știu că Thalia ar putea face asta. E puternică acum. Ar salva-o pe Mamá.

Mamá îmi studiază fața cu atenție.

— Ai viața și munca ta, Markos, spune ea mai blând acum, schimbând cursul conversației, ca și cum ar fi intrat în mintea mea și mi-ar fi văzut îngrijorarea.

Protezele dentare, scutecele, papucii de casă pufoși – m-au făcut să o subestimez. Încă e stăpână pe situație. Va fi întotdeauna.

— Nu vreau să te trag în jos.

În cele din urmă, o minciună – acest ultim lucru pe care îl spune –

dar o minciună blândă. Nu pe mine m-ar trage în jos. Știe asta la fel de bine ca și mine. Sunt absent, sunt la mii de kilometri depărtare. Toată munca și truda ar cădea pe Thalia. Dar Mamá mă include și pe mine, acordându-mi ceva ce nu am câștigat și nici nu am încercat să câștig.

— N-ar fi așa, spun eu încet.

Mamá zâmbește.

— Apropo de munca ta, cred că știi că nu prea am fost de acord când te-ai hotărât să pleci în țara aia.

— Am bănuit, da.

— Nu am înțeles de ce ai plecat. De ce ai renunțat la tot – la practică, la bani, la casa din Atena pentru care ai muncit – și te-ai refugiat în locul ăla periculos?

— Am avut eu motivele mele.

— Știu.

Își ridică ceașca la buze, apoi o pune jos fără să fi luat vreo înghițitură.

— La naiba, nu sunt bună la asta, spune ea încet, aproape timidă, dar ce încerc să-ți spun e că te-ai dovedit a fi bun până la urmă. M-ai făcut să fiu mândră de tine, Markos.

Mă uit la mâinile mele. Îi simt cuvintele pătrunzându-mi prin piele. M-a speriat. M-a luat prin surprindere. Cu ce a zis. Sau cu lumina blândă din ochii ei atunci când a spus asta. Nu știu ce se așteaptă să-i răspund.

— Mulțumesc, Mamá, reușesc să îngaim.

Nu pot spune mai multe, stăm în liniște o vreme, în aerul greu, încărcat de conștiința timpului pierdut și a ocaziilor irosite.

— Voiam să te întreb ceva, spune Mamá.

— Ce anume?

— James Parkinson. George Huntington. Robert Graves. John Down. Acum și confratele ăsta al meu, Lou Gehrig. Cum de au ajuns bărbații să pună monopol și pe numele bolilor?

Clipesc, iar Mamá clipește și ea, apoi râde și eu la fel. Chiar dacă înăuntrul meu sunt distrus.

În dimineața următoare, stăm întinși afară pe șezlonguri. Mamá

poartă un fular gros și un hanorac parka gri și stă cu picioarele sub o pătură din lână care îi ține de cald împotriva frigului aspru. Bem cafea și gustăm din gutuia coaptă cu aromă de scorțișoară pe care Thalia a cumpărat-o pentru această ocazie. Ne uităm prin ochelarii de eclipsă la cer. Soarelui îi lipsește o bucățică din marginea nordică, arată cumva ca logo-ul de pe laptopul Apple pe care Thalia îl deschide periodic ca să posteze comentarii pe un forum online. Peste tot pe stradă, oamenii s-au așezat pe trotuare s-au urcat pe acoperișul caselor ca să privească spectacolul. Câțiva și-au dus familiile la celălalt capăt al insulei, unde au fost instalate telescoape de Societatea Astronomică Elenă.

— Când trebuie să atingă apogeul? întreb eu.

— Aproape de zece și jumătate, spune Thalia.

Își ridică ochelarii și se uită la ceas.

— Cam într-o oră.

Își freacă mâinile cu nerăbdare și tastează ceva pe laptop.

Le privesc pe amândouă, pe Mamá cu ochelarii ei negri, cu mâinile străbătute de vene albastre așezate pe piept, pe Thalia care apasă furioasă pe taste, cu părul alb ieșindu-i de sub fesul pe care-l purta pe cap.

Te-ai dovedit a fi bun.

Noaptea trecută, întins pe canapea, în timp ce mă gândeam la ce spusese Mamá, gândurile mi-au zburat la Madaline. Mi-am amintit cum, copil fiind, sufeream din cauza tuturor acelor lucruri pe care Mamá nu le făcea, dar alte mame da. Să mă țină de mână în timp ce mergeam. Să mă așeze la ea în poală, să-mi citească povești înainte de culcare, să mă sărute de noapte bună. Aceste lucruri erau adevărate. Dar, în toți acei ani, nu știusem un adevăr mult mai mare, ce zăcea nemărturisit și neapreciat, îngropat adânc sub ceea ce-mi doream cel mai mult. Și anume faptul că Mamá mea nu m-ar părăsi niciodată. Acesta era cadoul ei pentru mine, să știu sigur că nu-mi va face ceea ce i-a făcut Madaline Thaliei. Era Mamá mea și nu m-ar fi părăsit. Acceptasem și mă așteptasem pur și simplu la o astfel de atitudine. Nu-i mulțumisem niciodată pentru asta mai mult decât îi mulțumisem soarelui că strălucea deasupra mea.

— Priviți! exclamă Thalia.

Dintr-odată, pretutindeni în jurul nostru – pe jos, pe pereți, pe haine – se materializaseră seceri mici de lumină, soarele în formă de semilună strălucind printre frunzele măslinului din curte. Zăresc o lumină în formă de semilună pe cafeaua din cană, în timp ce alta dansează pe șireturile mele.

— Arată-mi mâinile, Odie, spune Thalia. Repede!

Mamă își deschide mâinile cu palmele în sus. Thalia scoate din buzunar un pătrat de sticlă tăiată. O ține deasupra mâinilor mamei. Dintr-o dată, curcubeie mici în formă de semilună tremură pe pielea ridată a mâinilor mamei. Ea cască gura.

— Uită-te la asta, Markos, spune Mamă, râzând nestânjenită, cu încântare, ca o școlăriță.

Nu i-am mai văzut niciodată zâmbetul atât de pur, atât de nevinovat.

Stăm toți trei și ne uităm la curcubeiele mici care tremură pe mâinile mamei, iar eu simt o tristețe și o durere veche, ca niște gheare în gâtul meu.

Te-ai dovedit a fi bun.

M-ai făcut să fiu mândră de tine, Markos.

Am cincizeci și cinci de ani. Am așteptat toată viața să aud aceste cuvinte. E prea târziu acum pentru asta? Pentru noi? Am irosit prea multe pentru prea mult timp eu și Mamă? O parte din mine crede că ar fi mai bine să continuăm cum am făcut până acum, să ne comportăm ca și cum nu am ști cât de nepotrivit ne-am purtat unul cu celălalt. E mai puțin dureros așa. Poate ar fi fost mai bine ca acest capitol să nu aibă loc, pentru că era deja târziu. Această licărire fragilă, tremurătoare a relației pe care am fi putut-o avea mereu. Tot ce ar putea genera ar fi regret, îmi spun eu, și la ce ar fi bun regretul? Nu aduce nimic înapoi. Ce am pierdut este irecuperabil.

Și totuși, când Mamă îmi spune:

— Nu-i frumos, Markos?

Îi răspund:

— Ba da, Mamă. E frumos.

Simt ceva deschizându-se înăuntrul meu, mă întind și îi iau mâna în mâna mea.

Capitolul 9

Iarna 2010

Când eram mică, eu și tata aveam un ritual în fiecare seară. După ce spuneam de douăzeci și unu de ori *Bismillah*⁴¹ și tata mă învelea cu pătura, se așeza lângă mine și culegea visele rele din capul meu, prinzându-le între degetul mare și arătător. Degetele lui se mutau de pe frunte pe tâmpile, căutau cu răbdare în spatele urechilor, în spatele capului, iar el scotea un *pocnet* – la fel ca atunci când destupi o sticlă – la fiecare coșmar pe care îl scotea din creierul meu. Ascundea visele, unul după altul, într-un sac invizibil pe care-l ținea în poală și îl strângea tare cu șiretul. Se uita apoi prin aer căutând vise fericite care să le înlocuiască pe cele pe care le prinsese. Îl priveam ridicându-și ușor capul și încruntându-se, cercetând totul cu privirea, ca și cum s-ar fi străduit să audă o muzică din depărtare. Îmi țineam respirația, așteptând momentul în care pe fața tatălui meu se așternea zâmbetul și rostea melodios: *A, aici e unul*, și-și ținea mâinile căuș, lăsând visul să aterizeze în palmele sale la fel cum cade o frunză rotindu-se dintr-un copac. Ușurel apoi, atât de ușurel – tata spunea că toate lucrurile bune în viață sunt fragile și ușor de pierdut – își ridica mâinile spre fața mea, își freca palmele de frunte și lăsa fericirea să-mi pătrundă în minte.

Ce o să visez la noapte, Baba? întrebam eu.

A! Ei bine, noaptea asta este una specială, spunea el întotdeauna, înainte să se apuce să-mi povestească despre ea. Inventa pe moment o poveste. În unul din visele pe care mi le dăruise, devenisem cea mai faimoasă pictoriță din lume. În altul, eram regină peste o insulă vrăjită și aveam un tron zburător. Mi-a dat chiar și unul despre desertul meu preferat, Jell-O. Aveam puterea, cu o mișcare din baghetă, să transform orice în Jell-O – un autobuz de la școală, Empire State Building, ba chiar și întregul Ocean Pacific, dacă voiam.

⁴¹ În numele Domnului, abreviere de la *Bismillah-ir-Rahman-ir-Rahim*, cuvinte rostite de musulmani ca binecuvântare care precedă aproape toate sursele din Coran.

Nu o dată am salvat planeta de la distrugere, făcând o mișcare cu bagheta în fața unui meteorit care o amenința. Tata, care nu vorbea niciodată mult despre tatăl lui, spunea că de la el a moștenit abilitatea asta de a spune povești. Spunea că, atunci când era băiat, tatăl lui îl lua uneori – dacă avea chef, ceea ce nu se întâmpla des – și îi spunea povești cu *djinn-i*, cu zâne și *div-i*.

În unele nopți, făceam schimb de roluri cu Baba. El închidea ochii, iar eu îmi treceam palmele pe deasupra feței lui, începând cu fruntea, pe deasupra bărbii țepoase de pe obraji și a firelor aspre din mustață.

Deci, ce o să visez la noapte? șoptea el, luându-mi mâinile în mâinile lui. Și zâmbea. Pentru că știa deja ce vis îi dădusem. Era mereu același. Visul în care el și sora lui mai mică stau întinși sub un măr în floare, trăgând un pui de somn la amiază. Soarele cald le încălzea obrajii, iar lumina lui cădea în iarbă, peste frunze și în mulțimea de flori de măr.

Am fost singură la părinți și de cele mai multe ori mă simțeam singură. După ce m-au avut pe mine, părinții mei, care se întâlniseră în Pakistan când aveau amândoi vreo patruzeci de ani, s-au hotărât să nu mai sfideze soarta a doua oară. Îmi amintesc cum mă uitam cu invidie la toți copiii din cartier, de la școală, care aveau un frate sau o soră mai mică. Cât de confuză eram de modul în care unii dintre ei se purtau cu ceilalți, fără să-și dea seama cât de norocoși erau. Se comportau ca niște câini sălbatici. Se ciupeau, se loveau, se împingeau, se trădau unul pe altul cum le trecea prin minte. Și mai și râdeau. Nu vorbeau unul cu celălalt. Eu nu înțelegeam deloc un astfel de comportament. Mi-am petrecut cei mai mulți ani ai copilăriei tânjind după un frate sau o soră. Ceea ce îmi doream *cu adevărat* era să fi avut o soră geamănă, cineva care să fi plâns lângă mine în pătuț, să doarmă cu mine, să fie hrănită la sânul Mamei împreună cu mine. Cineva pe care să-l iubesc necondiționat, din toată inima, și în acea față să mă regăsesc pe mine.

Așa că sora mai mică a lui Baba, Pari, era însoțitoarea mea secretă, invizibilă tuturor mai puțin mie. Era sora *mea*, cea pe care mi-am dorit-o mereu. O vedeam în oglinda de la baie când ne spălam dimineața pe dinți, una lângă cealaltă. Ne îmbrăcam împreună. Mă urma la școală și stătea alături de mine în clasă – uitându-mă drept la

tablă, puteam zări mereu cu coada ochiului părul ei negru și profilul de porțelan. O luam cu mine în pauză la locul de joacă, îi simțeam prezența în spatele meu când mă dădeam pe tobogan sau săream de la o bară la cealaltă. După școală, când stăteam în bucătărie și făceam schițe, desena cu răbdare lângă mine sau se uita pe fereastră până terminam ce lucram și mergeam afară să sărim coarda, cu umbrele noastre gemene sărind pe asfalt.

Nimeni nu știa de jocurile mele cu Pari. Nici măcar tata. Era secretul meu.

Uneori, când nu era nimeni prin preajmă, mâncam struguri și vorbeam încontinuu – despre jucării, despre cele mai gustoase cereale, despre desenele animate care ne plăceau, despre copiii de la școală care nu ne erau simpatici, despre profesorii care erau foarte exigenți. Aveam aceeași culoare preferată (galbenul), ne plăcea aceeași înghețată (de cireșe negre), ne uitam la aceeași emisiune la televizor (*Alf*) și voiam amândouă să devenim artiste când aveam să fim mari. Îmi imaginam că arătăm amândouă exact la fel, pentru că, până la urmă, eram gemene. Uneori aproape că puteam să o văd – chiar *să o văd*, vreau să spun – exact la limita unghiului meu vizual. Am încercat să o desenez și, de fiecare dată, le-am dat ochilor aceeași lumină verde, ușor inegală, pe care o aveau și ochii mei, același păr negru ondulat, aceleași sprâncene lungi și îmbinate, care aproape se atingeau. Dacă mă întreba cineva, spuneam că mă desenasem pe mine.

Povestea despre cum și-a pierdut tatăl meu surioara îmi era la fel de familiară ca și poveștile pe care mi le spusese mama despre Profet, povești pe care le-am învățat din nou mai târziu, când m-au înscris la școala de duminică la o moschee din Hayward. Totuși, în ciuda familiarității relatării, ceream în fiecare seară să aud din nou povestea lui Pari, prinsă în atracția gravitației ei. Poate doar pentru că purtam același nume. Poate de asta simțeam o legătură între noi, neclară, confuză, învăluită în mister, dar, cu toate acestea, adevărată. Era însă mai mult decât atât. Mă simțeam *atinsă* de ea, ca și cum fusesem marcată de ceea ce i se întâmplase. Eram interconectate, simțeam, printr-un ordin nevăzut, în feluri pe care nu le înțelegeam în întregime, că eram conectate dincolo de numele noastre, de

legăturile noastre de familie, ca și cum, împreună, am fi completat un puzzle.

Eram sigură că, dacă aş asculta cu multă atenție povestea ei, aş descoperi ceva legat de mine însămi.

Crezi că tatăl tău a fost trist? Că a vândut-o?

Unii oameni își ascund tristețea foarte bine, Pari. Așa era el. Nu ai fi putut spune asta uitându-te la el. Era un om puternic. Dar cred că da, cred că era trist înăuntrul lui.

Tu ești?

Tata zâmbea și spunea: *De ce ar trebui să fiu când te am pe tine?* Dar chiar și la vârsta aceea mi-am dat seama. Era ca un semn din naștere pe fața lui.

De fiecare dată când vorbeam despre asta, în mintea mea se năștea o fantezie. În fantezia asta, economiseam toți banii, nu cheltuiam nici măcar un dolar pe bomboane sau abțibilduri, iar când porcușorul meu de economii avea să fie plin – deși nu era deloc un porcușor, ci o sirenă care stătea pe o stâncă – l-aș fi spart, aş fi băgat toți banii în buzunar și aş fi plecat în căutarea surorii tatălui meu, oriunde ar fi fost ea, și, când aş fi găsit-o, aş fi răscumpărat-o și i-aș fi adus-o lui Baba. L-aș fi făcut foarte fericit pe tata. Nu-mi doream nimic mai mult pe lume decât să fiu cea care-i înlătură tristețea.

Deci ce o să visez în noaptea asta? întreba Baba.

Știi deja.

Un alt zâmbet. Da, știu.

Baba?

Mmm?

Era o soră bună?

Era perfectă.

Mă săruta pe obraji și mă învelea cu pătura până la gât. La ușă, imediat după ce stingea lumina, se oprea.

Era perfectă, spunea el. Ca și tine.

Așteptam mereu până închidea ușa înainte să mă dau jos din pat, să mai iau o pernă și să o așez lângă a mea. Adormeam în fiecare noapte simțind inimi gemene bătându-mi în piept.

Mă uit la ceas în timp ce virez pe autostradă de la intrarea pe Old

Oakland Road. E deja douăsprezece și jumătate. Îmi va lua cel puțin patruzeci de minute să ajung la aeroportul din San Francisco, cu condiția să nu fie vreun accident sau lucrări pe autostrada 101. În plus, este un zbor internațional, așa că va trebui să trecă pe la vamă, ceea ce îmi va mai da poate un pic de timp. Trec pe banda stângă și măresc viteza Lexus-ului până la optzeci de kilometri pe oră.

Îmi amintesc un mic miracol al unei conversații pe care o avusesem cu Baba, cam cu o lună în urmă. Schimbul de cuvinte a fost ca un balsam pentru suflet. Întârzasem cu prânzul, iar el și-a întors capul spre mine din fotoliul lui și a remarcat, pe cel mai blând ton critic posibil, că eram programată genetic să nu fiu punctuală. *La fel ca mama ta, Domnul să o odihnească!*

Dar, pe de altă parte, a continuat zâmbind, ca să mă liniștească parcă: nu există om fără cusur.

Așa că acesta este cusurul minor pe care Domnul mi l-a scos în cale, atunci? am întrebat eu, punându-i farfuria cu orez și fasole în poală. *Întârzierea obișnuită?*

Și a făcut-o șovăind atât de mult, aș putea adăuga. Baba s-a întins după mâinile mele. Atât de aproape, atât de aproape de perfecțiune te-a făcut.

Ei bine, dacă vrei, o să-ți mai împărtășesc câteva.

Le ai ascunse, nu?

O, grămezi! Gata să apară. Pentru când vei fi bătrân și neajutorat.

Sunt bătrân și neajutorat.

Acum vrei să-mi fie milă de tine.

Încerc să găsesc un post de radio care să-mi placă, schimbând de pe dezbateri, pe country, jazz, pe mai multe dezbateri. Îl opresc. Sunt neliniștită și emoționată. Mă întind după telefonul care se află pe scaunul de lângă mine. Sun acasă și las telefonul deschis în poală.

— Alo?

— *Salaam, Baba.* Eu sunt.

— Pari?

— Da, Baba. E totul bine acasă cu tine și cu Hector?

— Da. E un tânăr minunat. A făcut ouă. Le-am mâncat cu pâine prăjită. Unde ești?

— Sunt în mașină, spun eu.

— Te duci la restaurant? Nu ești în tură azi, nu?

— Nu, sunt în drum spre aeroport, Baba. Iau pe cineva.

— OK. O să o rog pe mama ta să ne pregătească prânzul, spune el. Ne-ar putea aduce ceva de la restaurant.

— În regulă, Baba.

Spre ușurarea mea, nu o mai menționează din nou. Dar, în unele zile, nu se mai oprește. *De ce nu-mi spui unde e, Pari? I se face o operație? Nu mă minți! De ce mă minte toată lumea? A plecat? E în Afganistan? Atunci plec și eu! Mă duc la Kabul și nu mă poți opri.* Tot timpul facem așa, Baba plimbându-se confuz prin cameră, eu alimentându-l cu minciuni, încercând să-i distrag atenția cu colecția de cataloage de amenajare a casei sau cu ceva de la televizor. Uneori merge, însă alteori păcălelile mele nu țin. Se îngrijorează până îi dau lacrimile și devine isteric. Se lovește peste cap și se leagănă în față și în spate pe scaun, suspinând, cu picioarele tremurându-i, și atunci trebuie să-i dau un Ativan. Aștept să închidă ochii și, când o face în sfârșit, mă așez pe canapea, extenuată cu respirația tăiată, aproape în lacrimi. Mă uit cu dor la ușa de la intrare și la ce se află dincolo de aceasta și vreau să trec prin ea și să continui să merg. Atunci Baba geme în somnul său, iar eu mă dau în spate, simțindu-mă vinovată.

— Pot să vorbesc cu Hector, Baba?

Aud cum își dau din mână în mână receptorul. În fundal, zgomotul unui public oftând într-o emisiune de divertisment, apoi aplauze.

— Bună, domnișoară.

Hector Juarez locuiește peste drum de noi. Suntem vecini de mult timp și am devenit prieteni în ultimii ani. Vine pe la noi de câteva ori pe săptămână și atunci eu și el mâncăm chestii nesănătoase, ne uităm la tâmpenii la televizor până noaptea târziu, cel mai adesea la reality-showuri. Înfulecăm pizza rece și clătinăm din cap cu o fascinație morbidă la vederea maimuțărelilor de pe ecran. Hector a fost în marină și a staționat în sudul Afganistanului. Cu câțiva ani în urmă, a fost grav rănit într-un atentat cu dispozitive explozive improvizate. Toată lumea din bloc și-a făcut apariția când, în sfârșit, s-a întors de

la VA⁴². Părinții lui agățaseră o pancartă cu *Bine ai venit acasă, Hector!* în curtea din față, aduseră baloane și o mulțime de flori. Toată lumea a bătut din palme când părinții s-au oprit în fața casei. Mai mulți vecini pregătiseră plăcinte. Oamenii îi mulțumeau pentru ce făcuse pentru țară. Îi spuneau: *Fii puternic acum! Domnul să te binecuvânteze!* Tatăl lui Hector, Cesar, a venit la noi câteva zile mai târziu și am instalat împreună cu el aceeași rampă pentru cărucioare pe care Cesar o construise în fața casei lui, care ducea la ușa din față, cu steagul american înălțat deasupra. Îmi amintesc că, în timp ce lucram amândoi la rampă, am simțit nevoia să-i cer iertare lui Cesar pentru ce i se întâmplase lui Hector în țara natală a tatălui meu.

— Bună, spun eu. M-am gândit să văd ce faceți.

— E totul bine, spune Hector. Am mâncat. Am făcut *Price Is Right*. Ne răcorim acum cu *Wheel*. Următorul e *Feud*.

— Au! Scuze.

— Pentru ce, *mija*? Ne simțim bine. Nu-i așa, Abe?

— Mulțumesc că i-ai făcut ouă, spun eu.

Hector vorbește puțin în șoaptă.

— Clătite, de fapt. Și ce crezi? I-au plăcut la nebunie. A mâncat vreo patru.

— Chiar îți rămân datoare.

— Hei, chiar mi-a plăcut tabloul nou, domnișoară. Acela cu puștiul care poartă o pălărie caraghioasă. Abe mi l-a arătat. Și el era mândru. A spus ceva de genul: Bravo! *Ar trebui* să fii mândru, omule!

Zâmbesc în timp ce schimb benzile ca să-l las să treacă pe un șofer care merge exact în spatele meu.

— Poate că știi acum ce o să-ți iau cadou de Crăciun.

— Amintește-mi din nou de ce *nu putem* să ne căsătorim? spune Hector.

Îl aud pe Baba protestând în fundal, iar pe Hector râzând, departe de receptor.

— Glumesc, Abe. Ia-mă ușor. Sunt un invalid.

Apoi, către mine:

⁴² Abreviere de la *Veterans Affairs*, Departamentul American de Probleme ale Veteranilor.

— Cred că tatăl tău tocmai mi-a arătat paștunul dinăuntrul lui. Îi amintesc să-i dea lui Baba pastilele înainte de prânz și închid.

Este ca și cum aș vedea fotografia unei personalități de la radio, care nu arată niciodată așa cum ți-ai imaginat-o când îi ascuți vocea în mașină. În primul rând, e în vârstă. Sau destul de în vârstă. Bineînțeles că știam asta. Făcusem calculele și estimasem că trebuie să fi trecut cu puțin de șaiszeci de ani. Doar că e greu să împac această femeie subțire, cu părul cărunt, cu fetița pe care mi-am imaginat-o mereu, de trei ani, cu părul negru și ondulat și cu sprâncene lungi, care aproape se întâlneau, la fel ca ale mele. Și e mai înaltă decât mi-am închipuit. Îmi dau seama de asta, chiar dacă stă jos pe o bancă lângă un chioșc unde se vând sendvișuri, uitându-se cu timiditate în jur, ca și cum s-ar fi rătăcit. Are umerii mici și o statură delicată, o față plăcută, părul întins, dat pe spate, prins cu o bentiță croșetată. Poartă cercei din jad, blugi șterși, un pulover-tunică lung de culoare roz-portocaliu și o eșarfa galbenă strânsă în jurul gâtului cu lejera eleganță europeană. Mi-a scris în ultimul e-mail că va purta această eșarfa ca să o pot repera mai ușor.

Nu m-a văzut încă. Mai zăbovesc câteva minute printre călătorii care împing prin terminal cărucioarele cu bagaje și șoferii care țin pancarte cu numele celor pe care îi așteaptă. Inima începe să-mi bată tare și îmi spun: *E ea. E ea. E chiar ea.* Apoi privirile noastre se întâlnesc și citesc pe fața ei că mă recunoaște. Îmi face cu mâna.

Ne întâlnim lângă bancă. Îmi zâmbeste și simt cum genunchii mi se înmoaie. Are exact zâmbetul lui Baba – în afară de un gol cât o boabă de orez între incisivii de sus – strâmb pe stânga, făcând ochii mici, aproape să-i închidă, înclinându-și ușor capul. Se ridică și îi observ mâinile, încheieturile noduroase, degetele îndepărtate de cel mare la prima articulație, umflăturile cât năutul la încheietura mâinii. Simt cum mi se strânge stomacul, pare atât de dureros.

Ne îmbrățișăm, iar ea mă sărută pe obraji. Pielea ei este moale ca mătasea. Când ne dăm drumul, mă ține la distanță, cu mâinile pe umerii mei, și se uită la fața mea ca și cum ar evalua o pictură. Îi văd ochii în lacrimi, dar plini de fericire.

— Îmi cer scuze că am întârziat.

— Nu-i nimic, spune ea. Sunt în sfârșit cu tine! Mă bucur atât de mult – *Is nussing. At lass, too be weez yoo!* Accentul franțuzesc e mai pronunțat decât la telefon.

— Și eu mă bucur, îi spun. Cum a fost zborul?

— Am luat o pastilă, altfel știam că nu o să pot dormi, că o să stau trează tot timpul. Pentru că sunt prea fericită și emoționată.

Se uită la mine, zâmbindu-mi fericită – ca și cum i-ar fi frică să nu se rupă vraja dacă își îndepărtează privirea – până când vocea care iese din amplificatorul de sunet de deasupra capului îi sfătuiește pe pasageri să anunțe identificarea vreunui bagaj nesupravegheat, și atunci fața i se destinde puțin.

— Abdullah știe că vin?

— I-am spus că îi voi aduce un oaspete acasă, spun eu.

Mai târziu, în mașină, îi tot arunc priviri scurte. E cel mai ciudat lucru care mi se întâmplă. E ceva atât de ciudat și de ireal! Pari Wahdati stă în mașina mea, la numai câțiva centimetri de mine. Timp de o clipă o văd extrem de limpede – cu eșarfa galbenă în jurul gâtului, cu părul scurt și fragil la bază, cu alunița de culoarea cafelei sub urechea stângă – și, în următoarea, trăsăturile ei sunt învăluite într-un fel de abur, ca și cum m-aș uita la ea prin niște ochelari cu lentilele neșterse. Simt un fel de amețeală.

— Ești bine? mă întreabă ea, uitându-se la mine, în timp ce-și pune centura de siguranță.

— Mă tot gândesc că ai să dispari.

— Cum așa?

— Mi se pare... cam incredibil, spun eu, râzând nervos. Că exiști cu adevărat. Că ești într-adevăr aici.

Dă din cap, zâmbind.

— A, și pentru mine la fel. Și pentru mine e ciudat. Știi, toată viața mea nu am mai întâlnit pe cineva care să aibă același nume ca mine.

— Nici eu.

Pun cheia în contact.

— Povestește-mi despre copiii tăi.

În timp ce ies din parcare, îmi vorbește despre ei, spunându-le pe nume, ca și cum i-aș fi știut dintotdeauna, ca și cum eu și copiii ei crescuserăm împreună, merseserăm la picnicuri în familie și în tabere

și am fi petrecut vacanțele de vară în stațiunile de la malul mării, unde ne-am fi făcut coliere din scoici și ne-am fi îngropat unul pe altul în nisip.

Îmi doresc să fi fost așa.

Îmi spune că fiul ei, Alain – „și vărul tău”, adaugă ea – și soția lui, Ana, au un al cincilea copil, o fetiță, și s-au mutat la Valencia, unde și-au cumpărat o casă. „*Finalement*, au părăsit apartamentul acela detestabil din Madrid!” Primul copil, Isabelle, care scrie coloane sonore pentru televiziune, compune acum muzica pentru primul ei film important. Iar soțul Isabellei, Albert, e bucătar-șef la un renumit restaurant din Paris.

— Ai avut un restaurant, nu? Întreabă ea. Cred că mi-ai scris asta în e-mail-ul tău.

— Ei bine, a fost al părinților mei. A fost visul tatălui meu dintotdeauna să aibă un restaurant. I-am ajutat să-l administreze. Dar a trebuit să-l vând cu câțiva ani în urmă. După ce mama a murit, iar Baba a devenit... incapabil să se ocupe de el.

— A, îmi pare rău!

— O, stai liniștită! Nici eu nu eram făcută pentru munca într-un restaurant.

— Cred că nu. Ești o artistă.

Îi spuseseam în trecere, prima dată când vorbisem și mă întrebese cu ce mă ocup, că visez să merg la școala de arte într-o bună zi.

— De fapt, sunt ceea ce se cheamă *transcriptionistă*.

Mă ascultă cu atenție în timp ce îi explic că lucrez pentru o firmă care procesează date pentru companii mari din clasamentul Fortune 500.

— Scriu formulare pentru ei. Broșuri, chitanțe, liste cu clienți, liste cu e-mail-uri, chestii de genul ăsta. Cel mai important e să știi cum să scrii un text. Iar salariul e decent.

— Înțeleg, spune ea.

Stă și se gândește, apoi mă întreabă:

— E interesant pentru tine să faci asta?

Trecem pe lângă Redwood City în drumul nostru spre sud. Mă întind peste picioarele ei și îi arăt ceva pe fereastră.

— Vezi clădirea aia? Cea înaltă cu un semn albastru?

— Da?

— Acolo m-am născut.

— *Ah, bon?* se întoarce să se uite la clădire, în timp ce trecem pe lângă ea. Ești norocoasă.

— Cum așa?

— Să știi de unde vii.

— Cred că nu m-am gândit niciodată prea mult la asta.

— *Bah*, bineînțeles că nu. Dar e important să știi asta, să-ți cunoști rădăcinile. Să știi de unde ai pornit ca om. Dacă nu, propria viață ți se pare ireală. Ca un puzzle. *Vous comprenez?* Ca și cum ai pierdut începutul unei povești și acum ești în mijlocul ei, încercând să o înțelegi.

Îmi închipui că așa se simte Baba zilele astea. Viața lui e plină de goluri. Fiecare zi e o poveste mistificatoare, un puzzle prin care trebuie să treacă.

Mergem în liniște câțiva kilometri.

— Dacă mi se pare interesantă munca mea? repet eu. Am venit într-o zi acasă și am găsit apa curgând în chiuveta de la bucătărie. Pe jos erau cioburi, iar aragazul era deschis. Atunci am știut că nu-l mai puteam lăsa singur pe tata. Și, pentru că nu puteam lua un îngrijitor permanent, mi-am căutat un serviciu care să-mi permită să lucrez de acasă. „Interesant” nu a fost un termen care să conteze prea mult.

— Iar școala de arte poate aștepta.

— Trebuie.

Îmi fac griji că va spune cât de norocos e Baba să aibă o fată ca mine, dar, spre ușurarea și recunoștința mea, ea doar dă din cap, uitându-se la semnele de circulație de pe autostradă. Totuși, alți oameni – mai ales afgani – remarcă mereu cât de norocos este Baba, ce binecuvântare sunt pentru el. Vorbesc despre mine cu admirație. Mă transformă într-o sfântă, eu fiind fiica ce a renunțat eroic la o viață strălucitoare, plină de confort și privilegii, ca să stea acasă și să aibă grijă de tatăl ei. *Dar mai întâi de mamă*, spun ei, cu o scânteie de compătimire în voce, îmi imaginez. *Toți acei ani în care a îngrijit-o. Ce greu a mai fost! Și acum tatăl. Nu a fost niciodată o femeie atrăgătoare, dar a avut un pretendent. Era american, tipul cu panourile solare. S-ar fi putut căsători cu el. Dar nu a făcut-o. Din cauza lor. A*

lucrurilor pe care le-a sacrificat. O, fiecare părinte ar trebui să aibă o față ca ea! Mă complimentează pentru buna dispoziție. Sunt uimiți de curajul meu și de noblețea mea, așa cum unii se minunează să vadă că există oameni care au învins o diformitate fizică sau poate un defect de vorbire, ce altfel ar fi putut să le distrugă viața.

Dar nu mă recunosc în această versiune a poveștii. De exemplu, în unele dimineți, îl surprind pe Baba stând pe marginea patului, uitându-se la mine cu privirea lui umedă, nerăbdător să-i pun șosete în picioarele lui uscate și pătate, îmi mârâie numele și face o față de copil. Își strâmbă nasul într-un fel care-l face să arate ca un rozător înspăimântător și ud și mi-e ciudă pe el când face fața asta. Mi-e ciudă pentru că e așa cum e. Mi-e ciudă pentru că mi-a îngustat granițele existenței, fiind motivul pentru care mi-am pierdut cei mai frumoși ani din viață. Sunt zile în care nu-mi doresc decât să fiu liberă, departe de el, de nervozitatea și dependența lui față de mine. Nu sunt deloc o sfântă. Recunosc.

Ies pe la Thirteenth Street. Câțiva kilometri mai departe, intru pe șoseaua noastră, pe Beaver Creek Court și opresc motorul.

Pari se uită pe geam la casa noastră cu un etaj, la ușa garajului cu vopsea cojită, la tocul oliv al geamului, la leii ieftini din piatră care stau de pază de fiecare parte a ușii – nu m-a lăsat inima să scap de ei pentru că Baba îi iubește, deși mă îndoiesc că ar observa dispariția lor. Locuim în această casă din 1989, eu aveam șapte ani când Baba a închiriat-o și apoi a cumpărat-o în 1993. Mama a murit în această casă, într-o dimineață însorită din Ajunul Crăciunului, într-un pat de spital pe care îl adusesem pentru ea în camera de oaspeți, unde și-a petrecut ultimele trei luni din viață. Mi-a cerut să o mut în acea cameră pentru priveliștea pe care o putea avea acolo. Spunea că îi înalță spiritul. Stătea întinsă în pat, cu picioarele umflate și vinete, și își petrecea zilele uitându-se pe fereastră la strada înfundată, la curtea din față cu arțari japonezi pe margine, pe care îi plantase cu ani în urmă, la stratul de flori în formă de stea, la peluza tăiată de o alee îngustă de pietricele, la colinele de la poalele munților din depărtare și la cât de aurii deveneau la amiază, atunci când lumina soarelui cădea puternic peste ele.

— Sunt foarte emoționată, spune Pari încet.

— E de înțeles, spun eu. Au trecut cincizeci și opt de ani.

Se uită la mâinile pe care le ținea în poală.

— Nu-mi amintesc aproape nimic în legătură cu el. Nu-mi amintesc fața sau vocea lui. Ci doar faptul că mi-a lipsit ceva toată viața. Ceva bun. Ceva... A, nu știu ce să spun. Asta e tot.

Dau din cap. Mă gândesc mai bine să-i spun cât de mult o înțeleg. Aproape că îmi vine să o întreb dacă și-a dat seama vreodată de existența mea.

Se joacă cu marginile uzate ale eșarfei.

— Crezi că e posibil să-și aducă aminte de mine?

— Vrei să-ți spun adevărul?

Îmi caută privirea.

— Da, bineînțeles.

— Probabil e mai bine să nu-și amintească.

Mă gândesc la ce a spus doctorul Bashiri, medicul părinților mei de atâta timp. A spus că Baba are nevoie de regim, de liniște, de ordine. Și de cât mai puține surprize. *De previzibil.*

Deschid portiera.

— Te superi dacă aștepți un minut în mașină? Îl trimit pe prietenul meu acasă, iar apoi îl poți vedea pe Baba.

Își acoperă ochii cu mâna și nu așteaptă să vadă dacă avea să plângă sau nu.

Când aveam unsprezece ani, toți copiii din clasa a șasea de la școala elementară au plecat într-o excursie didactică la Acvariul Monterey Bay, în care se rămânea peste noapte. Toată săptămâna aceea, de luni până vineri, colegii mei nu au vorbit decât despre asta, la bibliotecă sau când se jucau cu mingea în pauză, de cât de mult se vor distra, imediat ce acvariul se va închide, liberi să alerge în jurul exponatelor, în pijamale, printre rechinii-ciocan, specii de calcan, dragoni de mare și calamari. Profesoara noastră, doamna Gillespie, ne-a spus că vor fi amenajate mese pentru cină în jurul acvariului și că vom putea alege PB&J⁴³ sau paste cu brânză. *Puteți lua ca desert*

⁴³ Sendviș cu unt de arahide și jeleu.

*negrese*⁴⁴ sau *înghețată de vanilie*, a spus ea. Elevii se vor băga în saci de dormit în acea noapte și îi vor asculta pe profesori citindu-le povești înainte de culcare, și vor adormi printre căluți-de-mare, și sardine, și rechini-leopard alunecând printre frunzele înalte de alge brune ce se legănau. Joi, atmosfera din clasă atinsese cote maxime. Chiar și cei care făceau năzbâtii de obicei s-au asigurat că sunt cumiști și studioși, de teamă ca nu cumva năzbâtiile să nu-i coste călătoria la acvariu.

Pentru mine, era ca și cum mă uitam la un film emoționant cu sonorul oprit. Mă simțeam exclusă din toată acea stare, neavând o dispoziție de sărbătoare – așa cum se întâmpla când colegii mei de clasă mergeau acasă unde îi așteptau brazii de Crăciun Douglas, ciorapii agățați deasupra șemineului și grămezile de cadouri. I-am spus doamnei Gillespie că nu merg cu ei. Când m-a întrebat de ce, i-am răspuns că excursia didactică cădea exact de o sărbătoare musulmană. Nu eram sigură că m-a crezut.

În noaptea dinaintea excursiei, am stat acasă cu părinții și ne-am uitat la *Murder, She Wrote*. Încercam să mă concentrez asupra serialului și să nu mă gândesc la excursie, dar gândul acesta nu-mi dădea pace. Mi-i imaginam pe colegii mei, în același timp, în pijamale, cu lanterne în mâini, cu frunțile presate de sticla uriașă în care se aflau țiparii. Simțeam cum mă strânge ceva în piept și m-am lăsat moale pe canapea. Baba, întins pe spate pe cealaltă canapea, tocmai își arunca în gură o alună prăjită și chicotea la ceva ce spusese Angela Lansbury. Lângă el, am surprins-o pe mama uitându-se la mine gânditoare, cu fața întunecată, dar, când privirile ni s-au întâlnit, trăsăturile ei s-au limpezit și mi-a zâmbit – era un zâmbet tainic, privat – apoi am căutat înăuntrul meu și m-am forțat să-i zâmbesc. În acea noapte am visat că eram pe o plajă, până la talie în ocean, în apa cu mii de nuanțe de verde și albastru: jad, safir, smarald, turcoaz, legănându-se încet pe lângă șoldurile mele. La picioare îmi alunecau bancuri compacte de pești, ca și cum oceanul era propriul meu acvariu. Se frecau de degetele de la picioare și îmi

⁴⁴ În original, *brownies*, prăjituri foarte cunoscute și apreciate în America, cu foarte multă ciocolată.

gâdilau gambele, erau mii de sclipiri de culori aruncate pe nisipul alb.

În acea duminică, Baba avea o surpriză pentru mine. A închis restaurantul – ceva ce nu făcea aproape niciodată – și am mers împreună la acvariul din Monterey. Baba a vorbit tot drumul, fiind extrem de emoționat. Despre cât de mult ne vom distra. Despre cât de nerăbdător era să vadă mai ales rechinii. Despre ce o să mâncăm la prânz. În timp ce vorbea, mi-am amintit de vremea în care, fiind mică, mă lua la grădina zoologică din Parcul Kelley, unde puteai mângâia animalele, și la grădinile japoneze de lângă, unde puteai vedea crapii Koi. Și le dădeam nume peștilor, și stăteam agățată de mâna lui, și mă gândeam că nu voi mai avea nevoie de nimeni altcineva cât voi trăi.

La acvariu, m-am plimbat curioasă printre exponate și i-am răspuns cât am putut de bine la întrebările despre diferitele tipuri de pește pe care le-am recunoscut. Dar locul era prea luminos și gălăgios, iar în jurul exponatelor celor mai cunoscute se înghesuiseră prea mulți vizitatori. Nu semăna deloc cu felul în care îmi imaginasem eu că a decurs noaptea în excursia didactică. Era o luptă. M-a extenuat faptul că a trebuit să mă prefac că mă distrez. Simțeam că o să mă apuce o durere de stomac, așa că am plecat cam după o oră de vizitat pe acolo. În drum spre casă, Baba s-a tot uitat la mine cu o privire rănită, dezamăgită, ca și cum ar fi vrut să spună ceva. Simțeam cum mă apasă privirea lui. M-am prefăcut că dorm.

În anul următor, în școala gimnazială, fetele de vârsta mea se dădeau cu fard de ochi și luciu de buze. Mergeau la concertele trupei Boyz II Men, la dansuri școlare și la întâlniri de grup în parcul de distracții Great America. Colegii de clasă se antrenau pentru a juca baschet. Fata care stătea în spatele meu la orele de spaniolă, palidă și cu pistrii, ieșea cu echipa de înot și mi-a sugerat întâmplător într-o zi, în timp ce ne strângeam lucrurile de pe bănci după ce a sunat clopoțelul, să vin și eu. Nu înțelegea de ce refuzam. Părinților mei le-ar fi fost rușine dacă aș fi purtat un costum de baie în public. Nu că aș fi vrut. Eram teribil de conștientă de cum arăta corpul meu. Eram slabă de la talie în sus, dar grasă în partea de jos, izbitor de disproporționată, ca și cum gravitatea ar fi atras toată greutatea în partea de jos a corpului. Arătam ca și cum aș fi fost pusă lângă un

copil care se juca unul dintre acele jocuri pe tablă în care trebuie să amesteci și să potrivești părți ale corpului sau, și mai bine, să le așeze prost, astfel încât să stârneasă râsul tuturor. Mama spunea că am „oasele grele”. Spunea că și mama ei a avut aceeași structură osoasă. În cele din urmă a încetat să mai afirme asta, dându-și seama, cred, că nicio fată nu dorea să i se spună că e osoasă.

Am făcut lobby ca să-l conving pe Baba să mă lase să mă pregătesc cu echipa de volei, dar m-a luat în brațe și și-a pus mâinile blând în jurul capului meu. Cine mă va duce să mă antrenez? a încercat el să mă convingă. Cine mă va duce la meciuri? *O, îmi doresc să ne permitem luxul, Pari, precum părinții prietenilor tăi, dar eu și mama ta trebuie să ne câștigăm existența. Nu vreau să primim din nou ajutor din partea Statului. Înțelegi, dragostea mea? Știi că da.*

În ciuda nevoii de a-și câștiga existența, Baba își făcea timp să mă ducă la lecții de farsi în Campbell. În fiecare marți după-amiaza, după orele de școală, stăteam la ora de farsi și, ca un pește făcut să înoate împotriva curentului, încercam să ghidez stiloul, împotriva naturii proprii mâinii, de la dreapta la stânga. L-am implorat pe Baba să nu mă mai ducă la aceste ore, dar a refuzat. Mi-a mai spus că mai târziu voi aprecia acest lucru. Spunea că, dacă o cultură este o casă, atunci limba este cheia de la ușa din față și de la toate camerele dinăuntru. Fără ea, spunea el, ajungi să fii superficial, fără o casă cum se cuvine sau o identitate legitimă.

Apoi, mai erau duminicile în care îmi puneam pe cap o eșarfă albă din bumbac și tata mă lăsa la moscheea din Hayward pentru lecțiile din Coran. Camera în care învățam – alte vreo doisprezece fete afgane și cu mine – era micuță, fără aer condiționat și mirosea a lenjerie nespălată. Ferestrele erau înguste și așezate sus, așa cum sunt ferestrele de la închisoare în toate filmele. Doamna care ne învăța era soția unui băcan din Fremont. Îmi plăcea cel mai mult când ne povestea despre viața Profetului, ceea ce mi se părea interesant – cum își petrecuse copilăria în deșert, cum i se arătase îngerul Gavriil într-o peșteră și îi ordonase să recite versuri, cum toată lumea care-l întâlnea era impresionată de fața lui blândă și luminoasă. Dar își petrecea majoritatea timpului înșiruindu-ne o listă lungă de învățăminte, avertizându-ne de toate lucrurile pe care trebuie să le

evităm cu orice preț, în calitate de tinere musulmane virtuoză, ca să nu fim corupte de cultura occidentală: băieții – în primul și în primul rând – dar și muzica rap, Madonna, *Melrose Place*⁴⁵, pantalonii scurți, dansul, înotul în public, majoretele, alcoolul, șunca, ardeii iute, burgerii care nu erau *halal* și o grămadă de alte lucruri. Stăteam pe podea, transpirând în căldura de acolo, cu picioarele obosite, dorindu-mi să-mi pot da jos eșarfa de pe cap, dar, bineînțeles, nu poți face asta într-o moschee. M-am uitat la ferestre, dar nu se vedeau decât bucăți înguste de cer. Tânjeam după momentul în care voi ieși din moschee, când voi simți pentru prima dată aerul proaspăt în față și când voi simți acea ușurare în piept, ca și cum aș fi scăpat de un nod care mă deranja.

Până atunci însă, singura scăpare era să dau frâu liber gândurilor mele. Din când în când, mă trezeam gândindu-mă la Jeremy Warwick, de la mate. Jeremy avea niște ochi albaștri inexpressivi. Era un băiat de origine afro-americană, era secretos și meditativ. Cânta la chitară într-o trupă de garaj – la show-ul anual de talente ale școlii, interpreta o variantă răgușită a melodiei „House of the Rising Sun”. În clasă, stăteam cu patru bănci în spatele și la stânga lui. Uneori îmi imaginam cum ne sărutam, el ținându-și mâna la spatele gâtului meu, cu fața atât de aproape de a mea încât eclipsa întreaga lume. Aveam senzația aceluia fior, când îți trece cineva ușor o pană moale pe deasupra pântecului sau a membrilor. Bineînțeles că nu s-ar fi putut întâmpla niciodată asta. Nu între *noi*, între mine și Jeremy. Dacă a avut cea mai vagă idee de existența mea, atunci nu mi-a dat niciodată vreun indiciu în acest sens. Ceea ce era bine, realmente. În felul acesta, puteam pretinde că singurul motiv pentru care nu puteam fi împreună era că nu mă plăcea.

Vara lucram la restaurantul părinților mei. Când eram mai mică, îmi plăcea să șterg mesele, să ajut la aranjarea farfuriilor și a tacâmurilor, să împăturesc șervețele din hârtie, să pun o gerberă roșie în vasele mici și rotunde din mijlocul fiecărei mese. Pretindeam că sunt indispensabilă afacerii familiei mele și că restaurantul s-ar fi dus de râpă dacă nu aș fi eu să mă asigur că oliviera era plină.

⁴⁵ Serial de televiziune american, foarte la modă în acei ani.

Când eram la liceu, zilele la Abe's Kabob House erau lungi și toride. Majoritatea lucrurilor care au însemnat ceva pentru mine în copilărie s-au șters. Bătrânul vânzător de sifon din colț, fețele de masă din mușama, paharele murdare de plastic, numele prost alese ale mâncărilor de pe meniurile plastificate – *Caravan Kabob, Khyber Pass Pilaf, Silk Route Chicken* – posterul urât înrămat al fetei afgane din *National Geographic*, cel cu ochii – ca și cum s-ar fi dat vreun decret ca fiecare restaurant afgan să o aibă neapărat pe perete, de unde privea lung. Lângă el, Baba atârnase o pictură în ulei cu minaretele mari din Herat pe care o făcusem în clasa a șaptea. Îmi amintesc cât de mândră și de încântată eram când a pus-o pe perete, când i-am văzut pe clienți mâncându-și kebabul de miel sub opera mea de artă.

La ora prânzului, în timp ce eu și mama făceam ture de la bucătăria plină de un miros înțepător de fum la mesele unde serveam funcționari, angajați din oraș și polițiști, Baba stătea în spatele casei de marcat – Baba în cămașa lui albă murdară de grăsime, cu părul cărunt ieșindu-i peste nasturele de sus, cu antebrațele groase și acoperite de păr. Baba zâmbește și dă voios din mână când intră un client nou. *Bună ziua, domnule! Bună ziua, doamnă! Bine ați venit la Abe's Kabob House. Sunt Abe. Pot să vă iau comanda? Mă făceam mică văzând că nu-și dă seama că vorbea ca un lingușitor stupid din Orientul Mijlociu care juca într-un sitcom nereușit. Apoi, la fiecare servire mai era și partea aceea în care Baba suna din clopoțelul vechi de cupru. Începuse ca un fel de glumă, presupun. Baba atârnase clopoțelul pe perete în spatele tejghelei unde se afla casa de marcat. Acum, fiecare masă servită era salutată de un clinchet vesel de clopoțel. Clienții fideli se obișnuiseră cu el – abia dacă-l mai auzeau – iar noii clienți îl puneau mai ales pe seama șarmului excentric al localului, deși mai existau și plângeri din când în când.*

Nu vrei să mai suni din clopoțel, a spus Baba într-o noapte. Era primăvara din anul absolvirii liceului. Ne aflam în mașină în fața restaurantului, după ce închisesem, și o așteptam pe mama, care își uitase pastilele antiacide înăuntru și alergase să le ia. Baba avea o expresie cenușie pe față. Fusese într-o dispoziție proastă toată ziua. O burniță ușoară cădea peste centrul comercial. Era târziu, iar parcarea

era goală, în afară de vreo două mașini care așteptau la rând la KFC și o camionetă parcată în fața curățătoriei, cu doi tipi care fumau, iar fumul se înălța în spirale.

Era mai distractiv când nu trebuia să fac asta, am spus eu.

Totul e, cred. A oftat din greu.

Îmi amintesc cum obișnuia să mă facă să simt senzații tari, când eram mică, ridicându-mă în brațe și punându-mă să sun din clopoțel. Când mă lăsa jos din nou, mi se citea fericirea și mândria pe față.

Baba a pornit radiatorul din mașină și și-a pus mâinile în sân.

Până la Baltimore e mult.

Eu am spus zâmbitoare: *Poți veni oricând în vizită.*

Poți veni oricând în vizită, a repetat el luându-mă puțin în răs. *Trăiesc din gătitul kebabului, Pari.*

Atunci o să vin eu în vizită.

Baba s-a uitat la mine și am observat că era tras la față. Melancolia lui era asemenea întunericii de afară care încerca să treacă prin geam.

În fiecare zi timp de o lună am verificat cutia poștală, simțind o undă de speranță în inimă de fiecare dată când mașina care aducea corespondența oprea lângă trotuar. Aduceam plicurile înăuntru, închideam ochii și mă gândeam: *Ar putea să fie asta*. Deschideam ochii și răscoleam printre bonuri, cupoane și bilete la loto. Apoi, în marțea din săptămâna următoare, am deschis un plic și am citit cuvintele pe care le așteptam: *Ne face plăcere să vă informăm...*

Am început să țopăi. Am țipat. Era, de fapt, un urlet din gât care mi-a umezit ochii. Aproape instantaneu, mi-am imaginat următoarea schemă: noaptea deschiderii unei galerii, eu îmbrăcată în ceva simplu, negru și elegant, înconjurată de sponsori și critici cu fruntea încordată, zâbind și răspunzându-le la întrebări, în timp ce mulțimi de admiratori întârzie în fața pânzelor și servitori cu mănuși albe trec de-a lungul galeriei, turnând vin și servind bucățele mici, pătrate de somon cu mărar sau fire de sparanghel învelite în aluat. Experimentam una dintre acele explozii bruște de euforie, ca și cum ai vrea să-i strângi pe străini în brațe și să dansezi cu ei cu pași mari, luându-i prin surprindere.

Pentru mama ta îmi fac griji, a spus Baba.

O să sun în fiecare seară. Promit. Știi că așa o să fac.

Baba a dat din cap. Frunzele arțarilor de la intrarea în parcare s-au mișcat la o bruscă adiere de vânt.

Te-ai mai gândit, a întrebat el, la ce ați discutat?

Te referi la colegiul de trei ani?

Doar pentru un an, poate doi. Doar ca să-i dai timp să se obișnuiască cu ideea. Apoi ai putea să aplici din nou.

M-am cutremurat dintr-odată, înfuriindu-mă. *Baba, acești oameni au văzut notele mele de la teste și foaia matricolă, s-au uitat peste portofoliul meu și s-au gândit destul de mult la lucrarea mea de artă înainte să mă accepte și, pe lângă asta, să-mi ofere și o bursă. E unul dintre cele mai bune institute de artă din țară. Nu este o școală pe care să o refuzi. Nu mai primești o a doua șansă.*

E adevărat, a spus el, îndreptându-se pe scaun. Și-a făcut mâinile căuș și a suflat aer cald în ele. Sigur că înțeleg. Sunt, desigur, fericit pentru tine. Puteam citi nemulțumirea pe fața lui. Și teama. Nu doar teama pentru mine și pentru ce mi s-ar putea întâmpla la cinci mii de kilometri distanță de casă. Ci și teama de mine, de a mă pierde. De puterea pe care o aveam, prin absența mea, de a-l face nefericit, de a-i răni inima deschisă și vulnerabilă, dacă alegeam să fac asta, la fel ca un doberman care se aruncă asupra unei pisici.

M-am trezit că mă gândesc la sora lui. Pe atunci, legătura mea cu Pari – a cărei prezență fusese cândva ca o bătaie a inimii în adâncul sufletului meu – nu mai era de mult intensă. Mă gândeam la ea din când și când. Pe măsură ce au trecut anii, m-am făcut prea mare pentru ea, așa cum mă făcusem prea mare pentru pijamalele mele preferate și animalele de pluș de care fusesem cândva legată. Dar acum mă gândeam din nou la ea și la ceea ce ne lega. Dacă ceea ce i se făcuse era ca un val care s-a spart departe de mal, atunci apa aceluia val se strânsese acum în jurul gleznelor mele, retrăgându-se apoi de sub picioare.

Baba și-a dres glasul și s-a uitat pe fereastră la cerul întunecat și la luna acoperită de nori, cu ochii plini de emoție.

Totul îmi va aduce aminte de tine.

Din modul tandru și ușor panicat în care a rostit aceste cuvinte mi-am dat seama că tatăl meu era o persoană rănită, că dragostea lui

pentru mine era la fel de mare și eternă ca cerul și că acest lucru mă va apăsa întotdeauna. Era genul acela de dragoste care, mai devreme sau mai târziu, te pune în fața unei alegeri: fie te eliberezi, fie rămâi și te supui rigorii ei chiar și când te sufocă.

M-am întins de pe bancheta întunecată și i-am atins fața. Și-a aplecat obrazul în palma mea.

Ce durează atât de mult? a murmurat el.

Încuie, am spus eu. Mă simțeam extenuată. O vedeam pe Mama grăbindu-se spre mașină. Burnița se transformase într-o ploaie torențială.

O lună mai târziu, cu câteva săptămâni înainte să zbor în Est pentru a vizita campusul, Mama a mers la doctorul Bashiri ca să-i spună că pastilele antiacide nu o ajutaseră deloc la stomac. A trimis-o la ecograf. I-au găsit o tumoare de mărimea unei nuci pe ovarul stâng.

— Baba?

Stă pe fotoliu, nemișcat, aplecat în față. Este îmbrăcat în pantaloni de trening, iar partea de jos a picioarelor este acoperită de un șal de lână în carouri. Poartă puloverul cardigan maro – cumpărat cu un an în urmă – peste o cămașă din flanelă pe care a închis-o la nasturi de sus până jos. Așa îi place să poarte mai nou cămășile, încheiat la nasturi până sus, la gât, ceea ce îl face să arate băiețos și firav, resemnat în fața bătrâneții. Are fața puțin cam umflată azi, iar pe frunte i s-au împrăștiat câteva fire albe de păr. Se uită la *Vrei să fii milionar?* cu o expresie sumbră, perplexă pe față. Când îl strig pe nume, privirea lui rămâne ațintită pe ecran ca și cum nu m-ar fi auzit, înainte să se întoarcă spre mine și să mă privească nemulțumit. Are un urciur care tot crește pe geana de jos a ochiului stâng. Trebuie să se bărbierească.

— Baba, pot să dau încet televizorul pentru o secundă?

— Mă uit, spune el.

— Știu. Dar a venit cineva să te vadă.

Îi spuseseam deja despre vizita lui Pari Wahdati cu o zi în urmă și, din nou, în acea dimineață. Dar nu îl întreb dacă-și aduce aminte. E ceva ce am învățat de curând, să nu-l pun într-o situație dificilă, pentru că îl face să se simtă prost, devine defensiv, uneori agresiv.

Iau telecomanda de pe brațul fotoliului și opresc sonorul, pregătindu-mă pentru un acces de furie. Prima dată când a avut unul, eram convinsă că făcea o scenă. Spre ușurarea mea, Baba nu protestează, doar oftează adânc pe nas.

Îi fac semn lui Pari, care așteaptă pe hol, la intrarea în sufragerie. Vine încet spre noi și îi așez un scaun aproape de fotoliul lui Baba. Îmi dau seama că are niște emoții cumplite. Stă țeapănă pe marginea scaunului, aplecată în față, cu genunchii lipiți, cu mâinile împreunate, iar zâmbetul ei atât de discret îi face buzele albe. Se uită fix la Baba, ca și cum ar avea doar câteva momente la dispoziție și ar încerca să-i rețină fața.

— Baba, ea e prietena de care ți-am spus.

Se uită la femeia cu părul cărunt de lângă el. Se uită într-un mod special la oameni în aceste zile: chiar și atunci când se holbează direct la ei, le aruncă o privire care nu spune nimic. Se uită la ei degajat, detașat, ca și cum ar fi vrut să se uite în altă parte, iar privirea lui s-a oprit asupra lor din întâmplare.

Pari își drege glasul. Chiar și așa, vocea-i tremură când vorbește.

— Bună, Abdullah. Mă numesc Pari. Mă bucur extraordinar de mult să te văd.

El dă încet din cap. Pot practic să *văd* nesiguranța și confuzia răspândindu-se pe fața lui, ca niște valuri de contracții musculare. Ochii i se mută de la mine la Pari. Deschide gura într-o jumătate de zâmbet, încordat, așa cum o face când se gândește că i se joacă o farsă.

— Ai un accent, spune el în cele din urmă.

— Locuiește în Franța, am spus eu. Și, Baba, trebuie să vorbești în engleză. Ea nu înțelege farsi.

Baba dă din cap în semn că a înțeles.

— Deci locuiești la Londra? i se adresează el lui Pari în farsi.

— Baba!

— Ce?

Se întoarce repede spre mine. Apoi înțelege și râde încet, rușinat, înainte să treacă pe engleză.

— Locuiești la Londra?

— Paris, de fapt, spune Pari. Locuiesc într-un apartament mic la

Paris.

Nu-și ia privirea de la el.

— Am plănuit mereu să o duc pe soția mea la Paris. Sultana – așa o chema, Domnul să o odihnească. Spunea mereu: *Abdullah, du-mă la Paris. Când o să mă duci la Paris?*

De fapt, Mamei nu prea îi plăcea să călătorească. Nu a înțeles niciodată de ce trebuie să renunțe la confortul și la familiaritatea căminului pentru chinul zborului și căratul valizelor. Nu era deloc atrasă de o eventuală aventură culinară – mâncare exotică însemna pentru ea *Orange Chicken*, pui cu portocale luat la pachet de la localul chinezesc de pe Taylor Street. E uimitor cum Baba o citează uneori cu o precizie atât de nefirească – își amintește, de exemplu, că își săra mâncarea lăsând sarea să cadă din palmă, sau obiceiul ei de a întrerupe lumea la telefon, în timp ce, față-n față nu o făcea niciodată – și cum, alteori, poate fi atât de imprecis. Mă gândesc că imaginea Mamei începe să pălească pentru el, fața ei se acoperă încet de umbre, iar amintirea ei se estompează cu fiecare zi. Devine un contur fantomatic, o cochilie goală, pe care se simte constrâns să o umple cu detalii fictive și cu trăsături de caracter născocite, ca și cum amintirile false ar fi mai bune decât cele care nu există deloc.

— Ei bine, e un oraș adorabil, spune Pari.

— Poate că o să o duc. Dar acum are cancer. E tipul acela femeiesc – cum îi spune? – cel...

— *Ovarian*, spun eu.

Pari dă din cap, se uită la mine, apoi din nou la Baba.

— Cel mai mult își dorește să urce în Turnul Eiffel. L-ai văzut? întrebă Baba.

— Turnul Eiffel? Pari Wahdati râde. O, da! În fiecare zi. De fapt, nu pot evita asta.

— Ai urcat în el? Până în vârf?

— Da, am urcat. E frumos acolo sus. Dar mi-e frică de înălțime, așa că nu e mereu confortabil pentru mine. Dar, din vârf, într-o zi însorită, poți vedea pe o distanță de mai mult de șaizeci de kilometri. Bineînțeles că nu toate zilele la Paris sunt frumoase și însorite.

Baba mormăie ceva. Pari, încurajată, continuă să vorbească despre Turn, despre câți ani le-a luat să-l construiască, cum acesta nu

trebuia să rămână la Paris după Târgul Mondial din 1889, dar nu poate citi privirea lui Baba așa cum o fac eu. Are o expresie care nu spune nimic. Ea nu-și dă seama că l-a pierdut, că i s-a tăiat firul, că gândurile lui s-au îndreptat deja spre altceva, la fel ca frunzele bătute de vânt. Pari se dă mai pe marginea scaunului.

— Știi, Abdullah, spune ea, că trebuie să vopsească turnul la fiecare șapte ani?

— Cum ai spus că te numești? întrebă Baba.

— Pari.

— Așa o cheamă pe fata mea.

— Da, știu.

— Aveți același nume, spune Baba. Voi două aveți același nume. Deci asta e.

Tușește și scobește absent într-o gaură mică pe brațul fotoliului din piele.

— Abdullah, pot să te întreb ceva?

Baba ridică din umeri.

Pari își ridică privirea spre mine, ca și cum ar cere permisiunea. O îndemn să continue, dând din cap. Se apleacă în față pe scaun.

— Cum te-ai hotărât să alegi numele ăsta pentru fiica ta?

Baba se uită pe fereastră, în timp ce încă mai scobește cu unghia în gaura de pe brațul fotoliului.

— Îți amintești, Abdullah? De ce tocmai numele ăsta?

El clatină din cap. Se apucă de cardigan cu o mână și îl ține strâns închis la gât. Buzele abia i se mișcă în timp ce începe să fredoneze ceva respirând adânc, este un mormăit ritmic pe care îl scoate mereu când e anxios sau nu găsește un răspuns, când totul i s-a încetșosat, devenind vag, neclar și e doborât de un șir de gânduri care nu au nicio legătură între ele, așteptând disperat să se limpezească întunericul din jurul lui.

— Abdullah? Ce e ăsta? întrebă Pari.

— Nimic, murmură el.

— Nu, cântecul pe care îl fredonezi – ce e?

El se întoarce spre mine, neajutorat. Nu știe.

— Sunt un fel de versuri pentru copii, spun eu. Îți amintești, Baba? Mi-ai spus că le-ai învățat când erai mic. Ai spus că le-ai învățat de la

mama ta.

— Așa e.

— Poți să-l cânti pentru mine? spune Pari imediat, cu o pauză în voce. Te rog, Abdullah, îl cânti?

El își lasă capul în jos și îl clatină ușor.

— Haide, Baba, spun eu cu blândețe.

Pun mâna pe umărul lui osos.

— E în ordine.

Ezitănd, cu o voce înaltă care îi tremură și fără să privească în sus, Baba cântă cele două versuri de mai multe ori:

Am găsit o zână mică, tristă

La umbra unui copac din hârtie.

— Obişnuia să spună că mai era un vers, îi spun eu lui Pari, dar că l-a uitat.

Pari Wahdati râde brusc, iar râsul ei sună ca un țipăt profund, gutural. Își acoperă gura.

— *Ah, mon Dieu*, șoptește ea.

Își ridică mână. Cântă în farsi:

Știu o zână mică, tristă,

Care a fost suflată de vânt într-o noapte.

Câteva cute apar pe fruntea lui Baba. Doar pentru o clipă, am senzația că detectez o urmă slabă de lumină în ochii lui. Dar apoi dispare, iar fața lui este din nou placidă, indiferentă. Clatină din cap.

— Nu. Nu, nu cred deloc că asta e continuarea.

— O, Abdullah... spune Pari.

Zâmbind, cu ochii plini de lacrimi, Pari se întinde după mâinile lui Baba și le ia într-ale ei. Le sărută pe fiecare în parte și îi așază palmele pe obraji ei. Baba râde, umezindu-i-se și lui ochii. Pari se uită la mine, își îneacă lacrimile de bucurie și am impresia că ea crede că a reușit, că l-a readus pe fratele ei pierdut cu acest cântec magic precum un duh din basme. Se gândește că o vede acum limpede și înțelege cine este. Va crede pe moment că pur și simplu reacționează, răspunzând astfel atingerii ei calde și afecțiunii arătate. E doar un instinct animalic, nimic mai mult. Știu asta destul de bine, deși doare.

Cu câteva luni înainte ca doctorul Bashiri să-mi dea numărul de telefon de la un azil, am făcut împreună cu Mama o excursie în Munții Santa Cruz, unde am stat peste weekend la un hotel. Mamei nu-i plăceau excursiile lungi, dar plecam din când în când în unele scurte, ea și cu mine, înainte să se îmbolnăvească grav. Baba se ocupa de restaurant, iar eu plecam cu Mama la Bodega Bay, sau la Sausalito, sau la San Francisco, unde stăteam mereu la un hotel de lângă Union Square. Ne instalam în camera noastră, comandam mâncare în cameră și ne uitam la filme. Mai târziu coboram la Wharf – Mama era înnebunită după toate localurile scumpe – de unde ne cumpăram înghețată și ne uitam la leii de mare plutind pe apă, lângă debarcader. Aruncam monede în cutiile deschise ale celor care cântau la chitară pe stradă și în rucsacurile mimilor, bărbați pictați cu spray. Vizitam de fiecare dată Muzeul de Artă Modernă și, braț la braț, îi arătam lucrările lui Rivera, Kahlo, Matisse, Pollock. Sau, dacă nu, mergeam la un matineu, lucru pe care Mama îl adora, ne uitam la două-trei filme și ieșeam seara cu vederea împăienjenită, cu urechile pocnindu-ne, cu degetele mirosind a popcorn.

Era mai ușor cu Mama – așa fusese mereu – mai puțin complicat, mai puțin periculos. Nu trebuia să fiu cu ochii în patru. Nu trebuia să fiu tot timpul atentă la ce spun de teamă să nu o rănesc. Când eram singură cu ea în acele ieșiri din weekend era ca și cum trăiam și pluteam pe un nor moale, iar timp de câteva zile tot ceea ce mă îngrijorase dispăruse, fără importanță, la mii de kilometri sub noi.

Sărbătoream finalul unei alte runde de chimio – care s-a dovedit a fi și ultima. Hotelul era un loc frumos, izolat. Aveau spa, sală de fitness, cameră de jocuri cu un televizor cu ecran plat uriaș și o masă de biliard. Noi stăteam într-o cameră mică, cu terasă din lemn, de unde vedeam piscina, restaurantul și pădurile de sequoia care se înălțau până la nori. Unii copaci erau atât de apropiați, încât îți dădeai seama de nuanțele subtile de culori după blana unei veverițe, când sărea de pe o creangă pe alta. În prima noastră dimineață acolo, Mama m-a trezit spunându-mi: *Repede, Pari, trebuie să vezi asta*. Era o căprioară care mânca din tufișurile de afară.

O împingeam în scaunul cu roțile pe aleile din grădină. *Sunt așa un spectacol*, spunea Mama. Ne opream lângă fântână și mă așezam

pe o bancă aproape de ea, în timp ce soarele ne încălzea fețele, iar noi priveam păsările colibri repezindu-se printre flori până când adormea, apoi o conduceam înapoi în cameră.

Într-o duminică după-amiază, am băut ceai și am mâncat cornuri pe terasa restaurantului, unde exista o încăpere cu un tavan ce semăna cu interiorul unei biserici, cu pereții plini de rafturi de cărți, un prinzător de vise pe unul dintre pereți și un cămin adevărat din piatră. Puțin mai încolo de noi, un bărbat cu față de derviş și o fată cu părul blond și moale jucau apatici ping-pong.

Trebuie să facem ceva cu sprâncenele astea, a spus Mama. Purta o haină de iarnă peste un pulover gros și o căciuliță maro din lână pe care și-o tricotase cu un an și jumătate în urmă, când, după ce și-a pus-o pe cap, a stârnit râsul tuturor.

O să le desenez eu pentru tine, am spus.

Fă-le să pară dramatice, atunci.

Elizabeth Taylor din Cleopatra era dramatică?

A râs slăbită. *De ce nu?* A luat o gură mică de ceai. Râsul forțat îi accentua toate ridurile noi de pe față. *Când l-am întâlnit pe Abdullah, vindeam haide pe marginea străzii la Peshawar. Mi-a spus că am sprâncene frumoase.*

Perechea care juca ping-pong lăsase jos paletele. Stăteau acum rezemați de gardul de lemn și împărțeau o țigară, uitându-se la cerul care era luminos și limpede, exceptând câtorva nori franjurați. Fata avea brațele lungi și osoase.

Am citit în ziar că e un târg de arte și meserii astăzi în Capitola, am spus. *Dacă ai chef, poate mergem și aruncăm o privire. Am putea chiar să luăm cina acolo, dacă vrei.*

Pari?

Da.

Vreau să-ți spun ceva.

În regulă.

Abdullah are un frate în Pakistan, a spus Mama. *Un frate vitreg.*

M-am întors brusc spre ea.

Îl cheamă Iqbal. Are băieți. Locuiește într-o tabără de refugiați lângă Peshawar.

Îmi pun ceașca jos, încep să vorbesc, dar mă întrerupe.

Îți spun acum, nu-i așa? Asta e tot ce contează. Tatăl tău are motivele lui. Sunt sigură că-ți dai seama care sunt, dacă le acorzi puțin timp. Important e că are un frate vitreg și că îi trimite bani ca să-l ajute.

Mi-a spus cum de ani de zile Baba îi trimitea bani lui Iqbal – unchiul meu vitreg, m-am gândit eu, simțind un zbucium înăuntrul meu – o mie de dolari la fiecare trei luni, mergea la Western Union și vira banii într-o bancă din Peshawar.

De ce îmi spui abia acum? am întrebat eu.

Deoarece cred că trebuie să știi, chiar dacă el nu e de aceeași părere. De asemenea, va trebui să preiei curând gestionarea banilor și oricum ai fi aflat.

M-am întors, am privit la o pisică ce se apropia sfios, cu coada dreaptă, de perechea de tineri care juca ping-pong. Fata s-a întins să o mângâie, dar pisica s-a încordat mai întâi. Apoi s-a încolăcit pe gard și a lăsat-o pe tânără să o mângâie pe urechi și pe spate. Mintea îmi era confuză. Tocmai aflasem că aveam o familie în afara Statelor Unite.

O să te mai ocupi încă mult timp de asta, Mama, am spus. Am încercat cât am putut să maschez nesiguranța din vocea mea.

Apoi a urmat o pauză mare. Când am vorbit din nou, am făcut-o pe un ton jos, rar, ca atunci când eram mică și mergeam la moschee pentru o înmormântare, unde, înainte de începerea ceremoniei, Mama se așeza pe vine lângă mine și îmi explica cu răbdare că trebuie să mă descalț la intrare, să păstrez liniștea în timpul rugăciunilor și să nu mă agită, să nu mă plâng, să merg atunci la baie ca să nu trebuiască să o fac mai târziu.

Nu, a spus ea. *Și să nu crezi că o voi face. A sosit timpul, trebuie să fii pregătită pentru asta.*

Am oftat adânc; ceva mă apăsa în gât. Undeva, o drujbă a început să facă zgomot, iar intensificarea acestuia era într-un dezacord total cu liniștea pădurii.

Tatăl tău e ca un copil. E îngrozit să fie abandonat. Și-ar pierde drumul în viață fără tine, Pari, și nu l-ar mai găsi niciodată.

Mă uitam la copaci, la lumina soarelui care cădea pe frunzele ușoare, la scoarța dură a trunchiurilor. Cu limba între incisivi, am

strâns puternic din ei. Ochii mi s-au umezit, iar gustul de cupru al sângelui mi-a invadat gura.

Un frate, am spus.

Da.

Am o mulțime de întrebări.

Întrebă-mă la noapte. Când nu voi mai fi așa de obosită. O să-ți spun tot ce știu.

Am dat din cap. Am băut și restul de ceai care se răcise deja. La o masă din apropiere, un cuplu de vârstă mijlocie făcea schimb de pagini de ziar. Femeia, cu părul roșcat și cu fața luminoasă, ne privea în tăcere peste marginea foii mari de ziar, ochii fugindu-i de la mine la Mama care avea o față pământie, la căciulița ei, la mâinile învinețite, la ochii duși în fundul capului și la zâmbetul ei scheletic. Când i-am întâlnit privirea, femeia a zâmbit ușor, ca și cum era ceva secret între noi și am simțit atunci că și ea trecuse prin asta.

Deci, ce zici, Mama? Târgul, vrei să mergem, să-l vizităm?

Mama m-a privit îndelung. Ochii păreau prea mari pentru cap, iar capul prea mare pentru umerii ei.

Aș putea folosi o nouă pălărie, a spus ea.

Am aruncat șervețelul pe masă și mi-am împins scaunul, apoi am mers pe partea cealaltă. Am ridicat frâna căruciorului și l-am împins de la masă.

Pari? a spus Mama.

Da?

Și-a rotit capul în spate ca să mă vadă. Lumina soarelui pătrundea printre frunzele copacilor, aruncându-i pete de lumină pe față. *Știi măcar cât de puternică te-a făcut Dumnezeu?* a spus ea. *Cât de puternică și cât de bună te-a făcut?*

Nu îmi pot explica cum funcționează mintea umană. Acest moment, de exemplu. Din miile și miile de momente pe care eu și Mama le-am petrecut împreună de-a lungul anilor, acesta este cel care mi s-a întipărit cel mai profund în minte, strălucește cel mai luminos, cel care vibrează cel mai puternic în străfundul inimii mele: Mama uitându-se la mine peste umăr, cu toate acele puncte de lumină orbitoare de pe pielea ei, întrebându-mă dacă știam cât de bună și puternică mă crease Dumnezeu.

După ce Baba adoarme în fotoliu, Pari îi încheie încet fermoarul de la pulover și ridică șalul ca să-l învelească cu el. Îi dă o șuviță răzleață de păr după ureche și stă în picioare, privindu-l un timp cum doarme. Și mie îmi place să-l privesc când se odihnește, pentru că atunci nu poți spune că e ceva în neregulă. Cu ochii închiși, golul dispare, la fel și privirea întunecată și absentă, iar Baba arată mai bine, mai familiar. Când doarme, pare mai vioi și mai prezent, ca și cum ceva din fostul lui ego s-a infiltrat înăuntru lui. Mă întreb dacă Pari poate să-și imagineze, uitându-se la fața lui odihnindu-se pe pernă, cum era de fapt Baba, cum râdea de obicei.

Ne mutăm din sufragerie în bucătărie. Scot un vas din dulap și îl umplu cu apă.

— Vreau să-ți arăt câteva fotografii, spune Pari cu entuziasm în voce.

Stă la masă, dând paginile unui album foto pe care l-a scos din valiză mai devreme.

— Cafeaua nu va fi, mă tem, la înălțimea standardelor pariziene, spun eu peste umăr, turnând apa din vas în filtru.

— Nu sunt o snoabă a cafelei, îți promit.

Și-a dat jos eșarfa galbenă și și-a pus ochelarii de citit, cu care se uită la poze.

Când filtrul de cafea începe să facă zgomot, mă așez lângă Pari la masa din bucătărie.

— *Ah oui. Voilà.* Aici e, spune ea.

Întoarce albumul și îl împinge spre mine. Îmi arată o fotografie.

— Acesta este locul unde ne-am născut eu și tatăl tău. Și fratele nostru Iqbal.

Când m-a sunat prima dată de la Paris, a menționat numele lui Iqbal – vrând, poate, să mă convingă că nu minte cu privire la cine a spus că e. Dar știam deja că spune adevărul. Am știut din momentul în care am ridicat receptorul și a rostit numele tatălui meu, întrebându-mă dacă la el a sunat. Și am spus: *Da, cine întrebă?* Iar ea a răspuns: *Sunt sora lui.* Inima mi-a bătut cu putere de emoție. Am bâjbâit după un scaun pe care am vrut să mă așez, iar în jurul meu s-a așternut brusc liniștea. Era un șoc, da, genul acela de moment care

rar li se întâmplă oamenilor în viața reală. Dar la un alt nivel – unul care sfidează raționalul, un nivel mai fragil, a cărui esență s-ar rupe și s-ar despica dacă i-aș da glas – nu eram surprinsă că a sunat. Toată viața m-am așteptat ca într-o zi soarta să ne ajute ca, printr-un noroc, să ne găsim una pe cealaltă.

Am luat receptorul cu mine în curtea din spate și m-am așezat pe un scaun, lângă grădina cu legume, unde cultivasem gogoșarii și dovlecii uriași pe care îi plantase Mama. Soarele mă bătea în ceafă în timp ce mi-am aprins o țigară cu mâinile tremurând.

Știi cine ești, am spus. Am știut toată viața.

La capătul celălalt al firului era liniște, aveam impresia că plângea tăcută, că se îndepărtase puțin de telefon ca să plângă fără a fi auzită.

Am vorbit aproape o oră. I-am spus că știu ce i se întâmplase și cum îl făceam pe tata să-mi spună din nou povestea înainte de culcare. Pari zicea că habar n-avusese de propria poveste și probabil că ar fi murit fără să o cunoască, dacă nu ar fi fost scrisoarea lăsată de unchiul ei vitreg, Nabi, în care acesta, înainte de a muri la Kabul, îi descrisese în detaliu evenimente din copilăria ei, printre alte lucruri. Scrisoarea fusese lăsată în grija cuiva pe nume Markos Varvaris, un medic chirurg ce lucra la Kabul, care o căutase apoi și o găsisese în Franța. În timpul verii, Pari zburase la Kabul și se întâlnise cu Markos Varvaris, care îi aranjase să meargă la Shadbagh.

Spre finalul conversației, am simțit cum s-a străduit să se adune înainte să-mi spună: *Ei bine, cred că sunt pregătită. Pot vorbi cu el acum?*

Atunci a trebuit să-i spun.

Trag albumul mai aproape acum și mă uit cu mare atenție la fotografia pe care mi-o arată Pari. Văd o casă mare în spatele unor ziduri înalte de un alb strălucitor, cu sârmă ghimpată deasupra. Sau, mai degrabă, o încercare nereușită a cuiva care a ridicat o casă imensă de trei etaje, roz, verde, galbenă, albă, cu frontoane și turnulețe, și streșini ascuțite, și mozaicuri, și geamuri oglindă de zgârie-nori. Casa era un monument al kitsch-ului care nu a ieșit deloc așa cum trebuia.

— Doamne, răsuflu eu.

— *C'est affreux, non?* spune Pari. E oribilă! Afganii numesc aceste construcții *Narco Palaces*. Aceasta este casa unui cunoscut criminal

de război.

— Deci asta e tot ce a mai rămas din Shadbagh?

— Din vechiul sat, da. Asta și mulți acri de pomi fructiferi, de – cum se cheamă? – *des vergers*.

— Livezi.

— Da.

Își trece degetele pe deasupra fotografiei.

— Mi-aș dori să știu unde a fost exact casa noastră cea veche, adică, față de acest Narco Palace. Aș fi fericită să știu locul exact.

Îmi povestește de noul Shadbagh – un oraș în adevăratul sens al cuvântului, cu școli, o clinică medicală, un cartier comercial, chiar și un hotel mic – care a fost construit la vreo trei kilometri depărtare de vechiul sat. În oraș, l-a căutat, însoțită de un translator, pe fratele ei vitreg. Aflasem toate acestea în cursul acelei prime și lungi conversații telefonice cu Pari: cum nimeni din oraș nu părea să-l cunoască pe Iqbal, până când Pari a dat peste un bătrân care îl cunoștea, un vechi prieten din copilărie a lui Iqbal, care îl văzuse pe acesta locuind cu familia pe un teren viran, lângă vechea moară de vânt. Iqbal îi spusese acestui vechi prieten că, în timpul în care a fost în Pakistan, primise bani de la fratele lui mai mare care locuia în California de Nord. *L-am întrebat, a spus Pari la telefon, am întrebat, ți-a spus Iqbal cum îl cheamă pe fratele lui? Iar bătrânul a spus: Da, Abdullah. Și atunci, alors, după aceea, restul nu a mai fost așa de greu. Să vă găsesc pe tine și pe tatăl tău, vreau să spun.*

L-am întrebat pe prietenul lui Iqbal unde era acesta acum, a continuat Pari. L-am întrebat ce s-a întâmplat cu el, iar bătrânul mi-a spus că nu știe. Dar părea foarte nervos și nu s-a uitat la mine când mi-a spus asta. Și cred, Pari, mă tem că i s-a întâmplat ceva rău lui Iqbal.

Dă mai multe pagini și îmi arată fotografiile ale copiilor ei – Alain, Isabelle și Thierry – și altele cu nepoții ei – la petreceri aniversare, pozând în costum de baie la marginea piscinei. Apartamentul ei de la Paris, pereții de un albastru pastel și jaluzelele albe trase complet, rafturile cu cărți. Biroul răvășit de la universitate, unde a predat matematică până boala a obligat-o să iasă la pensie.

Continui să dau paginile albumului în timp ce ea îmi spune cine se află în acele instantanee – vechea ei prietenă Collette, soțul lui

Isabelle, Albert, soțul ei Eric, care a fost autor de piese de teatru și care a murit în urma unui infarct în 1997. Mă opresc la o fotografie cu ei doi, atât de tineri, stând unul lângă altul pe niște perne portocalii într-un fel de restaurant, ea într-o bluză albă, el într-un tricou, cu părul lung și moale legat într-o coadă.

— Asta a fost noaptea în care ne-am întâlnit, spune Pari. A fost un aranjament.

— Avea o față drăguță.

Pari dă din cap.

— Da. Când ne-am căsătorit, mă gândeam că o să petrecem mult timp împreună. Îmi spuneam că treizeci de ani, cel puțin, poate patruzeci. Cincizeci dacă suntem norocoși. De ce nu?

Se uită fix la fotografie, pierdută pentru o clipă, apoi zâmbește ușor.

— Dar timpul e precum șarmul. Nu ai niciodată atât de mult precum crezi.

Dă albumul la o parte și ia o gură de cafea.

— Și tu? Nu ai fost căsătorită niciodată?

Ridic din umeri și mai dau o pagină.

— Am fost „pe aproape”.

— „Pe aproape”?!

— Vreau să spun că aproape am făcut-o. Dar nu am ajuns niciodată la faza cu inelul.

Nu-i adevărat. A fost dureros și confuz. Chiar și acum, amintirea aceluia moment e ca o durere blândă în pieptul meu.

Își lasă capul în jos.

— Îmi pare rău. Sunt foarte nepoliticoasă.

— Nu. E în regulă. A găsit o fată mai frumoasă și mai puțin... împovărată, presupun. Apropo de frumusețe, ea cine e?

Arăt spre o femeie care îmi atrage atenția, cu părul negru și lung, cu niște ochi mari. În fotografie, ține o țigară ca și cum ar fi obosită – cu cotul pe lângă corp, capul ridicat, nepăsătoare – dar privirea ei te pătrunde, este provocatoare.

— Ea e Maman. Mama mea, Nila Wahdati. Sau cel puțin am crezut că era mama mea. Înțelegi.

— E splendidă, spun eu.

— A fost. S-a sinucis. În 1974.

— Îmi pare rău.

— *Non, non.* E în ordine.

Șterge poza, absentă, cu partea laterală a degetului mare.

— Maman era elegantă și talentată. Citea mult și avea opinii pertinente, pe care le transmitea întotdeauna oamenilor. Dar avea și o tristețe foarte profundă. Toată viața mi-a cerut: *Umple golurile astea dinăuntrul meu, Pari.*

Dau din cap. Cred că înțeleg ceva din asta.

— Dar nu am putut. Și, mai târziu, nici nu am mai vrut. Am făcut lucruri fără să-mi pese prea mult de consecințe. Nesăbuite.

Stă lipită de scaun, cu umerii căzuți, punându-și mâinile albe și subțiri în poală. Se gândește câteva clipe înainte să spună:

— *J'aurais dû être plus gentille* – ar fi trebuit să fiu mai drăguță cu ea. Asta e un lucru pe care în mod sigur nicio persoană nu îl va regreta vreodată. Nu-ți vei spune niciodată la bătrânețe: *A, îmi doresc să nu fi fost drăguță cu acel om.* Nu vei gândi niciodată așa.

Timp de câteva clipe, pe fața ei am văzut multă durere. E ca o școlăriță neajutorată.

— Nu ar fi fost atât de greu, spune ea obosită. Ar fi trebuit să fiu mai drăguță și mai atentă cu ea. Ar fi trebuit să semăn mai mult cu tine.

Oftează din greu și închide albumul cu fotografii. După o pauză, spune veselă:

— *Ah, bon!* Acum vreau să-ți cer ceva.

— Bineînțeles.

— Îmi arăți câteva dintre picturile tale?

Ne zâmbim una alteia.

Pari rămâne o lună cu mine și cu Baba. Dimineața luăm micul dejun împreună în bucătărie. Cafea neagră și pâine prăjită pentru Pari, iaurt pentru mine și ouă prăjite cu pâine pentru Baba, ceva ce a început să-i placă mult în ultimul an. Mi-am făcut griji că o să-i crească colesterolul, pentru că mănâncă atâtea ouă, și l-am întrebat pe doctorul Bashiri când l-a consultat. Doctorul Bashiri s-a uitat la mine zâmbind cu buzele lipite și mi-a răspuns: *O, nu mi-aș face griji*

pentru asta! Iar răspunsul lui m-a liniștit – cel puțin până un pic mai târziu când, ajutându-l pe Baba să-și pună centura de siguranță, mi-a trecut prin cap că poate ceea ce voise doctorul Bashiri să spună era, de fapt, *Nu mai contează toate astea acum.*

După micul dejun, mă retrag în biroul meu – altfel cunoscut drept dormitorul meu – iar Pari îi ține companie lui Baba în timp ce eu lucrez. La cererea ei, i-am notat pe o hârtie programul emisiunilor de divertisment la care îi place lui Baba să se uite, când trebuie să ia pastilele de dimineață, ce gustări îi plac și când le cere. A fost ideea ei să notez totul.

Ai putea pur și simplu să intri și să întrebi, am spus.

Nu vreau să te deranjez, a spus ea. *Și vreau să știi. Vreau să-l cunosc.*

Nu-i spun că asta nu se va întâmpla niciodată așa cum ar vrea ea. Totuși, îi împărtășesc câteva trucuri. De exemplu, cum pot să-l calmiez pe Baba, deși nu întotdeauna, când începe să se agite – pentru motive pe care încă nu mi le pot explica – dându-i repede un catalog promoțional gratuit pentru cumpărături de acasă prin telefon sau un fluturaș cu mobilă de vânzare. Am un stoc constant din amândouă.

Dacă vrei să ațipească, mută pe vreme sau pe orice are legătură cu golful. Și nu-l lăsa niciodată să se uite la show-uri de gătit.

De ce nu?

Îl agită dintr-un motiv anume.

După prânz, mergem toți trei la plimbare. Una scurtă de dragul celor doi – Baba obosește repede, iar Pari are artroză. Baba se uită precaut, se clatină neliniștit pe trotuar între mine și Pari, poartă o șapcă veche de vânzător de ziare, puloverul cardigan și mocasini cu căptușeală din lână. Lângă bloc este o școală gimnazială cu un teren de fotbal prost amenajat și, după acesta, un loc mic de joacă unde îl duc adesea pe Baba. Aici găsim mereu una sau două mămici tinere cu bebelușii în cărucioare, un copilaș căruia i se împleticesc picioarele în zona amenajată cu nisip, din când în când un cuplu de adolescenți care chiulesc de la școală, dându-se leneși în leagăn și fumând. Rar se uită la Baba – adolescenții – și atunci numai cu o indiferență rece, sau chiar cu un dispreț subtil, ca și cum tatăl meu ar fi putut face mai mult decât să accepte bătrânețea și degradarea.

Într-o zi, fac o pauză de la munca mea și mă duc la bucătărie să-mi reîmprospătez cafeaua: îi găsesc uitându-se împreună la un film. Baba în fotoliu, cu mocasinii ieșindu-i de sub șal, cu capul aplecat înainte, cu gura ușor întredeschisă, cu sprâncenele strânse laolaltă într-o expresie de concentrare sau confuzie. Iar Pari stă lângă el, cu mâinile în poală, cu gleznelor încrucișate.

— Cine e asta? întreabă Baba.

— E Latika.

— Cine?

— Latika, fetița din mahala. Cea care nu a putut sări în tren.

— Nu pare mică.

— Da, dar au trecut mulți ani, spune Pari. E mai mare acum, vezi.

Weekendul trecut, la locul de joacă, stăteam pe o bancă din parc, toți trei, iar Pari a spus, *Abdullah, îți amintești că atunci când erai mic aveai o surioară?*

Abia a terminat de spus propoziția că Baba a început să plângă. Pari i-a strâns capul la pieptul ei, repetând încontinuu: *Îmi pare rău! Îmi pare atât de rău!* panicată, ștergându-i obrazii cu mâinile ei, dar Baba continua să suspine atât de violent încât s-a și înecat.

— Și asta știi cine e, Abdullah?

Baba mormăie ceva.

— El e Jamal. Băiatul din emisiunea de divertisment.

— Ba nu e el, spune Baba aspru.

— Nu crezi?

— Servește niște ceai!

— Da, dar asta a fost – cum se spune? – a fost din trecut. Dinainte. A fost o...

Amintire, rostesc eu.

— Emisiunea de divertisment e acum, Abdullah. Și când a servit ceai, asta a fost înainte.

Baba clipește absent. Pe ecran, Jamal și Salim stau pe o clădire înaltă din Mumbai, cu picioarele atârându-le.

Pari se uită la Baba ca și cum ar aștepta momentul în care ceva îl va face să deschidă ochii și să înțeleagă ce se întâmplă.

— Dă-mi voie să te întreb ceva, Abdullah, spune ea. Dacă într-o zi ai câștiga un milion de dolari, ce ai face cu ei?

Baba se întinde, se mișcă în fotoliu, apoi se întinde din nou.

— Știu ce aș face eu, spune Pari.

Baba se uita absent la ea.

— Dacă aș câștiga un milion de dolari, aș cumpăra o casă pe strada asta. Așa putem fi vecini, tu și eu, și voi veni în fiecare zi aici să ne uităm împreună la televizor.

Baba râde forțat.

Dar câteva minute mai târziu, când sunt din nou în camera mea, cu căștile pe urechi și scriind la calculator, aud un zgomot puternic, de ceva spart, și pe Baba strigând ceva în farsi. Îmi scot repede căștile și alerg într-un suflet în bucătărie. O văd pe Pari cu spatele la peretele unde se află cuptorul cu microunde, cu mâinile împreunate sub bărbie, în chip de apărare, iar Baba, cu o privire sălbatică, înghiontind-o cu bastonul în umăr. Cioburi dintr-un pahar spart lucesc la picioarele lor.

— Dă-o afară de aici! țipă Baba când mă vede. Vreau să plece femeia asta din casa mea!

— Baba!

Pari e foarte palidă la față. Din ochi îi curg șiroaie de lacrimi.

— Lasă jos bastonul, Baba, pentru numele Domnului! Și stai pe loc, nu te mișca. O să te tai la picioare.

Reușesc să-i iau bastonul din mână, dar nu înainte să se lupte pentru el.

— Vreau să plece femeia asta! E o hoață!

— Ce spune? rostește Pari nefericită.

— Mi-a furat pastilele!

— Sunt ale ei, Baba, îl asigur eu.

Îl iau cu mâna după umeri și îl conduc afară din bucătărie. Tremură sub palma mea. Când trecem pe lângă Pari, aproape că se repede din nou la ea și trebuie să-l țin.

— În ordine, ajunge, Baba. Și astea sunt pastilele ei, nu ale tale. Le ia pentru mâinile ei.

În drum spre fotoliu apuc un catalog promoțional de pe măsuta de cafea.

— Nu am încredere în femeia aia, continuă Baba, prăbușindu-se în fotoliu. Tu nu știi. Dar eu da. Știu să recunosc un hoț când văd unul!

Gâfâie în timp ce îmi ia catalogul din mână și începe violent să dea paginile. Apoi îl trântește în poală și se uită la mine, cu sprâncenele ridicate.

— Și mai e și o mincinoasă nenorocită. Știi ce mi-a zis, femeia asta? Știi ce a zis? Că e sora mea! *Sora mea!* Să vezi când o auzi Sultana de asta.

— Bine, Baba. O să-i spunem împreună.

— Femeie nebună!

— O să-i spunem Mamei, apoi o vom da toți trei afară, pe femeia nebună, râzându-i în nas. Acum, treci peste și relaxează-te, Baba. Totul e în ordine. Așa.

Dau pe meteo și mă așez lângă el, îl mângâi pe umăr până când nu mai tremură și respiră mai bine. În mai puțin de cinci minute a și ațipit.

În bucătărie, Pari stă pe jos, cu spatele la spălătorul de vase. Arată distrusă. Se șterge la ochi cu un șervețel de hârtie.

— Îmi pare foarte rău, spune ea. Nu a fost prudent din partea mea.

— Stai liniștită, spun eu, întinzându-mă să iau fărâșul și peria de sub chiuvetă.

Găsesc pastile mici, roz cu portocaliu, împrăștiate pe podea printre cioburi. Le adun una câte una și strâng cioburile de pe linoleum.

— *Je suis une imbécile.* Voiam atât de mult să-i spun. M-am gândit că poate dacă îi spun adevărul... Nu știi ce a fost în capul meu.

Arunc cioburile în găleata de gunoi. Îngenunchez, îi aranjez lui Pari gulerul de la cămașă și mă uit la umărul de care a împins-o Baba.

— O să se învinețească. Și știi ce spun.

Mă așez lângă ea pe podea.

Își deschide palma și îi pun pastilele în ea.

— Face des așa?

— Are zilele lui proaste.

— Poate ar trebui să cauți ajutor de specialitate, ce zici?

Oftez, dând din cap. M-am gândit mult în ultimul timp la dimineața în care inevitabil mă voi trezi într-o casă goală, în timp ce Baba stă ghemuit într-un pat străin, uitându-se la o tavă cu micul dejun adus de un străin. Baba căzut în spatele unei mese în vreo cameră de activități, ațipind.

— Știu, spun eu, dar nu încă. Vreau să am grijă de el cât pot de mult.

Pari îmi zâmbește și își suflă nasul.

— Te înțeleg.

Nu sunt sigură că mă înțelege. Nu-i spun celălalt motiv. Abia dacă îl pot admite eu însămi. Și anume, cât de frică îmi e să fiu singură, în ciuda dorinței mele continue de a fi liberă. Frică de ceea ce mi se va întâmpla, de ceea ce voi face eu cu mine, când Baba nu va mai fi. Toată viața am trăit ca un pește de acvariu în siguranța unui bazin de sticlă, în spatele unui perete pe cât de transparent, pe atât de impenetrabil. Am fost liberă să observ lumea strălucind de cealaltă parte, să mă imaginez în ea, dacă îmi doream. Dar am fost mereu limitată, îngrădită de hotarele dure și inflexibile ale existenței pe care Baba le-a construit pentru mine, mai întâi cu bună știință, când eram mică, și, acum, că se stinge pe zi ce trece, într-un mod cât se poate de nevinovat. Cred că am crescut fiind obișnuită cu sticla și sunt îngrozită la gândul că atunci când se va sparge, când voi fi singură, mă voi revărsa în necunoscutul deschis și larg și voi cădea neajutorată, pierdută, neavând aer și neputând să respir.

Adevărul pe care îl admit rar este că am avut mereu nevoie să simt greutatea lui Baba în spatele meu.

De ce am renunțat totuși atât de ușor la visele mele legate de școala de artă, abia opunând rezistență atunci când Baba mi-a cerut să nu merg la Baltimore? De ce l-am părăsit totuși pe Neal, bărbatul cu care eram logodită cu câțiva ani în urmă? Avea o companie mică de instalare a panourilor solare. Avea o față pătrată, cu linii pe frunte, care mi-a plăcut din momentul în care l-am întâlnit la Abe's Kabob House, când l-am întrebat ce dorește să comande și el și-a ridicat privirea spre mine din meniu și mi-a zâmbit cu subînțeles. Era răbdător, prietenos și calm. Nu-i adevărat ce i-am spus lui Pari despre el. Neal nu m-a părăsit pentru o fată mai frumoasă. Eu l-am sabotat în multe privințe. Chiar și când a promis că se convertește la islamism, că ia lecții de farsi, eu i-am găsit alte defecte și am căutat alte scuze ca să nu-l accept. În cele din urmă, m-am panicat și m-am întors la toate cotloanele, și fisurile, și crăpăturile familiare ale vieții mele de acasă.

Lângă mine, Pari vrea să se ridice. O văd cum își îndreaptă cutele rochiei și sunt iarăși șocată de miracolul acesta, că ea e aici, la câțiva centimetri de mine.

— Vreau să-ți arăt ceva, îi spun.

Mă ridic și mă duc în camera mea. Unul dintre lucrurile ciudate care se întâmplă când nu pleci niciodată de acasă e că nimeni nu-ți golește vechea cameră și nu-ți duce jucăriile în garaj, nimeni nu-ți aruncă hainele care nu-ți mai vin. Știu că pentru o femeie care are aproape treizeci de ani am prea multe relicve ale copilăriei în jurul meu, majoritatea dintre ele înghesuite într-o ladă mare la piciorul patului, ladă căreia îi ridic acum capacul. Înăuntru se află păpuși vechi, poneiul roz care avea o coamă pe care o puteam peria, cărțile ilustrate, toate felicitările de aniversări și de ziua îndrăgostiților pe care le-am făcut părinților în școala elementară cu boabe de fasole, și confetti, și stelute sclipitoare. Ultima dată când am vorbit, eu și Neal, când am rupt totul, mi-a spus: *Nu pot să te aștept, Pari. Nu o să stau să aștept până o să te maturizezi.*

Pun la loc capacul și mă întorc în sufragerie, unde Pari s-a așezat pe canapea vizavi de Baba. Mă așez lângă ea.

— Uite, spun, dându-i un teanc de cărți poștale.

Se întinde după ochelarii de citit de pe măsuța de alături și scoate elasticul de cauciuc care leagă vederile. Se uită la prima și se încruntă. E o fotografie din Las Vegas, cu Caesars Palace noaptea, numai lumini, plin de strălucire. O întoarce și citește mesajul cu voce tare.

21 iulie 1992

Dragă Pari,

Nu o să-ți vină să crezi cât de cald se face în locul ăsta. Baba s-a ales azi cu o bășică atunci când a pus palma pe capota mașinii închiriate! Mama a trebuit să-i pună pastă de dinți pe ea. În Caesars Palace au soldați romani cu săbii, coifuri și cape roșii. Baba s-a tot chinuit să o convingă pe Mama să facă o poză cu ei, dar nu a vrut. Însă eu am făcut! O să-ți arăt când ajung acasă. Cam atât până acum. Mi-e dor de tine. Mi-aș dori să fii aici.

Pari

P.S. Mănânc cea mai gustoasă înghețată sundae⁴⁶ în timp ce îți scriu.

Trece la următoarea vedere. Castelul Hearst. Citește acum pentru ea. *A avut propria grădină zoologică! Cum sună asta? Canguri, zebre, antilope, cămile bactriene – sunt cele cu două cocoșe. Una de la Disneyland, Mickey în pălăria magicianului, ținând o baghetă. Mama a țipat când tipul spânzurat a căzut din tavan. Dacă o auzei! La Jolla Cove. Big Sur. 17 Mile Drive. Muir Woods. Lacul Tahoe. Mi-e dor de tine. Sigur ți-ar fi plăcut. Mi-aș dori să fii aici.*

Mi-aș dori să fii aici.

Mi-aș dori să fii aici.

Pari își dă jos ochelarii.

— Ți-ai scris vederi ție?

Clatin din cap.

— Ție.

Râd.

— E jenant.

Pari pune vederile pe măsuța de cafea și se dă mai aproape de mine.

— Spune-mi.

Mă uit la mâinile mele și îmi învârt ceasul pe încheietură.

— Obișnuiam să mă prefac că suntem surori gemene, noi două. Nimeni nu putea să te vadă în afară de mine. Îți spuneam totul. Toate secretele mele. Erai reală pentru mine, întotdeauna atât de aproape. Mă simțeam mai puțin singură datorită ție. Ca și cum am fi fost *sosii*⁴⁷. Cunoști cuvântul?

Îmi zâmbește.

— Da.

— Obișnuiam să-mi imaginez că suntem două frunze, suflăte departe de vânt și totuși unite prin rădăcinile adânc încurcate ale copacului din care căzuserăm amândouă.

— Pentru mine era exact invers, spune Pari. Îmi spui că simțeau o

⁴⁶ Tip de înghețată cu diverse toppinguri, la care se pot adăuga nuci, frișcă, fructe.

⁴⁷ *Doppelgängers* în original.

prezență, dar eu simțeam doar o absență. O durere vagă, fără motiv. Eram ca un pacient care nu-i poate explica doctorului unde îl doare, ci doar că-l doare.

Își pune mâna pe a mea și niciuna dintre noi nu mai spune nimic timp de un minut.

Din fotoliu, Baba oftează și se întoarce.

— Chiar îmi pare rău, spun eu.

— De ce îți pare rău?

— Că v-ați găsit prea târziu.

— Dar *ne-am* găsit, nu? spune ea, cu emoție în voce. Și el e cel care e acum. E în ordine. Mă simt fericită. Am găsit o parte din mine care era pierdută.

Îmi strânge mâna.

— Și te-am găsit pe tine, Pari.

Cuvintele ei îmi răscolesc copilăria. Îmi amintesc cum, atunci când mă simțeam singură, îi șopteam numele – numele *nostru* – și-mi țineam respirația, așteptând un ecou, fiind sigură că va veni într-o zi. Auzind-o rostindu-mi numele acum, în bucătăria asta, e ca și cum toți anii care ne-au despărțit se adună în acest moment unul peste altul, timpul restrângându-se la nimic altceva decât la lățimea unei fotografii, a unei vederi, făcând ca relicva cea mai luminoasă a copilăriei mele să stea lângă mine, să mă țină de mână și să-mi rostească numele. Numele nostru. Simt că se schimbă ceva, că totul devine limpede acum. O rană deschisă, care acum începe să se vindece. Și simt o strângere ușoară în piept, sunetul înăbușit al unei alte inimi care începe să bată din nou lângă mine.

În fotoliu, Baba se sprijină în coate. Se freacă la ochi și se uită la noi.

— Ce puneți voi la cale, fetelor?

Se forțează să râdă.

Alte versuri pentru copii. Acestea sunt despre Podul din Avignon.
Pari fredonează melodia pentru mine, apoi recită versurile:

Sur le pont d'Avignon

L'on y danse, l'on y danse

Sur le pont d'Avignon

L'on y danse tous en rond.

— M-a învățat Maman când eram mică, spune ea, strângându-și nodul de la eșarfa la o adiere ușoară de vânt rece.

E o zi răcoroasă, dar cerul e albastru și soarele puternic. Razele lui se izbesc din plin de apele Ronului de un gri metalic și se sparg la suprafața lor în cioburi de lumină.

— Orice copil francez știe cântecul ăsta.

Stăm pe o bancă din lemn, cu fața la apă. În timp ce-mi traduce cuvintele, mă minunez de orașul de peste râu. Descoperind de curând propria poveste, sunt impresionată să mă aflu într-un loc atât de plin de semnificații și de bine conservat. E un miracol. Totul în acest oraș este un miracol. Mă minunez de limpezimea apei, de vântul care se năpustește asupra râului, făcând apa să se lovească de malurile stâncoase, de cât de plină și de bogată e lumina și cum pare că strălucește din fiecare direcție. De pe banca din parc, văd meterezele medievale care împrejmuiesc centrul vechi al orașului și încrângătura de străzi înguste și întortocheate, dar și turnul vestic al Catedralei din Avignon, cu statuia aurită a Fecioarei Maria strălucind în vârful lui.

Pari îmi spune povestea podului – tânărul păstor care, în secolul al doisprezecelea, a povestit că îngerii i-ar fi cerut să construiască un pod peste râu și care a încercat să arate că așa este, ridicând o rocă masivă și aruncând-o în apă. Îmi spune despre barcagiii de pe Ron care au ridicat podul ca să-l cinstească pe patronul lor protector, Sfântul Nicolae. Și totul despre potopurile ce au avut loc de-a lungul secolelor și care au distrus bolțile podului, iar apoi s-au prăbușit. Îmi spune aceste cuvinte cu aceeași energie, emoție și rapiditate, cu care mi-a vorbit înainte, când m-a condus prin Palatul Gotic al Papilor. Ridicând căștile în care îl asculta pe ghid ca să îmi arate o frescă, îmi atinge cotul ca să-mi atragă atenția asupra unei sculpturi interesante, asupra unui vitraliu sau a unor arcade care se intersectau deasupra.

În fața Palatului Papal a vorbit aproape încontinuu, rostind numele tuturor sfinților, papilor și cardinalilor în timp ce treceam prin piața catedralei, printre stoluri de porumbei, grupuri de turiști, comercianți africani în tunici deschise la culoare, care vindeau brățări și ceasuri neoriginale, pe lângă tânărul muzicant cu ochelari stând pe o ladă de mere și interpretând „Bohemian Rhapsody” la chitara lui

acustică. Nu-mi amintesc să fi fost atât de vorbăreată în vizita din Statele Unite și mi se pare că ar fi o încercare de amânare din partea ei. Este ca și cum ne-am învățat în jurul lucrului pe care vrea de fapt să-l facă – ceea ce vom și face – iar toate aceste cuvinte sunt ca un pod.

— Dar vei vedea curând un pod adevărat, spunea ea. Când vine toată lumea. Vom merge împreună la Pont du Gard. Îl știi? Nu? *Oh là là! C'est vraiment merveilleux.* A fost construit de romani în secolul întâi ca să transporte apă de la Eure la Nîmes. Cincizeci de kilometri! E o capodoperă a ingineriei, Pari.

Am stat patru zile în Franța, dintre care două în Avignon. Eu și Pari am luat TGV-ul din Parisul acoperit de nori, răcoros și am ajuns aici, unde cerul e limpede, vântul e cald, iar greierii cântă în cor din fiecare copac. La gară, a urmat o agitație nebună, în care a trebuit să-mi iau bagajul și aproape că nu am reușit, sărind din tren chiar în momentul în care ușile s-au închis cu zgomot în urma mea. Îmi propun acum să rețin acest lucru ca să-i spun lui Baba cum aș fi ajuns la Marsilia dacă întârziam cu trei secunde.

Ce face? a întrebat Pari în timp ce ne aflam în taxiul care ne ducea de la Charles de Gaulle la apartamentul ei.

Merge înainte, am spus eu.

Baba stă acum într-un sanatoriu privat. Când am mers prima dată să văd ce facilități are, când directoarea, Penny – o femeie înaltă, plăpândă, cu părul creț, de culoarea căpșunilor – mi-a arătat locul, m-am gândit că nu e chiar așa de rău.

Apoi am spus-o tare. *Nu e chiar așa de rău.*

Locul era curat, cu ferestre care dădeau într-o grădină unde, spunea Penny, dădeau o petrecere cu ceai în fiecare miercuri la patru și jumătate. Holul de la intrare mirosea ușor a scorțișoară și a pin. Angajații – pe majoritatea am ajuns să-i cunosc acum după prenume – păreau amabili, răbdători, competenți. Îmi imaginasem femei în vârstă, cu fețe căzute și cu fire de păr pe barbă, salivând, bârfitoare, lipite de ecranul televizorului. Dar majoritatea locatarilor pe care i-am văzut acolo nu erau așa de bătrâni. Mulți dintre ei nici măcar nu erau în scaun cu roțile.

Cred că mă așteptam la mai rău, am spus.

Da? a făcut Penny, râzând mulțumită, într-un stil profesional.

V-am jignit. Îmi cer scuze.

Deloc. Suntem pe de-a-ntregul conștienți de imaginea pe care majoritatea oamenilor o au despre un astfel de loc. Bineînțeles, a adăugat ea peste umăr cu o notă sobră de precauție, aceasta este zona cu facilități de asistență socială. Judecând după ce mi-ați povestit despre tatăl dumneavoastră, nu sunt sigură că s-ar adapta bine aici. Bănuiesc că Memory Care Unit ar fi mai potrivită pentru el. Am ajuns.

A folosit un card la intrare. Corpul de clădire încuiat nu mirosea nici a scorțișoară, nici a pin. Mi s-a întors stomacul pe dos și primul instinct a fost să mă întorc și să ies. Penny m-a luat cu mâna de braț și m-a strâns. Se uita la mine cu multă tandrețe. M-am chinuit să fac turul până la capăt, fiind cuprinsă de un sentiment uriaș de vinovăție.

În dimineața dinaintea plecării mele în Europa, am fost să-l văd pe Baba. Am trecut prin holul din zona de asistență socială și i-am făcut cu mâna lui Carmen, care este din Guatemala și răspunde la telefoane. Am trecut pe lângă sala comună, unde o cameră plină de bătrâni asculta un cvartet de coarde al elevilor de la liceu în ținută de gală; pe lângă camera multifuncțională unde se aflau calculatoare, rafturi cu cărți și seturi de domino, pe lângă avizier unde erau prinse o mulțime de sfaturi și anunțuri – *Știi că soia poate reduce colesterolul rău? Nu uita de Puzzle și de Ora de Reflecție marțea asta la 11!*

Am intrat în clădirea încuiată. Nu se dau petreceri cu ceai de partea asta a ușii, nu se joacă bingo. Nimeni de aici nu-și începe dimineața cu tai chi. Am mers în camera lui Baba, dar nu era acolo. Patul fusese făcut, televizorul era închis, iar pe măsuta de lângă pat era un pahar pe jumătate plin cu apă. Eram puțin ușurată. Îmi plăcea să-l găsesc pe Baba în patul de spital, stând pe o parte, cu mâna sub pernă, uitându-se absent la mine cu ochii duși în fundul capului.

L-am găsit pe Baba în camera de recreere, adâncit într-un scaun cu rotile, lângă fereastra care dă spre grădină. Purta pijamale din flanel și o șapcă nouă de vânzător de ziare. Avea în poală ceea ce Penny numea *șorț de activități*. Are șireturi pe care le poate împleți și nasturi pe care îi place să-i deschidă și să-i închidă. Penny spune că îi

ține degetele în formă.

L-am sărutat pe obraz și mi-am tras un scaun lângă el. Cineva îl bărbierise, îi umezise și îi pieptănase părul. Fața îi mirosea a săpun.

Deci mâine e ziua cea mare, am spus. O să iau avionul spre Franța ca să o vizitez pe Pari. Îți amintești că ți-am vorbit de asta?

Baba a clipit. Chiar și înaintea accidentului vascular, începuse să fie mai retras, să cadă în tăceri lungi, părând neconsolat. De la atac încoace, fața lui a devenit o mască, gura îi îngheață mereu într-un zâmbet politicos, strâmb, care nu ajunge niciodată la ochii lui. Nu a rostit niciun cuvânt de atunci. Uneori, buzele lui se despart și scoate un sunet răgușit, expirând – *Aaaa!* – cu o ridicare a vocii la final care e suficientă ca să-l facă să pară surprins, ca și cum ce am spus a declanșat o revelație minoră în el.

Ne întâlnim la Paris și apoi vom lua trenul spre Avignon. E un oraș aproape de sudul Franței. Acolo au locuit papii în secolul al paisprezecelea. Așa că o să vizităm orașul. Dar partea cea mai frumoasă este că Pari le-a spus tuturor copiilor ei despre vizita mea și o să ni se alătore și ei.

Baba a continuat să zâmbească, așa cum a făcut când, cu o săptămână în urmă, Hector a trecut pe la el, așa cum a făcut când i-am arătat formularul de candidatură la Colegiul de Arte și Științe Umaniste din Statul San Francisco.

Nepoata ta, Isabelle, și soțul ei, Albert, au o casă de vacanță în Provence, lângă un oraș numit Les Baux. L-am căutat pe net, Baba. Arată uimitor de frumos. E construit pe vârfuri de calcar în Munții Alpilles. Se pot vizita ruinele unui vechi castel medieval și, de acolo, de sus, se pot vedea câmpiile și livezile. O să fac o groază de fotografii și o să ți le arăt când mă întorc.

În apropiere, o bătrână în halat de baie se complăcea în a muta niște piese de puzzle. La masa de lângă ea, altă femeie cu părul alb și pufos încerca să aranjeze furculițele, lingurile și cuțitele de unt într-un sertar cu tacâmuri din argint. Pe ecranul mare al televizorului din colț, Ricky și Lucy se ceartă, având mâinile legate cu aceeași pereche de cătușe.

Baba a spus: *Aaaa!*

Alain, nepotul tău, și soția lui, Ana, vin din Spania cu toți cei cinci

copii. Nu știu numele tuturor, dar sunt sigură că le voi învăța. Și apoi – iar asta e partea care o face pe Pari foarte fericită – celălalt nepot al tău – cel mai tânăr, Thierry – vine și el. Nu l-a mai văzut de ani de zile. Nu au mai vorbit. Dar își ia liber de la slujba lui din Africa și vine și el cu avionul. Așa că va fi o mare reuniune de familie.

L-am sărutat din nou pe obraz când m-am ridicat să plec. Am zăbovit cu fața lipită de a lui, amintindu-mi cum obișnuia să mă ia de la grădiniță și să ne ducem la Denny's ca să o luăm pe Mama de la muncă. Stăteam într-un separeu, așteptând-o pe Mama să semneze de plecare, mâneam lingura de înghețată pe care managerul mi-o dădea întotdeauna și îi arătam lui Baba desenele pe care le făcusem în acea zi. Cu câtă răbdare se uita la fiecare, încrunțat, studiindu-le atent, dând din cap.

Baba a zâmbit așa cum făcea de obicei.

A! Aproape că uitasem.

M-am aplecat și am făcut ritualul nostru obișnuit de la revedere, plimbându-mi vârful degetelor de la obraji la fruntea plină de riduri, la tâmpile, prin părul cărunț, subțiat și pe cojile de pe scalpul lui aspru din spatele urechilor, culegând toate visele rele din capul lui. Deschideam sacul invizibil, aruncam visele în el și strângeam bine șnurul.

Așa.

Baba a scos un sunet gutural.

Vise plăcute, Baba. Ne vedem peste două săptămâni.

Mi-a venit în minte faptul că nu am mai fost niciodată despărțiți atât de mult timp.

Plecând de acolo, aveam sentimentul că Baba mă privește. Dar când m-am întors să mă uit dacă era așa, capul lui era aplecat și se juca cu un nasture de pe șorțul de activități.

Pari îmi vorbește acum de casa lui Isabelle și a lui Albert. Mi-a arătat-o în fotografii. E o fermă provensală restaurată, frumoasă, așezată pe dealurile Luberon, cu pomi fructiferi și un arbore lângă ușa de la intrare, cu țigla din teracotă și grinzi aparente în interior.

— Nu se vede în fotografia pe care ți-am arătat-o, dar de acolo ai o priveliște fantastică asupra Munților Vaucluse.

— O să încăpem toți? Suntem mulți pentru o fermă.

— *Plus on est de fous, plus on rit*, spune ea. Cum e în engleză? Cu cât vom fi mai mulți, cu atât ne vom distra mai frumos?

— *Mai bine.*

— *Ah voilà. C'est ça.*

— Și copiii? Unde sunt...

— Pari?

Mă uit la ea.

— Da?

Își eliberează pieptul cu o răsuflare adâncă.

— Poți să mi-o dai acum.

Dau din cap. Caut în geanta de mână pe care o am la picioare.

Bănuiesc că trebuia să o fi găsit cu luni înainte când l-am mutat pe Baba la sanatoriul privat. Dar când împachetam pentru Baba, m-am întins după valiza din vârf, a treia pe dulapul din hol, și am reușit să pun toate hainele lui în ea. Apoi, m-am încumetat în sfârșit să fac curățenie în dormitorul părinților. Am dat jos tapetul, am revopsit pereții. Am scăpat de patul lor dublu, de dulapul mamei cu oglindă ovală, am scos din dulapuri costumele tatălui și bluzele și rochiile mamei învelite în folii. Am făcut un teanc în garaj pentru un drum sau două la Goodwill. Mi-am mutat masa de scris în dormitorul lor pe care îl folosesc acum pe post de birou și cameră de studiu când vor începe orele la toamnă. Am golit și lada de la piciorul patului meu. Într-o pungă de gunoi am aruncat toate jucăriile mele vechi, rochiile din copilărie, toate sandalele și pantofii de tenis pe care îi purtasem. Nu mai suportam să mă uit la felicitările de sărbători și de ziua mamei pe care le făcusem părinților mei. Nu mai puteam dormi noaptea știindu-le la picioarele mele. Era prea dureros.

Când am golit dulapul din hol și am luat și celelalte două valize care mai rămăseseră ca să le depozitez în garaj, am simțit ceva greu într-una din ele. I-am deschis fermoarul și înăuntrul ei am găsit un pachet, învelit în hârtie groasă maro, dar și un plic prins cu o panglică. Pe plic erau scrise, în engleză, cuvintele *Pentru sora mea, Pari*. Am recunoscut imediat scrisul lui Baba din zilele în care lucram la Abe's Kabob House, când luam comenzile pe care el le înregistra apoi pe casa de marcat.

Îi înmânez acum pachetul lui Pari, nedesfăcut.

Se uită la el. Îl ține la ea în poală și își trece mâinile peste cuvintele mâzgălite pe plic. De partea cealaltă a râului se aud clopotele bisericii. Pe o stâncă ce iese din apă, lângă mal, o pasăre ciugulește din măruntaiele unui pește mort.

Pari se caută prin geantă, scotocind printre lucruri.

— *J'ai oublié mes lunettes*, spune ea. Mi-am uitat ochelarii de citit.

— Vrei să-ți citesc eu?

Încearcă să desprindă plicul de pachet, dar azi nu e o zi prea bună pentru mâinile ei și, după ce se chinuiește puțin, sfârșește prin a-mi înmâna mie pachetul. Dezleg plicul și îl deschid. Desfac biletul dinăuntru.

— E în farsi.

— Dar poți să citești, nu? Întreabă Pari, cu sprâncenele ridicate a îngrijorare. Poți să traduci?

— Da, spun eu, schițând un zâmbet ușor, fiind recunoscătoare – chiar dacă târziu – pentru toate după-amiezile de marți când Baba mă ducea la Campbell pentru orele de farsi.

Mă gândesc la el acum, necăjit și pierdut, clătinându-se pe picioare prin deșert, iar pe poteca din spatele lui se află toate acele bucăți mărunte și strălucitoare pe care viața le-a luat de la el.

Țin biletul strâns în mâini să nu mi-l ia vântul care a început să sufle. Îi citesc lui Pari cele trei propoziții mâzgălite.

Mi se spune că trebuie să trec prin ape în care mă voi îneca în curând. Înainte să intru în ele, las asta pe mal pentru tine. Mă rog să o găsești, surioară, ca să știi ce a fost în inima mea în timp ce m-am dus la fund.

E și o dată. August 2007.

— August 2007, spun eu. Atunci a fost prima dată diagnosticat.

Cu trei ani înainte să aud de Pari.

Pari dă din cap, ștergându-se la ochi cu podul palmei. Un cuplu tânăr trece pe o bicicletă tandem, fata în față: blondă, slăbuță, îmbujorată la față, iar băiatul în spate, cu o piele de culoarea cafelei. Pe iarbă, la câțiva pași mai departe, stă o adolescentă într-o fustă neagră de piele, mini, vorbind la telefon, ținând în lesă un terrier mic de culoarea cărbunelui.

Pari îmi dă pachetul. Îl deschid pentru ea. Înăuntru se află o cutie

metalică de ceai, veche, având pe capac imaginea ștersă a unui indian cu barbă, îmbrăcat într-o tunică roșie lungă. Ține în mână o ceașcă de ceai aburindă, ca un dar. Aburul care ieșea din ceașca de ceai s-a șters, iar tunica roșie este aproape roz. Deschid încuietorea și ridic capacul. E plină de pene de toate culorile și de toate formele. Pene scurte de un verde intens; lungi, cu cotorul de culoarea ghimbirului; o pană de culoarea piersicii, probabil de la o rață sălbatică, cu puține urme de mov deschis; pene maro cu pete negre de-a lungul ramificațiilor; o pană verde de păun cu un ochi mare la vârful.

Mă întorc spre Pari.

— Știi ce înseamnă astea?

Cu bărbia tremurându-i, Pari clatină ușor din cap. Ia cutia și se uită înăuntrul ei.

— Nu, spune ea. Numai că atunci când ne-am pierdut unul pe celălalt, eu și Abdullah, pe el l-a durut mai tare decât pe mine. Eu am fost cea norocoasă, fiind protejată de vârsta fragedă. *Je pouvais oublier*. Încă îmi permiteam luxul să uit. Dar el nu.

Ridică o pană, o trece peste încheietura mâinii, uitându-se la ea ca și cum ar spera să prindă viață și să zboare.

— Nu știi ce înseamnă această pană și care este povestea ei, dar cred că e un semn să se gândească la mine. În toți acești ani. Nu m-a uitat deloc.

Îmi pun brațul pe umărul ei în timp ce plânge încet. Mă uit la copacii scăldați în lumina soarelui, la râul care curge pe lângă noi și sub pod – Pont Saint-Bénézet – podul despre care e cântecul pentru copii. E o jumătate de pod, într-adevăr, pentru că au mai rămas doar patru din bolțile originale. Se termină la jumătatea râului. Ca și cum s-a întins, încercând să se unească cu cealaltă parte, și a rămas așa.

În acea noapte, la hotel, stau trează în pat și mă uit la norii care se înghesuie peste luna mare, umflată, atârnată la fereastra noastră. Mai jos, se aud tocuri pe pietrele caldarâmului. Râsete și discuții. Zgomot produs de mopede. De la restaurantul de peste stradă, zgomotul paharelor pe tăvi. Muzica unui pian trece prin fereastră și ajunge la urechile mele.

Mă întorc și o privesc pe Pari în timp ce doarme liniștită lângă

mine. Fața ei e palidă în lumina din cameră. Îl recunosc în chipul ei pe Baba – Baba tânăr, plin de speranță, fericit, cum era de obicei – și știu că îl voi regăsi mereu doar uitându-mă la Pari. E carne din carnea mea și sânge din sângele meu. Iar în curând, îi voi întâlni copiii și pe copiii copiilor ei, prin care curge sângele meu. Nu sunt singură. O fericire bruscă mă cuprinde pe neașteptate. O simt scurgându-se încet în mine, iar ochii mei se umezesc de recunoștință și speranță.

În timp ce o privesc pe Pari dormind, mă gândesc la jocul de dinainte de culcare pe care eu și Baba obișnuiam să-l jucăm. Cum îndepărtam visele rele și cum ne dăruiam unele frumoase. Îmi amintesc visul pe care obișnuiam să i-l dau. Atentă să nu o trezesc pe Pari, mă întind și îmi așez încet palma pe fruntea ei. Închid ochii.

Este o după-amiază însorită. Sunt copii din nou, frate și soră, mici, voinici, cu o privire senină. Stau întinși în iarba înaltă, la umbra unui măr încărcat de flori. Iarba le ține de cald, iar soarele le încălzește fețele, strecurându-se printre florile de măr. Se odihnesc somnoroși, fericiți, unul lângă altul, el cu capul pe o rădăcină groasă, ieșită în afară, iar ea cu capul pe haina pe care el a împăturit-o pentru ea sub formă de pernă. Prin ochii întredeschiși, ea privește o mierlă pe o creangă. Curenți de aer rece suflă printre frunze.

Își întoarce fața să-l privească pe fratele ei mai mare, pe aliatul ei în toate, dar fața lui e prea aproape și nu o poate vedea în întregime. Îi zărește doar fruntea înclinată, nasul ridicat și curba genelor. Dar nu-i pasă. E fericită să fie lângă el, cu el – fratele ei – și, pe măsură ce o fură încet somnul, se simte înghițită de un val de liniște absolută. Închide ochii. Adoarme liniștită și, dintr-odată, totul e strălucitor și limpede.